

הישיבה המאה-ושמונים וחמש של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ"ד באדר א' התשמ"ו (5 במרס 1986)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למוזכיר הכנסת.

מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

כרשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו

היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה מטעם הממשלה: 1. הצעת חוק המלווה (חברות ביטוח) (תיקון מס' 6). התשמ"ו — 1986; 2. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ו — 1986.

ב. הצעת חוק יהודה, שומרון וחבל-עזה, התשמ"ו — 1986* (הצעתה של חברת הכנסת ג' כהן)

היו"ר ש' הלל:

אנו עוברים לסעיף הכא, הצעת חוק רא: הצעת חוק יהודה, שומרון וחבל-עזה, התשמ"ו — 1986, מאת חברת הכנסת גאולה כהן. אני מזמין את חברת הכנסת גאולה כהן להגיש את הצעת החוק.

גאולה כהן (התחילה-צמת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זכות היא לי היום להביא בשם סיעתי הצעת חוק להחלת המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה על יהודה, שומרון וחבל-עזה.

כנסת נכבדה, ההחמצה ההיסטורית הגדולה, העובדה שלא החילונו את ריבונות ישראל על יהודה, שומרון ועזה, היתה ב-1967, עם תום מלחמת ששת הימים.

העיתוי הטבעי להחלת החוק והמשפט הישראלי על יהודה, שומרון וחבל-עזה, כמו גם תנופת ההתיישבות בחלקי מולדת אלה, היה עם תום מלחמת ששת הימים.

ממשלת ישראל, שהיתה מוכנה ב-1947 להשלים בשביל שלום עם חלוקתה של ארץ-ישראל ועם מדינות שכללה למעלה מ-40% ערבים בתוכה, עשתה זאת לא מתוך רבקות בחלוקה כעיקרון, אלא באין ברירה. עובדה, לאחר שפתחו נגדנו מדינות ערב כמלחמה, לא קידש בן-גוריון את רעיון החלוקה אלא סיפח מייד את כל חלקי ארץ-ישראל שצה"ל כבש ויישב אותם.

הפשרה לא היתה למפא"י ההיסטורית אידאל שיש לקדש אותו, אלא פשרה על האידאל כרע הכרחי בכוח הנסיבות עד שירחיב. הפשרה היתה על חלוקת הטריטוריה ולא על חלוקת הצדק. והזכות שלנו על הארץ, אשר על כן, המחיישים היהודים החדשים בבאר-שבע הכבושה, או כיפו, היו חלוצים, וחילי צה"ל כלוד וברמלה המשוחררות לא היו צבא כיבוש.

ב-1967 נהנה כך הממשלה כראשות מפא"י ההיסטורית רק לגבי מזרח-ירושלים: חלוקת העיר נתבטלה, מזרח-ירושלים יושבה גם ביהודים והוחלו עליה הריבונות וחוקי ישראל. אבל — וזהו המחלד ההיסטורי הגדול — רק ירושלים. לא הספיק לה לממשלה דאז הכוח, או לא עמדה בה הרה, לנהוג כך גם כלפי כל חלקי ארץ-ישראל ששוחררו.

*נספחות:

התהליך נעצר. לא עוד המשך התהליך הציוני המדיני עלי-די החלת הריבונות, ולא עוד ציונות מעשית של תנופת התיישבות.

במקום אלה שבוי המערך, אדוני היושב-ראש, מאז ועד היום בקונצפציה של האופציה הירדנית, המחייבת פשרה טריטוריאלית בגלגוליה השונים והמשונים לבקרים: פשרה פונקציונלית, תוכנית אלון, אוטונומיה נוסח קמפ-דייוויד, אוטונומיה נוסח עזה תחילה, אוטונומיה חד-צדדית, והיום — האצלת סמכויות. לאמור, ניתן להם להנהיג ולנהל כעצמם את החיים ואת העניינים של עצמם. אבל, לו היו מר פרס וחבריו זקוקים לתזכורת על כך שהעניין העיקרי שלהם עצמם הוא לנהל את העניינים ואת החיים שלנו עצמנו, הם קיבלו אותה שוב השבוע בהלווייתו של זאפר אלימזרי, בעל הסמכויות שהוצלו לו על-ידינו, אבל נלקחו ממנו על-ידי אחרים.

אדוני היושב-ראש, מאה אופציות מוטעות עוד לא עושה אופציה אמיתית אחת. אבל, מר פרס משום-מה אינו נותן לעובדות כלכלת אותו. חשע-עשרה שנה עברו, אבל פרס אינו מתיישב, מר פרס עוד מחכה לטלפון מחוסיין, שמחכה לטלפון מערפאת, שמחכה לטלפון מג'ורג' חבש, שמחכה לטלפון מחיובאללה, שמחכה... עד מתי נחכה, מר פרס? עוד חשע-עשרה שנה? זאת כשבין לבין ההתיישבות היהודית ביהודה ובשומרון. מואטת, ובין לבין התשתית הפלשתינית האש-פיסית ביהודה ובשומרון מואצת.

והליכוד? — במלכוד, במלכוד הסכמי קמפ-דייוויד, וזע הפורענות. ממשלת הליכוד, בלחץ ובחלוציות של "גוש אמונים", פתחה את יהודה, שומרון ועזה להתנחלות יהודית, זאת זכותה הגדולה, אם כי בשטח היא עשתה זאת בחוסר תנופה, וכשמנחם בגין הבטיח ב-1982, בשיחה עם חברי סיעת התחיה, שהוא לא יחכה יותר מחמש שנים מיום החתימה על הסכמי קמפ-דייוויד כדי להתחיל את הריבונות הישראלית על יהודה, שומרון וחבל-עזה, הליכוד רצה בכך גם לצאת ממלכוד האוטונומיה, שהיתה מתפתחת למדינה פלשתינית, מלכוד שהליכוד כמו ידיו, בחמיכת אצבעותיו של המערך, שם לרגליו.

כנסת נכבדה, הליכוד עדיין לא השתחרר ממלכוד האוטונומיה; המערך, עדיין לא השתחרר מאשליות הפשרה

זאת היא התחזית למחר שאנחנו, אני וחברי, מאמינים בה. זוהי הצמיחה הלאומית שאנחנו חייבים היום להתחיל בה. נכון לעכשיו — אין פה עדיין עוד מיליון עולים ובני-יש יש היום למעלה ממיליון ערבים אזרחים של ירדן.

כשנחיל את החוק הישראלי על ייש"ע לא נכפה אזרחות על מי שאינו רוצה בה. את אלה, שגם אם לא ישלימו עמנו לא יפעלו נגדנו, נקבל כתושבים באזרחות ירדנית — כמו 100,000 ערביי מזרח-ירושלים, הממשיכים להיות אזרחי ירדן. מי שיקבל על עצמו את שלטונה של מדינת ישראל הציונית ריכזה זאת עליידי נכונות לקבל על עצמו חובות אזרח, יוכל לאחר תקופת מבחן והכשרה להיות אזרח שווה-זכויות.

שליטה, אדוני היושב-ראש, על ציבור נעדר אזרחות ישראלית היא בעיה סבוכה ומורכבת, אבל אין היא פשע, מה גם שלציבור הערבי בייש"ע יש אלטרנטיבה לאומית. תושב יו"ש — יהודה ושומרון — שירצה לממש את מאווייו הלאומיים, יוכל לעשות זאת במדינות ערב, ודאי בירדן. שהיא חלק בלתי נפרד מפלשתינה ומשתרעת על שלושה-רבעים של ארץ-ישראל ההיסטורית ו-70% מאוכלוסייתה היום הם פלשתינים.

אם תושב יו"ש עדיין נוחת אזרחית — ימשיך להיות עמנו כתושב. לא מוטלת עלינו חובה, אדוני ראש הממשלה, לספק את כל המאוויים של הערבים. הערבים צריכים להפסיק להיות היום הילד המפונק של העולם וללמוד שיש דברים שהם אינם יכולים להשיגם. תביעותיהם אינן עדיפות מזכויותינו.

הערבים יתגנזו? — אין ספק. אך למה הם כן מסכימים? האם חוסיין ה"מחון", אינני יודעת מדוע, יסכים היום לקבל מאתנו סנטימטר אחד פחות מכל יהודה, שומרון, עזה ומזרח-ירושלים? במלחמות הם פתחו נגדנו, גם כשהסכמנו להיות בלי יפו, לוד ורמלה. ואש"ף נוסד כדי להשמיד את הכובש הציוני לפני שהיינו ביהודה, בשומרון ובעזה.

אם חלילה יפתחו מחר במלחמה, זה לא יהיה בגלל יהודה, שומרון ועזה או הגולן, ואסד עשה לנו השבוע תזכורת על כך. אבל בלי יו"ש, מחירה של מלחמה כזאת, שבה ניאלץ לכבוש שוב את מה שבידינו היום, יעלה במחיר דמים טרגי ומיותר.

אכן, הם יתגנזו, אבל ההתנגדות הזאת איננה שונה מיחסם אלינו היום. גם היום, לו יכלו לחסל אותנו — היו עושים זאת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
לחסל את הכיבוש.

באולה כהן (התחייה צמח):

לעומת זאת, הסיכוי להשלמה שלהם עם המציאות במשך הזמן יהיה גדול יותר אם ייווכחו בשורשיות אחיזתנו בארץ-ישראל ובנחישות הדעת שלנו.

ותגובות העולם — אמת, קשה יהיה לתקן במהרה את כל שקללנו. אבל העולם שהשלים עם גבולות 1948, שהיו רחבים מגבולות 1947 שעליהם החליט האו"ם, העולם שהשלים למעשה עם סיפוח ירושלים והגולן, ישלים במשך הזמן, אם נפעל בשום שכל, גם עם אחיזתנו ביי"ש.

אדוני היושב-ראש, ההבחנה האמיתית אינה בין מחנה הימין למחנה השמאל, בין אלה שרוצים ארץ-ישראל עם מטרי יותר גדול לאלה שרוצים מטרי יותר קטן, אלא בין המחנה המאמין בתהליך הציוני ומוכן להמשיך להיאבק ולשלם את המחיר הכרוך במאבק הזה לבין המחנה הלא-מאמין, המיאוש, במשך כל ההיסטוריה הפחדו אותנו חגבי האמונה למיניהם,

הטריטוריאליה. אבל בציבור בישראל יש יותר ויותר חלקים הרואים את המבוי הסתום שאליה הובילו אותנו היוזמות של בעלי החלומות, והם מתחילים להתפכח.

לציבור הזה אנחנו מציעים היום את האופציה היחידה, שיש בה אומנם סיכונים — ומתי היה קיומנו משוחרר מכאלה? — אבל היא גם היחידה שיש לה גם סיכוי.

את הצעת החלת המשפט הישראלי על ייש"ע — יהודה, שומרון ועזה — אנו מציעים לא רק מפני שהיא הצודקת והמוסרית ביותר, אלא גם מפני שהיא הראלית ביותר. כל אופציה של מוות למדינת ישראל — לא יישמע היום בכנסת. השאר — מיסטיקה. לא אדמת זרים אנו מציעים היום לספח למדינת ישראל, והיסטורית — לא את חברון נספח לתל-אביב כי אם את תל-אביב לחברון.

אדוני היושב-ראש, בייש"ע קיים היום וקום פוליטי, ואם הוא לא יתמלא על ידנו, הוא יתמלא חליה על ידי אויבנו. אם אל מול האופציה של אויבנו — מדינה פלשתינית בייש"ע, אופציה של מוות למדינת ישראל — לא יישמע היום בכנסת, ומכאן יהדהר בעולם כולו הקול, קולה של ארץ-ישראל, קולה של האופציה הישראלית בייש"ע, ייגרם נזק לאומי שאינו ברי-כפרה.

אופציה של חיים היא האופציה הישראלית, לא רק מן הבחינה הביטחונית — בחינה שהובח בישראל שותף לה היום — אלא בעיקר מבחינה לאומית היסטורית של המשך המפעל הציוני, המשך הקשר ההיסטורי של עם ישראל עם ארץ-ישראל, המשכיות שהיא הבסיס המוסרי לקיומנו פה, המשכיות שיש בה גם אתגר התיישבותי חלוצי, גם אתגר של עלייה וקליטתה, גם אתגר לשיקום חברתי של אוכלוסיית המצוקה.

לא, כנסת נכבדה, איננו מתעלמים מהקושי הקרוי דמוגרפי. אבל, עם הקושי הזה נוכל להתמודד רק כאשר נבין שכל אלטרנטיבה אחרת היא לא רק חמורה יותר, אלא היא גם קריטית.

יצחק טבנקין אמר על הבעיה הדמוגרפית הזאת, על מציאותם של למעלה ממיליון ערבים ביי"ש, בייש"ע: זהו אכן כשביילנו כאביראש רציני, אבל כשיש לך כאביראש, כדי להיפטר ממנו אתה נפטר גם מהראש?

מבהילים ומבלבלים את עם ישראל במספרים. כל מי שיש לו אצלו עשר אצבעות נעשה סטטיסטיקאי וסופר כמו רוכל כמה אנחנו וכמה הם. אם הרצל והחלוצים, עולי הגרדום וכל הלוחמים על הארץ הזאת היו רואים במספרים את חזות הכול ולא בחזון, לא היינו עומרים פה היום.

אנו פה לא בגלל אלא למרות חוכמת הסטטיסטיקה. יש מספרים, אבל יש גם אותיות, יש גם רוח, אמונה וחזון, ואת אלה הכנסנו תמיד בין מספר למספר, החישוב של הסך-הכול שלנו האריתמטי היה אחר. לא ער סטטי, אלא דינמי, אופטימי ומעודד. אשר על כן, אצלנו בעלי החזון הגדול היו תמיד גם בעלי התחזית הנכונה.

אדוני היושב-ראש, אם נשקיע רק אלפית אחת מהמחשבה ומהמשאבים שאותם אנו משקיעים היום בשאלה כיצד מתמודדים עם מיליון ערבים, אם נשקיע את אלו בשאלה כיצד להביא לכאן תוך עשר שנים מיליון יהודים — דבר שהוא לא רק הכרחי אלא גם אפשרי, לא העם אשם שהוא אינו בא, אלא אשמים אנחנו שלא עושים כדי להביא אותו — איראן כל הרמוגרפיה תהיה אחרת, גם הגיאוגרפיה.

המדיניות של הממשלה הזאת, וכל מי שינסה להפר אותה, יפיל את הממשלה.

היום אהבתי מאוד מה שאמרה חברת הכנסת גאולה כהן, בעיקר כשהיא התייצבה בשם הריאליזם. ריאליזם כזה באמת לא שמעתי מזמן. אני אקח את עמדותיה של תנועת התחיה, שהן ריאליסטיות לאורך ולרוחב בכל המקומות. אילו היינו שומעים ל"התחיה" לא היינו צריכים לעשות הסכם עם מצרים; היינו צריכים לשמור על סיני, היינו צריכים לרכז כוח גדול של צה"ל בגבול המצרי ולא חשוב אם היו לנו בעיות במקומות אחרים, היינו צריכים להכריז שאין עוד סיכוי לשלום — מפני שחברת הכנסת גאולה כהן קראה להסכמי סיני "זרע פורענות". איזה חזון ציוני. האם הציונות היא כיבוש צבאי? הציונות היא גירוש ערבים? הציונות לא היתה תנועה הומנית ששאפה לשלום? מי נתן לה רשות לעשות מנופולוציה של הציונות? הציונות היתה רק עם פניה אל הקרקע? רק טריטוריה? שום טמפרמנט אנושי? שום חקווה מוסרית? רק לכבוש ולכבוש ולהחזיק ולכבוש, לשם איזה ריאליזם? סיני זה ארץ אבותינו? אפילו משה רבנו פניה את סיני. אני מבין שזרע הפורענות התחיל עם משה רבנו. מדוע הוא לא נשאר בסיני? איזה מין דברים מצוצים מדמיון שנעתק מזמן מאיוו שהיא קרקע מציאותית.

ולא רק שלא היינו צריכים לעשות שלום עם מצרים ולא רק שלא היינו צריכים לפנות את סיני, ל"התחיה" יש תוכנית אחרת — היינו צריכים גם להישאר בלבנון בין השיעים, בין החיזבאללה, בין הנוצרים, בין הדרוזים, ושם תנועת התחיה היתה עושה חיים משוגעים מבחינה מדינית, הכול בשם הריאליזם. פעם היינו הולכים לווליד ג'ונבלט ופעם לנבייה ברי, ופעם היינו נוסעים לאירן. למדינת ישראל, כידוע, יש עודף של משאבים ושל כספים ושל מרחן מדיני. איזה ריאליזם מתוך איזו ציונות טהורה. איזו ארץ אבות. איזו מורשה. איזה חוסר רצינות בתחום המדיני. היינו צריכים לשלוט מהסוג ועד ביירות. איזה ריאליזם כביר. המושג "ריאליזם" מעולם לא עמד במכתן לשוני כבד יותר מאשר באידיאולוגיה של תנועת התחיה.

נמשיך בריאליזם. אנחנו נספח את השטחים, ואני מבין שחברת הכנסת גאולה כהן תבקש מתושבי השטחים התחייבות שהם יישארו אורחי ירדן. מה יהיה אם ירצו להיות אורחי ישראל?

מאיר כהנא (תנועת כך):
תוציא אותם.

קריאות:

ראש הממשלה ש' פרס:

כרגע שמתחיל "ריאליזם", איש אינו יודע איפה הוא נפסק.

התנועה הציונית איננה המשך של פאשיזם. התנועה הציונית היא המשך של מורשה יהודית הכנויה על המוסר, לא על גזענות, לא על גירוש, לא על רציחות, לא על כיבושים.

מאיר כהנא (תנועת כך):
חוק השבות, נכון.

ראש הממשלה ש' פרס:

אפשר לבקש מחבר כנסת מסוים שייך להפריע במקומות אחרים?

אבל ההיסטוריה השאירה אותם הרחק מאחור, כשהם רצים אחריה, נושמים וגושפים.

מנחם הכהן (המערך):

במשך כל ההיסטוריה היו לנו נביאי שקר.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

שום התחכמויות, שפעמים קרובות הן מפלטו האחרון של הנבון, שום לשון נופל על לשון או חרוזים בגרוש לא יעזרו. מי שהולך כל ערך לישון עם דמותו המאיימת של ערפאת למול עיניו — לא יעזור לו כלום: הוא יקום עמו גם בבוקר ועם כל הסייטס.

כנסת נכבדה, ריכוזות ישראל ביש"ע אינה רק האופציה הריאלית היחידה מבחינה ציונית ומדינית, אלא היא גם היחידה המתבצעת היום בשטח, אם כי לאט מדי, אבל דוגם אחרי דוגם כשומרון. אדוני ראש הממשלה, בית ועוד בית בחברון. ולמציאות — רבותי המציאותיסטים — למציאות יש כוח חיים משלה.

יכולים חברי כנסת מיואשים — וכבר ניסו זאת — להעלות מעל הדוכן הזה הצעות אין-ספור להוריד מתנחלים. אבל באותה שעה עצמה המתנחלים מעלים בשטח יישובים.

אדוני היושב-ראש, אם הצעת החוק שלנו לא תעבור היום בבית הזה, זה לא משום שאין רבים בבית הזה שכלכם ובמותם מצביעים בעדה, אלא מפני שחברי הליכוד, ואולי גם אחרים, סוברים, בגלל התחייבויות קואליציוניות, שידיהם ככולות מלהרים אותן בעדה היום. אבל הם ירימו אותן מחר.

הצעת החוק היא טרומית, אבל לא טרם זמנה. לא תמיד, אדוני היושב-ראש, מה שמתקבל על דעת המציאות ועל דעת המקום והזמן, מתקבל באותה עת גם על דעת חברי הכנסת. חבל רק על המחיר שנשלם בשביל כל רגע של איחור.

הצעת החוק שלנו יצאה היום לדרך והיא מתחילה ללכת. יומה יגיע משום שהיא הולכת בכיוון שבו הולך התהליך הציוני, הקיומי, ההכרחי.

וביום שכנסת ישראל תברך על המוגמר, באותו יום עצמו אציע לכנסת הצעת חוק נוספת לשינוי שם המדינה, ממדינת ישראל לשם שבו מתנגנים כל המיתרים ההיסטוריים והרוחניים העומקים של העם: ארץ-ישראל.

מנחם הכהן (המערך):

וכאה לציון גאולה.

הי"ד ש' הלל:

אני מבין שאדוני ראש הממשלה ירצה לענות גם על ההצעות לסדר-היום, ביחד או בנפרד?

ראש הממשלה ש' פרס:
עכשיו.

הי"ד ש' הלל:

עכשיו, בבקשה.

ראש הממשלה ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לציין בסיפוק שהיום יצביע רוב מכריע של הכנסת נגד הצעת החוק של חברת הכנסת גאולה כהן, ובכלל זה שתי הסיעות הגדולות בכנסת — הליכוד והמערך.

אומנם, בממשלת האחדות הלאומית יש הסכם על רוטציה בראשות הממשלה, אך אין הסכם על רוטציה במדיניות. זוהי

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהנא, אני מבקש ממך לא להפריע.

ראש הממשלה ש' פרס:

ובכן, ריאליזם עצום. הנה המפה הריאליסטית — סיני, מצב מלחמה עם מצרים: לבנון, התערבות בבוץ הלבנוני עד שיצאנו משם; נוסף על זה סיוח, מפני שחברת הכנסת גאולה כהן אמרה זאת, של מיליון ערבים עם התחייבות מצדם שהם יהיו ילדים טובים, מדוע לא? שהם לא יקבלו אזרחות ישראלית, מדוע לא? שימשיכו לעמוד בסירובם, מפני שאם לא — הם לא יהיו ריאליסטיים. מה נעשה אם הם לא יהיו ריאליסטיים? הלא הריאליזם צריך לחייב את שני הצדדים.

אני רוצה להביא דוגמה אחת ולשאל את הריאליזם הגדול הזה: שאלה: ברצועת-עזה יש שטח של 350,000 דונם אדמה, זה כל השטח של רצועת-עזה. לעומת זה יש שטח של 12 מיליון דונם של הנגב. מחצית ארץ-ישראל המערבית. אני רוצה להבין מדוע עזה תחילה ולא הנגב תחילה. אני אומר — הנגב תחילה.

על ה-350,000 דונם האלה של רצועת-עזה חיים היום 560,000 ערבים. מספרם הוכפל ב-20 השנים האחרונות, ובקצב הריבוי הטבעי הקיים היום הוא יוכפל שוב ב-20 השנים הבאות. יהיו מיליון תושבים ערבים על 350,000 דונם, בלי פספורטים. אני מבין שחברת הכנסת גאולה כהן, באלגנטיות, שכחה אותם. מה אתם? ניתן להם פספורטים ישראלים או לא? אולי נגיד להם: תסתפחו למדינת ישראל, אבל בלי פספורטים, רק עם Laissez-faire, וממה הם יחזיקו, אפשר לשאול? ומהם אנחנו צריכים לקחת 350,000 דונם? זאת אינה כבשת הרש? וזה במקום שאנחנו ניתן לנגב, שהיה החזון של דוד בן-גוריון. חצי ארץ-ישראל המערבית יישאר בשיממונו? מדוע הנגב שומם? מפני שהעברנו מיליון יהודים ליהודה ולשומרון, או מפני שאין לנו מיליון יהודים לנגב?

מדוע הנגב צריך לפגור אחרי רצועת-עזה בעדיפויות הציוניות האמיתיות וההתיישבותיות? מדוע, בעדיפויות הציוניות האמיתיות, הגליל צריך לפגור אחרי אריאל, כמה קילומטרים מכפר-סבא? מדוע? לסכן את מה שיש לנו כדי שיהיו לנו סיכונים נוספים? זהו הריאליזם הכביר שלך? מדוע הנגב עומד שומם ומחכה? מדוע החזון הציוני אינו מיישב אותו? מדוע החזון הציוני אינו מעבד את אדמותיו? מדוע כנגב נתפס מקום אחרי מקום על-ידי אנשים שתהיה להם חזקה בעתיד? מדוע? כמה אפשר לסלף בעיני הנוער את הריאליה האמיתית של חיינו? על חצי ארץ-ישראל המערבית אין לנו מרץ, אין לנו יהודים, אין לנו משאבים, ועל 350,000 דונם כרצועת-עזה יש לנו מספיק יהודים, משאבים, כספים, כדי להגדיל את האנטגוניזם? כדי להעמיק את הקונפליקט? מה אתם באמת חושבת? שכאן כולם אנשים עיוורי עין? סתומי לב?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אורה נמיר (המערך):

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גאולה כהן, חברת הכנסת אורה נמיר, רגע, רגע, רגע.

ראש הממשלה ש' פרס:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני לעולם איני מפרע לך. אין לך ויכוח עם אורה, ואני מבקש גם מאורה לא להפריע לי. אני

מבקש לנהוג במידה של נימוס והקשבה שנוהגים בשמיעת דברים. זה הכול, בין שזה מוצא חן בעיניך ובין שלא. יש לי ויכוח עם הריאליזם שלך.

ובכן, ריאליזם גדול. "התחיה" חוסיף לנו עוד 560,000 תושבים אזרחים ישראלים על רצועה כזאת. בשם מה? והנגב יזנח? והגליל יזנח? וערי הפיתוח יעשו הפגנות?

מעולם לא היה ריאליזם כזה. כאן לא מדובר על עוד דונם ועוד דונם. כאן מדובר על עוד טריטוריה ועוד טריטוריה. את הדונמים אנחנו מפסידים, ואת הטריטוריה אנחנו רוצים להרוויח? הקרקע נשמטת מתחת לרגלינו. פחות מעברים אותה. החקלאות כמשכר, חקלאים נוטשים את יישוביהם. ועוד? דונם? איזה מין חיקוי זה? זה דבר והיפוכו. זה לא עוד דונם ועוד דונם, אלא עוד מוצב ועוד מוצב. על חלפת סואץ את רוצה להקים לנו מוצבים, כדי שנשמור על מצב המלחמה? בלבנון, את רוצה מוצבים, כדי שלא נצא מהבוץ הזה? זה לא עוד דונם ועוד דונם, זה עוד מוצב ועוד מוצב. זה עוד קרב ועוד קרב, זה עוד שנאה ועוד שנאה, זה עוד אנטגוניזם ועוד אנטגוניזם. לא ניתן לרעיונות כאלה, אנטי-ריאליסטיים, מסוכנים, טעוני סכנת מלחמה, חסרי תוחלת, להוביל את העם הזה מאפלה לאפלה. זהו הריאליזם הגדול.

האם זרע הפרוענות הוא הסכמי קמפ-דייוויד, שעליהם חתומה גם ארצות-הברית של אמריקה? לא נעים לי להגיד, האם אנחנו יכולים היום לקיים את ביטחוננו בלי סיוע אמריקני? ואיני אומר זאת בשום הצטרקות.

חבר הכנסת דב שילנסקי, אתם אנשי ההדר, ואתם כל הזמן מתנהגים כאילו זה בית-שפתותיים.

דב שילנסקי (הליכוד):
סליחה.

ראש הממשלה ש' פרס:
מקבל.

איני מבין את זה. אני אומר: האם אנחנו יכולים לקיים את ביטחון ישראל בלי הסיוע האמריקני, כאשר הערבים מקבלים נשק סובייטי ואירופי וגם אמריקני? האם אפשר להגיע להסכם עם אמריקה: חנו נשק, אף שאנחנו נפר את כל ההסכמים האחרים, וזאת לאחר שביקשנו מארצות-הברית לחתום על הסכמי קמפ-דייוויד? זהו הריאליזם? בזה נפתח את הנוער?

חברי הכנסת, אני רוצה להסביר גם דבר אחר. אי-אפשר לעררב אמצעים ויעדים. איני יודע מה פסול יש באופציה הירדנית. יש לנו שכנה אחרת, אלא אם את מחכוונת למפלגות בישראל. "לתחיה" יש שכנות במפה הפוליטית בישראל, זאת אני לא מכחישי. למדינת ישראל יש רק ירדן כשכנה. אני איני מכיר שכנה אחרת. מה זאת אומרת, אופציה ירדנית? יש למישהו משהו אחר, אופציה ניגרית או אופציה הולנדית?

עכשיו אני רוצה להגיד: לא מעניין אותי אם זו חלוקה פוקציונלית או חלוקה טריטוריאלית, כי החלוקה אינה מטרה, לא הטריטוריאלית ולא הפוקציונלית. יש לישראל שלוש מטרות יסוד: לקיים מדינה יהודית ריבונית בעלת אופי יהודי, מדינה שהיא יהודית ודמוקרטית בארצה היא. יש לה מטרה שנייה — לא לסכן את ההישג הטריטוריאלי על-ידי סיכון דמוגרפי. וכבר כיום המצב בין הים ובין המדבר הוא, שיחס היהודים והערבים הוא 38 מול 62, יחס מדאיג, ומבחינת הריבוי הטבעי הוא מדאיג עוד יותר. והמטרה השלישית — לחתור לשלום.

אתה אומר? כדי לא להשתמש במלים קשות אגיד: הדמוגיים — שאמרת בקשר לנגב ולגליל. מי הפריע לך, אדוני ראש הממשלה, בין 1967 ל-1977 ליישב את הגליל, כשלא הזרמת כספים להתנחלויות ביהודה ובשומרון? מי הפריע לך ליישב את הנגב ולשקם את השכונות, כאשר לא הזרמתם כספים להתנחלויות ביהודה ובשומרון? מה הדמוגיה הזאת? עשר שנים לאחר שחרור יהודה ושומרון הייתם בשלטון, למה לא יישבתם את הנגב? למה לא יישבתם את הגליל? לבוא לכאן ולטעון: איפה יישובי הגליל ושכונות המצוקה ועיירות הפיתוח? הם היו גם בין 1967 ל-1977.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ההבדל הוא שעכשיו עוזבים אותן.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אדוני ראש הממשלה, הייתי שואלת אותך כפי שאתה שואל אותי לפעמים, ובצורה שאתה שואל: האם אתה עולה חדש פה בארץ הזאת, אדוני ראש הממשלה? האם אתה לא יודע שבן-גוריון, המנהיג שלך, הסכים למדינות עם גבולות קרקטוריים, עם למעלה מ-40% ערבים, והאמין ולא פחד?

מרדכי בר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איזו ברירה היתה לו?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

זה מפני שהיה לו חזון, אמונה ואותו "אף-על-פי-כן". היום, במקום ה"אף-על-פי-כן" ארץ-ישראל יש ה"אף-על-פי-כן" השני, ה"אף-על-פי-כן" ניסוג מארץ-ישראל.

אדוני ראש הממשלה, כבר אמרתי לך כל כך הרבה פעמים מעל הרוכן הזה בנוגע לעניין השלום: שלום אינה מלה גסה, אבל אשליה של שלום היא מלה מסוכנת, היא מלה חמורה, היא מדיניות חמורה. בבית הזה אין איש שאינו רוצה שלום, אבל מה התשלום שאתה משלם בשביל השלום הזה? הסכמי קמפ-דייוויד הם זרע הפורענות בעינינו, לא משום שהם עשו שלום — וכולנו רואים את פריצתו של השלום הזה — אלא בגלל התשלום ששילמנו, תשלום שעושה אותנו חלשים מדי. הדיים אנחנו גם רואים את מצרים, שהיא דמוקרטית יותר מאחרות. אנחנו רואים מה קורה שם. אנחנו חתומים על חתימת נייר בשעה שנחנו להם נכסים פסיים ממשיים. אתה היית עושה הסכם שלום כזה? אתה עצמך אמרת בהרכבה מאוד הדומניות שלא היית עושה הסכם שלום כזה.

ארצות-הברית? נכון, אנחנו זקוקים לה, נכון, אנחנו לא מוותרים על העולם, אבל אם מתר ארצות-הברית תאמר לך "בלי ירושלים" — גם היום, למעשה, היא אומרת בלי ירושלים, שגירודתה בתל אביב, כי היא לא מכירה במערכ ירושלים בשלטונה של ישראל — מה תגיד?

עוד אשאל אותך: נניח שהערבים לא יסכימו גם לכל ההצעות שלך, כשם שהיום הם אינם מסכימים להן. כמה זמן עוד תחכה? הם יגידו: לא, לא, לא. האם תוציא את צה"ל? לא תוציא. ואם יגידו: תפנה את בקעת-הירדן מיישובים — לא תפנה. ונניח שתפנה ותגיע שוב ל"קו הירוק", האם כל הסכנות האיומות שאתה מזהיר מהן בגלל התוכניות של התחיה לא יגדלו פי אלף, פי כמה וכמה יותר אם נגיע ל"קו הירוק"?

ומלה אחרונה בקשר לריאליזם: אדוני ראש הממשלה, הריאליזם של התחיה — ואני חושבת, שיש לומר הריאליזם של הציונות — הוא לא ריאליזם האומר: אני ריאליסט, אני רואה את המציאות עם המגובלות שלה — ותמיד יש בה מגובלות ותמיד יש בה גבולות, ואני מתאים את עצמי

שלום איננה מלה גסה, לא בבית הזה, לא בלסקינות הציוני. אינני מכיר אף מנהיג ציוני אחד — חוץ מההידושים שצצו לאחרונה — שבעיניו שלום הוא דבר אנטי-ציוני. הריאליזם הזה — רק מלחמה, רק מצבים, לצפצף על העולם, לסמוך על הערבים שהם לא יהיו אזרחים ישראלים.

ובכן, אוטונומיה? — אוטונומיה, אם יהיה צורך. פשרה טריטוריאלית? — זה אינני אומר על דעת הממשלה, הממשלה הזאת לא הסכימה לפשרה טריטוריאלית, אני מדבר כחבר מפלגה שיש לה עמדה — המטרה היא מדינה יהודית עם רוב יהודי, החיה בשלום עם שכניה.

גם אינני יודע מה את כל כך — ואני מחפש מלה לא מעליבה — נרגשת, נאמר, מרצח ואפר אל-מצרי. ההמונים רצחו אותך? אקרה אחד עם שלושה כדורים רצח אותך. רצחו גם אחרים. זו מדיניות? תושבי שכס שמחו על מינוי המצטער על הירצחו, כמונו. אינני מבין מה אנחנו רוצים, שקציני צה"ל ינהלו יישובים ערביים? אלה שחושבים על סיפוח ארץ-ישראל, מה הם רוצים? שכאוס-אל-פחם יהיה קצין צה"ל? אם לא באוס-אל-פחם, מדוע בשכס? מדוע אתם מפלים את שכס? אינני מבין, לפי השקפתכם-אתם:

מה השמחה שירדה עליכם, מפני שהשלום נתקל בקשיים? נתקל בקשיים, אז מה? מוטב שלום שנחלל בקשיים ממלחמה שאין לה מעצורים, שרצה את כל הדרך בשם ריאליזם חסר שחר.

ההבדל בין חכרת הכנסת גאולה כהן לבניי הוא בזמן. לקח לה 30–40 שנה עד שהיא ויתרה על ארבע-חמישיות של ארץ-ישראל. באילו רשות תרצי לקרוא רק לארץ-ישראל המערבית ארץ-ישראל? מה פתאום? חקראי למדינה "ארץ-ישראל המערבית"? מה את מוותרת על הירדן, מה פתאום? שם יש ארבע-חמישיות, מדוע הריאליזם שלך מוביל אותך לוותר על ארבע-חמישיות, ופתאום את מתאהבת כלכונן ובסיני? מה פתאום? לקח לך 30–40 שנה עד שהגעת למסקנה הזאת, זאת ארץ-ישראל? מה פתאום? זו מדינת ישראל, לא ארץ-ישראל.

יקטור שם-טוב (מפ"ם):

יש עוד הבדלים בינה לביןך.

ראש הממשלה ש' פרס:

קודם כול יש הבדל בזמן, אף-על-פי שהיא צעירה ממני. אבל אני מתכוון לגיל הפוליטי, לא לגיל הביולוגי.

ובכן, מדינת ישראל חתמה על הסכמי קמפ-דייוויד כרוב מכרע של הבית הזה. לפי הסכמים אלה איננו יכולים להחלי, וגם לא נחיל, את החוק הישראלי על יהודה, שומרון ועזה. ישראל תקיים הסכמים. גם על-פי ההיעזר של השאיפה לשלום ושל הרצון לשמור על אופיה היהודי של מדינת ישראל לא נספח. נחכה בסבלנות, יש לנו זמן, עד אשר הריאליזם של "התחיה" ייהפך מריאליזם מדומה לריאליזם אמיתי.

ועד אז אני מציע להסיר את הצעת-החוק מסדר-היום של הכנסת.

היידר ש' הלל:

תודה, רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, חברת הכנסת גאולה כהן, לרשותך חמש דקות.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אדוני היושב-ראש, בעצם אינני צריכה יותר מחמש דקות, כדי לשאול אותך, אדוני ראש הממשלה, בקשר לדברך — איך

סיני היא חלק מארץ אבותינו? איזה זרע פורענות? מדוע משה רבנו יצא משם? מדוע את מפנה את הטענות דווקא אל אלה שחתמו על הסכם סיני? התחילי עם משה רבנו. אילו הוא נשאר שם, מצבנו היה הרבה יותר טוב, או, הרבה יותר גרוע.

היושע מצא (הליכוד):

הוא היה נשאר במצרים.

ראש הממשלה ש' פרס:

כמה זמן נחכה? כל זמן שנחליט שלא להפוך את מדינת ישראל למדינה דו־לאומית. מה נעשה עם הגבולות שלך, אם המדינה עצמה תהפך בפועל למדינה דו־לאומית?

מאיר כהנא (תנועת כך):

למה לא? מה ההבדל?

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהנא, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני מקווה שחבר הכנסת המפריע, ביום מן הימים יעלה לארץ וילמד לאיזו ארץ הוא עלה, ולא יביא יבוא פאשיסטי לארץ השונאת פאשיזם — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

זו סתם דמגוגיה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהנא אני קורא אותך לסדר פעם שנייה. עוד פעם אחת — ואוציא אותך החוצה.

ראש הממשלה ש' פרס:

— השונאת גזענות, השונאת אלימות, יום יבוא והוא יעלה לארץ, אולי בעלייה שניה. עד אז אין לי מה להתווכח אחר.

מה את מכניסה כאן את עניין ירושלים? יש הסכם בינינו לבין אמריקה בעניין ירושלים? בקמפ־דייוויד נחתם הסכם בינינו לבין אמריקה בעניין החלת חוק הריבונות על יהודה ושומרון. בעניין ירושלים אין שום הסכם, ועל כן גם אין סתירה. יש עמדה אמריקנית ויש עמדה ישראלית. העמדה הישראלית נרשמה אצל האמריקנים, והודענו, שאנחנו איננו מסכימים בעניין ירושלים. לעומת זאת, הודענו שאנחנו מסכימים ברוב א־החלת החוק על יהודה, שומרון ועזה, וזה גם נמצא בגדר הסכם בין־לאומי.

אדוני היושב־ראש, היה לנו קשה מאוד לבנות את הארץ. אפשר להרוס אותה, אני מודה בזה. קשה מאוד להשיג שלום, אפשר להשיג עוד מלחמה, אני מודה גם בזה. לא ניתן את ידנו לא לזה ולא לזה. ואם יש היום עדיפות חלוצית, אני חוזר ואומר: בין עזה לבין הנגב, הנגב תחילה; בין אזור כפר־סבא לגליל, הגליל תחילה, ושם מחכים לנו הדונמים והאתגרים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו הצעה של חברת הכנסת גאולה כהן. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט

למגבלות של המציאות. הריאליזם של הציונות הוא לשנות את המציאות: להכניס במציאות את החזון שלנו, את המטרות שלנו, ולשנות אותה. אבל כדי לשנות אותה, צריך שיהיה חזון.

היו"ר ש' הלל:

חורה. בבקשה, אדוני ראש הממשלה.

ראש הממשלה ש' פרס:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהוויכוח הזה התעשר בהצעה לשונית מעניינת, שחברת הכנסת גאולה כהן הציעה אותה, והיא ריאליזם איננו נובע מן המציאות. אני מוכרח להגיד, שאני מוצא קושי בתרגום הנדיב הזה, שלפיו יש שני סוגי ריאליזם: ריאליזם ריאליסטי וריאליזם שאיננו ריאליסטי, שאיננו מציאותי. אם זה המצב, אני מוכן בהחלט להיכנע להצעה המעניינת הזאת.

עכשיו אני רוצה לומר לחברת הכנסת גאולה כהן: כשמדינת ישראל קמה היו בה 650,000 יהודים. מדוע לא באו היהודים קודם? לי יש גם טענות כלפי העם היהודי. אילו באו קודם לא היתה מדינתנו. החלוקה שיקפה את העלייה, וגם את זה צריך לדעת.

אבל את שואלת מה עשינו. 1,000 יהודים להביא ליום, האין זה מעשה? להקים ערי פיתוח, אין זה מעשה? אילת ירדה מהשמים כמו מן? באר־שכע יצאה מהארמה כמו קסם? הכור הגרעיני כנבג יצר את עצמו? את שואלת מה עשינו?

גאולה כהן (התחיה־צמח):

אני לא שואלת.

ראש הממשלה ש' פרס:

את לא שואלת עכשיו, אני משיב.

גאולה כהן (התחיה־צמח):

אל תשאל שאלות שלא שאלתי. לא שאלתי את זה. שאלתי מה עשיתם מ־1967 עד 1977. אמרת שיישבתם את הארץ.

היו"ר ש' הלל:

לא, לא, זו שאלה רטורית.

גאולה כהן (התחיה־צמח):

אל תשאל אותי שאלות שלא שאלתי.

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גאולה כהן.

ראש הממשלה ש' פרס:

בין 1967 ל־1977 הוקמו יישובים וכאה עלייה גם מברית־המועצות. הטרנד היה, שיש עכשיו עלייה מילולית, עלייה במלים, אין עלייה אחרת. איש אינו מפרע לעם היהודי לעלות, ואני גם בעד הפניית טענות לעצמנו, לא לכל העולם. הטענה הגדולה והמרכזית שיש לי כאמת בלב היא כלפי העם היהודי. ואת רוצה להתליף לי מלים ביהודים? במלים אפשר ליישב ארץ? במלים אפשר לקבוע גורל ארץ?

דב בן־מאיר (המערך):

כן היא רגילה.

ראש הממשלה ש' פרס:

אני מכיר את הכושר המדומה של התמליל המוגזם: הוא לא יוצר מציאות, הוא ממריא מהמציאות ונעלם באופק מטושטש של היסטוריה כואבת.

אני יודע שהשלום אינו מלה גסה. את רוצה שלום כלי תשלום? אני לא מבין: סיני שייכת לך? איזה תשלום שילמת?

ההצעה להסיר את הצעת חוק יהודה, שומרון וחבל'עזה, התשמ"ו — 1986, מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום
— רוב
—

ג. הצעות לסדר-היום

הצורך לשוב ולקבוע את עקרון החלוקה והפשרה כיסוד

לכל הסדר מדיני באזור

במדינות, אלא מלחמת יהודים בערבים. לא שריון בשריון אלא אדם באדם, פנים אל פנים, כל הזמן, בלי הפוגות ובלי הסכמים של שביחת נשק.

הגבול עובר בין כל אחד לכל אחד, אפילו בין כל אדם לעצמו. כל ערבי קם להורגך, ולכן אחת משכים להרוג כל ערבי. הם כאן ואנחנו כאן, כולנו בזירה אחת. לו בית ולי בית, והמלחמה היא תחת תחת גפני ותחת תאנתו.

"וגם ללוט ההולך את אכרם היה צאן ובקר ואהלים. ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדו. ויהי ריב בין רעי מקנה אכרם ובין רעי מקנה לוט — — — ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך, כי אנשים אחים אנחנו. הלא כל הארץ לפניך. הפרד נא מעלי, אם השמאל ואימנה, ואם הימין ואשמאלה — — — ויבחר לו לוט את כל כנר הירדן, ויסע לוט מקדם, ויפרדו איש מעל אחיו."

הסיפור הזה אינו חוזר על עצמו. אין שמאל ואין ימין ואין פרידה, והארץ לא נושאת אותנו לשבת יחדיו. המריבה איננה, ועוד תהיה נוראה יותר, והסכין תאכל.

למערכה עם סוריה יש צורך במצביאים שיהלו אותה. מלחמת רועים יש צורך בראש כנופיה, כי זו מלחמה לשועלים, לא לאריות. כהנא הוא ראש לשועלים. מאיר סכינאי מי שרוצה כיבוש ולא רוצה פרידה, יקבל את מאיר כהנא. הליכוד שלא יכול לבלוע בסיפוח — יקבל אותו; המערך שלא יכול להקיף באופציה ירדנית — יקבל אותו. עכשיו, אחרי דור של כיבוש, אנחנו אוכלים את האומנות השחורה. יחלוף עוד פחות מדור, והיא תאכל אותנו.

אלף סימפוזיונים לא יצליחו להרוג אותה. היא כבר גדולה מדי, האומנות השחורה, מכדי שיהיה אפשר להורגה קטנה. האומנות השחורה נולדה ביוני 1967, וימי חייה יהיו כימי הכיבוש. רק מי שיהרוג את הכיבוש יצליח להרוג את האומנות השחורה את הנשמה, ואת האומנות השחורה מנשמתו.

לא חוק סיפוח דרוש לנו, אלא חוק הפרידה ההיסטורית. שמעון פרס הוא זה שצריך להניח את החוק הזה, וכך צריך להיות כתוב בו: אנחנו לא רוצים לשלוט על עם אחר, כי הכיבוש משחית את הכוכב ומועז את הדמוקרטיה עד היסוד ומוליד פאשיזם וגזענות. הגשמת הציונות אין לה ברירה אלא להתבסס על עקרון החלוקה והפשרה. אנחנו בגדה המערבית כי עדיין אין הסדר. כאשר ימצא הסדר — נצא וניפרד.

זה החוק הדרוש לנו, אך במקום לחנך על שנאת הכיבוש, אנחנו נלחמים בכהנא, שהוא רק פטרייה מורעלת אחת שצצה על האדמה הרעה של הגדה המערבית.

היו"ר ש' הלל:

תודה רבה. אני מתכבד להזמין להצעה דומה את חבר הכנסת שבח וייס.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת יוסי שריר להביא את הצעתו לסדר-היום בנושא: הצורך לשוב ולקבוע את עקרון החלוקה והפשרה כיסוד לכל הסדר מדיני באזור.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי בתשומת-לב את נאומו של ראש הממשלה, ומתוך כבוד והערכה לרוח הדברים שלו אני מוותר על החלק הפולמוסי בדבריי ואני רוצה להתרכז בעיקר. הייתי אומר שהעיקר איננו כל כך בפוליטיקה של הדברים. יכול להיות שהדברים הללו אפילו אינם בגדר של עניינים מדיניים. הייתי אומר שהדברים הם יותר בגדר של המחשבה הקיומית של מדינת ישראל. אולי הם בתחום החינוך.

אדוני היושב-ראש, ההשתוממות שלנו עצומה. משפשפים עיניים כלא מאמינים: איך הוא קפץ עלינו, השד הזה של הלאומנות השחורה, נכנס בנו ומשחיר את נשמותינו?

ההשתוממות מיותרת. הכול ברור, כי הכול טמון בתאריכים ובמה שביניהם. מה כאן כעצם לא מוכן?

הלאומנות השחורה נולדה ב-5 ביוני 1967. מלחמת ששת הימים פרצה והגדה המערבית נכבשה. איזהו גיבור? — הכובש את הכיבוש. ואין גיבור כזה אצלנו. במלחמה כמו במלחמה, וכיבוש כמו בכיבוש.

ביוני 1967 הדבקנו לגופנו 1,300,000 פלשתינים. אמרנו לדב טוב, והדבק היה רע. ואז אמרם: הם יתרגלו. הפלשתינים: ייקח להם זמן, אבל לכסוף לא תהיה להם ברירה. כמה שנים אפשר להטיח את הראש בכתול עד שמבחינים שזה קיר הברזל? אפילו ראש ברזל יבחין בקיר הברזל.

עברו שמונה-עשר שנים, ושום דבר לא נרבק. אפילו אינו מתחיל להידבק. אתם לוחצים ולוחצים, גופנו כבר מקועקע בכתובות מימין לשמאל ומשמאל לימין, והפלשתינים ממשיכים לשבור להם את הראש ולנו את המפרקת.

אחרי שמונה-עשר שנים הם תקועים כמו עצם בגרון, והגרון הוא כבר מורסה אחת גדולה, המטפסת דם ומוגלה. הליכוד לא יכול לבלוע והמערך לא יכול להקיף.

אמרם שהם יתרגלו, והם לא, הם לא התרגלו. אז אמרם שתהיה עליהם גדולה, ים של יהודים יטביע מיליון פלשתינים ויותר, ולא היתה עליה. כך נשאנו ארבעה מיליוני יהודים ושני מיליוני פלשתינים, מחזיקים אלה באלה, לופתים ונלפתים, ויותר צוללים כמים אדירים.

המלחמה הנואשת הזאת, באמצע הארץ, היא מלחמה חדשה לגמרי. לא מלחמה החוצה אלא מלחמה פנימה. כפעם הראשונה מלחמה פנימה, לא נגד הסורים והמצרים והירדנים והעירקים, אלא נגד יושבי הארץ. לא מלחמה של מדינה

הירדנית, שראש הממשלה מדגיש אותה כל העת, גם כאשר הוא היה באופוזיציה, הוא כאילו משחוק לאופוזיציה הלכנונית, או הקפריסינית. זו האלטונטיבה, וכך אסחפק.

ניתן לקיים גבולות ביטחון בלי ריבונות וכלי שליטה על יהודה, שומרון ועזה. על כל מומחה צבאי של המספחים יימצאו עשרה אשר ינמקו בהיגיון את העמדה האחרת הזאת של ביטחון, שאכן אפשר להתקיים כביטחון בגבולות שאינם גבולות של ארץ-ישראל המערבית השלמה.

הערה שלישית — עניין הדמוגרפיה. חברת הכנסת גאולה כהן מלגלגת על עניין הדמוגרפיה, מתוך הסתמכות על חזונו של הרצל ואחרים, לרכות בן-גוריון, שהסכים למדינה עם מיעוט של 40% ערבים. אני לא כל כך אוהב את השימוש הסלקטיבי בבן-גוריון. אתם כל הזמן מוסרים פרטים-מתוך מסכת חייו. את בן-גוריון צריך לתפוס כשלמות מדינית.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אבל סלקציה — —

שבח וייס (המערך):

חברתי, גאולה כהן, אני לא משתמש במלים בוטות. הוויכוח הוא קשה. בן-גוריון כמנהיג פוליטי, כמנהיג של זרם שהוכיח את עצמו — כי אין דבר יותר עובדתי מן העובדות שנוצרו — בן-גוריון הכריע בזכות החלוקה, וכלי ההכרעה הזאת, אילו הוא היה נשען על מדיניות דקלרטיבית, לא היתה היום מדינת ישראל ולא היו נוצרים המסמכים הבין-לאומיים וההיסטוריים לזכות שלנו על הבית השלישי.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

הוא סיפת.

שבח וייס (המערך):

לבן-גוריון היה מותר לקוות שמיליוני יהודים יבואו לארץ הזאת אחרי השואה.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

— — —

שבח וייס (המערך):

אני מקווה, אבל עדיין יש גב גדול מאוד, ועל כך דיבר ראש הממשלה.

חברי הכנסת, כל אימת שגובר הטרור, באים אלינו המספחים ומבקשים לספק, כמו איזה דאוס-אקס-מכניה, אני אומר לכם שזה דיאבולוס-אקס-מכניה. אלה עצות תופת. האם מישוהו ישחק את הטרור? הרי הטרור יגבר ויהפוך למלחמה עלי-די הסיפוח. הליכוד לא סיפח ולא יספח. כי הוא חתם על הסכמי קמפ-דייוויד. עליכן אני תמה על הצבעתם של חברי בליכוד. משום שהליכוד תפס, מתוך ריאליזם שהתגבש סביב הסכמי קמפ-דייוויד, שזו הפתקה מדינית, מתעתעת.

טרור ילווה אותנו כל אימת שנעשה צעדי שלום. הטרור הוא מרכיב קבוע במדיניות הבין-לאומית היום. אם בשל הטרור לא נעשה מאמץ עליון בתהליך השלום, זו תהיה כניעה לשלפים, כניעה למי שמבקש שנהגל מדיניות נוטפת דם. האם זוהי מטרתכם?

אדוני ראש הממשלה, למרות הטרור, תמשיך לעשות מאמצי שלום ומאמצי הסדר, בצעדים גדולים ובצעדים קטנים, רק שלא יהיו אטמים. שום נזק לא נגרם לישראל כמעשיך אלה. אני מקווה, שבעניין זה תתייצב מאחוריך כל הממשלה, ואם יגיע הזמן להכרעה נוקבת בדבר עתיד השטחים, ובשל כך יהיה צורך לארגן מחדש את השלטון ולשאל מחדש את פי העם, זו

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני ראש הממשלה, חברי הכנסת, כאשר השקפתי על האולם בעת ההצבעה על הצעת החוק של חברת הכנסת גאולה כהן, מול ספסלי שותפינו לממשלה האחרות, ספסלי הליכוד, חשבתי שאולי לא היה טעם לדרוש מהם, בתוקף ההסכם הקואליציוני, התייצבות חריג-משמעת לצד החלטת הממשלה בעניין זה. וזאת משני טעמים: א. משום שהם לא קיימו, לדאבוני לב, את ההסכם; ב. גובע מא' אם אכן זה המצב, אולי היה כדאי לפרוס לפני הציבור תמונה שבה קבוצה גדולה של חברים, שותפים שלנו לממשלה האחרות, מצביעים כעצם נגד הסכמי קמפ-דייוויד. הרי שמץ של הסכמה להצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן, אם בהצבעה בעד, כמו חברי הכנסת בני שליטא ומאיר כהן-אבידב, ואם במין חצי הימנעות מוסתרת, מעומעמת וגלויה, המשמעות שלה היא הצבעה נגד הסכמי קמפ-דייוויד, זה מה שקרה, ואני אפילו אינני בטוח שאני מצטער על כך.

עכשיו — לוויכוח עצמו. חברי הכנסת, ההצעות לסיפוח השטחים מתבססות דרך קבע על כוח הזכות. אני רוצה לומר משהו על כוח הזכות. זכות היסטורית איננה נוצרת בפרק זמן קבוע ויציב לנצח. הסדרים מדיניים הם גם תוצאה של דינמיקה היסטורית ופוליטית. יש מסמכים לבית הראשון, יש מסמכים לבית השני, ויש מסמכים של זכות גם לבית השלישי, ובכללם החלטות של האומות המאוחדות, וההחלטה ההיסטורית המפורסמת מ-29 בנובמבר, שרובנו, ואולי כולנו, היינו מאושרים כשהיא התקבלה.

מי שטוען על סגירה של זכות היסטורית בפרק זמן היסטורי שונה לו, אם יתפוס את המדיניות הבין-לאומית, הוא יצטרך לשנות את מפת כל העולם ולהכניס אותו לבוקה, מבוקה ומבולקה. אבל יותר מכך, באים חברים ואומרים: איזו זכות יש לירדן על שטחי יהודה ושומרון? ובדרך זו הם מבקשים לחזק את הזכות הבלעדית שלנו, אבל כלי משים הם כעצם משחקים לידים של ג'יבריל, אברנידאל ואחרים, שגם הם טוענים שצריך אין שם זכות, הם מתמככים על ההחלטה מכיש בנובמבר, שאז הקימו מדינה פלשתינית.

מי שטוען שאין הבדל בין חברון לבין יפו טוען בדיוק את הטענה של הצד הקיצוני השני, שאין הבדל בין חברון, יפו לרבת-עמון. צריך לשלכ את זו, את זו ואת זו. תראו איזו סימביוזה מרתקת יש פה בין הקצוות.

אחרי מלחמת ששת הימים, אחד המנהיגים החשובים של תנועת העבודה, מצביא חשוב, יגאל אלון, גיבש תוכנית, שרעיונותיה המרכזיים שרירים עד היום, ואם יהיה פתרון בעתיד הבינוני, הקרוב או הרחוק יותר, הוא יצטרך לנוע סביב העקרונות האלה, וראש הממשלה הגדיש זאת בנאומי. הוא אומנם אמר זאת כחור מנהיג של מפלגה, והוא, כראש ממשלה האחרות הלאומית, יפה עשה שהבחין בין השניים. אני כחבר במפלגתו, רוצה להרחיב את העניין הזה, אם כי רק בהערה, כי הדברים הרי ידועים, ואנחנו נחזו עליהם ונתווכח כל העת.

הי"ר ש' הלל:

גם כהערה וגם כקצרה.

שבח וייס (המערך):

כן, אני מבין את זה.

התוכנית מבוססת על ריאליזם של ניסיון היסטורי. אי-אפשר לקיים מדינה דמוקרטית עם מיעוט גדול, אלא אם כן הוא שותף מלא לשלטון, ואז, כן, כעצם קונפדרציה של מיעוטים: שורייק, בלגיה ואחרות. מי שמלגלג על האופציה

אנחנו נשענים, אין כאן תיאבון של שליטה על עם אחר. אנחנו רוצים לשלוט על גורלנו ועל עתידנו אנו.

אני רוצה להעיר על דברי חבר הכנסת שבח וייס, בעניין עמדתו של דוד בן-גוריון. דוד בן-גוריון לא אמר מעולם, שהחלוקה היא מטרה, וגם אני לא אומר את זה. החלוקה היא אמצעי, והדילמה שדוד בן-גוריון הציג אותה קיימת, לדעתי, גם היום. הוא אמר: עדיף מדינה יהודית עם ארץ-ישראל מחולקת מארץ-ישראל שלמה בלי מדינה יהודית. המדינה היהודית נקבעת על-פי שני קריטריונים, על-פי קריטריון גיאוגרפי ועל-פי קריטריון דמוגרפי. נאמר שנכריז על מדינה יהודית שהרכוב בה ערבי, היא לא תהיה יהודית. שני העקרונות האלה מוכרחים לעמוד לגודל ענינו כאשר אנחנו קובעים את עתידה של מדינת ישראל, ולדעתי, גם את עתידו של העם היהודי מבחינה מוסרית, פוליטית וגיאוגרפית.

אדוני היושב-ראש, אני חוזר ואומר, שהממשלה הזאת קוראת למשא-ומתן ישיר עם ירדן והפלשתינים; ושום כדורי רצח, מצערים ככל שיהיו, לא ישנו את דעתנו — משא-ומתן ישיר ללא תנאים מוקדמים. ואני חוזר ואומר בשם הממשלה: יהיה והירדנים והפלשתינים שאינם אש"ף יסכימו למשא-ומתן כזה, אנחנו נשים על השולחן כהצעה ראשונה את עניין האוטונומיה, ככתוב בהסכמי קמפ-דייוויד.

אני מציע לשני הדוברים להסתפק בהודעה זו.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אני מודה מאוד לאדוני ראש הממשלה.

חבר הכנסת יוסי שריד, האם אתה מוכן להסתפק בתשובתו של ראש הממשלה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, אדוני. אני מסתפק בשתי התשובות של ראש הממשלה, הקודמת וזו של עכשיו.

היו"ר ש' הלל:

לא, על הקודמת כבר הצבענו.

חבר הכנסת שבח וייס, אתה מסתפק בתשובתו של ראש הממשלה?

שבח וייס (המערך):

מסתפק.

היו"ר ש' הלל:

תודה רבה.

ד. שאלות בעל-פה

מתפרסמות בתחנות האוטובוסים, גם בשכונות דתיות, פרסומות שיש בהן משום התגרות מיותרת בציבור הדתי.

מתוך חשש ודאגה מפני התלהטות היצרים ומתוך תקווה שההכנה יחסי הריגות ימשיכו לשרור בעיר ירושלים, אבקש מכתבדור להשיבוני:

1. האם יריעה זו נכונה?

2. האם מוכן כבודו להורות שלא יתפרסמו בתחנות האוטובוסים פרסומי תועבה, שמרבית הציבור רואה בהם משום פגיעה, או לפחות להורות לבל יפרסמו זאת בתחנות האוטובוסים בשכונות הדתיות?

תהיה סיבה מספקת לעשות זאת. אבל עד אז — יחד, בממשלה המסובכת הזאת, תמשיך במאמצים שאתה עושה מן היום הראשון שנכנסת לתפקיד, ואני מבין אותך על כך.

היו"ר ש' הלל:

תודה רבה. אדוני ראש הממשלה, בבקשה.

ראש הממשלה ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומר רק הערות ספורות. ממשלה זו, ממשלת האחדות הלאומית, נשענת על הסכמי קמפ-דייוויד. בלא משענת זו, לדעתי לא יכולה להתקיים ממשלת האחדות הלאומית. על כן גם ההצבעה הראשונה, כמו ההצבעה הזאת, אינה רק בעד קיום הממשלה אלא גם בעד קיום הסכמי קמפ-דייוויד. לדעתי, לא רק הממשלה אלא גם הכנסת כולה נשענת על הסכמי קמפ-דייוויד, מפני שאם נתחיל לשנות הסכמים בין-לאומיים, לא יחתמו אתנו על הסכמים כאלה.

הערה שנייה. הסכמי קמפ-דייוויד מורכבים, לפי דעתי, משני חלקים: חלק אחד שהוא טריטוריאלי וחלק אחר שהוא פונקציונלי. החלק הטריטוריאלי נושא אופי של קבע, והחלק הפונקציונלי — אופי של מעבר. החלק הטריטוריאלי מתייחס לסניג, והחלק הפונקציונלי — ליהודה, לשומרון ולעזה, או ליתר דיוק לתושבי יהודה, שומרון ועזה.

וכן, אני רוצה לומר, שבהסכמי קמפ-דייוויד אכן נעשה מאמץ — ואת זה אני אומר לחבר הכנסת יוסי שריד — להימנע מלשלוט על עם אחר. אני רואה את הביטוי לכך בשני דברים מרכזיים בהסכמי קמפ-דייוויד. חלק אחד אומר: The Palestinian People, הפלשתינים, ישתתפו בקביעת עתידם הם. אילו לא זה היינו באמת היחידים הקובעים. גם נקבע מיכניזם לביצוע הדבר. החלק השני: בשלב הראשון, בתקופת מעבר של חמש שנים, יהיה שליטון עצמי או אוטונומיה — אינני רוצה להיכנס יותר מדי לזיכוכות הזה — וכעבור שלוש שנים מתחילת האוטונומיה יתחיל דיון על פתרון של קבע.

אילו היתה פילוסופיה של השתלטות על עם אחר, לא היה צריך את הסכמי קמפ-דייוויד, שלא להזכיר, שהסכם קמפ-דייוויד גם נכתב ונחתם על-ידי ממשלה שלא הייתה חבר בה, אבל אני הצבעתי בעד ההסכמים האלה, שיש להכיר בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני. את הרברים האלה אי-אפשר למחוק, ואי-אפשר להתעלם מהם. על כן אני בטוח שגם על-פי מורשתו של העם היהודי וגם על-פי ההסכם שעליו

היו"ר ש' הלל:

לפי המקובל אצלנו, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שאלות בעל-פה. נעבור עכשיו לשאלת בעל-פה שהגיש חבר הכנסת יעקב יוסף לשר התחבורה.

151. פרסומות בתחנות אוטובוסים

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד השר, למרות ההסכמים המחייבים שנחתמו בין עיריית ירושלים לחברת "פרסטור מדיה", הקובעים כי החברה, למעשה מרצונה, מתוך תחושת אחריות, תחולל לפרסם בתחנות האוטובוסים פרסומי תועבה, המנוגדים לרוח תושבי השכונות באותם אזורים שבהם ממוקמות התחנות, נודע לי היום כי שוב

— מה אתם רוצים מהם, זה מרגיז אותם, הם לא יכולים לעמוד בזה — האם הם לא מעודדים אלימות ופשע?

הי"ר א' נחמיאס:

בבקשה, אדוני השר.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מוכן לסייע בידי חבר הכנסת יעקב יוסף ולפנות לשר הפנים המופקד על הרשויות המקומיות כדי לבקש מהם להכניס שינוי בהסכם שנחתם בינם לבין החברה המפרסמת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש חופש ביטוי בארץ.

שר התחבורה ח' קורפו:

הוא לא שאל על חופש ביטוי, אני משיב לכל אחד על שאלותיו.

להערתו של חבר הכנסת בראון ביחס לפגיעה בפרסום האסתטי — כל אחד לפי טעמו. אני מעריך שאלה שהפרסום לא נראה להם, גם התמונות לא נראות אסתטיות בעיניהם. אלה שהפרסום נראה להם, הוא ודאי אסתטי בעיניהם. אבל לא הייתי רוצה להיכנס לתחום הזה של טעם הפרסום, מפני שזה ודאי עניין של החברה ושל הציבור.

אני רוצה להעיר ביחס לפגיעה בתחנות. נדמה לי שיש בכך גם משום עבירה על "כל תשחית". אפילו אם רוצים להביע מחאה, צריך לחפש ולמצוא את הדרך המתאימה ולא לפגוע בתחנות, אשר משמשות מקום מוצל ומוגן מפני גשם לאותם אנשים הנוקטים לתחבורה הציבורית בכל השכונות ובכל המקומות.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר התחבורה על תשובותיו על שאלות של חברי הכנסת.

שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 148 של חבר הכנסת יוסי שריד בנושא: חילוף הנשים במעון של קריית-ארבע. חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

148. חילוף הנשים במעון של קריית-ארבע

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
השאלה לשר הביטחון היא: מה עושה משרד הביטחון כדי לחלץ את הנשים המצויות במעון של קריית-ארבע, המעון של "כך", מהתעללות אנשי "כך" ומניצולן המחפיר?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה, אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

למשל הצבאי ולמשטרת ישראל הפועלת בתחום נפת יהודה לא ידוע על התעללות בנשים במעון בקריית-ארבע או על ניצולן.

עד כה לא נתקבלה תלונה משום גורם, לא מהנשים, אף לא מדיירים, על התעללות או ניצול או הפרת חוק כלשהי המבוצעת בקשר למעון של נשים.

אם יתברר שקיימת הפרת חוק כלשהי או תוגש תלונה על הפרת חוק — יטופל בה במסגרת החוק.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה, רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

הי"ר ש' הלל:
אדוני השר, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, ההסכם עם חברת "פוסטר מדיה" והעיריות הגדולות הוא הסכם שנעשה בלא התערבות של כל גורם שלישי, ולמשרד התחבורה אין כל שליטה ואין כל חלק בו. החברות הללו הן חברות פרטום, הבנות את התחנות מתוך שיקולים של רווח, מתוך שיקולים של מכירת השטח לפרסום.

ייתכן שצריך לפנות לרשויות המקומיות, שחכנסה בהסכם שביני לבין החברה המפרסמת סעיף ביחס לטיב הפרסומים. אבל לנו אין כל שליטה על ההתקנה הזאת ולא על הפרסום.

משרד התחבורה דאג השנה ל-25 תחנות מוארות כאלה ביישובים מרוחקים, מתוך רצון להכניס קצת רענונות בתאורה במרכזים שלהם. הדבר עלה יפה. עליהם אין פרסום כלשהו. לצד התחנות הללו תיבנה השנה כמה מאות תחנות אוטובוסים בלא פרסום כלשהו בריכוזים העירוניים ובכבישים הבין-עירוניים, לנוחותם של הנוסעים.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר התחבורה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב יוסף, בבקשה.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני רואה שכבוד השר מטעים עקרונית למה שאמרתי. האם כבוד השר מוכן לבקש מאותן עיריות ולהמליץ בפניהן שיחדלו מפרסומי תועבה כאלה?

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מרדכי בראון, בבקשה.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, מאחר שאמרתי שאין לך סמכות, יכול להיות שהשאלה היא לא אופרטיבית, אף-על-פי-כן, אם כן תתערב בעניין בעתיד, אני רוצה לומר את המשפטים האלה: כאשר תחנה כזאת נמצאת בלב אוכלוסייה דתית, יש מקום לגלות רגישות לטעם שלהם. אבל, אנחנו רוצים לבטא כאן תקווה שהלחצים של שורפי התחנות לא יגולו מהרוב המכריע החילוני את התענוג לראות את התמונות היפות שהתפרסמו עד עכשיו על התחנות האלה.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דב בן-מאיר, בבקשה.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני השר, ברוצי להפנות את תשומת לבך גם לכך. שאחת הסיבות אשר מונים כדי להצדיק את שורפי התחנות — גם אנשים שבעצמם אולי לא שורפים, אולי גם השואל הנכבד — היא: אל תציבו לידנו דברים שמרגיזים אותנו.

השאלה הראשונה: מהו הגבול של "לידנו"?

השאלה השנייה: אם כך ינהג כל אחד, נניח, למשל, שמחר יבואו חסידו חב"ד ויבקשו שיניחו תפילין בקיבוץ אחרת יפגעו בהם ויכו אותם — האם זאת התשובה והדרך לפתור בעיות?

האם לא הגיע הזמן ששר התחבורה יאמר מלה אחת גם לחברי הכנסת ולנציגי המחנה החרדי שעל-ידי דיבורים כאלה

לא מציק לחברת הכנסת שולמית אלוני, שכן אני רואה אותה. אין ספק שמתרחשים שם דברים.

אני מבקש משר הביטחון למצוא את הדרך החוקית — טוב ששר הביטחון פועל על-פי חוק — כדי להתערב בפרשה הזאת.

שאלה קצרה נוספת: מאחר שהפעילות של התנועה הזאת היא ודאי מוקד של התססה, אני מבקש לדעת, באיזו מידה אתם עוקבים בעניינות אחרי הפעילות הכוללת שלהם שם?

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אני חוזר ואומר: כל עוד אין תלונה אלינו או אל המשטרה, אין לנו בסיס חוקי להיכנס ולברוק את העניין. לכן אני חוזר ואומר שאני תמה. אם מישוהו התקשר עם חבר כנסת בעניין תלונה, מה יותר פשוט מאשר להעביר אותה למשטרה?

אין בידי נתונים ושום תלונה לא הגיעה אלינו. אבל אם נעשה שם משהו שלא בהתאם לחוק, או שהוא כרוך בהפרת החוק, צריך להבין שאנחנו צריכים לקבל תלונה שתשמש בסיס למשטרה להיכנס ולברוק את העניין. עד לרגע זה לא הוגשה תלונה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, רק הערה אחת ברשותך — — — עצם העובדה שהיא כלואה — — —

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, חבר הכנסת רן כהן.

שר הביטחון י' רבין:

אתה קובע שיש כליאה, בשביל זה צריכה לכוא תלונה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן, אין לזה מקום בשאילתות בעל-פה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

לא בשאילתות בעל-פה.

שר הביטחון י' רבין:

תשובתי על ההערה, האחרת זהה לזו שנתתי זה עתה: כאשר תוגש תלונה על-ידי אשה יהודייה, הגשואה למי שלא יהיה, על התעללות בה, המשטרה תיכנס לבדיקת העניין.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר הביטחון על התשובות לשאלות חברי הכנסת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני שר הביטחון, התשובה הזאת היא מן התשובות המוזרות. למשרד הביטחון לא ידוע. אבל מניין לי ידוע? ידוע לי, כי פשוט קראתי בעיתונים עדויות של נשים שהיו כמעון הזה. מן הדין, לאחר שקוראים — ואני מניח שגם כמערכת הביטחון קוראים — צריך ללכת ולברוק מה קורה שם.

כל פירוד בין בני זוג עלול ליצור מצוקה. פירוד בין בני זוג מעורבים עלול ליצור בחברה שלנו מצוקה קשה במיוחד. אין ספק שצריך לעזור לנשים כאלה. הצרה היא כי כמערכת עטים עליהן העלוקות של כהנא ומוצצים את שארית כבודן.

עדויות מחרידות שנחפרסמו — אני קראתי, גם אתה יכול לקרוא, גם כמערכת הביטחון יכולים לקרוא, הקריאה היא חופשית — מלמדות כי הנשים החלשות והפגיעות הפכו במקרים מספר מטרות נוחה לניצול מיני. נראה שתלמידיו של כהנא מקדימים תשמישי מיטה לתשמישי קדושה, כך יש להניח. כנראה לא מדובר ב"יד לאחיות", אלא ב"יד באחיות".

השאלה היא: אם יש צורך בעזרה כלכלית ונפשית, מדוע לא תושט העזרה הזאת על-ידי גורם ממלכתי אחראי ומהימן, והנשים הללו תיחלצנה מהדיים הגסות של "כך"? ומדוע לא ייסגר מייד מעון ההשפלה בקריית-ארבע ויוחלף כמעון של רוחות?

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב יוסף, בבקשה.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד השר, בנושא זה פורסמו בעיתונות — על-ידי הנשים הנמצאות כמעון — סיפורי זוועה של התעללות מצד בעליהן לשעבר. הן סיפרו שיש עוד נשים כמותן, שעדיין חיות באותם מקומות. מה כבוד השר מתכוון לעשות כדי למנוע התעללות כנשים יהודיות הנמצאות באותם מקומות?

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

שר הביטחון כתשובתו אמר שעוד לא הוגשה תלונה, ואין ספק שהדבר נכון. מובן שקשה לפעול כאשר לא מוגשת תלונה.

עם זאת, ברצוני לחזק את דברי קודמי, בעיקר את דבריו של חבר הכנסת יוסי שריד. אני אישית קיבלתי טלפון מאחת הנשים השוכנות שם והיא ביקשה את התערבותי. אני רוצה להודות, שביקשתי שהיא תפנה לחברת הכנסת שולמית אלוני, כי אני רואה בה כתובת עיקרית לבעיות כאלה. אני מקווה שזה

ה. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ו — 1986 *

(קריאה ראשונה)

לאשר את העברת הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ו — 1986. לוועדת הכספים של הכנסת, להכנתה לקריאה שנייה וקריאה שלישית.

ההצעה הזאת דומה להצעה שהיתה בחוק עצמו כפי שהוגש, ובגלל החיוניות באישורו, כדי לאפשר את הורדת הריבית, אנחנו מבקשים להעביר אותו היום לוועדת הכספים

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו מקדימים את הדין בהצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ו — 1986. יביא אותה השר משה שחל. בבקשה, אדוני.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש מן הכנסת

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1770).

חוברת כ"א, ישיבה קפ"ה

— הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2):
— הצעות לסדר-היום

מוסרת לי זאת, ואני הייתי נותן לך את רשות הדיבור בכבוד רב.
רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — ביררו אתנו אם אנחנו רוצים לדבר, ואמרנו שכן.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ביררו אתנו ואמרנו שאנחנו רוצים לדבר, לא עושים טריקים כאלה.

היו"ר א' נחמיאס:
אדוני, לכל היתר אתה יכול לבדוק אם מה שרשום אצלי נכון או לא נכון.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתם עושים שעורריות, במשך חצי שנה לא ממנים מועצה, ואחרי-כך רוצים שאנחנו נעזור לכם.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת מרדכי בריאון, אני אומר לך שלא היית רשום על-פי הנייר המונח לפני. אני מבקש ממך שתאמין לי.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אמרתי שאני רוצה לדבר — — —

היו"ר א' נחמיאס:
סליחה, אדוני, אני מבקש שתאמין לי ששמך אינו מופיע פה.

ו. הצעות לסדר-היום

רצח ראש עיריית שכם

לפני מטורפים פוליטיים, ממש אחוזי טירוף, דיבוק, שממטים אסון על העם הערבי הפלשתיני ועלינו, אסון אחרי אסון.

אבל אני רוצה לומר דברים שאפשר היה לומר אותם לפני הרצח, ואפשר וצריך לומר אותם גם לאחריו. איך בעצם נבחר, או התמנה, למען הדיק, ראש עיריית שכם ואפר אל-מצרי? הוא נחמנה עקב הסכמה, יותר מפורשת או פחות מפורשת, בין ישראל לבין ירדן לבין אש"ף, וכאשר אנחנו יודעים את טיב ההסכמה הזאת, שהייתה מונחת ביסוד המיניו שלו, אנחנו גם יודעים בדיוק מה ביקשו המטורפים האלה להשיג. הם ביקשו להפר את ההסכמה הזאת, לסכל אותה, לומר שהסכמה כזאת לא חישנה.

ואם זה היה אינטרס שלהם, ואין שום ספק שזה אומנם היה אינטרס שלהם, מהו האינטרס שלנו? האינטרס שלנו חייב להיות הפוך. אנחנו צריכים להבטיח, שמבוקשם לא יינתן להם: שהם לא יוכלו להשיג את מה שרצו להשיג. ואם זהו האינטרס שלנו, אנחנו צריכים לחתור בהתמדה ובעקשנות להרחבת ההסכמה הזאת בין ירדן, אש"ף וישראל, ולהעמקתה, כדי שאפשר יהיה, אולי, להבקיע את המבוי הסתום והמסוכן כל כך שאליו נקלע תהליך השלום.

אם זהו האינטרס שלנו, ואם זהו האינטרס שצריך להדרך אותנו, אני רוצה לומר לשר הביטחון: אה האינטרס הזה לא יהיה אפשר לקדם בשום פנים ואופן בדרך של מינויים, ויהיו מוצלחים ככל שיהיו. מינויים בגדה המערבית בהכרח, על-פי טבע הנסיבות, מכתמים תיכף ומיד את המתמנה בחותמת של משתף פעולה עם הכיבוש הישראלי. בדרך כזאת ובשיטה כזאת של מינויים לא נוכל, כמובן, להתקדם. מה שכן יכול להבטיח התקדמות, מה שצריך להחליף את שיטת המינויים, זו שיטה

של הכנסת, כדי שהיא חכין אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. מאחר שלא נרשמו חברים, אני מעמיד את ההצעה להצבעה. מי בעד העברת החוק לוועדת הכספים? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד העברת הצעת החוק

לוועדת הכספים — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2).
התשמ"ז — 1986, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ז — 1986, תועבר לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

אם רצית להירשם, היית נרשם. מזכירות הכנסת היתה

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום בנושא: רצח ראש עיריית שכם. רשות הדיבור לראשון הנואמים, חבר הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אולי אפשר לבקש משר הביטחון להיות נוכח.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך, אדוני, לעלות על הדוכן. אל תתחילו לתת עצות.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כפי שאנחנו מחויבים בכבוד היושב-ראש, היושב-ראש מחויב גם בכבודנו.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מחויב בכבודך, ואתה תראה שאני שומר על כבודך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה לא צריך לדבר אלי כאילו עשיתי לך עוול. לא עשיתי לך שום עוול. רק ביקשתי — — —

היו"ר א' נחמיאס:

שר הביטחון ישנו. הוא שומע והוא מקשיב לך. ראיתי זאת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אם כן, סליחה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראש עיריית שכם ואפר אל-מצרי נפל לא רק כנפול אדם לפני בני עוולה, הוא נפל גם

הצעה למנות ראש עירייה בחברון, ושר הביטחון, לפי מיטב ידיעתי, אמר: לא, ראש העירייה בחברון יתמנה אחרון, כי אני לא רוצה להסתכסך עכשיו עם המתנחלים: אני לא רוצה להסתכסך עכשיו עם המתנחלים בעניין של מה בכך. אתה יודע עוד מה צפוי לך אם אתה רוצה להנהיג את העם הזה, אילו סכסוכים נכונים ומוזמנים לך עם המתנחלים? בעניין כזה אתה לא רוצה להסתכסך עם המתנחלים. הוא יהיה האחרון.

מינוריים — אתם תמנו והם ישתפו אתכם פעולה. וכשלא ישתפו אתכם פעולה, אתם תגרשו אותם. אם אתם אנשים רציניים ואתם מדברים על אוטונומיה חד-צדדית, על האצלת סמכויות — לא חשוב המשחק הסמנטי, מה זה האצלת סמכויות? תקרא לזה נעל-בית — ואם אתם רוצים לנקוט יוזמה, שהיא יוזמה בינינו לבין הגדה המערבית, כדי שאנשים בגדה המערבית ייטלו את גורלם בידיהם — אני מצטט אותך, תקרא לזה איך שאתה רוצה: זו היוזמה שעומדת עכשיו על הפרק — אזי יש רק דרך אחת לעשות את זה, אם בכלל, וגם היא מוגבלת, מצומצמת ולא צריך לחלוח בה שום חלי תלים של תקוות וציפיות, זה דבר מאוד מוגבל ומצומצם: תעשו זאת בדרך של בחירות.

אוטונומיה חד-צדדית — בבקשה, בהסכמי קמפ-דייוויד נזכרת המועצה המינהלית הנבחרת, תאפשרו בגדה המערבית תהליך פוליטי. מה זה אומרת — אתם אומרים — הרי ייבחרו אנשי אש"ף, וכי מי ייבחר שם, חברים בקונגרס הציוני הראשון? ייבחרו שם אנשים כמו זאפר אלימזרי, בין השאר: ייבחרו אנשים כמו אליאס פרנז, שנבחר בשנת 1976. ייבחרו אנשים כמו פאהד קוואסמה, שנבחר ב-1976. עם מי אתם רוצים לדבר? אתם רוצים להמציא אנשים שאינם קיימים? מה הקריאות החלולות האלה, קריאות השבר החסודות, ליטול את הגורל בידיים, אם אינכם מוכנים שאנשים כאלה ייבחרו? אולי חוכיך שם של מועמד, מי אתה כן רוצה שייבחר? מוחמד נאסר מחברון? עודה? מה הדיבורים הריקים האלה של אנשים לא רציניים?

ובקריית ארבע, בחברון, שם ייבחר ראש העיר האחרון, משום שלא רוצים להסתכסך עם המתנחלים.

היו בחירות, בחירות למועצה המינהלית הנבחרת ובחירות לראשי ערים. ואז יהיו לנו בניישיה, יהיה לנו עם מי לדבר בשלב הראשון, אותו שלב שאנחנו רוצים להגיע אליו, השלב של השיח בין ירדן, הפלשתינים וישראל, ואולי גם האמריקנים. אלה יהיו הפרטנרים האמיתיים למשא-ומתן כזה בשלב הראשון שלו.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

למה הם לא הסיכמו, בזמן קמפ-דייוויד, ב-1978, להיות ראשי הערים הנבחרים?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אינני צריך הסכמה. הרי זה בדיוק מה שאני אומר לך. רוצים ליום יוזמה חד-צדדית. הרי זה בדיוק העניין. אתה רוצה הכול חד-צדדי. רק שני דברים אתה לא רוצה לעשות: האחד אתה לא רוצה לשחרר את התהליך הפוליטי בגדה המערבית, כדי שיביא בסופו של דבר לבחירות; השני — אתה לא רוצה להוציא את צה"ל מן הריכוזים הצפופים של האוכלוסייה. אם אינך רוצה לעשות את שני הדברים האלה, אל תעשה שום דבר. נמנה קצינים, ישלטו בהם, ניידרו למקום שניידרו ונעשה את זה לאחר האסון. הרי אני לא מודאג אם הדברים ייעשו או לא ייעשו — הם ייעשו. האם יצחק רבין לא עשה דברים שאני הטפתי להם הרבה מאוד שנים? השאלה היא

אחרת לגמרי, שיטה ידידעה, אנב, לפי מיטב הבנתי: בחירות: אדוני שר הביטחון, בחירות בגדה המערבית, גם בחירות למועצה המינהלית הנבחרת וגם בחירות לראשי ערים.

אני יודע שלך, באופן אישי, אם מותר לי לומר דבר הנושא אולי אופי אישי במידה מסוימת, אני יודע שלך יש טראומה מסוימת מבחירות 1976, כי נדמה לך שהן היו צער שגוי. הוא קשור אולי גם בימים אחרים במפלגת העבודה, ביחסים אחרים בתוך מפלגת העבודה, אבל אני חושב, שבחירות 1976 היו בחירות נכונות, והן הוכיחו את עצמן, כמובן, הסוף ידוע, ולעניין הבחירות ולסוף הידוע אני עוד אשוב בהמשך דברי.

הבוקר שמעתי את שר הביטחון מדבר ברדיו, מתראיין, עם שובו מתחן-לארץ, והוא אמר: אין לנו שום קושי למנות קצינים שישבו ויתפסו את מקומם של ראשי הערים. ודאי שאין לנו שום קושי לעשות זאת. איזה קושי יש לנו? חוץ מהקושי, שהוא קשה מכל קושי, אין לנו קושי. מה זה, זה עניין של מינוי טכני? ודאי שבאופן טכני אנחנו יכולים למנות קצינים שיעמדו בראשות הערים. אבל זה הקושי הגדול ביותר שלנו — העובדה שאנחנו מנהלים את הגדה המערבית בעצמנו, על-ידי הצבא שלנו. זו המטרה האחרונה שלשמה נועד הצבא, ואני ואבוי לו לצבא שצריך לנהל ערים כבשות. אין לנו קושי...

אבל דבר חשוב יותר, מהותי יותר: שמעתי את שר הביטחון, ולא רק אותו, לפני שבכע-שבועיים — בכלל זו עכשיו אופנה חדשה לפנות בפניות נרגשות ונוקבות אל תושבי הגדה המערבית, המלך חוסיין פונה, שר הביטחון פונה בעקבותיו, העיניים ממש מתמלאות דמעות של התרגשות. פונים אל תושבי הגדה המערבית: טלו את גורלכם בידיכם, כאלו אנחנו מתחילים עכשיו את ההיסטוריה, דף חדש. מי ייטול את גורלו בידי? ליטול את הגורל בידיים זה לא דבר של מה בכך, זה לחרוך גורלות. מי ייטול במצב הנוכחי את הגורל בידיים, בתוך הגדה המערבית, על-פי התקדימים ההיסטוריים?

ב-1976 נבחרו אנשים, אביא דוגמה אחת — פאהד קוואסמה, אדם מתון לכל הדעות, אדם שהוגדר על-ידי ראש הממשלה כמי שהתבטא באופן קיצוני, אבל הוא פעל במתינות. זה היה אדם שצריך היה להיחשב על-ידינו פרטנר לשיח-וסיג, למשא-ומתן, כדי לרצות, כדי לפתור את המתנחלים בקריית-ארבע, ולא בגלל שום סיבה אחרת, לא בגלל שום סיבה עניינית, וזקו אותו אל מעבר לגבול, רק כדי להפיס את דעתם, רק כדי לשכך את רוגזם: לא היה שום נימוק אחר.

מי? מי ייטול את גורלו בידיים? מי שירצה להיות מגורש על-ידי שר הביטחון? מי שירצה להיכנס למעצר אדמיניסטרטיבי על-ידי שר הביטחון? מי ייטול את גורלו בידיים? זה שירצה לרקוד על-יף החליל של הליכוד או של המערך, ולעיתים קרובות מאוד זה אותו חליל. מי ייטול את גורלו בידיים? אדם שיקום ויאמר, נניח, את ה"אני מאמין" הפלשתיני שלו, כעד מה הוא? הוא ייטול את הגורל בידיים? אתם תיתנו לו להתבטא? אתם תיתנו לו לומר את אשר עם לבו? אתם לא תגורשו אותו, אולי ארבעה, אולי חמישה-שר הביטחון התנגד: בהדרגה נבחן את העניין, נבחנת אותו? לא זו כלכד ששר הביטחון התנגד למינוי בבתי-אחת, אלא היתה גם

אני רוצה לספר, שלפי מיטב ידיעתי הונחה לפני שרים בממשלה, לפני פורום בכיר ביותר, אולי הפורום הבכיר ביותר בארץ, הצעה לא למנות ראש עיר אחד, לא להעמיד אדם אחד לכדו במערכה הקשה הזאת, אלא למנות כמה וכמה ראשי עיר בעת ובעונה אחת, כבתי-אחת, אולי ארבעה, אולי חמישה-שר הביטחון התנגד: בהדרגה נבחן את העניין, נבחנת אותו? לא זו כלכד ששר הביטחון התנגד למינוי בבתי-אחת, אלא היתה גם

מפנים את האצבע המאשימה כלפי כתובת אחרת לגמרי. מזעזע לראות שכאן, בדיון על הרצח הנפשע של זאפר אל-מצרי בידי מי ששלח אותו, ארגוני החבלה, קם חבר כנסת ומוצא את האשם במי? — בשר הביטחון, בממשלת ישראל. נדמה לי שאין עוד שום דוגמה לכך בשום מקום בעולם. אבל אנחנו צריכים להתרגל לרעיון, שכך זה אצלנו, בחברה הישראלית.

היום בא חבר הכנסת יוסי שריד ומציע לנו, שעקב הלקח הזה יכריזו על בחירות חופשיות ביהודה ובשומרון. נצא משם כדי לתת להם את האפשרות לחיות חיים חופשיים. חברי הכנסת, מה משמעות הדבר? אני מדבר לכם כמי ששמע אתמול לא רק את כל בכירי שכס, אלא את בכירי כל האזור, שבאו להשתתף בצער של המשפחה. הם אומרים: לטווח ארוך מאוד — אני מצטט — אנחנו לא מאמינים שתהיה לנו אפשרות להתייצב מול, ואני אומר בלשון שלי, שלטון האקדח. היינו מול ארגוני החבלה.

אין להם שום תלונה נגד השלטון הישראלי. בא חבר הכנסת יוסי שריד ואומר, עשינו בגיאה במנותנו רק את זאפר אל-מצרי לראש עיר. אבל הם אינם מדברים כך. הם יודעים שכדי שיתמנו ראשי ערים נוספים הם יהיו צריכים לקבל הסכמה מגורמים שונים, ולתת הסכמה לשלטון הישראלי. הם יודעים עד כמה השלטון הישראלי ניסה, ומנסה, לעודד אנשים שיסכימו להיות ראשי עיר בערים שלהם, במקום הקצינים הישראליים. התשובה שהם קיבלו מאותם אנשים ומאלמנטים בידון ומחוצה לה היתה: לא, באל"ף רבתי. היום בא חבר כנסת בישראל ומאשים את השלטון הישראלי, שהרצח הזה נגרם מפני שלא מינינו ראשי ערים בערים אחרות. אין לזה שום בסיס. אני רוצה לשאול את חבר הכנסת יוסי שריד, כמה פעמים הוא היה בשכם בזמן האחרון, או בכל עיר אחרת? אני אומר לכם: אין שבוע שאינני מבקר אצלם, משוחח אתם, לעתים משוחח חופשית לגמרי. אין כל שחר לדבריו של יוסי שריד.

יש משמעויות לרצח הזה. משמעות הרצח הזה היא, שלטונות של זמן שאינני יכול להעריך אותו, אנחנו נצטרך, כנראה, לנהל את העניינים של הערים ושל החושבים, כדי לעזור בקידום איכות החיים. לא נרפה מן הניסיון למהות אנשים אחרים מתוכם, לא בכפייה, אלא מתוך שיתוף פעולה, מתוך יוזמה חופשית שלהם. עם זאת ברור, שלא רבים מהם יעזו היום לצאת נגד שלטון האקדח, נגד ארגוני הטרור. מה הוא מציע? להשאיר את העניין פרוץ?

כאן אני רוצה לומר לחבר הכנסת יוסי שריד: מי שאומר היום שאנחנו ניסוג חר'צדית, או שנכריז על בחירות — מוסר את השלטון ביהודה, בשומרון ובעזה לשלטון האקדח. ולשלטון האקדח יש רק משמעות אחת: אש"ף ישלוט שם. מה המשמעות של התפתחות כזאת? המשמעות היא, שישראל תצטרך להגיב על פעולות חבלה שייצאו מיהודה, משומרון ומעזה נגד ישראל. ואז מה תהיה התוצאה? — יותר רם, יותר צער. מי צריך את זה?

אני אומר מעל הכמה הזאת, מתוך ידיעה ברורה — מי שמציע שאנחנו, בגלל האירוע שהיה בשכם, כלקח מהאירוע הזה, נכריז על בחירות חופשיות, ניתן הוראה לצאת כדי שהם יבחרו את הנציגים, יביא שואה, יביא אסון על הפלשתינים.

כשאני חושב על ההיסטוריה של הפלשתינים בשנים 1921, 1936, 1938, 1939 ו-1948 — כמה פלשתינים נפלו, נרצחו, בשם העניין הפלשתיני, ולא למען הפלשתינים, אלא כדי לחסל חשבוניות בינם לבין עצמם. פלוני חמר את רעיוותו של השכן, לכן סימן אותו כמשתף פעולה עם יהודי. אלמוני

רק מתי עושים את הדבר הזה, לפני האסון או אחרי האסון. זו השאלה היחידה.

את הנמל עמוק-המים כימית לא בנו עד שהכול טבע באותו נמל? מי אחראי לזה?

שר הביטחון י' רבין:
לא בנו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

וראי שלא בנו. הרי אני אומר את זה בבדיחה. הרי בתוכנית היה כתוב: נמל עמוק-מים. טבעתם כולכם בנמל הזה. לא נותר זכר מכל הדבר הזה, מכל הרצפות שלכם, ומכל התוכניות שלכם, ומכל שרם-א-שיח שלכם.

אני אומר, שאם יהיו בחירות — יהיו פרטנרים. אם לא יהיו בחירות, הקריאות לתושבי הגדה ליטול את גורלם בידיהם יישארו קריאות ריקות, חלולות, שאין בהן ממש ואין להן גם שום סיכוי.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יוסי שריד, באותו נושא, חבר הכנסת אמנון לין, בבקשה.

אני מבקש להודיע לחברי הכנסת הרשומים, שאקפיד על הזמן, רק 11 דקות נותרו. 12 חברי כנסת הגישו הצעה לסדר-היום באותו נושא, ועכשיו קיבל השני את רשות הדיבור השני.

אמנון לין (המערך):

אדוני הישכיראש, כנסת נכבדה, רצח זאפר אל-מצרי איננו יוצא דופן בחברה הפלשתינית. אני מודה ומתוודה, שכאשר אנחנו באים לדבר על הרצח הזה, אני מוכרח לומר, שאני קודם כול דואג למדינת ישראל, לעם היהודי, לאזורי ישראל היהודים והערבים. אבל, גם כשאני דואג קודם כול למדינת ישראל, קשה לי להתעלם מהאמת המצערת, המדהימה, שזה 50 שנה גורלו של העם של העם הפלשתיני נחרץ בגלל שלטון האקדח, לאורכה של כל ההיסטוריה שלו. כמה הזדמנויות של חיים בשלום בין פלשתינים ליהודים נמחקו רק בגלל הכניעה של הציבור הפלשתיני לשלטון האקדח.

אילו הייתי מביא, ויש לי, את הרישימה של כל הרציחות, החל בשנת 1936 ועד היום, שפקדו את העם הפלשתיני — זה ממש מסמר שערות. הן התחילו הרבה לפני שמישהו דיבר על שטחים כבושים, על שלטון כיבוש, הרבה לפני זה. אני תמיד מזכיר לעצמי: כאשר נרצח מזכיר ההסתדרות הערבית, סמי טאהא, האם היה כיבוש ישראלי? סמי טאהא נרצח מפני שהוא בסך-הכול שיתף פעולה עם ארגון פועלים יהודי במרוצת פועלי חיפה למען שכיחות משותפות. הוא נרצח משום שאסור לשיתף פעולה עם יהודים, אפילו לא למטרה של שכר יותר טוב לפועלים.

חברי הכנסת, אתמול הלכתי להביע תנחומים למשפחת אל-מצרי. באתי לעירייה. אלפים היו מסביב. נכנסתי לעירייה להביע את השתתפותנו ואמרתי את דברי לא רק בשמי, אלא בשם רבים מאוד מחברי הכנסת. אני יודע שחברי, חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, גם הוא בא אחר-הצהריים להביע את תנחומיו, תנחומי רבים מאתנו על מות אבי המשפחה, משפחת אל-מצרי.

מה שמעתי שם היה שונה לחלוטין ממה שמעתי כרגע מיוסי שריד. הם לא מאשימים את יצחק רבין, שר הביטחון. הם

אמנון לין (המערך):

הם אמרו לך שאנחנו אשמים ברצח.

אלעזר גרנט (מפ"ס):

לא אמרת אמת גם כאשר לרגשותיהם, במידה שהם חשוכים.

נכון, הפלשתינים, אנשי שכם, מפנים אצבע מאשימה כלפי הארגונים, מפנים אצבע מאשימה כלפי אסד, מפנים אצבע מאשימה כלפי ירדן וכלפי המלך, וגם כלפי ישראל.

אצלנו מעריכים את נאום חוסיין, אבל בהערכת נאום חוסיין צריך להביא בחשבון גם את הרצח הזה שהיה בשכם, מפני שמשהו החוט המשולש של ההסכמה למינויו של אל-מצרי ומשלא נתמלאה החוכנית למינוי כמה ראשי ערים בכת-אחת, הוקלה מלאכתם של המרצחים ונצטמצמה לנקודת מטרה — זאפר אל-מצרי. זה לא אומר שאני מוכרח לקבל כל דבר שנאמר בשעה של צער ואבל וגם בשעה שאינה של צער ואבל.

גם אותי מעניינים האינטרסים של מדינת ישראל קודם כול, אבל צריך שנדייק בדברים. השטחים היו בעינינו שטחים מוחזקים, והם שטחים מוחזקים בעינינו כל עוד ומפני שעל-פי תפיסתנו הם פיקדון למשא-ומתן לשלום. מי שאינו מתכוון לכך מצדיק את התפיסה של שטחים כבושים והופך את מדינת ישראל ואת צה"ל לצבא כובש ונותן נשק בידיהם של כל מי שמבקרים את מדינת ישראל. צר לי שכן הם פני הדברים.

מה זאת אומרת, בחירות לראשי הערים פירושן נסיגה של צה"ל מיהודה ושומרון? חבר הכנסת שריד לא ביקש את זה. הוא מבקש פתרון של החזרת השטחים ושל פרידה מן הכיבוש.

אמנון לין (המערך):

הוא שאמרת, להוציא את צה"ל.

אלעזר גרנט (מפ"ס):

חסלח לי. להוציא את צה"ל מתוך הערים, זה להוציא מתוך יהודה ושומרון? אתה ממנה על שלום של הפלשתינים? אתה אחראי לרציחות או להעדר הרציחות שביניהם? ראשי ערים שנבחרו כשכיהו כחפקידים — אני יודע, היו ניסיונות של התנקשות בא-ישוה, אבל מה מעמדו של פרג', למשל? האם אין לזה קשר לעובדה שהוא נציג נבחר? הוא פחות מוצא חן מזאפר אל-מצרי, בעיניהם של הארגונים האלה, אבל הוא נבחר, ולדבר הזה יש מעמד גם בקרב הזה שבתוך המחנה הפלשתיני. ראש עיר נבחר הוא דבר אחר, גם אם אתה רואג לשלומם של ראשי שנבחרים, אלא מי ייבחר? על מה אנחנו מדברים כאן? האם יש תשובה אחת למה שקרה עכשיו? אומרים: יש אבק, יש אבק באוויר, צריך לחכות עד שהאבק ישקע. הזמן יעשה את שלו. הזמן לא עושה את שלו. האם צריך לחזור על החוכמה הזאת פעם נוספת? מי שלא עושה בזמן — יצא וידע לא ראש. אנחנו יכולים לעשות משהו עכשיו, אם פנינו לשלום, אם פנינו לשלום מוסכם.

אפשר להתווכח אם כן אש"ף או לא אש"ף, אבל, האם כרוך לכול או שמה עדיין לא כרוך שאם יהיה שלום הוא יהיה רק שלום שכולל את הפלשתינים, שהעם הפלשתיני הוא בו שותף שווה-ערך? יש לכם עדיין ספק ברבר הזה? כמה אנשים עוד צריכים ליפול בימי רגיעה כביכול ובמלחמות כדי שהאמת הזאת תחזור לכולנו? מי ייצא אותם? האם נציגים שאינם מוסמכים על-ידם חתימתם תהיה שווה את הנייר שעליו היא תוצא?

רצה את הגורן של השכן, את הסוסה של השכן, את האדמה של השכן, סימן אותו כמשתף פעולה עם יהודי, ודינו נחרץ. למען מטרתו מפוקפקת חמיר נמצאו אלה שבשם העניין הפלשתיני רצחו את יריביהם החמולתיים.

אינני יודע מי רצח את זאפר אל-מצרי. אני מאמין שנדע זאת, אבל, להגיע למסקנה, שכלקח מהאירוע הזה נערוך בחירות חופשיות, כדי שמי שינצח שם יהיה רק מי שיחזיק את האקדה, והוא יקבע לא רק מי ישלוט, אלא איך יחשוב כל אחד ביהודה ובשומרון? כרוך לי מה יהיה אז, המצב יתדרדר לקיצוניות. נגד מי? קודם כול תופנה הקיצוניות לחיסול יריבים בקרבם, אבל המטרה תהיה קיצוניות נגד ישראל ונגד יהודים. האם נשב בחיבור ידיים? האם לא כרוך שתוטל עלינו חובה גדולה להגן על ישראל ועל ישראלים? התוצאה תהיה, שנצטרך להגיב ככוח. אז יבואו אנשים ויגידו: מי אשם? אני אניד מי אשם, אותם שמנפנפים בעניין הפלשתיני, המדברים בשם הפלשתינים. הם שיביאו עליהם אסון שאיש מאתנו לא מעוניין בו.

לכן יש רק מסקנה אחת — המסקנה היא שישאר תישאר ביהודה, בשומרון ובעזה, לא מפני שאנחנו כאים להגן על הפלשתינים, אלא מפני שאנחנו נמצאים שם מתוך כורח, נמצאים שם מתוך שלא היתה לנו ברירה. יצאנו למלחמת מגן כאשר הותקפנו. יום יום אנחנו מחפשים את מי שיבוא אחת לשיחה ולדין על הסדר כינינו לבין ירדן והפלשתינים.

מי שאומרים שירדן איננה פרטנר למשא-ומתן — וכאן אני אומר לכל החברים שמתווכחים אתי — צריכים לדעת, שאם אנחנו זונחים את האפשרות של שיחה עם ירדן, יש רק שתי אפשרויות אחת — סיפוח של מיליון 300,000 ערבים למדינת ישראל. אפשרות שנייה — היווצרות נסיבות של הקמת מדינה פלשתינית ביהודה, בשומרון ובעזה. שתי האפשרויות האלה אינן מקובלות עליו.

לכן, לדעתי, עלינו להמשיך בחתירה להשגת שלום, לעודד אלמנטים וחוגים מתונים ביהודה ובשומרון, לפעול ככל הדרוש כדי לעודד אנשים שיקבלו לידם את ניהול העניינים, אבל לא בחופזה; מתוך אחריות, שלא לאפשר לארגוני החבלה להשליט את שלטון האקדה ועל-ידן כן ליצור מצב שבו הערונות והקיצוניות האנטי-ישראלית, האנטי-פלשתינית, ישלטו ביהודה ובשומרון, ובעטיין ייגרמו רק צער רב וסבל לתושבים עצמם.

אני קורא לממשלת ישראל שלא לפעול בחופזה, לפעול באחריות ומתוך רבקות במטרה, יש לעשות למען איכות חיים טובה יותר ויותר ביהודה ובשומרון, ועם זאת אין לעשות מעשים פיזיים ולהישמע לנאומים של מי שמנפנפים בדאגה שלהם לעניין הפלשתיני. נואם קודם כול לעניינה של ישראל. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אלעזר גרנט.

אלעזר גרנט (מפ"ס):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, אני אינני נציג העם הפלשתיני, אני נציג ישראלי של מפלגה בישראל, ככנסת ישראל. גם חבר הכנסת לין איננו נציגם של הפלשתינים, הוא איננו מייצג גם את עניינם. צר לי מאוד, חבר הכנסת לין, אתה אומנם ביקרת, אבל גם אני מבקר, גם אם לא הרכה כמון, ורשבת, גם שכבת האחרונה, עם הנחה מורחבת מאוד של פלשתינים באחת מערי יהודה ושומרון, ואני אומר לך שאתה לא דייקת בדברים שמסרת כאן בכנסת. לא אמרת אמת.

העם הפלשתיני נמצא אתנו במצב מלחמה וגם אתו צריך להגיע לשלום — במשא-ומתן העצמי אפשר שהיה לישראל שוחפים שגם ישראל יכולה לקבל אותם, כאשר הם כן נבחרים והם כן מייצגים את עצמם והם מוסמכים על-ידו.

רבותי, הדיבור הפעם הוא סביב רצח של אדם. הרצח הזה פגע קודם כול באדם, במשפחתו, בידידיו, במקורביו. אני מאמין שהוא פגע באינטרס של העם הפלשתיני וגם באינטרסים שלנו, כפי שאני מבין אותם. זהו קורבן נוסף בשלשלת דמים. אני קורא לנו שנעשה, כמדינת ישראל, את כל מה שאנחנו יכולים לעשות כדי למנוע את המשכה של שלשלת הדמים הזאת. אנחנו איננו מחויבים כמה שעושים האחרים, אבל אנחנו מחויבים במעשינו, ורק על מעשינו שלנו אנחנו ניתן דין-וחשבון בפני עצמנו ובפני אחרים.

היור"א נחמיאס:

חודה לחבר הכנסת אלעזר גרנות. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהוויכוח הקוטבי המתנהל בכנסת איננו בין ראש הממשלה לבין חברת הכנסת גאולה כהן, כפי שעמענו היום, אלא הוא בין ראש הממשלה לבין חבר הכנסת אמנון לין: מפני שאני שמעתי בדברי ראש הממשלה כמיהה כנה ואמיתית לשלום. אינני בטוח שהוא מסיק את המסקנות עד הסוף, שהוא יודע מה צריכה ישראל לעשות כדי להמשיך בחתירה לשלום. אבל הרגשתי בדבריו את הביטחון, שחשובה לישראל התחושה שהשלום הוא ברה-השגה. אנו רואים את השלום כהישג עליון למדינת ישראל, והשלום איננה מלה נסה. מדברי חבר הכנסת לין עולה שהוא אינו מתנגד לשלום, אבל הוא אומר: בחירות לא, זה לא, אנחנו צריכים להמשיך ולחתור לכך. שתצמח שם מנהיגות שנוכל לדבר איתה. מ-1967 חותרים, ומה השינוי? האם באמת חותרים? האם באמת פועלים ככיוון זה? אני חושב שאלה דברים הנאמרים כדי לצאת ידי חובה והם אינם דברים כנים.

לכן, אני חושב שהוויכוח הוא בין שני מחנות. יש מחנה אחד, והוא גדול, שאינו מוכן לשלם מחיר בעד השלום, ויש מחנה שני, הרבה יותר קטן, ומפוצל בתוך עצמו, המוכן לשלם מחיר בעד השלום. אבל מחנה זה אינו מדבר בקול אחד, והוא איננו עומד עמידה נחרצת מול המחנה השני.

אני בטוח שכל ישראלי, בלא יוצא מן הכלל, רוצה שלום, ואינני בא להגיד מי רוצה יותר ומי רוצה פחות. אבל המדינה נחלקת לשני מחנות, מחנה שמוכן לשלם בעד השלום בתמורה, בשטחים, בויתורים גדולים, ומחנה שאומר: תמורת שלום אנחנו מוכנים לתת שלום בלבד. המחנה שמוכן לויתורים תמורת שלום הוא מחנה מפורצל בתוך עצמו, כי לכאורה המחנה שממשיך אליו חבר הכנסת אמנון לין הוא המחנה שמוכן לתת, אבל לפי גישתו, הוא אינו מוכן להתפשר, ומבחינה מעשית הוא נגד השלום, כמו המחנה השני, במובן הזה שאינו מוכן לתת שום דבר, אלא שלום תמורת שלום.

ואנו ניצבים מול הרצח שקרה כאן, מול הבעיה הקשה והקיומית למדינת ישראל — האם אנחנו מוכנים, שלמעשה נקלענו Vis-a-Vis הפלשתינים למצב כזה, שאנו מוכרחים להחליט האם אנו יכולים להמשיך בדרך זו שהלכנו בה עד עכשיו, או שמא עלינו לחפש דרכים אחרות, ולא יישאר המצב שראש הממשלה כה היטיב לתאר — הוא אמר שאינו רוצה לשלם בעד זה. הוא רוצה להיות ריאליסט, מפני שהוא אינו מאמין שאפשר לשלם כ-1,300,000 אנשים שאינם רוצים

שר הביטחון י' רבין:

מתי לאחרונה נבחר ערפאת?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני לא מייצג את ערפאת, אדוני שר הביטחון.

מאיר כהנא (תנועת כך):

דווקא כן.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני שר הביטחון, לך יש הזדמנות להציג אנשים שכן נבחרים. לך יש הזדמנות לשוחח עם אנשים שכן נבחרים.

אמנון לין (המערך):

איך ייבחרו?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

הם ייבחרו כפי שנבחרו ב-1976.

אמנון לין (המערך):

אתה באמת מאמין שייבחרו כאלה שלא מזוהים?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אתה יודע, יש לי משהו להגיד גם על בחירות אחרות. יש לי משהו להגיד על בחירות אחרות. אני לא אחראי לבחירות.

מאיר כהנא (תנועת כך):

תענה לו.

היור"א נחמיאס:

סליחה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

חבר הכנסת אמנון לין, אני מבקש שלא תפריע לי. לא הפרעתי לך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה רוצה לקבוע מי ייבחר?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מתי היו אצלכם בחירות בפעם האחרונה?

אורה נמיר (המערך):

— — —

היור"א נחמיאס:

חברי הכנסת, מה הוויכוח הזה כיניכם? סליחה, גברתי.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני אומר דבר פשוט: אי-אפשר לבוא ולטעון שאין להם נציגים נבחרים. אנחנו לא יכולים לקבוע מה קורה מחוץ לגבולותיה של ישראל או מחוץ לשליטתה של ישראל. השטחים המוחזקים הם בתחום שליטתה של ישראל ושם אנחנו כן יכולים לקבוע, ולציבור הזה, שמונה יותר ממיליון ורבע אנשים, שהם שליש מהעם הפלשתיני, אנחנו יכולים ליצור מציאות שבה יהיו לו נציגים נבחרים. אני יודע, הם יהיו אנשים שייבחרו וכנראה יהיו גם מוסמכים על אש"ף. בלי זה הם לא ייבחרו. גם ראש העיר הממונה שלנו היה מוסמך על אש"ף. בלעדי זה לא הייתם יכולים למנות ראש עיר אחד כיהודה וכשומרון, אף לא אחד. אבל הוא יהיה נבחר, הוא יהיה נבחר על-ידי התושבים, הוא יהיה מוגן יותר מאשר ראשי הערים הממונים, כי גם הפרקטיקה מוכיחה את זה, ויהיה גם פרטנו נבחר למשא-ומתן, למי שמחכוין למשא-ומתן.

אם הכוונה היא ללכת למהלך של שלום — ואינני מוציא את ירדן מכלל זה, ירדן היא אויב שצריך להגיע אתו לשלום וגם

להם, ולא, יהיה להם רע. אם נלך בדרך הזאת, לא זו בלבד שנעשה להם רע, אלא נעשה רע שכעתיים לעצמנו. וזה מה שאני רוצה שנוכר אחרי הרצח הזה, כי אם נמשך בדרך הזאת, הוא יהיה רק ראשון, או אחד מסדרה ארוכה של רציחות, שעוד תבואנה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אבנר חי שאקי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הרצח הנחשק של ראש עיריית שכם אל-מצרי הוא חולייה בשרשרת מעשי הרצח הנחשקים של ארגוני הטרור, ואמצעי הרחצה שבו בחור עושיהם ושולחיהם כאחד מפני כל צורה של שיתוף פעולה עם שלטונות ישראלים באשר הם ישראלים. ולו במסגרת של שלטון עצמי, ולו במסגרת ראשי האוטונומיה של ערביי המקום עצמם, האמורים לבוא במקום נציגי צה"ל ובהסכמתם המלאה.

הרצח משתלב יפה בניתוק הקשר ובהפסקת המשאומתן בין ערפאת וארגונו לבין המלך חוסיין לפני זמן קצר, על רקע התנגדות עקרונית למשאומתן ישיר לשלום עם ישראל על יסוד החלטות האו"ם 242 ו-338. ניתוק זה הוכיח מעל לכל ספק את סירובם של ארגוני הטרור לפנות עורף לדרך הטרור ולעלות על דרך ההבנה השלום, שהיו והינם, ולמרבית הצער יהיו כנראה במשך שנים רבות, הלאה ומתחמטים.

משמעות הרצח, חרף הגיוניים בחציצה של כמה מראשי ארגוני הטרור שבהנהגת ערפאת, היא דחייה ברוטלית, גסה, בוטה וחד-משמעית, מצד כל מנהיגות הטרור הפלשתינית לזרמיה, לסוגיה, לכינויה ולשמותיה, של ניסיון החלת האוטונומיה כיהודה, בשומרון ובחבל-עזה באורח חד-צדדי, שכמהותו הוא צורה לא מוצלחת של ניסיון ליישם בעקיפין, חלקית, את הסכמי קמפ-דייוויד, הסכמים שטרם הוכרו עד עצם היום הזה לא על-ידי ערפאת וארגונו ולא על-ידי המלך חוסיין וממשלתו.

הרצח של ראש עיריית שכם כבר הצליח להרתיע כמה מועמדים לראשי ערים ביהודה ובשומרון, החורשים להסכים לעמוד בראש כמה ערים כמתוכנן, מחשש לחייהם. הוא מבטא, ככל מעשי הוועה של ארגוני הטרור עד כה, כלפי יהודים וכלפי ערבים גם יחד, את הטרנדיה הנוראה והאמיתית של ערביי יהודה, שומרון ועזה, שטרם השכילו להצמיח מתוכם מנהיגות חזקה, נועזת, ועם זאת מקובלת ומוסכמת על רוב החושבים לפחות, שהיא בקבלי ובאומץ למען שלום-אמת ולמען דו-קיום עם ישראל. דו-קיום שיתבסס על עקרון האוטונומיה, כפי שהוסכמה בהסכמי קמפ-דייוויד, או לפחות בהסכמה למשאומתן ישיר וכן עם ישראל, ללא כל תנאים מוקדמים.

היום, כ"ד שנים לאחר הקמת מדינת ישראל, למרבה צערם של כל תושבי האזור, למרבה צערם של ערביי יהודה, שומרון ועזה, ולמרבה צערם של אזרחי ישראל, אך בראש ובראשונה למרבה אסונם של ערביי יהודה, שומרון ועזה עצמם, ידם של הטרור, של מנהיגי הטרור, של ארגוני הטרור, של דרך הטרור, של אי-ההשלמה עם ישראל ועם זכותה להתקיים כמדינה ריבונית בגבולות בני-הגנה ובני-ביטחון, על העליונה, כפי שמוכיח מחיר הדמים הנורא הנגבה בלי הרף מכל מי שמעז אפילו להיראות כמשלם עם קיומה של מדינת ישראל ועם זכותה המוסרית, הבסיסית, האלמנטרית, המוסרית-המשפטית גם יחד, להוסיף ולהתקיים באזור כמדינה ריבונית.

בשליטה שלנו. הוא צורך. השאלה היא, מה עושים? השאלה היא: מה עלינו לעשות כמדינה, וכאילו דרך אנחנו צריכים ללכת כמדינה, כדי לצאת מהמבוי הזה? הרצח הזה, בבת אחת, כמו ברק מכורר ואלים, השך נוף איום ונורא וגילה תהום נוראה. מה שראינו, למעשה, הוא — בין שנרצה ובין שלא נרצה, ואני אינני מאושר מכך — שהעוצמה של אש"ף גדולה מאוד, ולא אנחנו נכוא ונגמד אותה, ולא אנחנו נבטל אותה, ולא אנחנו נמצא לפלשתינים מנהיגים אחרים מתאימים יותר, סלוגניים יותר בשבילנו. ואיננו אומר זאת בשמחה. אש"ף הוא, בסופו של דבר, מערכת רצחנית, הפועלת בדרכי אלימות, בדרכי שנאה, בדרך של שפיכות דמים, הרבה מאוד שנים, מערכת שעדיין לא למדה שברוך זו אין משיגים שום דבר.

אולם השאלה היא: האם לנוכח המתרחש אנחנו יכולים להגיד בצורה כל כך נחרצת וכל כך טוטלית "עם אש"ף בשום פנים ואופן לא"? אני מסכים שאילו היו אומרים: עם אש"ף בצורתו הנוכחית, עם אש"ף במתכונתו הנוכחית, בעוינותו הנוכחית — לא. אבל האם לנצח נצחים? האם עם אסד, עם אותו אסד שאמר, שהוא מוכן עם 12 מיליון הסורים להפוך את הגולן ללב סוריה, האם אתו אנו מוכנים להיכנס למשאומתן, אבל אם תבוא קבוצת פלשתינים כלשהי, והיא תגיד שהיא מוכנה סוף סוף לקבור את הדרך האלימה, את דרך שפיכות הדמים, את הדרך הרצחנית, ולשבת ליד שולחן הדיונים, האם אחת לא נהיה מוכנים לשבת? אם נתחפר במצב ונגיד: לעולם לא אש"ף, גם אם הם יגידו דברים אחרים, אני חושב שהרצח שקרה בשכם יהיה רק התחלה של נחלי דם כתוך המחנה הערבי וכתוך המחנה היהודי ופתח לקיטוב גדול יותר — והוא גדול מאוד — בינינו לבין הערבים, בינינו לבין הפלשתינים.

ואני שואל, אני שואל את כל הבית הזה: כמה שנים נחיה בהרגשה שאנחנו שוקעים יותר ויותר לתוך מצב של חוסר תקווה בנוגע לשכנינו? כמה זמן יכולה חברה להרשות לעצמה מצב כזה, בלי שהמתח הפנימי שלה יתפורר? ואז יבוא גל של שנאה, יבואו מעשים קשים מצדנו, תיווצר תחושה של ייאוש טוטלי, שאי-אפשר להיות כאן בשלום בדרך שעם חי בשלום בגבולותיו; יש לפחות לקוות, לחתור, לחלום בכיוון הזה. כי אם אני מקבל את הדרך שמוצעת כאן על-ידי חבר הכנסת אמנון לין, אני יורד דבר אחד — שילדי ונכדי עדיין יחיו במצב זה, ושמצבם יהיה אולי אף גרוע יותר.

אינני אומר שצריך לעשות צעדים פזיזים, בכלל, צעדים פזיזים אינם דבר טוב. כבר ראיתי מה קורה כשנוקטים צעדים פזיזים, לאן מגיעים עם הפצצות מיתרות ועם פעולות צבאיות מיתרות. הפזיזות נעשית דווקא בהפעלת הכוח ולא בהפעלת השלום. אבל אנחנו צריכים לחשוב, מכל מה שקרה, מהרצח שקרה, מהסיטואציה שכאה בעקבותיו, שלפלשתינים, שהם 1,300,000 בני-אדם רק בשטחים, יש רצונות משלהם, ואלה אינם זהים עם הרצונות שלנו, ואנחנו לא נוכל לנהל אותם לאורך ימים ולקוות לשלום. ייתכן שצורך שר הביטחון שאומר, שקציני צה"ל יכולים לנהל את ערי הגדה טוב מאוד. יכול להיות שהדבר נכון — אם כי אינני מתפעל כל כך מההרבה ראשי ערים בישראל, שחלקם באים מתוך הציבור שלנו והם אינם מנהלים כל כך טוב את עריהם — אבל האם זו הדרך? האם זה יוליך לשלום?

לכן אני אומר: אנו צריכים ללמוד מהרצח המתועב והמסוכן הזה, שממנו נפגע גם השלום, דבר אחד, והוא שאנו חייבים לפתור את הבעיה הזאת, ואנחנו חייבים להשתחרר ממוסכמות התוויות שהדבקנו לעצמנו — בשום פנים לא עם אש"ף, אין לאפשר בחירות, אנחנו נגיד לפלשתינים מה טוב

כפי שהעם בישראל כמה לשלום מיום קומה של מדינת ישראל. זהו רצון כן של כל שכבות עמנו. הוא חוצה קווים מפלגתיים ואידיאולוגיים והוא נחלתו של כל אזרח ואזרח בארץ הזאת. הוא הופגן ומופגן יום ויום ושעה שעה על-ידי ממשלת האחדות הלאומית בצורה, בחוק ובסגנון שאינם ניתנים לטשטוש או לסתירה.

כוחנו הצבאי, היונק-מהכרתנו בצדקתנו המוסרית שעליה אין עוררין, הצליח עד כה, בעזרת השם, לסכל את כל מזימות החיסול וההשמדה של ישראל, שכאו מצד מדינות ערביות. עתה מחובתנו המדינית והמוסרית אחת להפגין ביתר-שאת את תביעתנו לזכותנו ההיסטורית והנצחית הבלתי-מעורערת לחיות ולהתיישב בכל מרחבי ארץ-ישראל, ללא כל קשר למה שאומרים או יאמרו, עושים או יעשו, מדינות הסירוב וארגוני הסירוב, הקולוניים יותר והקולוניים פחות.

כל יישוב מעובה, כל התנחלות חדשה, כל משפחה מתנחלת-מתיישבת נוספת באזורי יש"ע, הם מסר חי, צלול, משכנע, דינמי ואמין לכל סרבני השלום באזור הזה, לכל מחרחרי המלחמה ולידידיהם ברחבי העולם. כי ישראל לא נכנעה ולא נרתעה בעבר, וישראל לא חיכנה ולא חירתעה גם בעתיד מאיומים, ממעשי טרור ומהכרזות מלחמה, המנסים לפגוע בה, בכוחה ובחוסנה הרוחני והמוסרי. ההיפך הוא הנכון. צה"ל ימשיך למלא את כל תפקידי הממשל והמינהל ביש"ע ביעילות מרבית, כפי שעשה זאת בעבר וכפי שהכריז שר הביטחון בימים אלה ממש. אני מחזק את ידיך, אדוני שר הביטחון, בהכרזה זו. יש בכוחו של צה"ל להתמיד בכך, והכנסת חייבת להתלכד מסביב להחלטה זו, כדי להביא בסופו של דבר להכרה בלתי מעורערת בישראל ובזכותה. הכרה זו סופה לבוא, והיא תבוא בעזרת השם, ועמה יבוא השלום המיוחל. אין בעולם עם הלוחם ונאבק למען השגת שלום כמונו, אין עם שוחר שלום כמונו, אין עם כמה לשלום כאמת ובתמים כמונו, כיהודים וכישראלים. רצח פחזני ומוג'לוב זה בשכם ישיג בדיוק את המטרה ההפוכה מזאת שהועידו לו מבצעיו ושולחיהם כאחד, וחבל על כך.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שאקי.

2. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

במשק המדינה (תיקון), התשמ"ו—1986, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, וכן מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא "מינוי מועצות רחיות".

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

ה. הצעות לסדר-היום

רצח ראש עיריית שכם — המשך

רק האחרון בשורת קורבנות של מנהיגים פלשתינים שנפלו בידי אותם אויבי השלום אשר פגעו גם בזאפר אל-מצרי ובכל מה שהוא סימל מאז קיבל על עצמו את המינוי של ראש עיריית שכם.

נודמן לביסוס הרצח לשמוע שידור ב-BBC, כוראין חנא סניורה. חנא סניורה ציין, שזו מכה קשה לשוחר השלום בקרב הפלשתינים, אך לא המכה הראשונה. הוא מנה את סעיד

א-יאפשר שלא להאשים בהקשר זה, ובצורה כרוזה ומוחצת, את סוריה ואת מנהיגיה, מעום ומקלטם של ארגוני הסירוב ורכיבי-המרחצים שבחוכו. מחלק ישרי ועקיף ברצח זה וברציחות דומות לו, היום ובעבר, רציחות המהוות חלק אינטגרלי של מסע הפחדה וההסתה של סוריה כלפי ישראל, מסע המשחלב בקולות המלחמה הבוקעים ממנה לאחורונה, ושל מדיניות הסירוב האידיאולוגית השיטתית ביותר המטיפה למלחמת חורמה בישראל ושוללת כל סיכוי וכל דרך מדינית לקירוב השלום באזור. הלך-הרוח המיליטנטי האגרסיבי הזה הנושב מדמשק ניכר בכיור ברצח זה, והוא רק מרחיק את השלום במקום לקרבו.

רצח זה מחייב עיון מחדש בקור רוח, בצלילות, בפיתחון, בתוכנית המתגבשת כממשלה ליישם באורח חד-צדדי את האוטונומיה ביש"ע על-ידי מינוי ראשי ערים חושבי האזור וכן אישים נוספים מקרב תומכי ירדן ומה שקרוי "אש-פיסטים מתונים", מושג שאינו כנמצא, לתפקידי ממשל ומינהל ולתפקידים בכירים אחרים, שייטלו בהדרגה את מקומם של אנשי צה"ל באזור. כל כרסום מצד ישראל באוטונומיה ביש"ע, כפי שפורטה והוסכמה בהסכמי קמפ-דייוויד, יביא בהכרח לכרסום יתר בה מצד המלך חוסיין ומצד ערביי יש"ע עצמם, ואילו דבקות עקשנית ועיקשת בהם מצד ממשלת ישראל, סופה, על-כורחה, כעניין שבניגוד מדיני בלתי נסתר, להניב פירות ולהביא לשולחן הדיונים את אותם מנהיגים מקומיים אמיצים שיקומו בעתיד, ועל-כרוחם יקומו, ושיבינו כי רק בדרך זו ייטב לערביי יהודה, שומרון ועזה. כך יובטח עתידם וכן יובטח מעמדם, לאחר שעד כה הביאו עליהם מנהיגיהם ראשי הטרור שרשרת של תבוסות ואסונות בלתי נמנעים.

התשובה ההולמת והמכרעת שממשלת ישראל יכולה, וגם חייבת לדעת, להשיב על רצח זה ועל רציחות דומות לו בעבר, לכל ה"סירובי-אדה" הגלובלית והטוטלית הזאת של מחנה הסירוב, של מדינות וארגונים גם יחד, התשובה היא אחת ומוחצת: עיבוי, הרחבה, חיזוק וביסוס של ההתיישבות היהודית בכל מרחבי יהודה, שומרון ועזה, במזרח מכופל, בקצב מזורז ובהכרה בלתי נמנעת בצדקת רצונו העז בשלום ובכמהיתו לשלום. יש לחזור ולשנן באחוזי ספקנים בבית הזה ומחוצה לו, בעם ובעולם, כי אין בעולם כולו עם הכמה לשלום

הי"ר א' נחמיאס:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי היום הונחו על שולחן הכנסת: הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום

הי"ר א' נחמיאס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זאפר אל-מצרי נפל בידי אויבי השלום, ונפילתו היא אכזבה כבדה גם לעמו, גם לבני עירו, ובוודאי למשפחתו, שבהזמנות זו אנו מבקשים להביע השתתפות בצערה. אבל אנחנו צריכים להכיר בעובדה, שהוא

רצה להכשיר את הקרקע לאפשרות של שלום, צריכה לנקוט צעדים מספר, צעדים מובנים מאליהם, לפי דעתי: ראשית, עליה להביא את הפושעים לדין, ואני מקווה שהממשלה תגלה כעניין זה אותו מרץ ואותה נחישות שהיא מגלה כאשר היא מחפשת אחר מתנקלים ומתנקשים בחיי יהודים.

שנית, עליה לבצע בחירות חופשיות לכל הרשויות המקומיות בשטחים הכבושים. אני חושב שהניסיון של 1976 הוא ניסיון חיובי. אותם שנבחרו יכלו לקבל על עצמם בהדרגה גם אחריות למהלכים מדיניים, ואלמלא הפניקה שחלקה את ממשלת ישראל, כי אז יכול היה הרבר להביא לתוצאות חיוביות ביותר. אני חושב שצריך לחזור על הניסיון הזה. אומנם, כפי שאנחנו יודעים, נבחרים של רשויות מקומיות בשטחים אינם מחוסנים מפני סכנה, אבל הניסיון מראה, שבמקרה זה הסכנה איננה מהאקדח של אויב ערבי, אלא דווקא מצד המתנקשים היהודים. אני מקווה שגם לקח זה נלמד, ואם תהיינה בחירות, יקבלו הנבחרים את ההגנה המגיעה להם.

שלישית, אם הכוונה היא אומנם ליצור אורורה שתאפשר הידברות — על הממשלה להפסיק את ההתנחלויות.

ואחרון חביב, אם אומנם רוצה הממשלה לנסות לממש את מה שנאמר בהסכמי קמפ-דייוויד בעניין האוטונומיה — כפי שהסביר ראש הממשלה, זו התחייבות שיש לממשלת ישראל בחוזה בין-לאומי — היא צריכה לבטל את הפירוש אשר ניתן לאוטונומיה על-ידי ממשלת בגין. הסכמי קמפ-דייוויד הם הסכם בין-לאומי, וממשלה איננה יכולה לפטור את עצמה מאחריות לעמוד בהם, אבל הפרשנות לאוטונומיה היא מסמך חד-צדדי. זאת הממשלה יכולה לעשות, ואין לי כל ספק שאילולא הפרשנות שניתנה לאוטונומיה, אפשר היה לקדם את העניין, אבל הפרשנות שהפכה את האוטונומיה למלה ריקה, מוכן שלא צוררה במנהיגות הנבחרת של השטחים שום עניין להיכנס למשאומת.

אעיר עוד הערה אחת אחרונה: עם כל החשיבות שיש לקיום הבחירות, עם כל החשיבות שיש ליצירת מנהיגות מקומית שאפשר יהיה להיבדד אתה, צריך להיות ברור שזו איננה מנהיגות שתוכל, או תרצה, לבוא במקום המנהיגות הפוליטית של העם הפלשתיני. כל מה שצדד כזה יכול לעשות הוא ליצור אורורה שתעשה את ההידברות ליותר אפשרית. אבל ברור, שאם הכוונה תהיה להקים מנהיגות חלופית לאש"ף, זו תהיה ברכה לבטלה.

אני מקווה שהקורבן הקשה שהעם הפלשתיני הקריב, שהמכה הקשה לכולנו כמותו של זאפר אל-מצרי, תהווה חפנית במדיניותה של ממשלת ישראל כלפי הבעיה הפלשתינית, שהטרדיה הגדולה הזו תהפוך לנקודת היחלוצות מהמבוכ שזאננו נתונים בו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד, חבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, צער וחרדה עורר הירצחו של זאפר אל-מצרי בקרב המוני העם הפלשתיני ובקרב כל הרוצים בטובתו. הגני מעביר את תנחומיו למשפחתו. אנו מגנים את הרצח הנחשב הזה, שבסופו של דבר יגענו כמאבק הצודק של העם הפלשתיני נגד הכיבוש ולמען עצמאותו וחירותו. כל חלקי העם הפלשתיני הביעו את התנגדותם ואת מחאתם הנמרצת על מעשה הטרור הנפשע ועל הירצחו של

חאממי, את סרטאנו, את פאהד קווסמה — הקורבנות שקדמו לזאפר אל-מצרי, קורבנות שנפלו בידי אויבי השלום. הוא נשאל אז על-ידי המראיין, האם הוא לא חושב בעצמו שיהיה קורבן נוסף בסדרת הקורבנות, והוא אמר, שהוא בלי ספק מכיא דבר כזה בחשבון, אף כי הוא לא חושב להיחלצ. משום שהוא מזדה עם דרכם של הנופלים, שאת שמם הוא הזכיר.

וכאשר שמעתי את הדברים האלה לא יכולתי שלא להרהר כשאלה אם הוא איננו חושף את עצמו בדרכים האלה לסכנה, אולי פחות חמורה, אך לא פחות ממשיה, והיא, שהוא ייתבע בישראל לדין על תמיכה בטרור. שכן, לא יכולתי שלא להיזכר שרק לפני זמן לא רב הושמעה פה, מעל בימת הכנסת, האשמה קשה נגד אחד מחברי הכנסת שהביע את הזדהותו עם דרכו של פאהד קווסמה, שנפל בעמאן בידי אותם רוצחים אשר הפילו בשכוע, שעבר את זאפר אל-מצרי, יש בחלק מהתגובות שכאות מישראל עיוות בלתי-נחפס בראיית תמונת המצב.

שמענו תגובה מיידית גם מהחוגים, שעברו שלחו אצבע מאשימה נגד מיעארי על שהזדהה עם דרכו של פלשתיני שוחר שלום, שנפל בשל כך. לרידים, האשמה בנפילת זאפר אל-מצרי חלה על ערפאת. אני חשבת, שלאחר הטרדיה הנוראה באותה ישיבת ממשלה, כ"4 ביוני 1982, כאשר ניסו להסביר לחברי הממשלה ולראש הממשלה מי היו המתנקשים בחייו של שגרירו בלונדון, נשמעה התשובה: אכרנידל, שמאכרנידל, מה זה חשוב, כולם אש"ף. זה הקפיץ את ישראל לתוך הבז הנורא, שהיא עדיין לא נחלצה ממנו, כלכונן. אחרי הטרדיה הנוראה הזאת חשבת, שמי שהתנסה בדרכים האלה ינסה להיות קצת יותר זהיר בהאשמותיו.

והאמת היא, שאם אנחנו קשובים לקולות המחאה והזעזוע על רצח זאפר אל-מצרי, אנחנו מקבלים תמונה ברורה מאוד של הגורמים שרוצים שלום ורכולים להביא לחייו את השלום. שמענו הסתייגות כנה ונמרצת מפי ערפאת, מפי ממשלת ירדן, מפי אישים בשטחים ומפי אישים בישראל, אף כי אני מוכרח לומר בצער, שאינני בטוח שממשלת ישראל הצטרפה לגינוי באותה מידה. עשו זאת רק אישים בתוך הממשלה. ואולי זה מה שחסר להשלמת התמונה של הגורמים הרוצים להגיע לשלום, על אף חילוקי הדעות העמוקים ביניהם. הרצון, לפי דעתי, התבטא בהבעת המחאה וההזעזועות נוכח הרצח.

סיכחו של הרצח ברורה בתכלית: זאפר אל-מצרי קיבל על עצמו — אני חושב, בידעין — להיות הסמל המסמן את האפשרות של שלום מוסכם על שלושת הגורמים הללו — אש"ף, ירדן וישראל. אני מטיל ספק רב אם הוא היה מקבל את המינוי — זה היה בדצמבר, נדמה לי — אילו ידע או הביא בחשבון שבתוך שלושה חודשים יסתלק חוסין מן העמדה המשותפת הזאת של שלושת הגורמים. אני חושב שההסתלקות של חוסין היתה מעשה חמור מאוד, משום שהיא העמידה, בין השאר, את זאפר אל-מצרי כלא התמיכה הכוללת שהוא הביא בחשבון שעה שקיבל את המינוי.

ובכל אופן, ראיתי מה קרה בהלוויה, ואני חושב שההלוויה היא בשורה שצריכה לעודד את ישראל. חזית הסירוב נפסלה כאופן חד-משמעי בהלוויה הזאת; הערינות הסורית נפסלה כאופן חד-משמעי; הושמעה ביקורת קשה על נסיגתו של חוסין מההסכם, ההסכם שכתבנו יכול היה זאפר אל-מצרי לקבל את המינוי; ונשמע בתוך גינוי לישראל בגלל המשך הניכוש. ולפי דעתי, מה שהתרחש שכסם בשבוע שעבר — הרצח הנחשב והמחאה המרשימה מאוד על הרצח, שהתבטאה בהפגנה — מה שמשמע מכך הוא, שישראל, אם אומנם היא

מסע הטרור של שלטונות הכיבוש, שכולט במיוחד בימים אלה בשכם ובמחנה הפליטים בלטה, הוא כנראה הצד השני של הצהרתו של ראש הממשלה, שממשלתו תמשיך לבצע את תוכניתו המגוחכת, הצינית, של הרחבת המינהל המקומי ושל שיפור איכות החיים, הממשל הצבאי וממשלת ישראל חייבים להסיק את המסקנה ההגיונית המתבקשת. מרעצות, עיריות ורשויות מקומיות בשטחים הכבושים אין לנהל דרך מושלים צבאיים, ולא דרך אנשים ממונים. במיוחד באותן רשויות שהשלטון הצבאי הריח בהן את הנציגים הנבחרים. אם ימשיכו שלטון הכיבוש והממשלה לחסום את הדרך בפני בחירות ברשויות אלה בשטחים הכבושים, הם רק יכבדו עוד יותר את החיים על המוני העם במקום.

אנו קוראים לאפשר קיום בחירות חופשיות למתוצות העיריות ולמחצות המקומיות בשטחים הכבושים, כדי שהתושבים יוכלו לבחור בנציגיהם-ם במקום המושלים הצבאיים והאנשים הממונים מטעם.

אבל, הבעיה היסודית איננה מי ינהל את הרשויות המקומיות בשטחים הכבושים, אלא בראש ובראשונה הסדר שלום צודק ויציב, שישם אחת ולתמיד קץ למשבר האומלל ולשפיכות הדמים המתמשכת. הגיעה העת, נוכח הניסיון המר שעבר על שני עמי הארץ, שהממשלה תסיק את המסקנות ההגיוניות המתבקשות ולא תמשיך לדחוף את שני העמים לסבל נוסף ולשפיכות דמים אין סוף.

לא בתחבולות עם מרפי ועם חוסיין, ולא בהסדרים מפוקפקים שיתעלמו מהעם הערבי הפלשתיני, מזכויותיו החוקיות ומנציגותו המוסמכת — והיא אש"ף — תגיע הארץ המיוסרת הזאת אל השלום. דרכה של הממשלה היא דרך הסבל והייסורים וההתרחקות מהשלום והמביטחון.

אנו קוראים להסיק מסקנות לטובת השלום ולטובת שני העמים. דווקא מכישור הניסיון האחרון, ששלושת מקוריו היו פורס, מרפי וחוסין, יש להסיק את המסקנות ולהגיע לדרך הנכונה, עשיית שלום צודק בין עם ישראל לבין העם הערבי הפלשתיני באמצעות נציגיהם המוסמכים, ממשלת ישראל ואש"ף. על בסיס הכרה הדדית, על בסיס קיום ריבונות עצמאית לשני העמים במסגרת שתי מדינות זו בצד זו, בהתאם להחלטות האו"ם ומרעצת הביטחון, ובכלל זה החלטות 242 ו-338.

הדרך לכן היא לא בחסות אמריקנית אלא בחסות בין-לאומית, באמצעות ועידה בין-לאומית שבה ישתתפו ארצות-הברית וברית-המזרח, ישראל ואש"ף ויתר המדינות השכנות הנוגעות בדבר. זה הלקח וזו המסקנה משרשרת האירועים בימים האחרונים.

כדי להסיק מסקנות אלו אנו מציעים לקיים דיון בנושא.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. אני מומין את חבר הכנסת יגאל כהן, בבקשה.

יגאל כהן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שמהרצת בשכם יש להפיק כמה לקחים. ראשית, צריך לחזור ולשנן, לעצמנו קודם כול, אבל גם לאחרים, שהטרור והרצח הם, לצערנו, מכשיר לגיטימי למאבק פוליטי. לעמדות כוח בעולם הערבי כפי שהכרנו אותו, ובטורו ידוע מי התחיל, אך אין יודעים היכן הוא נגמר. עובדה היא, שכל פעם גורם קיצוני יותר ממי שנחשב קיצוני מוצא את הדרך ברצח, כדי להשיג עמדה או מטרה פוליטית כזו או אחרת. אם נכון שברצח ובטרור יודעים איך מתחילים, אך אין יודעים איך גומרים, אולי טוב

זאפר אל-מצרי, כשהם רואים ביסודו של דבר בכיבוש ובהמשכו מקור להמשך שפיכות הדמים.

אין זה סוד שרבים, אם לא הרוב המכריע של העם הפלשתיני בשטחים הכבושים, התנגדו למדיניות שלטונות הכיבוש הישראלי, לפירוק הנהלות הערים הנבחרות ולמינוי ראשי ערים "מטעם" בשטחים הכבושים, כי הם ראו בזה ניסיון להכשיר הנהגה לעם הפלשתיני, לאש"ף, שתחליף את זו הלגיטימית, הנהגה חלופית שחשתף פעולה למען הסדרים מפוקפקים, רחוקים מהשלום האמיתי.

אבל באותו זמן, אלה שרצו וציפו שהירצחו של זאפר אל-מצרי יגורר את העם הפלשתיני בשטחים הכבושים למאבקים פנימיים, עוקבים מרם ולהתקפות נקמה הדדית, התאכזבו וקיבלו תשובה נאותה ומוחצת, שמצאה את ביטוייה בהלוויית הרבבות, שהיתה להפגנת אחדות לאומית של המוני העם הפלשתיני נגד הכיבוש, נגד תוכניות חיסול זכויותיו הצודקות, שהשתקפו בתהליך השלום המזורף של חוסיין-מרפי-פרס למען המדינה הפלשתינית העצמאית בגדה וברצועה.

ראשי השלטון בישראל, וגם המלך חוסיין, מקבלים בימים אלה תשובה הולמת לקריאותיהם ולמאמציהם המפוקפקים, וגם הדמוגוגיים, למצוא הנהגה חלופית לעם הערבי הפלשתיני בשטחים הכבושים, שבאמצעותה יכפו הסדרים חדשים הנקראים "אוטונומיה מוניציפלית", או "חלוקה פונקציונלית", או "העברת מינהל מקומי לתושבי המקום" — הכול, חוץ משלום אמתי. אלה הסדרים שינצחו את הכיבוש הישראלי, שישללו מהעם הערבי הפלשתיני את זכותו הלאומית למדינה עצמאית בצדה של ישראל ויחסמו את הדרך בפני השלום הצודק.

מכאן תגובתם העצבנית והתוקפנית של שליטי ישראל ושלטונות הממשל הצבאי על עמדת העם הפלשתיני בשטחים הכבושים, הרוחת את תוכניתו הסרק הפאנטיסטית המסורית קמפ-דייוויד שאבר עליהם כלת, ושדנון פעמים אין ספור.

שלטונות הכיבוש לא יכלו לסבול אפילו את הלווייתו של זאפר אל-מצרי בשכם, שלשום, וכוחות המשטרה פתחו באש על תושבים ופגעו באחדים מהם. דוברים רשמיים הודיעו, שכוחות הביטחון ירו באוויר, כביכול, אך כל עם ישראל ראה את "מבט לחדשות" בטלוויזיה ביום שני, ומי לא ראה את קצין המשטרה היורה היישר לעבר אנשים שהסתתרו מאחורי המכוניות? האם מיהו יקרא קצין משטרה זה לסדר? האם מיהו יענש על הירי בהמון צעירים מפני שלא הספיקו להתפור?

שמענו את דיווחה של האם הצעירה הפצועה בראשה ממכות החיילים במחנה בלטה שעל יד שכם, שמענו את סיפורה המזעזע על הירית על אביה בן 58 שנורה ונהרג על-ידי חיילים שרדפו אחרי ילדים, מפני שהאב אמר לחייל אין את מי לחפש בבית, אין איש. האם מיהו ייתן את הדין על פשעים אלה נגד אזרחים חפים מפשע?

עוצר מתמשך על מחנה הפליטים בלטה שעל יד שכם, טרור מופעל נגד תושבי בימים ובלילות, ברחובות ובתוך הבתים, מעצרים שרירותיים, מכות והתעללות אכזרית — מי ייתן את הדין על התנגדות נקמנית זו הרומסת את כבוד האדם?

על כן, נשאלת השאלה: מי הוא זה המפעיל טרור? מי אם לא כוחות הכיבוש ושלטונות הכיבוש היורים בחפים מפשע, ההורסים בתי-מגורים, המגלים אנשים ממולדתם, הרומסים את זכויות וכבוד האדם?

הלאומיות, אבל בסך-הכול, אין חשוכה אחרת גם לדר-קיום, גם לרווחה וגם לשקט לתושבים, וכמובן לקיומה ולביטחונה של מדינת ישראל.

לכן, חשוב שנפתח, והמסקנה המתבקשת מכאן לגבי התושבים הערבים — מעבר לחשבון הגרול שיש לנו להבטיח את קיומה, ביטחונה ושלומה של מדינת ישראל — היא: רק התנחלות מסיבית וישיבת קבע בשטחים האלה יבטיחו שהטרור לא יתפתח, יבטיחו את שלום התושבים הערבים ויבטיחו את שלומה, קיומה ועתידה של ישראל. אין מסקנות אחרות. אולי הרצח הזה יהיה שוב תמרור ותזכורת לכך, שאכן מדינת ישראל צריכה להבהיר — והסכמי קמפ-דייוויד נותנים רק חשוכה חלקית — שיש לה מטרה ויעד, והמטרה והיעד האלה אינם עומדים בשום סתירה לטובתם, לביטחונם ולשלומם של התושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובעזה.

היו"ר ח' גרוסקין:

תודה לחבר הכנסת יגאל כהן, רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, "ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם" — והכנעני אז בארץ" — פסוק מבראשית. נשאלת השאלה: מה הקשר בין החלק השני של הפסוק "והכנעני אז בארץ" לבין ראשיתו של הפסוק המדבר על ישיבת אברהם אבינו בשכם? חברי הכנסת, החשוכה פשוטה, איך הצליח אברהם, יהודי, לשבת בשכם? איך נתנו ליהודי לגור בשכם? רק משום שהכנעני אז בארץ, כי אילו היה שמעון פרס בשכם, אילו הוא היה אז ראש הממשלה, לעולם לא היה מרשה ליהודי — לא לאברהם אבינו ולא לשום יהודי — לגור שם.

אני עומד כאן ומשתומם על אווירת האבל, הצער והבכיה לדרורה, כביכול, הבוקעת מתוכם מסוימים אחרי רצח זאפר אל-מצרי. פלגי מים תרד עיניהם על שבר אל-מצרי עד שחשבתני שאני ממש בין המצרים.

נכון שהזהרנו כחורו: "לא תתעב מצרי", אבל איפה כתוב שעלינו להפוך את המצרי לאוהב, לידיד נפש? איפה כתוב שעלינו לסלף את האמת?

מחבר הכנסת שריר ניתן לצפות לכל דבר, לכל סילוף, קוואסמה — הוא אמר — לכל הדעות היה מתן. לכל הדעות, מיסיון שריר עד לאלונו. פתי יאמין לכל דבר, קוואסמה היה איש אש"ף שנוק מחברון אחרי רצח שישה יהודים צעירים.

אל-מצרי, ידיד, מתן? ההבדל בין ערבי קיצוני למתן הוא, שהקיצוני אומר מה שהוא חושב, כאשר המתן רוצה בדיק אותה דבר, אך בפרגמטיות ובערמוניות הוא מבין שניתן לקבל מהיהודים מדינה פלשתינית כשלב ראשון בדרך לחיסולו של הכיבוש הציוני כולו.

ערפאת ואל-מצרי — שניהם — האמינו באמונה שלמה, שהיהודים גזלו גם את אדמות שכם וגם את אדמות יפו וח'פה. ערפאת ואל-מצרי — שניהם — האמינו באמונה שלמה, שחייבים לשחרר את האדמות הכבושות מהיהודים הציונים, מהציונות.

ההבדל ביניהם הוא, שערפאת הוא טיפש ואל-מצרי היה פיקח וערמוני שהבין שהדרך לחיסולה של הציונות היא בעיצוב דמות של מתן, כדי שחבר הכנסת שריר ושרירי הערבים יתפרסו לפניו ויוצרו לו בתוכנית.

רק לקח אחד יש ללמוד מכל הפרשה הזאת, והוא התמונה שראינו כולנו במסך הטלוויזיה: התמונה של ערבים בשכם

שאנחנו נדע מי הם אותם מנהיגים, מי הם אותם כוחות שאתם אנחנו רוצים להגיע להסדר, ואחם אנחנו צריכים לחיות ביחד, ואין אפשר להגיע למטרה הזאת.

יש מי שמטפח שוב אשליות — גם אצלנו, גם אצל הצד השני — לגבי אוטונומיה חד-צדדית, קרי יציאתנו מהשטח ומסירתו לשלטון הזה, אשר נמצא עכשיו בשטחים — מתונים וקיצונים. ברור לגמרי, שבלי נוכחותנו בתוך השטח בשלב זה נהיה עדים לטרור מתמשך, ובמצב כזה שבו אין כוח ביטחוני המבטיח את השקט, הקיצונים גוברים תמיד, ומי שנקראים הרוכ הדומם או המתונים, ידם תקצר תמיד מלהשיג את הטרור הקיצוני.

יש לקח שלישי שחשוב שנבין אותו — אני יודע שבעניין זה חלוקות הדעות בעם, אבל אנחנו חייבים להבהיר את הדבר עצמו קודם כול. חשוב גם ליהודים וגם לערבים שנבהיר אחת ולתמיד את מטרותנו, איך רוצים אנו בסופו של דבר לחיות ביחד, איזה שלטון ישיר שם, מי תהיה המדינה הריבונית בעלת האחריות לשטח, לביטחון לקיומם של אותם אזרחים, יהודים וערבים, החיים בשטחי יהודה, שומרון ועזה. אי-הבהירות והמחלוקת הפנימית בנושא זה הן, לדעתי, מונן מצוין להתגברות הטרור, לאי-השקט ולא-ההודאות, שלהם עדים אנו כיום כמעט ככל העיריות בשטחי יהודה ושומרון.

לכן, לדעתי, אין ברירה, אין מקום לאשליה בדבר אוטונומיה חד-צדדית, שאין לה כיסוי, שיש בה רק סכנות, ושאינן גם מי שיקבל אותה, אין מקום לאשליה שירדן או הערבים יקחו את העניינים ויכילו לנהל אותם שלא במדינה פלשתינית, מי שאומר: מדינה פלשתינית, לדעתי, מסביר את עצמו ואת כל הסכנות הצפויות לנו בסופו של דבר, אבל עוד אפשר להתווכח אתו. אני חושב שזה אסון למדינת ישראל, אבל אי-אפשר לטפח את האשליה הזאת, שאנחנו נפתח, כביכול, אוטונומיה חד-צדדית, או נאציל סמכויות מעבר למה שעשינו, ועשינו רבות, אשליות כאלה מזמינות טרור נוסף.

לכן, הימצאותנו הפיסית בשטח תאפשר גם לתושבים המקומיים חיי שקט ורווחה, וראו את ניסיונו בשטחי ארץ-ישראל בתחום "הקו הירוק", ככל יישוב ערבי שיש לו שכנות טרחה עם יישוב יהודי. אני כא מהעמק, ואני מכיר את נצרת הערבית, ואף שרק"ח שולטת שם היום, בכל הכפרים הערבים, בנצרת הערבית והעלית, היחסים בינינו יוצאים מן הכלל, אם יש מתנות, היא קיימת שם, אם יש הידברות, היא קיימת שם, תצפינו קצת ותרואו את עראכה ועקרבא ודיר-אליחנא — שם הקיצוניות חוגגת, שם אין כלל יהודים, זה כאילו שטח טהור של ערבים, שם אין מגע, שם אין חיכוך, ולכן אפשר, כביכול, להגיע להסדר, אך, למעשה, הקיצוניות חוגגת, לא שולט שם חבר הכנסת מיעארי, ודאי לא רק"ח. בני הכפר שולטים שם.

מה המסקנה? המסקנה היא, שאפשר להגיע לדר-קיום אם אנחנו חיים ביחד, ואם יש ריבונות, צבא, משטרה וכלים ממלכתיים לכלל התושבים, בכך מגיעים בסופו של דבר לרווחה אחרת.

רבותי, פעם ניסינו להכין עבודה לקראת כנס בין-לאומי לגבי מצב הערבים בשטחים, כשקיבלתי את כל הדוחות ועשיתי את כל העבודה — ואמרתיו זאת מעל במה בין-לאומית, בכנס בין-פרלמנטרי — התברר, שבחמש שנים עלתה רמת החיים של התושבים בכפרים הערביים ביהודה ובשומרון פי שישה, אין לזה תקדים בשום מדינה בעולם, זאת אומרת, שהבאנו רווחה, נכון שלא סיפקנו אולי את הציפיות

על העם הזה, ועדיין יש לאותם גורמים קיצוניים אפשרות לבצע באופן קבוע אותה דרך של הסרת מתינות כלשהי מן הדרך.

חברי הכנסת, אנחנו שמענו כאן מחבר הכנסת אמנון לין על צערה של המשפחה שהופנה נגד הרוצחים. אני לא הייתי בשכם. אך הרושם מן ההפגנה, כפי ששודרה בטלוויזיה הישראלית, היה, שהזעם העיקרי אינו מופנה כלפיהם. הזעם העיקרי היה מופנה, לפי הרושם, על כל פנים, כלפי המלך חוסיין וכלפיו; הרבה פחות כלפי אסד, אם כי נשמעו דיבורים על אסד; וכלפי הקיצוניות הפלשתינית בתור שכזאת. עובדה היא, שגם לגבי הרציחות הקודמות לא קמה בעבר התנגדות חזקה ומאורגנת של הפלשתינים נגד אותם גורמים המשתמשים בנשק ובמעשי רצח כדי להכתיב את מדיניותם.

בהכירנו היטב את הרקע הזה נשאלת השאלה, מדוע ממשיכים בצד הישראלי בחיפוש אחר תרמית יותר ויותר, נוחה ויותר ליברלית, ומרבים לדבר על דברים שאינם מעשיים.

שמענו כאן היום הצעות לקיום בחירות חופשיות. כבר הוכחנו פעם עד כמה מנוחך, למעשה, הוא הקו שאותו אנו נוקטים לפעמים — להיות הרבה יותר דמוקרטיים מכפי שהערכים עצמם מבקשים. אפילו את זכות הבחירה לנשים נתנו להם בעבר, דבר שעדיין אינו קיים בעולם הערבי. בגישה כזאת, כל מה שעשינו לא היה אלא חיסולה של המנהיגות המסורתית של הג'עברים ושל אחרים. במקומה הכנסנו מנהיגות כזאת, שאחר כך שברנו את שינינו במגעיהם אתה.

הדיבורים הללו נשמעים ככנסת אולי מצד גורמים לא אחראיים. אנחנו מעריכים, שגם דיבורים כגון אלה על אוטונומיה חצי־צדדית אינם אחראיים. אתמול קראתי ב"הארץ" פרשייה ארוכה מאוד, והסבר לעובדה שבעוה אפשר יהיה להנהיג עוד מעט, ארטרטו, אוטונומיה חצי־צדדית. כולנו זוכרים מה היה בעוה בשנת 1969/70, כאשר השלטון שם היה אז בדיק מסוג השלטון שממנו סבל זאפר אל־מצרי — שלטון של נשק, שלטון של אנשי אש"ף, שישבו בעוה והכתיבו כפועל את שליטתם באמצעות הריגות ורציחות יומיומיות. ואנחנו פה משלים את עצמנו ואת העולם, על־ידי זה שאנחנו זורקים ססמאות כמו "devolution", המלה הזאת עלתה פה על הפרק, יש devolution של באנגליה מפני שהסקוטים מעוררים את הבעיות ואת הרצון לאוטונומיה. רב מאוד הדמיון בין המצב שלנו בארץ בנוגע לערביי ארץ־ישראל לבין המצב השורר שם כיום בין הבריטים לסקוטים. בסקוטלנד נגמר המצב הזה, שבפניו אנו עומדים היום, עוד בשנת 1945.

במצב כזה ובתמונה כזאת כל הדיבורים על כך שאנחנו עומדים, כביכול, לפתח גישה ליברלית יותר ומקדמים את מעמדם האוטונומי, וכמו כן הדיבורים על העלאת רמת־החיים וכססמאות, שיכולות אולי למצוא חן בעיני גורמים ליברליים בארצות־הברית ובמערב אירופה. הם אינם מכירים את החלק הזה של העולם ואינם יודעים שזה אותו חלק של העולם, שבו כל הסיפור על דמוקרטיה ועל ליברליזציה איננו ידוע. היתה פעם ארץ אחת במרחב הזה שאומנם היתה כזאת — לבנון, היא נראית היום כחלום מן העבר הרחוק, שקשה להאמין בו. איננו

המתאבלים על מותו של אל־מצרי. המגנים את הרצח, גינו את הרצח. הם היו תומכיו של המתן. אם הוא היה מתן והם תומכיו — ודאי גם הם היו מתונים, אה, אילו מתונים — דגלי אש"ף, תמונות של יאסר ערפאת, ססמאות של "כן למהפכה, עד לניצחון", לחסל את הציונות, והעיקר — הפנים הלוהטות, העיניים הברורות, השנאה שלוחת הרסן, השאיפה להשמד ולחסל את הציונות.

חברי הכנסת, ראינו שם — בשכם — את עתידנו וגורלנו אם חס ושלום אלה יגיעו לעמדת כוח, אם ניתן להם אנחנו את ההודמנות של שלטון, מדינה, או אוטונומיה כלשהי.

השבוע חווינו בשכם את אמיתו של הפסוק בבראשית המגדיר את ישמעאל. כך כתוב בתורה: "והוא יהיה פרא אדם, ידו בכל ויד כל בו".

ראש הממשלה עמד כאן ודיבר על ריאלים, ריאלים. לגביו חוסיין עוד מתן, הוא נמוך, מתן.

סיכויי השלום — שלום — אפילו מר פרס לא מוכן להחזיר את כל השטחים. איזה ערבי, והכי מתן כביכול, אמר אי־פעם שהוא מוכן לשלום בלי החזרת כל השטחים?

ריאלים? הריאלים הוא ההכרה ששמה של עירו של אל־מצרי אינו "נבלוס" — כי אם שכם. שכם של התנ"ך. השם נבלוס אינו שם ערבי, כי אם שם רומי — "נפלוס". רק הודות העובדה שקשה לערבים לבטא את האות "פ", התברכנו ב"נבלוס".

הריאלים הוא ששכם היא עיר של היהודים. הריאלים הוא לספת את השטחים. יהודה, שומרון ועזה והגולן הם חלק בלתי נפרד של ארץ היהודים.

עלינו להשתחרר מהאשליות של שמעון פרס. הריאלים היהודי — בפסוק: "וירשתם אותה וישבתם בה"; "והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם".

ודאי שמי שנשוא עיניו לוושינגטון ונשען על הקנה הרצון האמריקני לא מסוגל כלל וכלל להבין זאת. אבל יהודי טוב, אמיתי, המאמין, הסומך באמונה ובביטחון על אבינו שבשמים — הוא יבין את הכול.

הי"ר ח' גרוסמן:
רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן. איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן.

יובל נאמן (התחיה־צמת):
ככור היושב־ראש, חברי הכנסת — — —

הי"ר ח' גרוסמן:
אני יושבת־ראש.

יובל נאמן (התחיה־צמת):
יושבת־ראש, בהחלט, אם כי גולדה מאיר היתה גברת ראש הממשלה ולא ראשית הממשלה. לכן כיבדתי אותך וכיבדתי את גולדה.

גברתי היושבת־ראש, חברי הכנסת, זאפר אל־מצרי המנוח הוא רק הקורבן האחרון באותה שורה ארוכה מאוד של מנהיגים פלשתינים מאז ימות המנדט ודרך המלך עבדאללה והנשיא סאדאת, סירטור ואחרים, מנהיגים ערבים, לא רק פלשתינים, ששילמו בחייהם על כך שהם קיימו מגע כזה או אחר עם היהודים, עם הציונות, עם השלטון הישראלי.

מצער שהעם הפלשתיני עדיין לא למד את הלקחים שצריכים היו להילמד מכישלוננו של המופתי, מן האסון שבא

אינני יכול לעבור לסדר-היום על הדברים החמורים שהושמעו מעל הדוכן הזה עליידי חבר הכנסת יוסי שריד. לפי מיטב ידיעתי, הוא האדם הראשון שמנסה להטיל, ולו גם בצורה בלתי ישירה, את האחריות לרצח אל-מצרי על מערכת הביטחון. על ממשלת ישראל. שום גורם ערבי לא עשה מה שעשה כאן חבר הכנסת יוסי שריד. אני חושב שבדבריו היו משוללי כל יסוד, רחוקים מהאמת. זה ממש מפתיע שכל העולם הערבי מוקיע את המרצחים, ולחבר הכנסת יוסי שריד יש כתובת משלו.

נראה גם שלצורך זה הפסיק משום-מה. חבר הכנסת יוסי שריד את תיאור קורותיו של פאהד קוואסמה וגירושו מחברון. כנראה הוא עדיף, וודאי סיבותיו שמורות עמו, שלא להזכיר שקוואסמה נרצח בדרך עליידי אותם גורמי רצח של חזית הסירוב. את זה חבר הכנסת יוסי שריד שכח להזכיר בתארו את קורותיו של פאהד קוואסמה. כנראה נוח לחבר הכנסת יוסי שריד להתעלם ממעשי הרצח הנפשעים לא רק כלפי יהודים גם כלפי ערבים המתבצעים עליידי ארגוני הטרור.

אוסף ואומר: זאפר אל-מצרי נרצח באותו אקדח שבו נרצח כשכם רבי-סמל של משמר הגבול הישראלי. הבדיקות הכליסטיות של משטרת ישראל הוכיחו לא רק שזה אותו סוג נשק, אלא שאותו אקדח שימש את רוצחי רבי-הסמל ממשמר הגבול הישראלי ואת ראש עיריית שכם הערבי. והאמת, ואולי זה כבר לא מפתיע, אבל אותי עדיין לא מפתיע, עד היום יכול חבר הכנסת יוסי שריד להטעות ולצוות עובדות ואמיתות.

ועכשיו לנושא המדיניות שלנו כלפי האוכלוסייה הערבית ביהודה, בשומרון ובצרת-עזה. המדיניות שביסוד פעילותה של הממשלה הנוכחית, גם כיסוד הדרך שבה היא מבצעת את פעילותה בתחום הטיפול בענייני התושבים הערבים בשטחים, מעוגנת בשתי הנחות יסוד. ההנחה הראשונה היא, שגורל השטחים והתושבים יוכרע במשא-ומתן לשלום. לכך אנו מתחייבים על-פי הסכמי קמפ-דייוויד. ולפיכך, ההנחה השנייה היא, שכל עוד לא נפתח משא-ומתן וכל עוד אין הסכמה בין הגורמים המרכיבים את הממשלה לא ישונה הסטטוס המשפטי של שטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

אוסף ואומר: דובר פה רבות על הצורך בטיפול מנהיגות מקומית, שתהיה השותף למשא-ומתן. ארשה לעצמי לומר, וחבל שכן הם הדברים, שתושבי השטחים, מנהיגיהם, בשיחות פרטיות, ללא הבדל השקפה וגוון, יאמרו לכם באופן חדר-משמעי: אנחנו איננו יכולים להיות הפרטנר להידברות אתכם לסיום הסכסוך רבי-השנים בין העולם הערבי על כל חלקיו לביניכם.

כאשר אמרתי — וגם כאן צוטטתי לא-באופן מלא עליידי חבר הכנסת יוסי שריד — שפניתי בקריאה, או שריברתי בעבר עם מנהיגים מבין תושבי השטחים, שייטלו את גורלם בידם, התכוונתי לדבר אחד, שיקומו ויאמרו: אנחנו מנהיגי התושבים של מיליון ורבע פלשתינים, אנחנו הכתובת הכללית שאתה צריך לנהל את המשא-ומתן, אתה אפשר להגיע להסכם, כי עד רגע זה אין הם נכונים לכך. אם משום שאינם מרגישים שהם מסוגלים, או אולי אף יותר מכך, משום שהם יודעים שמי מהם שעזר לקבל את האחריות לגורלם — גורלו יהיה כגורל זאפר אל-מצרי.

יש כאלה הנחלים באש"ף, יש כאלה הנחלים בירדן: אין ביניהם מי שמוכן לבוא ולומר: אנחנו, אתנו אתם צריכים לנהל את המשא-ומתן.

הושמעה פה הערה: לו היו בחירות, ודאי שזה היה שונה. אני רוצה להזכיר, שב-1978 הוצע לראשי הערים הנבחרים, ואז

צריכים להוליך שולל את הנוער שלנו ואת האזרחים שלנו ולטפח אשליית המתארות את המצב כמורח התיכון כאילו מדובר בסקנדינביה.

חברי הכנסת, הבה נפסיק לעסוק בהפרחת בלונים מהסוג הזה, ונתחיל להתייחס למצב ביהודה ובשומרון כפי שהטיפול בשטח מחייב. והטיפול חייב היום להיות טיפול ביטחוני אחראי. ועם זאת, אם אנחנו כאמת רוצים להגיע פעם לאוטונומיות, הרי שאוטונומיות כאלה יכולות להיות רק אם תהיה ריבונות ישראלית ושלטיה ישראלית מלאה.

היור' ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון זה, חבר הכנסת שמעון בן-שלמה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, רצח ראש עיריית שכם עליידי מרצח ערבי, שארגוני חבלה מתחרים על השתייכותו אליהם, מהווה בשבילנו לקח שלא לבנות בניינים פורחים באוויר בדבר אוטונומיה חד-צדדית לערבי השטחים וכו'.

יש בעם מנהיגים ואישי ציבור החיים באשליית, שניתן להגיע להסדר עם ערביי יהודה ושומרון בצורה כזו או אחרת. כל הסדר כזה כולל בתוכו את הסיכון של הקמת מדינה אש"פית על גבול "הקו הירוק". גם אם יחתם איזה הסדר עם ערבים שייצאו לנו מחתונים, צפוי להם גורלו של סאדאת או של ראש עיריית שכם.

יש מקום לדון על הסדר שלום כולל עם השכנים, אך אי-אפשר להסכים לשום הסדר העלול להוביל למדינה אש"פית על הגבול הישן של מדינת ישראל.

יש בעניין זה גם לקח נוסף. יושבים מנהיגים בישראל ומתכננים כל מיני תוכניות ורצעים. אולם, "רבות מחשבות בלב איש", ואין אנו יכולים לתכנן דברים אלא כפי תוכניותיו של הקדוש-ברוך-הוא, ועצת ה' היא חכום. פתאום קורה אירוע שמוכיח לנו שהדברים אינם תחת שליטתנו. הבה ונלמד מזה שלא למרד ולהתפאר בכל מיני תוכניות, אלא לפעול ולעשות מתוך ענווה וביטחון בקדוש-ברוך-הוא, ונישא תפילה שהקדוש-ברוך-הוא ינחם אותנו בעצה ובדרכים של אמת להגיע לשלום אמיתי באזורנו. ועושה השלום ממרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל אמן.

היור' ח' גרוסמן:

תודה. אבקש משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הרצח של ראש עיריית שכם זאפר אל-מצרי הוא רצח נוסף בשרשרת ארוכה של רציחות, של מה שנראה בעיני ארגוני החבלה, ארגוני מחבלים פלשתינים, פעולה הכרחית למדינת דו-קיום בין יהודים לבין ערבים.

ראש עיריית שכם, זאפר אל-מצרי, היה ערבי פלשתיני גא. ודאי שהשקפותיו לא תאמו את השקפותי, למשל, בכל הנוגע לפתרון הקבע של הסכסוך באזורנו. אבל הוא הבין היטב, שכל עוד אין תהליך מדיני ואין תחילת משא-ומתן, עליו לדאוג, בתוקף הנסיבות הקיימות, מתוך הכרתן, לרווחת תושבי עירו.

אגב, הפנייה למנותו ראש עיר כאה מצד תושבי שכם, מצד הגוף הנבחר היחידי בשכם — לשכת המסחר, הפנייה היתה אלינו, ואנחנו אישרנו אותה. במשך שלושת החודשים שבהם כיהן כראש עיר, אכן התמקד בראש ובראשונה בתפקידו כראש עיר ובדאגה לרווחת תושבי עירו.

מטה, לראשי רשויות מקומיות. למעשה, זהו המצב בכל המקומות ביהודה, בשומרון ובעזה, למעט בשלוש ערים. יש היום בסך-הכול שלושה ראשי ערים שהם קציני צה"ל, לעומת מאות ראשי רשויות מקומיות נבחרים וממונים. מבין תושבי הערים והכפרים שלהם, איננו מתכוונים לחרוג מן המסגרת הבסיסית, החוקית והארגונית של הממשל הצבאי והמינהל האזרחי, אלא לאפשר במסגרתם לתושבים הערבים לנהל את אורח חייהם היומיומי.

אוסף, אם כי אין זה שייך ישירות לנושא, כפי שהוצע בהצעה לסדר-היום — ששמעתי פה מפי חברי כנסת מסוימים ניסיון לעשות הפרדה בין אש"ף מתוך לאש"ף קיצוני. לא שאין ויכוחים ביניהם, אבל כדאי לזכור, שאת הסיכוי להתחיל כמשאומתן לשלום בגבולנו המזרחי, במשאומתן לשלום, את האפשרות הריאלית היחידה של משאומתן עם ירדן ועם נציגים פלשתיניים שאינם אנשי אש"ף, שאינם אנשי טרור — את האפשרות הזאת, לא על-פי הערכתנו אלא על-פי נאום המלך חוסיין, אש"ף טרפד ומטרפד.

ההאשמה על טרפוד הסיכוי לתחילת משאומתן לשלום לא באה מצד ישראל, היא נעשתה באופן חד-משמעי כלפי עם ועולם על-ידי מלך ירדן. ומה הוא אמר? אש"ף סירב לתת תשובה חיובית על שתי שאלות שהוא ביקש ממנו: קבלת החלטות 242 ו-338 של מועצת הביטחון בבסיס למשאומתן; והצהרה על נכונות למשאומתן לשלום עם ישראל. המלך חוסיין לא העלה בנאומו את תביעתו הראשונה — גינוי הטרור על-ידי אש"ף. אש"ף אכן גינה את הטרור, אבל רק את הטרור שמחוץ לשטח ישראל. במודעה שהתפרסמה אתמול בעיתון "אל-פאג'ר", שבה יש מעין מכרז הנחומים של ערפאח למותו של ראש עיריית שכם. במבקר הזה הוא קורא להמשיך את המאבק המזוין בתוך השטחים, וזו בעצם קריאה להמשיך הטרור מתוך השטחים, כלפי מטרות כשטחים, כלפי-מטרות בישראל. זהו הגורם המתוך.

אנחנו נמשיך לקוות שיווצרו תנאים, אפילו אלה המקובלים על המלך חוסיין, שיאפשרו משאומתן לשלום. כמו כן, נמשיך במדיניות שלנו מתוך רצון ונחישות דעת להילחם בטרור מלחמת חורמה ולקדם את איכות החיים, להוכיח לעולם הערבי שהדרך היחידה לפתור את הסכסוך איננה כשדה הקרב, לא כמעשי הטרור אלא ליד שולחן המשאומתן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איך איכות החיים כמתנה בלטה, אדוני השר? מתי חסירו את העוצר משם?

שר הביטחון י' רבין:
אני רק יכול להתנצל על העיוות הנורא שהביאה הטלוויזיה הישראלית בתיאור מה שהתרחש במחנה בלטה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה היה אמת. זו זוועה.

היו"ר ח' גרוסקין:
חבר הכנסת תופיק טובי, אני מבקשת.

שר הביטחון י' רבין:
אני עומד מאחורי החלטתו ומעשהו של הקצין שהרג ערבי שהתנפל על חייל צה"ל וניסה לחנוק ולדקור אותו. הוא היה חייב לעשות את זה. זה היה תפקידו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא היה נכון.

ראשי הערים הגדולות היו נבחרים, שייטלו על עצמם את האחריות וייכנסו למשאומתן. הם פנו גם לירדן, בעיקר לאש"ף, וניתנה להם הוראה חד-משמעית, שאין הם יכולים לייצג כגורם עצמאי את העניין הפלשתיני, את קביעת עתידם וגורלם כתושבי השטחים וגורל השטחים עצמם.

אינני מתכוון לתמוך בבחירות לראשי הרשויות המקומיות. כדאי להזכיר, שבעולם הערבי, ממורק לחוף האוקיינוס האטלנטי ועד סעודיה וכוויית לחוף המפרץ הפרסי, אין אף לא ראש עיר נבחר אחד. אמרתי, ואני מוכן להסתכן, שברגע שבמדינה ערבית אחת ייבחרו ראשי ערים בבחירות דמוקרטיות, אהיה מוכן לחזור ולשקול את האפשרות של עריכת בחירות כאן.

התפעלתי מאוד מקריאתו של חבר הכנסת תופיק טובי לבחירות דמוקרטיות. אני מניח שהוא לא מתכוון לכאלה הנערכות בכרית-המועצות או במדינות ערב.

ולכן, בנסיבות אלה, כשאין תחילת משאומתן עם ירדן ועם נציגים פלשתיניים, ונציגים פלשתיניים מקרב תושבי השטחים אינם קמים ומצהירים: אנחנו הכתובת, אנחנו תדברו — עלינו למצוא דרך איך לקיים את הביטחון ואת רווחת התושבים בשטחי יהודה, שומרון ועזה.

זו מטרת המדיניות שלנו כלפי התושבים הערבים. ויש להדגיש: לא טרור, לא אימים מלחמה, לא אימים מכל סוג יזויו אותנו סנטימטר אחד בלי שנגיע להסכם למשאומתן ישר בינינו לבין ירדן והפלשתינים.

אנו חייבים, אם אנחנו רוצים אירעם להגיע למשאומתן לשלום, להמשיך שאין בכוח טרור, שאין בכוח אימים, להביא אותנו לנסיגה חד-צדדית. כרגע שהעולם הערבי יתחיל לחשוב שכוחנו כשל, שסבלנותנו אבדה ושאיכדנו את רצוננו ויכולתנו לקיים את השליטה, את הביטחון בכל השטחים, יאבד גם שביב הסיכוי להגיע למשאומתן לשלום.

לכן, המדיניות שלנו מורכבת משני צירים מקבילים. המשלמים זה את זה: מלחמת חורמה בטרור — מאחר שלפי עניית דעתי, מרבית האוכלוסייה, בלא כל קשר לרגשותיה ולשיאפוניה הפוליטיות, איננה משתתפת באופן פעיל בטרור — וגינה מדיניות שתאפשר את שיפור איכות החיים ואת רמת החיים שלהם.

הבסיס המשפטי הארגוני למערכת, המטפלת בעת ובעונה אחת במלחמה בטרור ובקידום איכות החיים לתושבים בכללותם, היא המערכת של הממשל הצבאי והמינהל האזרחי. אין. בדעת הממשלה לשנות את הבסיס החוקי ואת הבסיס הארגוני להמשך הטיפול בשני נושאים אלה בעתיד הקרוב.

עם זאת, לא ראינו שממשלה כלשהי בעבר ראתה במצב, שבו קצין ישראלי משמש ראש עירייה ערבית, מצב אידיאלי, וגם היום, העיקרון המנחה אותנו הוא זה — ברגע שניתן יהיה, יש למנות ראש עיר ערבי. המינוי יהיה מותנה בצורכי הביטחון, בהתאמת המועמד לתפקיד ובהתקבלותו על-ידי הציבור, כפי שנתקבל אצפי אל-מצרי על-ידי תושבי שכם.

לא נעשה זאת בחיפזון. ודאי שעלינו ללמוד קצת לקח מן הרצח ומה שקרה בעקבותיו, מכן שמי שטענו עד לפני שבוע שהם מועמדים לראשות העירייה כאל-בירה ובכרמאללה הודיעו פומבית על אירצונם להתמנות.

ככוונתנו לחפש דרך שבמסגרת הממשל הצבאי והמינהל האזרחי, במסגרת השלטון המקומי וקציני המטה במטות של אזור יהודה ושומרון ואזור עזה, נוכל למנות ערבים לתפקידי

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה היה לא נכון? אתה לא רוצה לשמוע את האמת.

שר הביטחון י' רבין:

על-פי הטלוויזיה הישראלית, זה היה לא נכון.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת תופיק טובי, אני קוראת אותך לסדר פעם ראשונה. אני קוראת אותך לסדר פעם ראשונה. אני מבקשת להפסיק את הצעות.

שר הביטחון י' רבין:

אני רוצה להוסיף ולומר לך, חבר הכנסת טובי, ודרך לכל האוכלוסייה: לא יהיה טרור — לא יהיו בעיות. מי שיוסם טרור, ישלם על זאת.

לכן, אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד, את הצעתו של חבר הכנסת מתתיהו פלד, את הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי ואת הצעתו של חבר הכנסת מאיר כהנא. אני מציע להעביר לוועדת החוץ והביטחון את ההצעות של חבר הכנסת אמנון לין, חבר הכנסת אלעזר גרנות, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, חבר הכנסת אבנר שאקי, חבר הכנסת יגאל כהן, חבר הכנסת יובל נאמן וחבר הכנסת שמעון כן-שלמה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. חבר הכנסת אמנון לין, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה? כן. חבר הכנסת אלעזר גרנות? אני משערת שהוא יסכים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת אמנון לין.

היו"ר ח' גרוסמן:

רגע, רגע, אני כבר התחלתי. מה שאתה מציע זה קצת מאוחר.

חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז): מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת שאקי? הוא איננו באולם. חבר הכנסת יגאל כהן?

יגאל כהן (הליכוד): מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת יובל נאמן?

יובל נאמן (התחייה-צמח): מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת כן-שלמה? מסכים. חבר הכנסת טובי, איזו הצעה אחרת יש לך?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מציע להוריד מסדר-היום את ההצעה של חבר הכנסת נאמן. ההצעה של חבר הכנסת שאקי וההצעה של חבר הכנסת אמנון לין.

היו"ר ח' גרוסמן:

יש לך אפשרות של בחירה, אתה יכול לבחור. במי אתה בוחר, חבר הכנסת תופיק טובי?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כאמנון לין.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד לוועדה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת יוסי שריד, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני מסכים שהצעתי תוסר מסדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

אין דבר כזה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין? אז אני מסכים.

אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת נאמן מעל סדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת רן כהן, מה רצית?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד, כפי שהציע חבר הכנסת צבן, לוועדה.

בני שליטא (הליכוד):

כשביל מה אתה מדבר?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היושבת-ראש שאלה אותי מה אני רוצה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש לי הצעה נוספת — להסיר את הצעתו של חבר הכנסת נאמן מעל סדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אני אעמיד להצבעה כל הצעה בנפרד, כדי שלא להתבלבל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מאחר שהצעתו של חבר הכנסת צבן והצעתי זהות, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת כן-שלמה מסדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו מתחילים בהצבעות. אני אעמיד כל הצעה והצעה להצבעה בנפרד, מי בעד העברה לדיון בוועדה ומי בעד הסרה מסדר-היום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת י' שריד

לוועדת החוץ והביטחון — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

נמנעים
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת י' שריד בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת אמ' לין
לוועדת החוץ והביטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת אמ' לין לדיון בוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:
אני מעמידה להצבעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת
גרנות לדיון בוועדה. איש לא הציע להסירה מסדר-היום.

ה צ ב ע ה
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א' גרנות לדיון בוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' וירשובסקי לדיון בוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת א"ח שאקי
לוועדת החוץ והביטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א"ח שאקי לדיון בוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:
אנחנו מגיעים להצעתו של חבר הכנסת מתתיהו פלד. הוא
איננו באולם. אני לא יכולה לשאול אותו אם הוא מסכים
להעברת הצעתו לוועדה, אבל בכל זאת אעמיד את ההצעה
הזאת להצבעה.

קריאה:
לא היתה הצעה כזאת.

היו"ר ח' גרוסמן:
אני מעמידה להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת מתתיהו
פלד.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת מ' פלד
לוועדת החוץ והביטחון — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' פלד בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מסכים שהצעתך תועבר
לדיון בוועדה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא היתה הצעה כזאת. אני בעד דיון במליאה.

היו"ר ח' גרוסמן:
אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת תופיק טובי לדיון במליאה, ומולה את
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ח' טובי
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ח' טובי בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת י' כהן
לדיון בוועדה — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת י' כהן לדיון בוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' כהנא בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת י' נאמן
לדיון בוועדה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת י' נאמן לדיון בוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ש' בן-שלמה
לדיון בוועדה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ש' כץ-שלמה לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ט. שאלות ותשובות

היו"ר ח' גרוסמן:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אבקש מהשר לענייני דתות להשיב על שאלות. השר לענייני דתות ישיב על שאלת מס' 1512.

1512. הבשקה רפואית למוהלים

חבר הכנסת ר' כהן שאל את השר לענייני דתות ביום ו' בכסליו התשמ"ו (19 בנובמבר 1985):

ב-6 במרס 1985 קיימה הכנסת דיון קצר, לאחר שאלת דחופה שהעליתי, בעניין הסכנות הטמונות בפעולתם של מוהלים כלתי מוסמכים. במהלך הדיון צוין, כי ההנחיות הקיימות בנושא אינן מקיפות, וכי גם מוהלים מוסמכים אינם עוברים הכשרה רפואית.

לנוכח זאת, ברצוני לשאול:

1. האם פעל השר לענייני דתות מאז הדיון בכנסת בנושא ההכשרה הרפואית למוהלים?
2. אם לא — מה כדעת המשרד לענייני דתות לעשות בתחום זה?

השר לענייני דתות י' בורג:

ברבנות הראשית לישראל פועלת ועדה בשביל הסמכה למוהלים, והוועדה מורכבת מרבנים, מרופאים וממוהלים מומחים. בוועדה יושב נציג מטעם משרד הבריאות. שהוא רופא ילדים, גם מוהל וכן רופא כירורג ונציג הרבנות הראשית לישראל.

כל המוהלים המוסמכים עוברים בדיקות רפואיות וכן מבחנים ובדיקות מוקדמות בבצוע בריתות על-ידי מוהלים מומחים מטעם הוועדה.

לפני הסמכתם מקבלים המוהלים מהוועדה הדרכה בכתב ובעל-פה בתחומים הלכתיים, רפואיים ומקצועיים, והם מתחייבים להתייעץ בשאלות רפואיות עם רופא ולהפנות אל רופא כל בעיה רפואית שתתעורר בעת ביצוע הברית.

אנו עומדים לקיים יום עיון למוהלים מוסמכים, שבו תינתנה הרצאות בתחומי ההלכה והרפואה על-ידי רבנים ורופאים.

אין הוועדה אחראית למוהלים שלא הוסמכו.

ידיד צבן (מפ"ם):
מוהלים או מועלים?

היו"ר ח' גרוסמן:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ממכתב תשובה של הרבנות הראשית לישראל, שנשלח אליך ואלי, עולה: א. שכציכור פועלים מוהלים שאינם מוסמכים והם גורמים למומים בגופם של תינוקות. מה בדעת השר לעשות כדי להבטיח שאנשים אלה ייתפסו ויבואו על עונשם? ב. יש הצעה של הרבנות הראשית לישראל למשרד הבריאות להתחיל בחקיקה בנושא זה, על-מנת שתתחם זה לא

1513. יבוא הבשר הכשר

חבר הכנסת י' יוסף שאל את השר לענייני דתות ביום ו' בכסליו התשמ"ו (19 בנובמבר 1985):
רצוני לשאול:

1. האם הבשר המיובא מחוץ-לארץ, בהכשר הרבנות הראשית לישראל, הוא כשר למנהגין?
2. האם מחשמים את הבהמות לפני השחיטה?
3. אם מחשמים, האם ככל בתי-המטבחים, או רק בחלקם, ובאילו מהם?
4. אם מחשמים, באיזה וולט?

השר לענייני דתות י' בורג:

חבר הכנסת השואל לא פירש את כוונתו בעניין "כשר למנהגין", והמושג הזה הוא רחב.

1. הבשר מיובא ארצה בשני אופנים: א. כשהוא קפוא והוא כשר בהחלט; ב. כשהוא מוכשר במליחה והדחה והוא "גלאט כשר", למנהגין מן המנהגין.

2. אין מחשמים את הבהמות לפני השחיטה בשום בתי-מטבחים השוחט בשביל ישראל, וההוראות בנוהג הן חמורות.

3 ו-4. כנ"ל בתשובה 2.

1576. מערכת בתי-הדיון הרבניים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את השר לענייני דתות ביום י"ג בכסליו התשמ"ו (26 בנובמבר 1985):

מנהל בתי-הדיון הרבניים, הרב שמחה מירון, קבע בריאיון בעיתון "הארץ" מיום 15 בינואר 1985, כי הרבנים הראשיים מתייחסים אל "מערכת בתי-הדיון כאילו היה זה 'שטיבל' פרטי שלהם, שהכול בו מותר, ונוהגים ככל העולה על רוחם מבלי שיהיה למישהו הכוח והעז להעמידם על מקומם". הרב מירון הוסיף, שלמרות פניותיו התוזזות ונשנות לא כונס בתי-הדיון המשמעותי לדיינים, והרב גורם עתה לשיתוק המערכת בהעדר סדרים ונוהלים תקינים. בהמשך הריאיון קובע הרב מירון, כי "מינויים רבים, הן במערכת הרבנות והן במערכת הדיינות, נעשים שלא על-פי קריטריונים ענייניים, אלא על בסיס העדפה וקידום של מקורבים".

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם נערכות כיום בחינות הסמכה לדיינים, והאם בחינות אלה הן הקריטריון למינוי דיינים?
2. מתי לאחרונה כונסה ועדת המשמעת לדיינים והועדה למינוי דיינים, ומה היו החלטות הוועדות הללו והמלצותיהן?
3. האם פעל השר לתיקון המצב השורר בכתייהדין הרבניים, לאור ההתערבות ברוח מבקר המדינה מס' 33 והמלצת ועדת הכנסת לביקורת המדינה מחודש מרס 1984, הקובעת כי על משרד הדתות להבטיח סדרי דין מתוקנים, שעות עבודה מחייבות, קביעת תקנים ואיושם, וכן לפעול לתפקודה הסדיר של ועדת המשמעת לדיינים ולכינוסה של הוועדה למינוי דיינים בהתאם לצורך?
4. אם התשובה על שאלה 3 חיובית, אילו אמצעים נקט השר לתיקון המעוות? אם התשובה שלילית — האם בכוונת השר לפעול בעניין בעתיד?

חשובת השר לענייני דתות י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הדברים המיוחסים לרבנים הראשיים לישראל הם כבחינת עלילה שאין להתייחס אליה.

1. לאחרונה נערכו בחינות, שלב ב', ב"חושן משפט", לכ-130 נבחנים מחודש אב התשמ"ה. המבחנים בנושא זה נבדקים, ותוצאותיהם טרם נתקבלו בשל העבודה הרבה הכרוכה בבדיקתם.

2-4. ועדת המינויים התכנסה לאחרונה בט"ו באייר התשמ"ד והמליצה על מינויים של שני דיינים. הוועדה מתכנסת כשיש צורך במינוי דיינים.

ועדת המשמעת מתמנית אדרהוק, לפי הצורך ובעת הצורך, כן שאין לדבר על "תפקודה הסדיר". דוח מבקר המדינה שצינת אינו מתייחס כלל לוועדת המשמעת.

1584. סמכות הרבנות הראשית

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את השר לענייני דתות כיום י"ג בכסליו התשמ"ו (26 בנובמבר 1985):

מועצת הרבנות הראשית פרסמה, לאחר ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית, החלטה שלפיה: "זכותו של עם ישראל על ארץ-ישראל אינה נתונה לשינוי ולא לויתור — יש להצטער על הצהרות שיש בהן משום רמז לויתורים על חלקים מארץ-ישראל".

תפקידי מועצת הרבנות הוגדרו בסעיף 2 לחוק הרבנות הראשית לישראל, התש"ס — 1980, והם: מתן תשובות וחוות דעת בענייני הלכה לשואלים בעצתה; פעילות לקירוב הציבור לערכי תורה ומצוות; מתן תעודות הכשר על כשרות; מתן כשירות לכהן כדיין לפי חוק הדיינים; מתן כשירות לרב לכהן כרב ורשם נישואין; מתן כשירות לכהן כרב עיר; מתן כשירות לרב לכהן כרב עיר; כל פעולה הדרושה לביצוע תפקידיה על-פי דין.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם כהחלטתה הנ"ל חרגה מועצת הרבנות הראשית מסמכויות שהוגדרו לה בחוק? אם כן — האם בכוונת השר להפנות את חשומת לבה לכך?
2. האם ברצת השר לפעול למניעת הישנות מקרים כגון אלה בעתיד? אם כן — באילו אמצעים?

חשובת השר לענייני דתות י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מועצת הרבנות הראשית לישראל היא, כשמה, הסמכות הדתית היהודית העליונה במדינה שהוקמה והוכרה על-פיה. במסגרת תפקידיה המפורשים והכלליים שבסעיף 2, רשאית המועצה לתת תשובות וחוות-דעת בענייני הלכה לשואלים בעצתה, לפעול לקירוב הציבור לערכי תורה ומצוות ולעשות כל פעולה הדרושה לביצוע תפקידיה על-פי כל דין. במסגרת הביטוי "כל דין" כלול לפי חוק הפרשנות, התשמ"א — 1981, הדין הדתי, הוא דין תורה שבכתב ושבעל-פה.

2. עם ישראל וארץ-ישראל הם ערכי יסוד בדת היהודית בכל תקפותיה, מימי משה רבנו ונביאי ישראל שדיברו בשם התורה בפני מלכים ושרים ולא בושו ועד הדורות האחרונים. אם כל יחיד וארגון בציבור רשאי להביע דעתו בדברים העומדים ברום עולמה של תורת ישראל, הרי הסמכות הדתית היהודית העליונה — על אחת כמה וכמה.

3. מועצת הרבנות הראשית רשאית להשמיע דעתה למען קרב הציבור לערכי תורה ומצוות, ובכלל זה חזרת עם ישראל וארץ-ישראל, והשומע ישמע והחדל יחדל.

1607. תנאי הפרישה של מנהל כתייהדין הרבניים

חבר הכנסת ר' כהן שאל את השר לענייני דתות כיום כ"ו בכסליו התשמ"ו (9 בדצמבר 1985):

בעיתונות פורסם, כי לאחרונה אושרה למי שהיה מנהל כתייהדין הרבניים, שמחה מירון, פרישה מוקדמת לגמלאות. וכי וכה בתנאי פנסיה של 50% משכרו כדין בבית-הדין הגדול ושכר מלא בעבור שלושה חודשי "הסתגלות".

תנאים אלה הוענקו לעורך-הדין מירון לאחר ששירת כתפקידו כמשך כשש שנים בלבד. על עובד מן השורה במשרד הדתות לעבוד כ-25 שנים על-מנת לזכות בתנאי פרישה דומים.

שאלותי לשר הן:

1. הואיל והפרסום עלול להיות מטעה או חסר, אבקשך לפרט את תנאי הפרישה במלואם.

2. האם אושרו בעבר תנאי פרישה דומים לעובדים במשרד לענייני דתות לאחר ששירתו בתפקידים פרק זמן דומה? אם כן — באילו מקרים?

3. לפי הכללים הנקובים בתקשי"ר, מה הן זכויותיו של עובד בדרגתו ובוותקו של מר מירון?

השר לענייני דתות י' בורג:

במערכת השיפוט במדינה קיימים תנאי פרישה לגמלאות השונים מאלו הנהוגים אצל עובדי המדינה.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא ברור, אדוני השר.

השר לענייני דתות י' בורג:

אלה שני דברים שונים. אם זה לא ברור, זו שאלה אובייקטיבית, אם לא הבינות, זו שאלה סובייקטיבית. אבל כדי שלא להיכנס לשאלה הזאת, מה כאן סובייקטיבי ומה כאן אובייקטיבי, אקרא את התשובה שנית: במערכת השיפוט

1737. הטיפול במסגד הישן באתר

קיסריה העתיקה

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את השר לענייני דתות ביום ג' בשבט התשמ"ו (13 בינואר 1986):

באתר קיסריה העתיקה קיים מסגד ישן, אשר נהפך על-ידי חוכריו למקום למכירת משקאות חריפים, דבר שפוגע בטהרת המקום וגורם לחילול הדת ולהרגשת מרידות בין האזרחים המוסלמים במדינה, ומעלה תהיות רבות לגבי השמירה על המקומות הקדושים של הדתות בישראל.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. אילו צעדים מתכוון המשרד לנקוט כדי למנוע המשך חילול המסגד?

2. האם מוכן השר למסור את המסגד למוסלמים באזור כדי שישמש למטרות דתיות, וכיצד?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לאחר שכמה פניות של עובדי משרדי למינהל מקרקעי ישראל לדרוג להפסקת הפגיעה בקדושת האתר לא נשאו פרי, פניתי לשר האוצר בעניין זה, ואני תקווה שהוא יפעיל את סמכותו וימצא דרך נאותה להפסיק את הפגיעה בקדושת המקום.

2. למיטב ידיעתי, אין מוסלמים בקיסריה ועל כן אין זה רלבנטי להתייחס לשאלה זו.

1794. מצב בית-העלמין בצפת

חבר הכנסת ע' עלי שאל את השר לענייני דתות ביום כ' בשבט התשמ"ו (30 בינואר 1986):

ב"כל העמק והגליל" פורסם, שכית-העלמין בצפת מוזנח והרוס, ועצמות אדם מתגללות בשדה.

1. האם כבוד השר מודע לכך?

2. מה ברעתו לעשות לשיפור המצב?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המשרד לענייני דתות מטפל בבית-העלמין בצפת בשיתוף עם עיריית צפת והמועצה הדתית, ולא נכון הוא שהמקום הרוס ועצמות אדם מתגללות בשדה. לאחר בדיקה התברר, כי העצמות הן של בעלי חיים.

1. כן.

2. כרגע שיימצא תקציב מתאים, ייגש משרדי לביצוע עבודות שיקום של בית-העלמין, בשיתוף עם כל הגורמים הנ"ל.

1861. מצב המקוואות בישראל

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את השר לענייני דתות ביום ג' באדר א' התשמ"ו (12 בפברואר 1986):

מפרסומים שונים אני למד, כי מצב המקוואות במדינת ישראל, מבחינה התחזוקה ומבחינה הלכתית, אינו שפיר. לא מכבר פורסם, שהיתה כביכול כוונה לסגור מקוה בעיירה קריית-אתא, והשבו נתרסס בעיתון "יהוד נאמן", כי בבית הרב הראשי לפתח-תקווה התכנסו אישי ציבור, לדיון בנושא

במדינה קיימים תנאי פרישה לגמלאות השונים מאלו הנהוגים אצל עובדי המדינה.

היור' ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, מתשובתך עולה שעובדים מהסוג שבו אנו מדברים כרגע אינם מקבלים את משכורתם ותנאי פרישתם מקופת המדינה. השאלתא שלי כוונתה היתה לתנאי הפרישה של מנהל בתי-הדין הרבניים, הרב שמחה מירון. לפי ידיעתי, הוא קיבל את משכורתו ואת תנאי הפרישה שלו מקופת המדינה, ואני שאלתי אותך מה הם תנאי הפרישה האלה ביחס למקובל.

השר לענייני דתות י' בורג:

ואני עניתי כמפורש שיש לנו שתי מערכות, מערכת של פקידות ומערכת של שיפוט, לגבי פרישה לגמלאות. במערכת השיפוט יש חוקים אחרים. אבל, חבר הכנסת רן כהן, אם זה מפריע לך, אתה צריך להציע שתהיה חוקה אחת גם לפורשים אלה וגם לפורשים אלה. כרגע, כל מה שנעשה, נעשה על יסוד חוות-ידעת שקיבלתי מהיועץ המשפטי.

1609. מחסור בבתי-כנסת ובמקוואות

בשכונות בירושלים

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ו בכסליו התשמ"ו (9 בדצמבר 1985):

בעיתונות פורסם כי תושבי השכונות גילה והגבעה-הצרפתית בירושלים קובלים על העדר שירותי הדת, מחסור בבתי-כנסת ובמקוואות בשכונות.

אודה לך מאוד אם תשיב לי:

1. האם קיים מחסור בבתי-כנסת ובמקוואות בשכונות גילה ובירושלים?

2. האם קיים מחסור בבתי-כנסת בשכונות הגבעה-הצרפתית בירושלים?

3. על מי מוטלת האחריות לבניית או אי-בניית בתי-כנסת ומקוואות בשכונות?

4. מה בדעת משרדך לעשות כדי לספק שירותי דת, בבתי-כנסת ומקוואות בשכונות?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קיים מחסור חמור של מבני דת, כמו מקוואות ובתי-כנסת, בשכונות גילה והגבעה-הצרפתית ובשאר שכונות חדשות בירושלים.

2. כנ"ל.

3. בניגוד משוער לכל מבני הציבור האחרים, כמו כתיספר, מעונות, מתנסים ומגרשי ספורט, שלהם נמצא התקציב הדרוש להקמתם, הרי למבני הדת אין בנמצא התקציב הדרוש.

4. בהתאם לאמצעים המועטים העומדים לרשותנו, נמשיך לספק את השירותים הדתיים ככל יכולתנו.

המשרד לענייני דתות בשיתוף עם המועצה הדתית ועיריית ירושלים סיכמו על חידוש פעולתה של המינהלת להקמת מבני דת בשכונות החדשות.

3. אשר למצב המקוואות בכלל, יש מקוואות שהם בהחלט אינם כשימוש באופן תקופתי, ואין ספק שמחמת חוסר תקציב יכולה להתארך תקופת הסגירה.

הוא הדין בבניית מקוואות חדשים. לפעמים מתעכבת הבנייה בשל חוסר תקציב או שהתקציב לא מגיע בזמן למשרדנו. בתקופה האחרונה המצב הוחמר עוד יותר, והדברים ידועים.

4. מכאן התשובה על השאלה של מגיש השאלות: "מה ניתן לעשות ומה יכולים חברי הכנסת לעשות" — אדרבא, יירחמו נא חברי הכנסת לפעולה לשם הגדלת התקציבים לבנייה ולשיפוץ המקוואות בהתאם לצרכים, בלא קיצוצים וכלא פיגורים בהעברת התקציבים.

1862. מינוי דיינים לבית-הדין הגבוה

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את השר לענייני דתות ביום ג' באדר א' התשמ"ו (12 בפברואר 1986):

ועדת המינויים לדיינים עומדת בקרוב להתכנס ולמנות דיינים לבית-הדין הגבוה. לא מכבר אישרה מועצת הרבנות הראשית כושר לבית-הדין הגבוה לשבעה רבנים, שבעבר היה להם כושר, אך הם נצרכו לחדשו. הללו יוכלו להגיש מועמדות לבית-הדין הגבוה.

לגבי יתר הדיינים — נשלחו אליהם מכתבים, ובהם נתבקשו להגיש מועמדותם לקבל כושר. ככל הידוע לי, הגישו למעלה מ-50 דיינים בקשה כזו, אולם עד כה לא נתכנסה מועצת הרבנות הראשית לדרן בבקשותיהם, זאת אף שועדת המינויים עומדת לבחור את המועמדים לכהן כדיינים בבית-הדין הגבוה.

נוכח החשש, כי לאותם 50 דיינים לא יתאפשר כלל להתמודד, מאחר שלא יקבלו את הכושר ולא ידונו בבקשתם לפני ישיבת ועדת המינויים — אנקש מכבוד השר להשיבני:

1. כמה דיינים הגישו בקשה לקבלת כושר לבית-הדין הגבוה?

2. האם מועצת הרבנות הראשית דנה גם בבקשות דיינים אלו?

3. מה בדעת כבודו לעשות כדי שבישיבת ועדת המינויים יהיו בין המועמדים לא רק אותם שבעה שקיבלו כושר ממועצת הרבנות הראשית לפני כחודשים, אלא גם אלו שהגישו בקשה לפני כחודש ומחצה, והובטח להם כי מועצת הרבנות הראשית תדון בבקשתם?

השר לענייני דתות י' בורג:

1. הגישו בקשות לכישר לבית-הדין הגדול 23 דיינים.

2. מועצת הרבנות הראשית לישראל דנה בכל הבקשות שהוגשו אליה והיא תחליט לגביהן בבהאס לקריטריונים שנקבעו עליה.

3. בשלב זה נדחה כינוסה של ועדת המינויים עד למתן פסק-הדין התלוי ועומד כנגדן. יש להגיש שער או יתחלס במועצת הרבנות הראשית לישראל על מתן כושר לדיינים נוספים.

1893. נוכחות יהודית בהר-הבית

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את השר לענייני דתות ביום ט' באדר א' התשמ"ו (18 בפברואר 1986):

המקוואות בעיר, ויושב-ראש המועצה הדתית טען, כי אין לו האמצעים לשפר את מצבם. בידיעה אחרת נמסר, כי בבית-שאן נסגר לפני כשנה מקוואה על-ידי המועצה הדתית, על-מנת לערוך בו שיפוץ, ועד כה הוא לא נפתח.

לאור האמור, אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מה מצבם של המקוואות בעיר פתח-תקוה?

2. האומנם אחד המקוואות בבית-שאן סגור לקהל?

3. האם יש בארץ מקוואות שמחמת קשיים תקציביים אינם בשימוש או שהם בשימוש אלא שמחמת מצבם אנשים אינם משתמשים בהם?

4. מה ניתן לעשות, ובכלל זה מה יכולים חברי הכנסת לעשות, על-מנת לשפר את המצב בתחום זה, ומה עושה משרד הדתות בעניין זה?

השר לענייני דתות י' בורג:

לא היתה כל כוונה מצד משרדנו לסגור מקוואות. להיפך, הודענו לראשי המועצות הדתיות מפורשות, כי למרות הקיצוצים אין לסגור מקוואות בשום מקום.

אורה נמיר (המערך):

זו הודעה מאוד חשובה.

השר לענייני דתות י' בורג:

בהחלט, אני מודה לך, מפני שאני שייך לאלה שבשבילם המצווה הזאת קיימת והיא מחייבת.

גם במועצה הדתית קריית-אטא לא היתה כוונה כזאת. השמועה אמרה, שעומדים לסגור את המקוואה בקריית-פרוסטיג, אך העובדה היא, שמקוואה זו לא נסגר עד היום. מה שנכון הוא, שמקוואה זו זקוק לשיפוץ רציניים. משרדנו אישר למטרה זו 20,000 שקלים חדשים, וכימים אלה יגשו לביצוע השיפוץ.

1. יושב-ראש המועצה הדתית בפתח-תקוה לא השתתף בדיון בבית-הרב הראשי בנושא של המקוואות בתקופה האחרונה, ומשום כך לא השמיע את הדברים שמייחס לו הכתב של "יתר נאמן", כאילו אין אמצעים לשפר את מצבם של המקוואות. להיפך הוא הנכון, הוועדה המשרדית לפיתוח מבני דת אישרה למועצה הדתית של פתח-תקוה 50,000 שקלים חדשים לשיפור שני המקוואות: האחד ברחוב המכבים, והשני ברחוב חיים עוזר, ובשניהם השיפוץ כעיצומם. יצוין כי רק לפני חצי שנה הושלמה בנייתו של בית-מרחץ בשכונת שעריה במימון המשרד לענייני דתות. כמו כן, נתקבל אישור עקרוני לבניית מקוואה נוסף בכפר-גנים, בתקווה שבשנת התקציב הבאה נתחיל, כעדות השם, בבנייתו.

כיום מופעלים בפתח-תקוה ארבעה מקוואות על-ידי המועצה הדתית, עוד מקוואה פועל באורח פרטי באזור כפר-אברהם. המועצה הדתית מקציבה סכומים לשני מקוואות קטנים נוספים, שהם בבעלות האדמו"רים מוקף' חדיטשוב. חבר הכנסת בן-שלמה, כשאני אומר וידיטשוב, אני מקוואה שאתה יודע במה הדובר.

2. בבית-שאן יש שני מקוואות, האחד בשימוש, והשני סגור לקהל זה כמה חודשים, מכיוון שיצא מכלל שימוש. משרדנו היה ער לבעיה הזאת ואישר עקרונות סכום השווה ל-50,000 דולר למטרת שיפוץ והרחבה. התוכנית כבר הוגשו למהנדס שפועל ליד משרדנו לצורך בדיקה. בעת ובעונה אחת יצא מכרו למסירת העבודה לקבלנים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם תחקין תקנות לפי "חוק השמירה על המקומות הקדושים" כדי להסדיר נוכחות יהודית בהר הבית, למען חופש הפולחן במקום, כמובטח בחוק, ואם כן — מתי?

2. לאור עמדתו המוכרזת של הראשון לציון, הרב הראשי מרכז אליהו, האם חיוזם פנייה לרבנות הראשית בעניין הקמת בית-תפילה יהודי בהר הבית?

3. כיוון שמחלקת המקומות הקדושים של המשרד לענייני דתות איננה מטפלת בהר הבית כמקום קדוש יהודי, האם תפעל לשנות מצב זה? ואם לאו — מדוע?

השר לענייני דתות י' בורג:

1. התשובה היא לא, זאת מטעמי שמירת הסדר הציבורי.

2. התשובה היא לא. כבוד הראשון לציון לא הציע כלל לבנות בית-כנסת על שטח מסגד אל-אקצה. דבריו באו כתשובה על השאלה האם מותר לבנות בית-כנסת על הר הבית. על כך השיב כבוד הראשון לציון שעל הר הבית אי-אפשר לבנות, אבל בצד חומת הר הבית אפשר לבנות בית-כנסת שהיהודים יוכלו להתפלל בו, כמו שמוזכר בכתבי הרמב"ם, שבבואו לארץ התפלל בבית-כנסת.

כבוד הראשון לציון לא קרא לבנות בית-כנסת, הוא אינו עוסק בהקמת קרן ציבורית לגיוס כספים למטרה זו, ואף לא טען שיש לעשות צעד זה עכשיו או בזמן אחר.

3. התשובה היא לא. כמבואר בתשובתי על שאלה 1, הוצאת הטיפול בהר הבית כמקום קדוש יהודי מתחום סמכותו של משרד הדתות היא פרי מדיניות מוצהרת של הממשלה. שינוי המצב דורש החלטה של הממשלה, הנתמכת על-ידי רוב חברי הממשלה.

היורר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

בלי להחייסם ללהיטות המיוחדת ולהדגשה המיוחדת של המלה "לא" בשלוש התשובות — — —

השר לענייני דתות י' בורג:

אילו הייתי אומר "כן" הייתי גם כן מדגיש. גברתי, אני צריך להדגיש פעם כן ופעם לא, לפי העניין. ההדגשה היא שאלה מוסיקליות ולא רלבנטיות.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אני גם לא בטוחה שזה מדויק, או שמא לא בא לידיעתך בצורה מדויקת מה שאמר הרב הראשי, הרב יוסף אליהו. אבל נניח שזה כך. האם אתה, אדוני השר, בעד הקמת בית-כנסת, היום או בעיתור אחר, באותו מקום שעליו אמר הרב הראשי שבו מותר להקים בית-כנסת?

השר לענייני דתות י' בורג:

זו שאלה נוספת שאינה ממין השאלה הראשונה, כי השאלה הראשונה לא היתה על ההשקפות שלי, אלא על העניין מנקודת מבט — — —

גאולה כהן (התחיה-צמח):

לא השקפתך. מה אתה עומד לעשות?

היורר ח' גרוסמן:

גם פה יש שתי מלים, כן או לא.

השר לענייני דתות י' בורג:

אבל עדיין לא כתוב בחקנון מתי אני צריך לומר כן ומתי לא.

ובכן. קודם כול אני אומר, שהשאלה היתה בנוגע לרב הראשון לציון, לא בנוגע להשקפות של ד"ר בורג.

מה ששייך לדעתו של הראשון לציון, קראתי מה שקראתי על יסוד דברים שקיבלתי ממזכירו בכתב. כך שאני בתחום האמת ובתחום המסירה המדויקת של דבריו.

בנוגע לדעתי — דעתי כמו דעתה של הרבנות הראשית וכמו דעתו של הרב הגדול, הרב אברהם יצחק הכהן קוק, אשר שולל היום את הכניסה לאותם מקומות. בזה עניתי גם על דעתי.

1925. דיינים בבתי-הדין הרבניים

חבר הכנסת ח' רמון שאל את השר לענייני דתות כיום ט"ו באדר א' התשמ"ו (24 בפברואר 1986):

אודה לשר אם ישיבני:

1. כמה דיינים מכהנים בבתי-הדין הרבניים בישראל?

2. כמה מהם הם בעלי תעודת בגרות של משרד החינוך והתרבות?

3. כמה מהם שירות בצה"ל בשירות סדיר?

4. כמה מהם הם בעלי השכלה משפטית פורמלית אשר נרכשה באוניברסיטה המסמיכה בלימוד משפטים?

השר לענייני דתות י' בורג:

1. מספר הדיינים בהתאם לחוק התקציב הוא 82, מהם 8 דיינים של בתי-הדין הרבני הגדול. זה מספר שהשתנה בחודשים האחרונים.

2 — 4. השכלת הדיינים בעיקרה היא השכלה תורנית, כפי שמתבקש מתנאי הסמכתם המפורשים.

כיוון שהדיינים מתמנים מכל שכבות הציבור, הם מייצגים קשת רחבה של הציבור בישראל, רחבה הרבה יותר מאוכלוסיית השופטים בבתי-המשפט (עדות, עולים, עיירות פיתוח ועוד). יש מהם בוגרי ישיבות חינוכיות, בעלי תעודת בגרות, חניכי בתי-ספר על-יטודיים בחוץ-לארץ, רבנים צבאיים, מסיימי שירות סדיר, בעלי השכלה גבוהה ובעלי השכלה משפטית.

ועדת המינויים המציעה דיינים למינוי על-ידי נשיא המדינה שוקלת את מכלול הכישורים של כל המועמדים, ובהתאם לכך היא ממליצה.

אין המשרד לענייני דתות אוסף מידע על נתונים שאינם תנאי למינוי לדיין. איסוף מידע שאינו נדרש מתאים למשטרים שאותם אנו שוללים תכלית שלילה.

היורר א' שוסטק:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אני מצטער מאוד על שהשר לענייני דתות לא ענה על השאלה.

השר לענייני דתות י' בורג:

איוז?

רצה שזה יהיה בגדר בפירושא אתאמר אני מוכן לומר גם את זה — שאין אני צריך לענות, ואני חושב שזה לא יאה, לאחר שאדם קיבל את המינוי, להודיע עליו פרטים שאינם רלבנטיים. אני חושב שאתה, שדואג לצנעת הפרט, לא צריך לשכוח את זה בנושא הזה.

חיים רמון (המערך):

אני ביקשתי פרטים על מיהו? ביקשתי על כל האוכלוסייה הזאת.

השר לענייני דתות " בורג:

אם אתה לא מרוצה, אדוני, לפי תקנון הכנסת, חבר הכנסת, יש לו אפשרות — — —

חיים רמון (המערך):

יש לי הרגשה שיש לך סיבה טובה להסתיר את המצב האמיתי.

השר לענייני דתות " בורג:

ההרגשות שלך הן עניין פרטי שלך, זה לא מעניין אותי. אבל אני יכול לומר, שבאופן תקנוני יש לך שתי אפשרויות: אתה יכול לשאול שאלתך נוספת, אתה יכול להציע הצעה לסדר-היום, ודרך לא כל כך חלשה בעניינים הללו.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה.

חיים רמון (המערך):

אני מציע לך לבדוק מה קורה בבתי-הדין הרבניים ולא להסתיר מה קורה שם, לא בבדיחה ולא בהתחכמות.

י. הצעה לסדר-היום

השימוש בקבלנים פרטיים

כמו כן סופר לי שהקבלן הפרטי, שהוא בכחית מתווך, גובה 15% משכרו של העובד כדמי תיווך, ולאחר מכן נמסר לי שהסכומים שנגבים הם אף גבוהים מכך. סופר לי שבתעשייה האווירית — ואני מכירה זאת גם ממפעלי ים-המלח — מועסקים במסגרת הזאת במשך שנים, שלוש שנים ויותר, עובדים דרך קבלנים פרטיים.

כאשר שאלתי כיצד זה מתיישב, כיצד לשכת התעסוקה או שירות התעסוקה — ואנחנו שנינו היינו, אדוני היושב-ראש, כחברי ועדת העבודה והרווחה, בסיוע שקיימנו באשדוד והיינו בביקור בלשכת התעסוקה — עובדות על כך לסדר-היום, נאמר לי שיש הוראה של מנכ"ל שירות התעסוקה לראות בכל החברות הקבלניות האלה מעבידים לכל דבר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כידי חוזה שנחתם עליידי חברה קבלנית פרטית שנקראת או.אר.אס. עם עובד, חוזה שעליו, אדוני סגן השר, מחתימים את העובדים. אצטט מהחוזה שני סעיפים: "העובד מצהיר בזאת כי לא תהא לו כל תביעה וכי הינו מוותר על כל זכות תביעה כנגד כל מקום תעסוקה אליו יישלח עליידי או.אר.אס. בכל הנוגע ליחסי עובד-מעביד ולזכויותיו כעובד עליידי כל דין שהוא". סעיף אחר אומר: "העובד מצהיר בזאת כי ידוע לו כי כל הסכם עבודה ו/או תנאי שכר ו/או תעסוקה כלשהי החלים על העובדים במקום אליו יישלח עליידי או.אר.אס. לא יחולו עליו והינו מוותר על כל זכות או תביעה בהקשר לכך".

חיים רמון (המערך):

על השאלה הראשונה, כל תשובת השר היתה למה הוא אינו עונה לי על השאלה. אני שמעתי שיש 82 רבנים — — —

השר לענייני דתות " בורג:
ומה היה?

חיים רמון (המערך):

שאלתי שאלות פשוטות. למשל, כמה מהם שירות בצה"ל בשירות סדיר? זה לא רלבנטי? זה רלבנטי. שאלתי כמה מהם בעלי השכלה משפטית, חלק גדול מהדיונים בבתי-הדין הרבניים יש להם התייחסות לחוקי המדינה ולהכרעות של בתי-דין אזרחיים רגילים. אפשר לומר: אין ולא צריך.

היו"ר א' שוסטק:

אבל מה השאלה?

חיים רמון (המערך):

השאלה היא, אדוני היושב-ראש, שקודם כול לא עונים על שאלתך.

היו"ר א' שוסטק:

השאלה היא למה לא קיבלת תשובה.

חיים רמון (המערך):

קודם כול, אם יש שאלתך ולא עונים עליה, צריך להגיד שאני לא קיבלתי תשובה. קודם כול שזה יהיה ברור. שנית, אני רוצה לשאול את השר לענייני דתות, האם הוא מסרב לענות לי על שלוש השאלות האלה.

השר לענייני דתות " בורג:

נדמה לי שאמרתי — אמרתי אומנם מכללא, אבל אם אתה

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים להמשך ההצעות לסדר-היום. רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר להציע את הצעתה לסדר-היום: השימוש בקבלנים פרטיים.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שלושה שבועות זומנתי לדיון במועצת פועלי אשדוד בנושא הקבלנים הפרטיים. אודה על האמת, אדוני היושב-ראש, שלא כל כך הבינתי באילו קבלנים מדובר, אך הוכר לי שהתופעה של קבלנים לעובדים — תופעה המוכרת לי במידה מוגבלת מעבודת ועדת העבודה והרווחה של הכנסת — היא הרבה יותר רחבה, הרבה יותר מתפשטת והרבה יותר מסוכנת לציבור העובדים, לזכויותיהם, למוסר העבודה ולטוהר העבודה במדינת ישראל מאשר העליתי על הדעת.

בדיון זה סיפרו לי אנשים שעוסקים במלאכה הזאת מדי יום ביומו בשטח, שכנושא הזה של הקבלנים הפרטיים שום גוף רשמי אין לו מידע על עובד או עובדת שהופנו עליידי אותה חברה לעבודה: שהתופעה שבה מדובר מתרחבת; שבתעשייה האווירית, לדוגמה, באחד ממפעליה באותו אזור, מופעלים כ-200 אנשים דרך אותה מסגרת: שאין לחלק גדול מהעובדים הללו תנאים סוציאליים; שהדבר נעשה כדי להשתחרר מהסכמי עבודה; שהלשכות הפרטיות הללו רואות עצמן כמעבידים לכל דבר; ושלחברה קבלנית פרטית יש שולחן, אדוני סגן השר המשיב, בלשכת התעסוקה.

היו"ר א' שוסטק:

אתם משחיתים את הזמן של הנואם.

אורה נמיר (המעריך):

נכון, והיושבי-ראש לא ירצה להפסיק את דברי. לכן, קודם כול אני מקדמת בכרחה את חבר הכנסת גדות שהצטרף למפגש האינטימי שלנו.

אדוני היושבי-ראש, הנושא הוא באמת רציני מאוד ומי שמכיר אותו לא יכול לדבר עליו בדרך של הלצות.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

חבל שנציגי ההסתדרות לא יושבים פה.

אורה נמיר (המעריך):

אנחנו לא נרחם גם עליהם, חברת הכנסת גרוסמן, כחברות ההסתדרות.

חברות לאספקת עובדים כמו "דנאל", במסווה של פעילות ככל החברות האחרות, מבצעות בפועל עבודה של לשכות פרטיות, על-מנת שלא לעבור על חוק שירות התעסוקה בניהול לשכת עבודה פרטית. חברות מסוג זה חותמות עם העובדים המופנים על-ידין חוזה, שבמסגרתו נקבע, כי אותם עובדים מועסקים על-ידין. במסווה זה של היותן מעבידי הן מבצעות בפועל פעילות של חיווך עבודה.

העובדים מופנים לעבודה קבועה, ורק באופן כרוי ומלאכותי הם, פורמלית, ממשיכים להיחשב לעובדי "דנאל", על-מנת ש"דנאל" תוכל להמשיך ולגבות מהם את העמלה הקבועה, ושהיא לא תיחשב לעבריינית על-פי חוק שירות התעסוקה. את התופעה הזאת צריך לחסל, כי היא תופעה מכישה הפוגעת בציבור העובדים.

אדוני היושבי-ראש, רכותי חברי הכנסת, על-פי חוק שירות התעסוקה שהתקבל ב-1959 קיים איסור מוחלט לנהל ולקיים לשכת עבודה פרטית העוסקת בחיווך עבודה, אלא אם כן קיבלה רשיון לכך מאת שר העבודה והרווחה. השר רשאי לתת רשיון אך ורק ללשכה פרטית שהיא של ציבור, שמנוהלת על-ידי גוף ציבורי ואינה מיועדת להפקת רווחים. ראו את החוזה שקראתי אותו קודם לכן. עד היום לא ניתן כל רשיון לגוף כלשהו להקים ולנהל לשכת עבודה פרטית.

מאחר שכדברי הקודמים, לפני שיטטטי את הגדרת החוק, ציטטתי את ההסכם שנחתם בין החברה לבין העובדים, סיפרתי שהמצב בשטח הוא למעשה ההיפך הגמור ממה שמאפשר החוק, נראה לי שדווקא היום, כשלצערנו הגדול איננו רואים באופק רגיעה במצב האבטלה — להיפך, אנחנו חוששים שבחודשים הבאים, שבשנה הקרובה יש סכנה שהמצב ילך ויחמיר — אסור לנו להרשות שתופעה זו תישאר כמות שהיא. והיא תלך ותתרחב, תלך ותגבר. אין זה סוד שחלק גדול מהמעבידים, גם בשירות הציבורי, גם בחברות השייכות להסתדרות וגם במשק הפרטי, מתוך מצוקה כספית יחפשו כוח עבודה זול, וכדי להשיג כוח עבודה זול הם ימכרו זכויות עובדים שנקנו בעמל כפיים ובזיועה רבה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

עוד מעט נביא דוגמה חיה לדברים שאת אומרת.

אורה נמיר (המעריך):

נכון, חברתי, חברת הכנסת גרוסמן תעשה זאת. את ודאי תספרי על ההזדמנות שהיתה לנו לשמוע זאת גם במפעל וגם בועדה, ביום ג' שעבר.

אלה רק שניים מהסעיפים בחוזה המצוי בידי. למטה מיתוסף בכתב יד, שהעובד מתחייב לשלם לחברה אשר שלחה אותו למקום העבודה 15% משכרו לכל חודש עבודה. וכפי שאמרתי קודם לכן, יש להם שולחן בשירות התעסוקה, ומותר להם על-פי חוק לעשות זאת.

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, בעיית הקבלנים ההולכת ומתפתחת כיום בישראל מורכבת למעשה משני נושאים שונים. כל אחד מהם ראוי לטיפול יסודי עקב השלכותיו על מערכת יחסי העבודה. קבלנים המשמשים חברות לאספקת עובדים, מעין "ראיסים" — ואנחנו חשבנו לתמונה שהדבר קיים רק במגזר הערבי, התביישו ועודנו מתביישים, אבל אנחנו מתרגלים לחיות עם הבושות. היום זו תופעה שגם החברה היהודית איננה מתביישת בה ונותנת לה לגיטימציה. "ראיסים" הגויים עמלה מהעובדים הפונים אליהם. קבלנים אלה משמשים בפועל לשכת עבודה פרטית, והם עוסקים בחיווך עבודה.

קבלנים משמשים קבלני משנה, ומעביד משחמש בשירותיהם כדי לעקוף את ההסכם הקיבוצי שעליו חתם עם ההסתדרות על-מנת להזויל את עלות העבודה כמפעלו. כתוצאה מסידור זה מכעיס את העבודה המוזמנת במחיר מוזל, על חשבון פגיעה במנאי העבודה של העובדים, דוגמה המוכרת לחברי ועדת העבודה והרווחה של הכנסת — מפעלי ים-המלח בסדום, או ניסיונה אחרון של הממשלה לפטר את עובדי המרפס הממשלתי ולהעביר את ביצוע העבודה לקבלני משנה, שיעסיקו עובדים בשכר מחל יותר לכיצוע אותן עבודות.

אנחנו, חברי ועדת העבודה והרווחה, המהווים רוב בשיבה האינטימית הזאת של מליאת הכנסת, מכירים גם את נושא מע"ץ — מחלקת עבודות ציבוריות — כיצד העזת הממשלה לפטר מאות עובדי מע"ץ, שסללו את כבישי הארץ וכונו מפעלים לתפארת — לעתים בסיכונים ביטחוניים אדירים — ובעזרת-מצה הכיאה במקומם עובדים ופועלים דרך קבלנים פרטיים.

הבעיה על כפל פנייה איננה ייחודית לישראל. היא קיימת גם במדינות מערביות רבות. במדינות סקנדינביה או בבלגיה זכה הנושא להסדר מיוחד בחקיקה.

רבותי חברי הכנסת, בצד קבלנים שמקבלים לגיטימציה

גדעון גדות (הליכוד):

אני שמעתי עם כל מה שאת אומרת, אבל למה זה נשמע כמו סוף העולם? אפוקליפסה.

אורה נמיר (המעריך):

זה פשוט משום שאתה בא לעתים רחוקות לישיבות מליאת הכנסת, חבר הכנסת גדות. לו היית בא — — —

גדעון גדות (הליכוד):

אם כן — אני שמח. א. זה לא נכון; ב. אם זה נכון, אני שמח בזה. הכול נשמע כמו אפוקליפסה.

אורה נמיר (המעריך):

חבר הכנסת גדות, כל אחד וסגנונו. שמעתי אותך אחמול בדיון על סקירתו של שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו.

גדעון גדות (הליכוד):

אני חושב שהיינו בדעה אחת.

אורה נמיר (המעריך):

נכון, לכן אני אומרת.

כוונתי לומר שקו ההבחנה בין קבלנות-משנה המותרת לבין תיווך עבודה האסור על-פי החוק הוא דק ביותר, כמו במקרים שבהם מתווכים יכריזו על עצמם כקבלני משנה. ברור שיש לתחום תחומים ברורים בכל הנושא של תיווך עבודה וקבלנות בעבודה, כדי למנוע אי-בהירות שיש לה השלכות רבות, ובכלל זה השלכות משפטיות.

צריך להיות ברור מהי קבלנות משנה, שהיא מוסד לגיטימי מעוגן במשפט האזרחי ומבוסס על חופש ההתקשרות, ומה הוא תיווך עבודה, כשלמתווך אין מעורבות בעבודה. משרד העבודה עמד על סוגיה בעייתית זו ופועל לפתרונה. לפני כשישה חודשים הוקמה ועדה מיוחדת, פנים-משרדית, שנועדה להחליט בסוגיית לשכת תעסוקה פרטית. דיוניה של ועדה זו הם בשלבי סיום, ועם הגשת המסקנות וההמלצות נדון במשרד ונגבש עמדה, ומוכן שאם המסקנות יצריכו שינוי בחוק הקיים נביא זאת לאישור הממשלה והכנסת.

הנושא חשוב, וכאמור הוא נדון, אולם אין לי כל סיבה להתנגד להעביר את הצעתה של חברת הכנסת אורה נמיר לוועדת העבודה והרווחה. תודה.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. חברת הכנסת אורה נמיר, את מסכימה להעברת הנושא לוועדה?

אורה נמיר (המערי):

כן, אדוני.

הי"ר א' שוסטק:

ובכן לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. מי להעביר הנושא לוועדה? מי נגד? אין.

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

הי"ר א' שוסטק:

ההצעה הועברה לוועדת העבודה והרווחה.

יא. הצעה לסדר-היום

המצב ב"וולקן-יציקות"

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

חברי הכנסת, תמיד נמנענו מלהתערב בסכסוכי עבודה, כי הבינו שסכסוך עבודה נוגע ליחסים בין מעסיק לבין עובד וצריך לתת לעובדים את חופש המאבק על זכויותיהם ולא לכפות עליהם הר כגיגית על-ידי חוקים והחלטות מלמעלה. זאת הזכות האלמנטרית של העובד — להילחם ולהיאבק על זכויותיו. אבל אני חייבת לומר: שהתוכנית הכלכלית והפעלת התקנות לשעת-חירום על-ידי הממשלה נתנו למעשה "אור ירוק" למעסיקים שונים, שאולי גם חיכו להזדמנות זו, לשכור את הנורמות המקובלות ביחסי עבודה.

לא אחת נדמה לי, שאנחנו תחריים למאה הקודמת. ודאי לא הייתי נועקת לנושא "וולקן-יציקות" אלמלא הייתי נתקלת בתופעות של שבירת הנורמות המקובלות במדינת ישראל מאז קומה. המעסיקים מנצלים את העובדה שקיימת אבטלה, ומנצלים את האפשרות לסגור מפעלים ולפשוט רגל כדי לאיים על העובדים ולהחזיק אותם כבני ערובה. אם מפעל רוצה לצמצם את מצבת כוח האדם ולפטר עובדים, יש שני דברים בסיסיים שבעל המפעל חייב לעשותם. ראשית, לנהל

לכן, אדוני היושב-ראש, ביקשתי להעלות את הנושא הזה לדיון במליאת הכנסת. תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על ההצעה.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברת הכנסת אורה נמיר מעלה נושא שבמשרד העבודה מתחבטים בו ולאחרונה דנו בו ארוכות. יש בעיה עקרונית בנושא של התקשרויות עסקיות כאמצעות קבלני משנה, והכוונה למציאת הנוסחה המדויקת וההבחנה הברורה בין קבלן משנה — מושג שהוא לכאורה ברור וגם חוקי — לבין המתווכים שבין המעביד והעסק לבין העובד והפועל. במקרה כזה, כשאין למתווך מעמד של קבלן והוא לא קשור ישירות לעבודה, פעילותו אינה חוקית ויש בה סכנות מרובות.

חברת הכנסת נמיר צודקת לגבי ההשלכות השליליות שגורמים אותם מתווכים לשעה או לתקופה ארוכה יותר, בזאת שהם דואגים להבאת עובדים רבים, אולם אין הם דואגים לתנאים הסוציאליים שלהם ולכל ההתחייבויות והזכויות המגיעות בדיון לעובדים.

ברור שחובה להבחין, כאמור, בין קבלנות לבין מתן שירותים בצורה חוקית ומסודרת, שאותם יש לעודד. יותר מכך, לא אחת, כמו בשירותי מחשב, ניקיון וכדומה, כמעט הכרחי להשתמש בשירותי קבלן, שירכו את העבודה וימצא את העובדים, ולהבחין כינו לבין מתווכים שאינם מסודרים כהסכמים קיבוציים ופעילותם מנוגדת לחוק.

יש בעיה נוספת. כפי שציגה חברת הכנסת נמיר, על-פי החוק רק גוף ציבורי רשאי להיות קבלן משנה ולספק שירותים אלו, שכן אין אפשרות חוקית לקיים לשכת עבודה פרטית אלא אם היא של ציבור ולא למטרת רווח. להוציא מקרה זה רשאים רק לשכת התעסוקה ושירות התעסוקה, גוף ממלכתי, לקשר בין עובד למעביד, כששירות התעסוקה עומד כמובן על זכויותיו של העובד.

הי"ר א' שוסטק:

רשות הדיבור לחברת הכנסת חייקה גרוסמן להביא את הצעתה לסדר-היום על המצב ב"וולקן-יציקות".

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היה היה מפעל מפואר. לפעמים אנחנו מחזיקים ביד דבר ואיננו יודעים מה אנחנו מחזיקים. העירו לי שהפטיש הזה — אפשר לקבל אותו לרגע, אדוני היושב-ראש — שאנו מנהלים את הפרלמנט במדינת היהודים הוא מתנה של "וולקן". אני יכולה לשער שבזמנו היה זה כבוד גדול למפעל שקיבלו את מתנתו ומשתמשים בה כדי לנהל את הדמוקרטיה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה היה כבוד עוד יותר גדול לכנסת.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

גם זה נכון. בכל אופן, כיבדו זה את זה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
עכשיו מקבלים את הפטיש הזה על הראש.

ארוחות זולות והם צריכים להסכים לכך שמחיר הארוחות יעלה פי 30. הם צריכים לוותר על כיגוד, כשמדובר במקום עבודה מלוכלך והם עובדים ליד תנורים. כמו כן הם צריכים לוותר על החלב שהם מקבלים, וכל מי שעובד ליד התנור צריך לשתות חלב. יש עוד. אני לא אומרת הכול. כל יתר הפועלים — 230 פועלים — הזדהו עם 13 חבריהם וסגרו את השערים. ההנהלה אמרה בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת: הפועלים התנהגו כאלימות. הם הוציאו כרזים לא יפים. במלים אחרות, הם לא נחמדים.

היו"ר א' שושטק:

אין לצטט מדיוני הוועדה.

אורה נמיר (המעריך):

היא מספרת מה שסיפור על מה שהיה בוועדת העבודה.

היו"ר א' שושטק:

היא אמרה אחרת, היא אמרה מה שאמרו בוועדת העבודה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

הם אמרו זאת לא רק בוועדה. חיקנתי את דברי.

אורה נמיר (המעריך):

פשוט היושבי-ראש היה שם.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני רוצה לדעת מה חשבה ההנהלה. עובד המקבל כתב פטורין באותו נוסח ואסור לו להתקרב לרדיוס של 20 מטר, עם תלוש כזה של פיצויים, בלי כל משא-ומתן, בלי דיבורים — הוא יודע שאם הוא יתבע פיצויים הוגנים, סבירים, זה יהיה רק על חשבון הכיס והשכר של חברו שנשארים שם כעבודה. האם הוא צריך להיכנס לחדרו של המנהל, להצדיע ולומר: Yes Sir? אני לא מצדיקה אלימות. לא היתה שום אלימות פיסית.

אחר כך התחילה שרשרת של מעצרים. במקום משא-ומתן — מעצרים באופן קבוע. כאה המשטרה עם מישו מההנהלה ועצרה אחר, שניים או שלושה מחברי הוועד. בכל פעם משחררים אותם בערכות. הכול במקום משא-ומתן.

אני גם צריכה להזכיר, שכאשר הוחלט על הפטורין של ה-13, אותה הנהלה שהחליטה על הפטורין קיבלה עוד 20 עובדים חדשים, לפי אותו פרינציפ שחברת הכנסת אורה נמיר דיברה עליה קודם.

אורה נמיר (המעריך):

חזים אישיים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

על בסיס של חזים אישיים, או באמצעות קבלנים, הם, כמוכן, האנשים של ההנהלה, שאם לא כן, לא היו מקבלים אותם. איזה מין יחסי עבודה הם אלה? לאיזה עולם אנחנו שייכים?

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לעולם האבסורד.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

ועדי העובדים גילו נכונות לוותרים מרחיקי לכת, כפי שאני מכינה. הם הסכימו לוותר על הסכמי עבודה חדשים, אפילו על דירוג וקידום מפעלי, אבל לא הסכימו לוותר על ההסכם החתום על-ידי כל הצדדים, שהוא תקף עד 1990, הסכם "כור". הם לא היו מוכנים לוותר על ההסכם הענפי. הם היו מוכנים לתרום חמישה ימי חופשה. חאמרו לי, איפה, חוץ מאשר כשיחת קיבוץ, אפשר להחליט כך? באיזה מפעל

משא-ומתן. יש ועד עובדים, יש מועצת פועלים, שתנהל משא-ומתן אחת ותנהל משא-ומתן על הפיטורים עצמם ועל תנאי הפרישה. קרה פה דבר מדהים. תנאי הפרישה ייקבעו בהתאם למידת הוויתור של העובדים הנשארים לעבוד על זכויותיהם. עצם הקשר, עצם התלות בין שני הדברים היא מדהימה. העובדים צריכים לוותר על אי-אלו זכויות — ועוד אומר על מה מדובר — כדי שהפורשים מהעבודה או המפוטרים יקבלו תנאים סבירים.

יקטור שש-טוב (מפ"ם):

סקנרל.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

איפה נשמע כדבר הזה? הרי זה לא יאומן במדינת ישראל. ובאיזה צורה מפתרים?

כפעם הקודמת דיברתי על עניין המספנות ואמרתי שפתרון הבעיה עדיין רחוק. בינתיים קיבלתי שיר יפה מאוד של אחד העובדים במספנות, ואם אתם תרשו לי ואם היושבי-ראש לא יתנגד, אקרא שורות מספר משיר. הוא אומר משהו בשאלה היכן אנו עומדים לגבי המפעלים שהיו מפעלי יסוד ומפעלי תשתית. בין היתר, כותב עובד המספנות בשיר שהוא שלח לי: "איך הוגלו כווייך ושותק המדרון / והמזח שומם, עוזב ויחוס. / הרי רק אתמול הדהדרו הקולות, / נאומי השקת חוצבי להבות / וגבירות נכבדות ניפצו בקבוקים / על דפנות הספינות, על קירות מבדוקים / וראשי מרינה כיכבו את חגיגך / בימי השקת של מיטב ספינותיך". ואחר כך מתאר הכותב מה קורה היום.

היו"ר א' שושטק:

שיר יפה מאוד.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

נכון. ובכל זאת הוא עובד.

חיים רמון (המעריך):

הרבה יותר יפה משל חבר הכנסת איתן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אולי כדאי להחליף — את השירים, לא משהו אחר.

חיים רמון (המעריך):

אני מרחיק לכת, אפילו את המחברים אפשר להחליף.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

את זה אתה אמרת, מהדוכן אינני יכולה לומר את זה.

חברי הכנסת, ביום שבו נקבעה הפגישה למשא-ומתן לגבי פרישת עובדים ותנאי פרישתם — פגישה שהיתה אמורה להתקיים עם מועצת הפועלים בחיפה, העומדת מאחורי העובדים, ועם נציגי העובדים — באותו יום קיבלו 13 עובדים הודעות שהם מפוטרים ואסור להם להתקרב למפעל ברדיוס של 20 מטר. נוסף על כך הם קיבלו הודעה על פיצויים. אדם שעבד 22 שנה מקבל פיצויים בסך 7,446 שקלים חדשים. זה היה באותו יום שבו היה צריך להתנהל משא-ומתן. לא התקיים משא-ומתן, לא דיברו על פיצויים, אחר כך התכבר שמה שהנהלה רוצה זה משא-ומתן על הסכם העבודה החדש ל-1986, על קידום דירוג, על הסכם "כור" שלפיו עובד המפעל, על ארוחות זולות ועל דברים רבים אחרים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שקית חלב.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

הדבר המעניין ביותר הוא, שהעובדים נתבעים לוותר על

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סכסוך העבודה ב"וולקן יציקות" הוא אחד הביטויים למצב הכלכלי השורר במשק. בתקופה האחרונה, אני מעריך שאפילו בשנה האחרונה, אי-השקט ביחסי העבודה אינו מתבטא בתביעות העובדים להעלאת שכר, מרבית השביתות ואי-השקט והעיצומים שאותם נוקט ציבור העובדים, איננו על רקע של דרישות להטבות ולשיפורים. ברובו הוא קשור בנושאים כמו פיטורים וצמצומים ובמאמצים של ציבור העובדים לשמור על מקום העבודה שלהם.

המפעל נרכש עליידי "כלל-חשיות", והוא נמצא בניהול של חברת "אורדן" החל בשנת 1983. לאחר שהיו בו הפסדים כבדים, הודיעה הנהלת "אורדן", כי היא פועלת כהחליף הבראה ממושך, ובמסגרתה היא כוללת גם תוכנית לפיטורי עובדים. על מספר העובדים, קצב הפיטורים ותנאי הפרישה נטוש ויכוח בין הנהלת המפעל לבין נציגות העובדים. לטענת הנהלת המפעל, הוגדל ערך היצוא מ-9 מיליון דולר ל-45 מיליון דולר לשנה, כמו כן הוגדלה יעילות המפעל, אולם עקב התוכנית הכלכלית צומצמו הביקושים בשוק הפנימי, במיוחד בבנף הבנייה שגם בשבילו מייצר המפעל, וכן היו קיצוצים בתקציב מערכת הביטחון, שפגעו גם הם במפעל.

הנהלת דורשת פיטורי 13 עובדים מתוך 230 העובדים במפעל. נציגות העובדים מסכימה לפיטורים אלה, אך בתנאי פיצויים מוגדלים. הנהלת המפעל תובעת שמימון הפיצויים המוגדלים יהיה על חשבון הטבות השכר של העובדים שנשארים במפעל.

המחלקה ליחסי עבודה במשרד העבודה והרווחה פעלה והביאה לצמצום חילוקי הדעות, אך לצערי הרב לא עד כדי התגברות על כל הפערים שנוצרו, והשביתה פרצה.

הנושא נמצא אומנם בכיור משפטי, אך מוסכם עלי, חברת הכנסת חייקה גרוסמן, כי בשום תנאי אין לכפות על עובדים הסדרים הפוגעים בהכנסתם מעבודתם. הכנסת קיבלה כבר פעמים אחדות, בשורה של חוקים, עדיפות עליונה בכל מה שנוגע להכנסת העובד מעבודתו בשכר. כלל זה חייב לחול, לדעתי, גם במקרה כגון זה.

אני מנצל את הבמה הזאת כדי לפנות בקריאה אל ציבור המעסיקים, שלא לנצל את המצב הכלכלי הקשה כדי לצמצם ולפגוע בשכרם וכתנאיהם של העובדים, דברים שהושגו לאחר עמל רב. אני רוצה לפנות בקריאה אל ציבור העובדים, שגם הם יטו שכם ויירתמו כדי לסייע למפעלים לצאת מהמצוקות שאליהן הם נקלעו. אני מעריך שהתקופה הזאת היא תקופת כנייים חולפת, ונקווה שכאשר נצא מהמשבר הכלכלי שבו אנחנו שקועים נוכל שוב לדבר על רווחה ושגשוג.

במסגרת היערכות משרד העבודה והרווחה לסיוע למפעלים הנחקלים בקשיים חולפים, מפעלים שביסודם הם מפעלים בריאים, אנחנו מתכוונים להפעיל תוכנית סיוע מקצועי, באחריות המכון לפירון העבודה, כשבסילם ובשביל העובדים, ואכן, המכון התבקש לסייע מקצועית, בשיתוף פעולה עם הנהלת המפעל ועם ציבור העובדים ב"וולקן-יציקות", ואני מקווה שתוגש בהקדם תוכנית הבראה.

אני יכול רק להביע את תקוותי שהצדדים יתגברו, באמצעות משא-ומתן ישיר או בעזרת תיווכו של משרד, על חילוקי הדעות, ויסיימו את הסכסוך כדי לאפשר המשך התעסוקה לעובדים שנותרו במפעל.

תורמים העובדים חמישה ימי חופשה כדי להבריא מפעל שאינו שלהם, שהם רק שכירים בו? הייתי רוצה לדעת כמה ימי חופשה תרמו אנשי ההנהלה. על החזר של כמה קילומטרים ויתרו המנהלים מנסיעה במכונית שלהם? כמה מכוניות נוספות חדשות מסתובבות במפעל? כמובן, עכשיו אין משא-ומתן.

אני חושבת שזה דבר אלמנטרי — הוועד ומרעצת הפועלים בחיפה תובעים כמה דברים השייכים לנו, לא רק לאלה המקובלות, אלא לנו, לנורמות המקודשות במדינת ישראל. לכן אנחנו, גם ככנסת, מוכרחים להגן על הנורמות האלה. זה שייך לאופיה של החברה. יש לבטל את התביעות המשפטיות נגד הוועד ונגד העובדים; לנחק את הקשר שבין זכות המפוטרים לקבלת פיצויים לבין הזכויות הסוציאליות של העובדים במפעל; יש לגבש הצעה לטבלת פיצויים ושזו תהיה הטבלה שעל-פיה יתנהל המשא-ומתן.

אנחנו עוסקים בחוק פיצוי פיטורים. פרשת "וולקן" הכתיב לנו איך לנסח את החוק. יבואו מעסיקים, תבוא הממשלה, ואיני יודעת מי יבוא לוועדה, ואנחנו נשלוף את פרשת "וולקן".

אורה נמיר (המערך):

אנחנו הודענו להם שנועשה כך כיום שליש הקרוב. חוק פיצוי פיטורים מונח על שולחננו. נשנה את החוק והם ישלמו הכול רטרואקטיבית.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יושבים פה גם נציגים של המפעל הופעלו לחצים בעזרת משטרה ואיומים — אם אחם לא תיכנעו אזי יקרו שני דברים: או שהחברים שלכם המפוטרים לא יקבלו פיצויים, או כמעט שלא יקבלו פיצויים, או שאנחנו סוגרים את המפעל. שמענו זאת. אנחנו לא יכולים לקבל את האורידה הזו, את ניצול הפחד של העובדים מפני ההיפסוט לרחוב.

אנחנו נשמח מאוד — אני בכל אופן אשמח — אם שר העבודה והרווחה, על אף המרחק שהוא צריך לשמור מהתערבות בטכטיבי עבודה, בכל זאת ישמור על חקיקה ועל נורמות שאיי-אפשר לסגת מהן, ששום מעסיק פרטי, ציבורי — יהיה מי שיהיה — לא יוכל לחרוג מהן. עליו לדעת שמדינת ישראל איננה ג'ונגל. אי-אפשר רק באמצעים של איום וכוח להכניע עובדים שנאבקים על זכויותיהם הצודקות.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, הרשה לי לבקש משהו מחברת הכנסת גרוסמן. מאחר שהזכרת את המשטרה, אני חושבת שהיה חשוב להבהיר, שהמשטרה גילתה התאפקות ראויה לציון ולשבח, ולא התערבה למרות ההוראות שקיבלה לעשות כך, כדי שלא לפגוע בעובדים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

נכון, אני אפילו יכולה להוסיף פרט — המשטרה החזיקה צו בית-משפט להיכנס בכוח למפעל, אבל היא לא עשתה זאת.

היור' א' שוסטק:

אל תגלי שהמשטרה לא קיימה צו של בית-המשפט.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יש גם דברים שצריך לדעת מתי לא לבצע אותם. תודה רבה.

היור' א' שוסטק:

תודה רבה. אני מזמין את שר העבודה והרווחה להשיב על ההצעה.

לדיון בוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה ללא התנגדות.

יב. הצעה לסדר-היום

גורלם של ספרים וכתבי-יד של יהודי חימן

שספרי-הקודש שייכים לבתי-הכנסת שלכם; תביאו אישורים שיש לכם מקום לאחסון אלפי הספרים. האם דבר זה יכול לנמנע מאדם לקבל את רכושו? ובסוף באה חשוכה ואומללה, מבכה ומחורדה: היתה שרפה במחסנים והיא שרפה גם ספרי קודש — שרפה שלא היתה ולא נבראה.

גם אחרי ההודעה האומללה יש היום עוד אנשים המוכנים להעזר, שראו כמו עיניהם יותר מ-30 ספרי תורה, עשרות מהדורות עתיקות של כתבי-יד, דפוסי יחיד והרכה ספרי דפוס בני למעלה מ-400 שנה במחנה כורדני, 1,000 ספר במל יפו, ספרים שכביכול הושמדו. האין הדבר צריך לזעזע את כולנו?

אוצר נוסף, הספרייה של בית-הכנסת "אלשיך", שהיתה הגדולה והחשובה ביותר בחימן, נעלמה כליל. ספרייה ובה כ-500 ספרים שנאספו במשך מאות בשנים, בהם 60 כתבי-יד עתיקים בני מאות שנים, ספרים יקרי ערך תורני, שאין יד האדם יכולה להשיגם היום, ו-24 ספרי תורה בני 900 שנה. ספרייה זו נארזה בשבעה ארגוני עץ, ועליהם היה כתוב: "קודש לבית-הכנסת אלשיך". האם כתובת זו איננה סימן היכר לבעלים של הארגונים?

הרב אלשיך בוכה ומבכה יום יום ושעה שעה את אוכדן הספרייה היקרה לו מכל חייו. והוא זכאי לדעת איפה הם אותם ספרים יקרי-ערך. היכן הם נמצאים ומי אחראי למכירתם ולהעברתם לחוץ-לארץ.

רבתי חברי הכנסת, כמשך שנים הוליכו שולל את בעלי הספרים האלה. יהודי חימן היו יהודים תמימים ויקרים. העלייה לארץ היתה משאת נפשם דורות ומאות בשנים. גם לשארית הפלטה החיה היום בחימן יש שאיפה ותקווה לעלות ולהגיע לחוף מבטחים, חוף הארץ המובטחת. ותוכתו של העם היהודי לעשות הכול למען גאולתם, אף שגאולת הראשונים נהפכה לגול מדרים, לשוד בצהרי-היום, שרצע על-ידי ממסד מנוכר וקהל-חוששים.

רבתי חברי הכנסת, האוצר הכביר הזה מפורז בכל העולם. אט אט מתחילה להתגלות פרשה נוספת, שהיא, לדעתי, בבחינת חיבת פגורה לממסד הסוכנותי והממשלתי. לאט לאט מתחילים להתגלות בארץ ובחוץ-לארץ, במכוני מחקר, באוניברסיטאות ואצל אספנים פרטיים, ספרים וכתבי-יד השייכים ליהדות חימן המפוארת. הפנייה ליושבי-ראש הסוכנות דאו לא הועילה, אף שהצביעו על מקום הימצאם של חלק מהספרים, שעליהם רשום בערבית שם כעל הרכוש. גם הסוכנות וגם הממשלה לא טיפלו בנושא.

אני מסכים, אדוני היושבי-ראש, להעביר את ההצעה להמשך דיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. חברת הכנסת חייקה גרוסמן, האם את מסכימה להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדת העבודה והרווחה?

חייקה גרוסמן (מ"ם): מסכימה.

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא.

היו"ר א' שוסטק:

אני מזמין את חבר הכנסת דוד דנינו להעלות את ההצעה שלו לסדר-היום בנושא: גורלם של ספרים וכתבי יד של יהודי חימן.

דוד דנינו (חזית רחית לאומית):

אדוני היושבי-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, הנושא הוא עברו של העם היהודי. העם היהודי ידוע כעם הספר, והנה אותם יהודים, הנמנים עם עם הספר, הפכו לגוזלי הספרים. אילו גולו אותם לשם לימוד, לשם שמירה, נוחא, אף שגם זה לא מקובל עלי. אבל הגולה והשוד נעשו לשם עשיית הון, ועל כך העם היהודי לא יוכל לעבור לסדר-היום ולא יוכל לסלוח.

אדוני היושבי-ראש, אני חושב שלכו של כל יהודי כואב ודואב בגלל העניין הזה, וכינתו קצרה מהבין מדוע הוא לא טופל עד היום הזה, ומדוע לא עלה בדעתו של איש לעסוק בו. קשה לי כפליים להבין מדוע מנהיגי העם שחקן שנים רבות ולא מצאו עניין לבדוק ולחקור ולמצוא מה קרה לנכס יקר של קודשי האומה, נגד יקר הנוגע לעברו של העם היהודי. בכלל וליהדות חימן בפרט.

מזרז הדבר, שמשום-מה אף לא אחד מחברי הבית מיוצאי חימן לא ראה לנכון, בעבר ובהווה, לקום ולזעוק את זעקת בני ערדתו שמהם נגזל ונשדד אוצר תרבותי עצום ויקר ערך. והוא יקר לא רק מפני שממנו ניתן ללמוד את חיי הקהילה היהודית בחימן. חיי תרבות, הלכה, אגדה, דרש וכו', אלא הוא יקר בגלל כתיבתו ושמירתו מאות בשנים.

חברי הכנסת, לא באינטרסים עדתיים עסקינן, אלא בעניין הנוגע לעם ישראל ולהיסטוריה היהודית עסקינן. ויותר מכול, העניין נוגע, לפי דעתי, לכל אדם שעקרון הצדק החברתי והתרבותי מנחה אותו.

בשנת 1949 נשלח מחימן ארצה אוצר תורני תרבותי אדיר, אוצר אשר ערכו לא יסולא בפז. באותה חקופה עלו ארצה אלפי יהודים מחימן במטוסים. בעוד הם טסים מלאי שמחה על גאולתם, נשלחו באוניות ממחנה המעבר בעזון ספרי קודש וכתבי-יד עתיקים, ששימשו את יהודי חימן בתקופת גלותם. איש איש בקהילתו ואיש בבית-תפילתו. הספרים הגיעו לנמלי הים דאו, יפו, חיפה ואילת. מקצת מהספרים הללו נעלמו בדרך-לא-דרך, ואלה ששרדו ממצוקות הדרכים, לא נמסרו מעולם לבעליהם. האחראים למשלוח היו לא אחרים מאשר יהודים אנשי הסוכנות היהודית והגרינצ'ט.

כאשר ביקשו יהודי חימן את רכושם היקר, נתקלו בקשיים עצומים. אמרו להם — תביאו עדים שהספרים שלכם,

פלילית. הרי המעשה שנטען לכיצועו נעשה לפני שנים רבות, וסביר שכבר חלף מועד סיום תקופת ההתיישנות. מירון תקופת ההתיישנות מתחיל ביום ביצוע העבירה, והוא נמשך עד לסיום התקופה — שבורך כלל אינה עולה על 20 שנה — אלא אם כן הוא נפסק בשל התרחשותו של "אירוע מנתק". בלא שתגוש למשטרה תלונה, או בלא שטענה זו תיבדק לגופה, לא ניתן לקבוע מסמרות כאשר לדינו של האירוע הנדון.

כמובן, כמישור האזרחי, אם לבעלי הרכוש יש מידע היכן הרכוש נמצא ואם הם יכולים להוכיח זכות העדיפה על זו של המחזיקים ברכוש כיום, הרי שהם רשאים לפנות לבית-המשפט ולעמוד על מיצוי זכויותיהם.

ניתן לסכם ולומר, כי אם תגוש למשטרה תלונה, היא תיבדק ותטופל כיואת. כל עוד לא נעשה הדבר, איני רואה טעם בהעברת הדיון לוועדה או למליאה, כהעדר מסד נתונים מינימלי לדיון כזה.

אני מציע אפוא שההצעה תוסר מסדר-יומה של הכנסת.

היור' א' שוסטק:

אולי השר יציע — — —

שר המשטרה ח' בר-לב:

אם אפשר להסתפק בהודעה — אדרכא. אני מומין כל מי שיש לו אינפורמציה או ידע להגיש אותם למשטרה, ואז אולי אפשר יהיה להגיע לתוצאות.

היור' א' שוסטק:

האם הכוונה היא, שאם חבר הכנסת דנינו יגיש תלונה למשטרה בעניין זה, היא תיבדק?

שר המשטרה ח' בר-לב:

בוודאי.

היור' א' שוסטק:

גם זה כלול בהודעה של השר. חבר הכנסת דנינו, אני חושב שאתה יכול להסתפק בהודעה של השר, ואתה מצדך תגיש תלונה למשטרה.

דוד דנינו (חזית רתית לאומית):

אדוני השר, אני רוצה לשאול אותך שאלה: האם חוק ההתיישנות לא יחול במקרה זה?

היור' א' שוסטק:

זה יתברר לאחר מכן.

יג. שאלות ותשובות

2. אם אכן פנה האסיר בבקשה הנ"ל, מה היתה הסיבה שבעטיה נדחתה בקשתו?

3. מה הם הקריטריונים שלפיהם מעבירים אסירים מבית-כלא למשנהו על-פי בקשתם?

4. אילו אמצעים ננקטים בכתיבה-כלא כדי להגן על חיי האסירים מפני האסירים המאיימים על חייהם?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האסיר פנה בבקשה להעבירו לבית-סוהר במרכז הארץ, זאת על-מנת שיימצא קרוב למשפחתו. לא היתה בפנייתו כל התייחסות לסכנה הנושקפת לחייו.

2. בקשתו של האסיר נדונה על-ידי ועדת ההעברות. הוועדה מצאה כי לא ניתן להעביר את האסיר לבית-סוהר פתוח

חלק לא קטן מהאוצר היקר ובעל הערך הרב נתגלה כערים רבות בעולם, אצל מוסדות ואספנים, והגיע אפילו לוויטקין.

חברי הכנסת, מיותר לציין שהמסחר בכתיב-יד תימניים אינו חדש. הוא עתיק-יומין. בטוחני, שרוב המוסדות והאספנים למיניהם שילמו כסף טוב בעדם. אולם שאלת השאלות איננה כיצד קנו ובכמה קנו, אלא ממי קנו. התשובה על שאלה זו תוביל אותנו אולי לעשיית הצדק עם קהילת יהדות תימן.

הטענה השנייה הנשמעת: הלאו הבעלים אינם חובעים את רכושם והם רואי סלחו וויתרו על הנכס היקר. אך לא, אדוני היושב ראש, הם לא סלחו ולא ויתרו, ואם סלחו — עם ישראל לא יסלח ולא יוותר על נכס יקר ועתיק יומין.

רכותי חברי הכנסת, הנושא שהעליתי היום מעל במה מכובדת זו אינו נושא פוליטי. הוא נושא דתי-לאומי והיסטורי, ואסור שיהווה עניין למחלוקת פוליטית. נעשה עוול משוער לציבור נכבד במדינתנו המתחדשת, ולא ייתכן שכנסת ישראל לא תיתן דעתה על נושא כאוב זה.

לפני זמן לא רב סערה המדינה בנושא ילדי תימן שנעלמו, ומן הדין להפעיל את השכל הישר ולעשות צדק עם יהדות זו, כדי למנוע מהם את ההרגשה הנוראה שמדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו, לקחה גם את הנפש וגם את הרכוש.

אני קורא מעל כמה זו לכל חברי הכנסת להתאחד בנושא זה ולצאת בקריאה לחקירה מקיפה וממצה של הפרשה הזו. ההיסטוריה לא תסלח לנו אם נרים יד נגד תביעה זו או נימנע ממנה.

היור' א' שוסטק:

תודה רבה. אני מומין את כבוד שר המשטרה להשיב על ההצעה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא המועלה היום לדיון על בימת הכנסת כהצעה דחופה לסדר-היום עניינו "שוד ספרים וכתיב-יד של יהודי תימן", דבר שהתפרסם בעיתון מקומי לא מזמן. אני חייב להודות, כי סוגיה זו אינה מוכרת למשטרה: מבדיקה שנערכה באגף החקירות נמצא, כי לא נמסרה כל תלונה שעניינה שוד, גזל או גנבת חפצי-קודש שהובאו ארצה על-ידי עולי תימן.

לכאורה, ועל פני השטח בלבד, אם מדובר בעבירה

היור' א' שוסטק:

אבקש משר המשטרה להשיב על שאלות.

1745. הגנה על חיי אסירים בכתיבה-כלא

חברת הכנסת מ' גלזר-תנסה שאלה את שר המשטרה כיום ג' בשבט התשמ"ו (13 בינואר 1986):

בתאריך י"ח בטבת התשמ"ו (30 בדצמבר 1985) פורסמה ידיעה בעיתון "מעריב", שלפיה נרצח אסיר בשם גבריאל לוישווילי בכלא באר-שבע בתאריך 28 בדצמבר 1985. כמו כן, נמסר, שהלה פנה קודם הירצחו בבקשה להעבירו מהכלא עקב חששו לחייו.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האומנם פנה האסיר בבקשה להעבירו מהכלא עקב חששו לחייו, ואל מי פנה לשם כך?

2. האם היה צורך לגייס למבצע זה כוחות או יחידות מיוחדים, מעבר לחקן הרגיל באזור ובמחוז?
3. האם היה צריך, לצורך המבצע, לבטל משימות אחרות של המשטרה או להעביר לצורך העניין שוטרים מתפקידים אחרים במשטרה?
4. כמה עלה המבצע?
5. אם הוקצבו סכומים מיוחדים למבצע, מאיזה תקציב נלקחו?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לצורך אבטחת סיועם של חברי הכנסת על הרהיבת ביום 14 בינואר 1986 הקצתה המשטרה כוח שלכל 521 שוטרים.
2. תשובה חיובית.
3. תשובה חיובית.
4. עלות המבצע הסתכמה בסך של כ-35,000 ש"ח.
5. מימון המבצע מקורו בתקציב השוטף של משטרת ישראל.

1833. התנכלות שוטרים לאזרח באילת

חבר הכנסת א' גרנות שאל את שר המשטרה ביום כ"ד בשבט התשמ"ו (3 בפברואר 1986):

חוג'ארת חאמד עבדל האדי, ת"ז 5988193, מהכפר ביר אל-מכסור, עבר כרצף בחברת "אבני מרוס", נמסר לי כי בשבת, 11 בינואר 1986, ליד מלון "עדי" באילת, נעצר הנ"ל בידי אדם שהציג את עצמו כשוטר והובל למשטרה. שם הוכה מכות נאמנות, ועל כך יעידו מסמכים רפואיים המצויים בידו. לאחר שהוכה, הועלה על אוטובוס וצוה לעזוב מייד את העיר.

שאלות הן:

1. האם מקרה זה נחקר על-ידי המשטרה, והאם הועמדו האחראים לדין?
2. האם זכור לשר מקרה דומה, שבו תקפו ערבי מבר אל-מכסור באילת? ומה היו תוצאות החקירה בעקבותיו?
3. מה בדעת השר לעשות כדי שמקרים כאלה לא יישנו?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תשובה חיובית. המקרה עדיין נמצא בחקירה על-ידי החוליה הארצית של היחידה לביקורת ותלונות הצבור.
2. איני זוכר מקרה דומה לזה האמור בשאלתא.

3. במישור הקונקרטי, המקרה נחקר ובהתאם לתוצאות החקירה יוסקו המסקנות הנדרשות. במישור הכלל משטרה, כידוע היטב, חלה ירידה משמעותית במספר המקרים של שימוש בכוח שלא כחוק על-ידי שוטרים. האמצעים שנקטו על-מנת להגיע לתוצאה זו, אשר הוכיחו את יעילותם, יופעלו גם בעתיד. אלו כוללים, בין היתר, הדרכה, הכשרה מקצועית, מיזן קפדני של כוח האדם וטיפול מסור וקפדני בחקירת תלונות בגין שימוש בכוח שלא כחוק, על המשמחע מכך.

במרכז הארץ, זאת כשל סיווגו הביטחוני. כמו כן, לא ניתן היה להעבירו לבית-הסוהר אילון, עקב הצפיפות הרבה השוררת במתקן זה.

3. כל מקרה נבדק על-פי נסיבותיו. השיקולים המנחים את ועדת ההעברות בדיוניה בבקשות כוללים, בין היתר, את התנהגות האסיר, את תקופת מאסרו, את סיווגו הביטחוני, את אופי העבירה שביצע, וכמובן את התנאים האובייקטיביים השוררים במערך הכליאה.

4. אסירים מאוימים מוחזקים בהפרדה באגף טעוני הגנה.

1803. התעללות שוטרים בחשוד

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר המשטרה ביום כ' בשבט התשמ"ו (30 בינואר 1986):

בתאריך 14 בינואר 1986 פורסמה בעיתון "ידעות אחרונות" כתבה, החושפת שורה ארוכה של מעשי התעללות גופנית ונפשית, שנעשו על-ידי שוטרים ומפקדים במשטרת עכו, בחשוד בעבירות סמים מכפרי-ירכא.

יואל נא כבוד השר להשיבני:

1. האם העובדות הנ"ל ידועות לשר?
2. מאחר שהוגש כתב אישום נגד השוטרים והמפקדים הנ"ל, מדוע לא הושעו מתפקידם עד ביור דיום?
3. מה בדעת השר לעשות כדי שמקרים מסוג זה לא יישנו במשטרת ישראל בעתיד?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.
2. תוצאות חקירת המקרה לא חייבו את השעייתם של המעורבים.
3. במישור הקונקרטי נחקר המקרה שהתרחש לפני כשנה, ובעקבות תוצאות החקירה הועמדו המעורבים לדין בפני בית-המשפט האזרחי. השוטרים כופרים באשמה המיוחסת להם, ומשיטתיים משפטם יוסקו המסקנות בהתאם להכרעת הדין.

במישור הכלל-משטרי, כידוע היטב, חלה ירידה משמעותית במספר המקרים שבהם נעשה שימוש בכוח שלא כחוק על-ידי שוטרים. האמצעים שנקטו על-מנת להגיע לתוצאה זו הוכיחו את יעילותם, והם יופעלו גם בעתיד. כאלה נכללים, בין היתר, הדרכה, הכשרה מקצועית, מיזן קפדני של כוח-האדם וטיפול מסור, אחראי וקפדני בחקירת תלונות בגין שימוש בכוח שלא כחוק, על כל המשמחע מכך.

1832. אבטחת הסיוע של חברי הכנסת על הרהיבת

חבר הכנסת מ' ורשובסקי שאל את שר המשטרה ביום כ"ד בשבט התשמ"ו (3 בפברואר 1986):

לפי האינפורמציה שהגיעה אלי, נאלצה המשטרה לגייס למעלה מ-500 שוטרים לצורך אבטחת הסיוע של חברי הכנסת על הרהיבת, שארגנה ועדת הפנים ביום 14 בינואר 1986.

כרצוני לשאול:

1. האם נכונה אינפורמציה מספרית זו?

מתגוררים תושבים ערבים, ועלי-ידי מעקב אחר המתרחש בשכונה.

3. תשובה שלילית. כל המקרים נמצאים עדיין בשלבי חקירה.

1869. העברת כל צבאי לרשות
בתי-הסוהר

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר המשטרה ביום ג' באדר א' התשמ"ו (12 בפברואר 1986):

בעיתון "הארץ" מיום 28 בינואר 1986 פורסם על ההסדר בין משרד המשטרה לבין שלטונות צה"ל, שלפיו בית-כלא צבאי יועמד לרשות שלטונות בתי-הסוהר כדי להעביר אליו 500 אסירים.

אבקשן להשיבני:

1. מה מספר האסירים למיניהם הכלואים בבתי-הסוהר בארץ?

2. מה מידת הצפיפות בבתי-הסוהר, שהולידה את הצורך בהסדר זה?

3. אילו אסירים יועברו למתקן החדש?

4. כיוון שמדובר במחנה אוהלים, אבקשן להודיעני מה הסיורים במתקן החדש בהשוואה לסיורים בבתי-הסוהר הקיימים?

5. מה הן התוכניות כדי להפוך את מחנה הגרנ"ע "נורית" לבית-סוהר, ומה ההתקדמות בביצוען?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:
(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

1. האסירים הכלואים במערך הכליאה של שירות בתי-הסוהר כוללים 8,400 אסירים, בהתפלגות הזאת: א. 4,650 אסירים הכלואים בתוך "הקו הירוק"; ב. 3,750 אסירים הכלואים באזור שמעבר ל"קו הירוק".

2. קיבולת מערך הכליאה הקיים מסתכמת: א. בתחומי "הקו הירוק" ב-4,275 מקומות כליאה, והיינו מחסור של כ-375 מקומות כליאה; ב. בתחומים שמעבר ל"קו הירוק" 3,070 מקומות כליאה, והיינו מחסור של כ-700 מקומות כליאה; ג. בנוסף על הנתונים האמורים, כלואים כ-450 אסירים שמיועדים היו להיקלט על-ידי שירות בתי-הסוהר במתקני משטרת ישראל וצה"ל. עקב המחסור במקומות כליאה, לא מועברים אסירים אלה לבתי-הסוהר.

3. למתקן החדש בעתלית מועברים אסירים פליליים חושבי ישראל שפוטו עד שנה, שאינם נרדמים, חולים בנפשם או בגופם או עברייני מין.

4. מעבר לעובדה שמדובר במחנה אוהלים, זוכים האסירים הכלואים במתקן זה לתנאים המקבילים המקובלים במתקני הכליאה האחרים, כמו שירות מטבח, מכבסה, תאורת חשמל ואספקת קנטינה.

5. בשלב זה הופסקו הליכי הקמת מתקן כליאה במחנה "נורית", בין היתר, עקב התנגדות גורמים במועצה המקומית גלבע.

1834. תלמידים ערבים בהר-הבית בעת
סיום ועדת הפנים

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר המשטרה ביום כ"ד כשכט התשמ"ו (3 בפברואר 1986):

בעיתון "הארץ" מיום 15 בינואר 1986 התפרסם, שמאות תלמידי תיכון ערבים הובאו לחצר הר-הבית בטרם ביקור ועדת הפנים של הכנסת, והוסתרו במחילות תת-קרקעיות ובמקומות אחרים, כדי להוות תגבורת להפגנה מתוכננת נגד חברי הכנסת.

אבקש ממך להשיב לי:

1. האם הידיעה הזאת נכונה?

2. אם כן — מדוע לא סגרה המשטרה את אזור הר-הבית, כפי שהיא עושה באירועים אחרים, כגון השבעת חיילי צה"ל ברחבת הכותל או ביקור הנשיא ליד הכותל, כדי למנוע את ההתקהלות האלימה שהתפתחה?

3. האם נעצרו מי שהיו אחראים להבאתם ולהסתרתם של אותם תלמידי תיכון? אם לא — מדוע?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:
(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

הידיעה מושא השאילתא אינה נכונה.

1868. הטרדות ערבים תושבי
נווה-יעקב

חבר הכנסת מ' ותד שאל את שר המשטרה ביום ג' אדר א' התשמ"ו (12 בפברואר 1986):

ביום 13 בינואר 1986 הוצתה דלת ביתה של הגברת רוסיילה גיאבר, תושבת שכונת נווה-יעקב. באותו יום דפקו אלמונים על דלת ביתו של יוסוף גיאבר מאותה שכונה ואיימו על המשפחה, שאם לא יעזבו את השכונה יבולע להם.

במקרה ההצתה נפגעו שני ילדיה של הגברת גיאבר, אחד בראשו, והשני, חינוק בן ארבעה חודשים, נפגע בריאותו מחדירת העשן. מקרים אלה הם חלק משרשרת הטרדות ואיומים כלפי ערבים תושבי נווה-יעקב.

שאלותי הן:

1. האם תלונות התושבים בעקבות הטרדות והאיומים נחקרו? מה העלתה החקירה?

2. אילו אמצעים נוקטת המשטרה כדי להבטיח את שלומן של המשפחות הערביות בנווה-יעקב?

3. האם נעצרו המסיתים?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:
(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

1. תשובה חיובית. במשטרת מרחב-ירושלים התקבלו תלונות מספר עשוינין הטרדות. איומים וגרימת נזק לערכים תושבי נווה-יעקב. מחקירת התלונות עולה חשד, כי העבירות בוצעו על-ידי אנשים המקורבים או מזוהים עם תנועת "כך".

2. בין היתר, על-ידי סיורים תכופים באזורים שבהם

יד. הצעה לסדרהיום

הצורך לאשרר את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות אפליה של האשה

הזה. מדובר בכך שמעמד הנשים בישראל נמצא בנסיגה מתמדת. יש אפליה כתנאי תעסוקה, כירני האישות, במעמד האשה בחברה, כחינוך וגם בחקיקה. בשנת 1975 הוקמה ועדה ממלכתית לבחינת מעמד האשה, בראשות חברת הכנסת אורה נמיר. הוועדה הגישה את מסקנותיה ב־1978, אך כל המלצותיה נשארו על הנייר.

יש שני מישורים שבהם בולטים האפליה והקיפוח של האשה. האחד הוא מישור החברה והמשפחה, ובו הדבר נובע בעיקר מהמסורת ומהמנהגים החברתיים המושרשים. כאן יש עניין למאבק ציבורי ולהתפתחות חברתית, שאנו נדרשים לשקד עליה ולחנך לקראתה. אבל יש מישור אחר של חקיקה ושל מדיניות מעמדית, של חקיקה מפלה והעדר חקיקה נחוצה, ושל מדיניות הנובעת ממשטר של שלטון ההון ושל אי-הפרדת הדת מהמדינה. בולטים במיוחד במישור זה היעדרו של חוק נישואין אזרחיים, כפיית חוקי הדת על חיי המשפחה, ביטול הסעיף הסוציאלי של חוק ההפלות, וחוסר האפשרות לתכנן באופן חופשי את חיי המשפחה וגודלה.

חבר הכנסת, יש בישראל חוק שוויון הודמניות כתעסוקה, חוק שכר שווה לעובדת ולעובד וחוק שיווי זכויות האשה, אבל אלה אינם מבטיחים את זכויותיה של האשה. למרות החוקים הללו, מעמדה של האשה בישראל יורד מאור.

ייצוגה של האשה במסדות ציבור, בהנהגה, באוניברסיטאות, במשרות נבחרות, בכנסת ובפרשיות המקומיות, ככל אלה יש לנשים ייצוג של אחרים בודדים.

מפתיע להיווכח שכ־37% מהנשים היהודיות בישראל אינן יודעות קרוא וכתוב, ואחוז גדול מזה בהרבה קיים בקרב הנשים הערביות. האשה העובדת בישראל מופלית לרעה בקבלה לעבודה, בתנאי העסקתה, בקידומה המקצועי, וכמו כן בשכר העבודה. שכר העבודה של האשה נמוך בכ־20% מזה של גבר לשעת עבודה, בתנאי תעסוקה ובמימנות זהים.

האשה העובדת במשק הבית, וממלאת תפקיד חיוני בשביל כלל החברה, היא חסרת תנאים וחסרת הגנה סוציאלית לחלוטין. יש צורך בחקיקה שתכיר בה כאשה עובדת לכל דבר. היום, כטענה של עידוד האשה לעבוד מחוץ למשק ביתה, למעשה מפלים אותה לרעה ומענישים אותה כאשר איננה עובדת אלא בבית.

חברי הכנסת, כולנו יודעים שרובן המכריע של הנשים שעובדות מחוץ לביתן עובדות גם בביתן ולא פחות מאשה שאינה עובדת אלא בבית. בכך נופלת עליהן מעמסה כפולה ומכופלת ששוחקת אותן ומשפילה אותן. הן כאשה והן כאדם, כאשר אין להן שום פנאי לעיסוקים, ללימודים, לחיי חברה.

שורת חוקים הבנויים על ההנחה המובנת מאלה ככיצול, כי האשה היא אשר נוצרה לעבודת הבית, אינם מאפשרים למעשה, גם במשפחות מתקדמות, לגבר שיש לו רצון טוב לקבל עליו התחייבויות וחברות שוות לאשה למלא את תפקידו. התפיסה הרווחת, אפילו בקרב ארגוני נשים המטיפים לגבר לתקן את אשתו ולסייע לה, היא תפיסה מוסעית. הכנסת ליחסים בין בני הזוג הוא שוויון ולא בסיס של מי שאמור לעשות כזאת וכזאת, והשני אמור רק לסייע לו כמתווה, או אפילו כחוכה מוסרית.

חברי הכנסת, האשה הערבייה בישראל, לכך מזה שהיא מובלת מכל צורות האפליה והקיפוח כמו כלל הנשים, היא

היור"ר א' שוסטק:

אנחנו עוברים להצעה לסדרהיום של חבר הכנסת צירלי ביטון: הצורך לאשרר את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות אפליה של האשה.

אורה נמיר (המערכ):

הצעה לסדר: מי השור המשיב?

היור"ר א' שוסטק:

אצלי רשום שצריך להשיב שר המשפטים.

אורה נמיר (המערכ):

אני רוצה לבקש, אם אפשר, לעשות מאמץ לבקש משר המשפטים שיבוא.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבר שלוש שנים מתייחסים כך להצעה הזאת.

היור"ר א' שוסטק:

הזמינו את שר המשפטים.

תנפיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אפשר להמתין עד שהשר יבוא.

היור"ר א' שוסטק:

בבקשה, חבר הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ארגוני היושבי ראש, חברי הכנסת, בעוד כמה ימים, ב־8 במרס, נחתג את יום האשה הבין-לאומי. יום זה הוכרז ליום מאבק למען זכויות האשה ב־1910, בוועידה הבין-לאומית הראשונה של נשים בקופנהגן, וזאת כדי לציין את יום 8 במרס 1907, שבו הפגינו אלפי אמריקניות כתביעה לשוויון והפגנתן דוכאה ככוח ובשפיכות דם.

לרגל חג זה, חג האשה בעולם כולו, רצוני לנצל את ההזדמנות ולברך את כל ציבור הנשים היהודיות והערביות בארץ, ובהן את כל עובדות הכנסת וחברות הכנסת, ולאחל להן שנה מוצלחת. שלום, שוויון ובראות להן ולמשפחותיהן.

חברי הכנסת, הוועד לשוויון האשה בישראל פנה אל יושבי ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת ואל כל סיעות הבית להעלות את הנושא, ואנו מעלים היום, זו הפעם השלישית, את הדרישה מממשלת ישראל לאשרר את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות של אפליה נגד נשים ולנקוט את הפעולות הנדרשות, בין בחקיקה ובין בתחומים אחרים, כדי לקיים את צוריה וסעיפיה של האמנה הזאת.

חברי הכנסת, לפני שנתיים העלינו על סדר-היום של הכנסת את הנושא הזה, ולפי הצעת נציג הממשלה הועבר העניין לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. מאז, לא התפתחה הוועדה לדון בו. לפני שנה העלינו את הנושא לדיון ואז, משום מה, החליט שר המשפטים להציע להסיר את הנושא מסדר-היום. תגובת השר לא הייתה עניינית. הוא טען שאשרור האמנה הוא בסמכות הממשלה, ולכנסת אין מעמד בעניין. כמו כן הוא אמר, שהממשלה מעיינת באשרור האמנה ויש בעיות באשרורה. הוא הביא כדוגמה מדינות שונות שגם הן טרם אשררו את האמנה.

חברי הכנסת, רדאי שיש בעיות באשרורה של האמנה. הבעיות הללו הן הן בדיקת אלו של צורך פתרון דרוש האשרור

המאותדות, יש מציאות שמדינת ישראל ניצבת בפניה ונאלצת להתמודד איתה באופן מיוחד, להבדיל אולי מכל מדינה אחרת בעולם. בעקבות אמנה מקימים ועדה והיא דנה בדוחות שנתיים שצריכים להישלם אל הוועדה מאת כל מדינה. ההרכב של הוועדה כנ"ל תמיד כך שיש בה רוב לארבע ישראל, או לשונאי ישראל, או לפחות למדינות שאינן מן האוהדות במיוחד לישראל, ולכן, במקום דיון לגופו של עניין נרים בשאלות שאין להן זכר לנושא.

רק לפני חצי שנה היתה איוו ישיבה שקשורה לאחת האמנות, בוועדה, נדמה לי שזו היתה ועדה לזכויות האדם, ושם תקפו וגינו את ישראל, ומדינות, לרבות צרפת, הצביעו כעד גינויה של ישראל, בשעה שבתחומים האלה ישראל ממששת מופת ודוגמה לכל האומות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה לא מתבייש להגיד דבר כזה, אדוני השר?

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, איזה סגנון זה?

שר המשפטים מ' נסים:

לכן, גם באמנה הזאת יש לנו בעיה בעלת אופי מדיני. אנחנו מכירים את ההרכב של הוועדה. במבוא הכניסו פרקים מדיניים שעומדים בסחירה מוחלטת לעמדתה של ישראל, ויש האומרים שהם הוכנסו במיוחד נגד מדינת ישראל. לכן לא בנקל אנחנו ממחרים לאשרר אמנות מסוג זה. ואף-על-פי-כן אנחנו שוקלים ברצינות את האפשרות לאשרר את האמנה הזאת. יש אפשרויות של הסתייגויות ויכול להיות שבדרך של הסתייגויות נתגבר על כמה מכשולים.

אני מבקש לומר: לא כל מדינה החותמת על האמנה הזאת ומאשררת אותה, מעמד האשה בה רם ונישא. מדינות באפריקה ובדרום-אמריקה אשררו את האמנה, גם מדינות במזרח התיכון, שבהן מעמד האשה נחות ביותר, אשררו את האמנה. עליהם לא תהיה ביקורת. אבל מדינות כמו ארצות-הברית, בריטניה, הולנד ואיטליה לא אשררו את האמנה, והן מדינות תרבות, מדינות דמוקרטיות.

לכן, השיקולים באשרור אמנה מסוג זה אינם השיקולים האם אותה מדינה היא בעד מעמד ראוי ונכון וצודק ושווה לאשה או שיקולים אחרים. אנחנו, בדוננו בסוגיה הזאת, יודעים שיש כמה סחירות בין המצב החוקי בישראל לבין האמנה. אבל חמיד אנחנו בדרך להעלות, או יותר נכון להשוואת, מעמדה של האשה בכל דבר ולכל דבר בישראל.

ככל מקרה, אם נצטרף לאמנה הזאת, אנחנו נסתייג מהפרק הדין במעמד אישי. מדינת ישראל היא מדינה שיש בה דין מסוים, וזה לגבי כל הדתות. מפרק זה בלי ספק נסתייג, אם נאשר את האמנה. אני לא מדבר על הנושא הזה, אבל, למשל, זכויות סוציאליות, הנה למשל, יש הצעה שהגישא חברה הכנסת שרה דורון עוד בכנסת הקודמת ובראשית הכנסת הזאת — היא עוד לא הונחה על שולחן הכנסת. אני מבין שעכשיו יש גם הצעה של חבר הכנסת חיים רמון בדבר השוואת גיל הפרישה של גברים ונשים. בוועדת שרים לענייני חקיקה החלטנו להקים צוות כדי לדון באפשרות להסכים להעביר את ההצעה הזאת בכנסת, כלומר לחוקק חוק כזה, אבל אי-אפשר לעשות זאת בלי בחינה מדוקדקת.

אורה נמיר (המערך):

כל מה שנוגע לחקיקה בענייני נשים — אני לא מדברת על דיני אישות, אדוני השר, ששנויים במחלוקת — משום מה יש

נתונה תחת אפליה שנייה ושלישית: אפליה לאומית כמו כלל האוכלוסייה הערבית בישראל, אפליית כעובדת ואפליית כאשה. לעומת 36% נשים עובדות בקרב כלל האוכלוסייה, הנשים הערביות-העובדות מהוות רק 13%. הן עובדות בדרך כלל בטקסטיל ובתעשייה הקלה, שהן העובדות שהשכר בהן, ככלל, רבוחי חבר הכנסת, הוא נמוך ביותר, והן מקבלות עוד פחות מזה. האשה הערבית העובדת סובלת מיחס גרוע במיוחד של מוסדות ממלכתיים בכל הנושא של גני-ילדים ומעונות, שמספרם באזורים הערביים קטן בהרבה בהשוואה לאזורים אחרים בארץ.

ולבסוף, חברי הכנסת, בראש ובראשונה זכותה של כל אשה, אם, אחות ובה להבטיח את חייהם של בני משפחתה, בניה, אחיה ובעלה. בגלל מצב המלחמה המתמשך זה עשרות שנים באזור בגלל, רבותי חברי הכנסת, המדיניות העיוורת וההרפתקנית של הממשלות בישראל, המסרבות להכיר בזכויות של העם הערבי הפלשתיני השכן, ובגלל מדיניות ההתפשטות, הכיבוש והסיפוח, משלמות הנשים הישראליות והפלשתיניות כדם בעליהן ובניהן, ביגון, כשכול, ביתמות ובאלמנות, ובוודאי משלמות על כך גם בתנאי מחיה, שכן, חינוך ובריאות ירודים, כאשר כל המשאבים מוקדשים לטיוח המלחמה ולביטוס השליטה על עם אחר.

על כן, חברי הכנסת, כיום האשה הבין-לאומי אנו מעלים שוב את תביעתנו לאשרר את האמנה לכיטול כל צורות האפליה נגד הנשים ולקדם את המאבק למען הגנת זכויות האשה והשוויון החברתי והכלכלי. זהו הבסיס לחברה בריאה ומתקדמת ותנאי הכרחי לדמוקרטיה אמיתית ולשלטון החוק.

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה.

דב כ"מאיר (המערך):

חבר הכנסת צירלי ביטון, למה אין אף לא חברת כנסת אחת בסיעה שלך?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם אתה תצביע כשבילנו ותגיד לאנשי מפלגת העבודה להצביע כשבילנו, תהיה לנו אפשרות — — —

הי"ר א' שוסטק:
אני מומין את שר המשפטים להשיב על ההצעה.

קריאה:

— — —

הי"ר א' שוסטק:

חבל, חבל על-הדיבורים, הם אינם גרשמים כפרוטוקול.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רואה שההתרגשות קמה כאשר דובר על ייצוג בכנסת. אפשר להבין.

אדוני היושב-ראש, הנושא של מעמד האשה בישראל, כמו בכל מדינה אחרת בעולם, הוא ודאי נושא חשוב ראוי לדיון.

אומנם כן, כ-1980 נחתמה אמנה בדבר מניעת כל צורות של אפליה לגבי האשה, אמנה בין-לאומית שישארל חתמה עליה. ישראל עדיין לא אשררה את האמנה. יש לנו חמיד בעיה כאשר אנו רנים באשרר לא אמנות. אי-אשרור של אמנה מצד ישראל איננו בהכרח התנגדות לחוקן האמנה, מפני שכאשר מדובר באמנה בין-לאומית, הקשורה לארגון האומות

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש להציע הצעה אחרת.

היו"ר א' שוסטק:

בבקשה, חבר הכנסת טובי להצעה אחרת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, חבר הכנסת צירלי ביטון לא הציע שהכנסת תקבל החלטה בדבר אשרור האמנה, אלא שהיא תדון ותביע את דעתה לפני הממשלה — וזו הנורמה — בקשר לאמנה מסוימת, שאנו מציעים שמדינת ישראל כן תצטרף אליה. הנימוק שיש באו"ם הרכב כזה או אחר, אדוני השר, הוא נימוק שאיננו יכול לתפוס. האם משמעות הדברים האלה היא, שממשלת ישראל מציעה לפרוש מן האו"ם? היא איננה מציעה לפרוש מן האו"ם, היא תמשיך לפעול במסגרת האו"ם וכוועדות האו"ם, ואנו מקווים שהיא תאשרר אמנות שהאו"ם מקבל אותן לטובת העמים, המינים והאנושות כולה. ממשלת ישראל אשררה אמנות כאלה בעבר, לכן הנימוק שיש ועדות מסוג זה באו"ם אינו נימוק.

מאחר שיש לך סייגים, כנראה, לגבי עצם אשרור האמנה, בתוקף מציאות מסוימת, ובה אתה מכיר שהמציאות הזאת אינה הולמת את סעיפי האמנה, הרי שצריך להתאים את המציאות לאמנה עצמה.

לכן, יש היגיון בזה שהכנסת תעביר את ההצעה לוועדה, על-ימנת שהנושא יידון בה, וכדי שתיתן לממשלה עצה של ועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא זה.

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה מסכים שההצעה תועבר לוועדה?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: הצעה אחת להעביר את הנושא לוועדה, והצעה שנייה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום. אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

הוחלט שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

לי תחושה, ואני אומרת זאת כחברת הקואליציה, שהיא מתעכבת בורעת השרים לענייני חקיקה. גם לי יש הצעת חוק, ואין לה שום שייכות לנושא הרגיש של דיני אישות. דווקא בקואליציה הזאת, הרכבה, אפשר להעביר חוק כזה. אני מנצלת את ההזדמנות הזאת כדי לומר, שלפחות את הדברים האלה כדאי שתדונו. למה צריך לדון בהם כל כך הרבה בכנסת ובוועדות? אתה יודע שהוועדות שומעות את העובדים הבכירים של המשרדים השונים, וכוודאי של משרד המשפטים. מדוע לעכב דברים כאלה?

שר המשפטים מ' נסים:

קודם כול, אינני יודע על סמך מה את מדברת על ועדת השרים לענייני חקיקה. אני מדבר על סוגיה מסוימת. רק לפני שבועיים, אולי שלושה שבועות, אינני זוכר, הנושא עלה בראשונה כוועדה. הטענה שזה מתעכב, עם כל הכבוד, אינה מדויקת. מפני הכבוד אני משתמש במלים אלה.

אני הרכבתי צוות, שהיו בו נציגי משרד המשפטים, משרד העבודה, משרד האוצר, וגם היועצת למעמד האשה במשרד ראש הממשלה, וזאת כדי ללכך את הסוגיה הזאת לאשורה. לא כל דבר טוב הוא טוב. יש מה שקריו עושר השמור לרעת בעליו. ובשעה זו, הדיון בסוגיה הזאת בלי לכרוך אותה, כיצד הוא ישפיע על ענייני גמלאות ועל ענייני אבטלה, וכל כיוצא בזה? זה יהיה דיון לא רציני. אני ביקשתי שהוועדה תסיים את עבודתה בהקדם. אפילו ביקשתי שתעשה זאת בתוך חודש ימים. זה זמן מועט מכדי לדון בסוגיה כזאת. אני מקווה שבשבועות הקרובים ביותר נקבל את ההמלצות ונעניין בהן. יכול להיות שנגיש הצעת חוק, ובמצב נאמץ, לא נגיש, את הצעת החוק של חברת הכנסת שרה דורון. ואני מבין שחבר הכנסת חיים רמון גם הוא גיש הצעת חוק. בהחלט, יכול להיות שנחייב זאת, לאחר שנבדוק ונמצא שאומנם לא ייגרם נזק למשק, או לאשה, אינני יודע.

ובכן, אנחנו מתאימים את עצמנו בהדרגה, אולי גם באמצעות חקיקה, לאמנה עצמה, להוראות שיש באמנה, ואפילו בתחום הסוציאלי שהוא תחום רגיש ומסוכן.

אדוני היושב-ראש, יש התקדמות רבה במעמד האשה בישראל, גם כתחום הייצוגי, וכוודאי במשרדי הממשלה. אני חייב תמיד להזכיר כל מה שקשור במשרד המשפטים, שבו יש כמעט שלטון של נשים — במשרד המשפטים, לרבות הייעוץ המשפטי והפרקליטות, וודאי גם בבתי-המשפט. אצלנו יש יותר מאשר שוויון, לפעמים אפילו יש עדיפות, עדיפות מוצדקת, לא אפליה לטובה. ובכן, יש התקדמות.

הכנסת אינה מחליטה על אמנה. רק הממשלה על-פי החוק מוסמכת להחליט אם לאשרר אמנה או לא. בבקשה, אני אמרתי את הדברים האלה, ואני מודיע וחוזר ומודיע שיש לנו נכונות עקרונית ואנחנו רוצים לאשרר את האמנה. זה ייקח זמן.

אני מציע שחבר הכנסת צירלי ביטון יסתפק בהודעה זו, שאם לא כן, לא תהיה לי כרידה אלא להציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת ביטון, האם אתה מוכן להסתפק בהודעה זו?

טו. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2).

התשמ"ו — 1986 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ה צ ב ע ה

סעיף 1 כהצעת הוועדה נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

לחברי הכנסת חיים רמון, יגאל כהן ויורם ארידור יש הצעת תוספת אחרי סעיף 1. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של חברי הכנסת ח' רמון, י' כהן וי' ארידור אחרי סעיף 1 נתקבלה.

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ו — 1986. עם התוספת שנתקבלה אחרי סעיף 1.

ה צ ב ע ה

כעד החוק, עם התוספת

שנתקבלה אחרי סעיף 1 — רוב

נגד —

יאר צבן (מפ"ס):

מי נמנע?

היו"ר א' שוסטק:

מי נמנע?

ה צ ב ע ה

נמנעים —

חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה

(תיקון מס' 2), התשמ"ו — 1986, עם התוספת

שנתקבלה אחרי סעיף 1, נתקבל.

יאר צבן (מפ"ס):

אני מבקש רשות להערה מהמקום.

היו"ר א' שוסטק:

בבקשה.

יאר צבן (מפ"ס):

נמסרה בשמי הודעה לנשיאות, שאני מוותר על הזכות לנמק את ההסתייגות שלי. אני לא הסכמתי איש למסור זאת בשמי, ואני מבקש שיכורר מי מסר את זה בשמי.

יתר על כן, בקריאה הראשונה ביקש ממני השר שחל לוותר על זכות הדיבור ולומר את דברי בקריאה השנייה, והנה התוצאה לפניכם.

היו"ר א' שוסטק:

אני מקבל את ההערה הזאת, ואנחנו נברר את העניין.

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ו — 1986, המובא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

תביא את הצעת החוק בשם ועדת הכספים חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (בשם ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת הכספים אני מתכבדת להגיש לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התשמ"ו — 1986, הוא התיקון שצוין כמספר 2, כאשר נתקבל הבוקר בקריאה ראשונה והועבר לוועדת הכספים.

עיקרו של חוק זה הוא סעיף שכבר הכינה ועדת הכספים ושילבה כסעיף 7 בהצעת החוק המתוקן הגדול. היא הניחה אותו על שולחן הכנסת לפני שלושה שבועות, והדיון בו נדחה פעמיים. סעיף זה מסמך את הממשלה להמשיך ולמלא את התפקידים של הוועדה המייעצת ושל המועצה המייעצת לבנק ישראל עד סוף שנת כספים זו, ומאפשר — בתקופה קצרה זו — הנפקה של שטרי כסף הנושאים את חתימתו של נגיד בנק ישראל לכדו. שר האוצר הודיע לוועדה, שהוא ידאג למינוי ועדה מייעצת ומועצה מייעצת לקראת שנת הכספים הבאה.

אדוני היושב-ראש, יש כמה הסתייגויות לחוק זה, והן מופיעות בגיליון המצורף אליו ובתוספת לגיליון זה. אבקש לאפשר למסתייגים הרוצים בכך לנמק הסתייגויותיהם.

אני מבקשת מהכנסת להצביע על התוספת להסתייגות של חברי הכנסת חיים רמון, יגאל כהן ויורם ארידור, המופיעה לאחר סעיף 1.

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על סעיף 1 לחוק.

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות חבר הכנסת אריאל ריינשטיין לסעיף 1.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' ריינשטיין לסעיף 1

לא נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברי הכנסת דן תיכון, יאר צבן ומרדכי בראון לסעיף 1.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון, י' צבן ומ'

בראון לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

אני מעמיד להצבעה סעיף 1 כהצעת הוועדה.

טז. הצעה לסדר-היום

הצורך להיערך לקליטת יהודי דרום-אפריקה בישראל

את מה שאני מוצא לנכון לומר, ואני מבקש לתת לי לומר את מה שיש לי לומר.

שרה דורון (הליכוד):

גם אתה טגן יושב-ראש הכנסת, אתה צריך לתת דוגמה אישית איך עונים למי שיושב בראש הישיבה.

דב בן-מאיר (המערך):

זה נכון, אבל אני מבקש לתת לי סוף סוף לדבר. עוד לא אמרתי שני משפטים שלמים כלי שמישהו הפריע לי. אומנם אני מבין שכולם עצבניים מחמת עייפותם, אבל ככל ואת, אני מעלה נושא מאוד רציני, ואני רוצה שיאפשרו לי לבנות אותו כפי שאני מבין שצריך לבנות אותו, כיוון שאני חושב שהנושא שאני רוצה לעלות נגור כולו מהבעיה של אי-פתירתנו את הסכסוך הישראלי-הערבי, ויש קשר בין השניים. וראש הממשלה — — —

שרה דורון (הליכוד):

— — —

דב בן-מאיר (המערך):

האם אני יכול לומר עוד משפט אחד בלי שיפריעו לי?

ראש הממשלה בעצמו אמר, שאולי אין לו טענות על כך שהוא לא מצליח לקדם את פתרון הכעיה עם שכנתנו ממזרח, ירדן, או לקדם יותר את השלום עם מצרים, בוודאי לא עם סוריה, אבל יש לו טענות לעם היהודי, שאתו אין לנו מלחמה, והוא אינו נענה ואינו עולה לארץ ואינו מיישב אותה, ולא חשוב כרגע איזה שטח. אתה רוצה את יהודה ושומרון — שיישב את יהודה ושומרון: משהו אחר רוצה את הגליל ואת הנגב — שיישב את הגליל ואת הנגב. אבל שיבוא לארץ.

דב שילנסקי (הליכוד):

פה אנחנו בדעה אחת.

דב בן-מאיר (המערך):

לכן דווקא פתחתי בתייה הזאת, כאובדן הדרך הזה, ובחסכותל שהוא מנת חלקנו עשרות שנים, בעיקר אחרי מלחמת ששת הימים, שאיננו מסוגלים היום להגיע לפתרון מדיני של הסכסוך. ולפי דעתי, מצב ההתבססות שלנו בארץ הזאת חוזר לסטטוס-קו-אנטה של 1922, כאשר החל מאבק גדול מאוד על התבססותנו בארץ. אם לא נביא לכאן יהודים, כל הדיבורים היפים על פתרון כזה או אחר לא יחזיקו מעמד; לא הפתרון של גאולה כהן, לא הפתרון של יוסי שריד. עם 3.5 מיליוני יהודים לא נצליח להתמודד לטווח ארוך על קיימה היהודי של מדינת ישראל.

אני הייתי מציע לכל המפלגות, הייתי אומר לכל המפלגות הציוניות, לדחות את הוויכוחים בינינו על הנושא הזה כדור אחר, וכדור הזה להביא 100,000 יהודים לשנה. כולנו יחד נסתער על הנושא הזה. ואני חושב שאם נפסיק להוציא אנרגיות על המאבקים הפנימיים בינינו ונסתער על העם היהודי, נוכל להצליח. בכל זאת מדינת ישראל היא בשורה לפי כל קנה-מידה, גם קנה-מידה בין-לאומי, לא יהודי.

כאשר מתווכחים על אופיה ההומני של מדינת ישראל, אני אומר שב-200 השנים האחרונות היו שני גלים של "אקסודוס" מאפריקה השחורה: האחד לקח מיליוני אנשים חופשיים והעביר אותם לעבודות בעולם המערבי, ורק לפני שנה-שנתיים

היו"ר א' שוטטק:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דב בן-מאיר בנושא: הצורך להיערך לקליטת יהודי דרום-אפריקה בישראל. בבקשה, חבר הכנסת בן-מאיר.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אולי לא היתה דוגמה טובה יותר לחשיבות הנושא שאני מעלה כאן היום מהדיונים שהיו משעות הבוקר מעל דוכן זה בנושאים הקשורים לענייני החוץ והביטחון של מדינת ישראל. מצד אחד עולה הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן להחיל את החוק הישראלי על יהודה, שומרון ועזה; מצד שני עולה הצעה של חבר הכנסת יוסי שריד להסתלק מיהודה, שומרון ועזה, לחדש את — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

איך אתה יכול לדבר על שני הדברים בנשימה אחת?

דב בן-מאיר (המערך):

אתה רואה, עובדה שאני יכול.

דב שילנסקי (הליכוד):

אצלנו אותו דבר? יש אפרטהייד?

דב בן-מאיר (המערך):

אתה רואה שאני מסוגל. אתה אולי לא מסוגל.

מצד שני עולה הצעה של חבר הכנסת יוסי שריד, שמציע פשרה טריטוריאלית כפתרון לסכסוך הישראלי-הערבי. שמענו למעלה מעשרה נואמים והפרשנות שלהם לסיכות הסכסוך הישראלי-הערבי, שמביא לאירועים כמו רצח ראש עיריית שכם.

דב שילנסקי (הליכוד):

בעולם הרחב עוד אפשר להבין מדברין כאילו אתה משווה את שני הדברים. אני יודע שאינך משווה. אתה עושה שגיאה.

דב בן-מאיר (המערך):

אני מבקש ממך שלא תיתן לי עצות. אינני מבקש את העצות האלה.

דב שילנסקי (הליכוד):

עצת ידך.

דב בן-מאיר (המערך):

אנחנו אומנם ידידים, אבל נשאר את זה לוועדת הפנים.

היו"ר א' שוטטק:

חבר הכנסת בן-מאיר, אני מבקש ממך להתייחס לנושא שאתה מציע ולא לוויכוח שהיה בבוקר. אינני יכול להתחיל עכשיו את הוויכוח שהיה בבוקר.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אם תדאג לכך שלא יפריעו לי, תראה שמהר מאוד אגיע לנושא.

היו"ר א' שוטטק:

הנה אתה רואה, התחלת בנושא הזה וכבר יש הערות לחבר הכנסת שילנסקי.

דב בן-מאיר (המערך):

עוד מעט תהיינה לו הערות יותר חזקות. או מה? אני אומר

אני רוצה לשבח את משרד העלייה והקליטה על שהוא נערך לקראת עלייה זו בשורה ארוכה של הסדרים ששמענו עליהם רק השבוע כאמצעי התקשורת, יחד עם משרד השיכון, אני מקווה שיחד עם הסוכנות היהודית, יחד עם כל הגורמים האחרים, אין פה מקום לחשבונות פנימיים ובין-מוסדיים. כולם יחד צריכים להתרכז עכשיו ולהבטיח שהעלייה הזאת תגיע, כיוון שאם חלילה יהודי דרום-אפריקה לא יעלו לארץ ויתקעו יחד באוסטרליה ובקנדה וביוסטון ובדאלאס ובמקומות אחרים, זה יהיה הכישלון הציוני הגדול ביותר במכתן של עצם זכות קיומה של מדינת ישראל כמדינת היהודים. אם לא נצליח להעלות אותם, זה יהיה סימן שמדינת ישראל מתחילה תהליך של דה-ציוניזציה, חס וחלילה.

לכן אני קורא מעל הבמה הזאת ליהודי דרום-אפריקה: קומו ועלו, ולמערכת שלנו — המדינית, החברתית והכלכלית — להתגייס לעלייה גדולה והמונית זו.

היורד א' שוטק:

תודה רבה. אני זומין את שר העלייה והקליטה להשיב על ההצעה.

השר לקליטת העלייה י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין ספק שהצפייה שלנו, שיהודי דרום-אפריקה או רבים מהם יעלו לישראל, מתבססת על השאיפה היסודית, שיהודים מאוצות הרוחה יבחרו בישראל כביתם. ונאמר את האמת, גם אם היא קשה — זה דווקא אינו עונה על המשפטים הראשונים שאמר פה חבר הכנסת דב בן-מאיר, שחזר והדגיש: אינו לנו אם לא נביא לכאן יהודים. הבעיה היא שאי-אפשר, להביא יהודים, היהודים צריכים לרצות לבוא. אנחנו מתמודדים בראש ובראשונה על רצונם של היהודים לבוא, ואנחנו עומדים היום אולי בפני סיום התקופה שבה יש עליית מצוקה, מהבחינה הזאת שהן עליות שעולות על מטוס במקום אחד ונחתות בישראל. בעצם, ככל עלייה היום, ובכלל זה עליית היהודים מכריה-המועצות, אנחנו עומדים בפני עליית בחירה. היהודים צריכים לבחור במדינת ישראל, והבחירה מחייבת לפחות שני דברים: האחד — תשתית של חינוך יהודי וציוני ורצון להיות שותף לבניין מדינת ישראל כמדינת היהודים; והשני — היכולת שלנו, של ישראל, להיות כוח משיכה. אין ספק שהדברים אונם פשוטים, ודיברתי על כך מעל הבמה הזאת לא פעם אחת.

עם זה, אנחנו חייבים, בכל תקופה מחדש, לאתר את אותן הגלויות שבהן ניתן, בכלל תנאים של הזמן, לרכוש מאמץ מיוחד של הסברה, של איתור הצרכים של אותה קהילה ספציפית, ולרכוש מאמץ כדי להגדיל ולהגביר את העלייה ממנה. כשם שאינני רוצה להישמע פסימי, כך גם אינני רוצה לדבר כמושגים של מאות אלפים, אבל אין ספק שלו היה בכוחנו ולו רק להכפיל את העלייה מהמערב, היינו יוצרים בזה תחושת עוצמה של שינוי כלפי חוץ והכרת ערך עצמי כלפי פנים. זה דבר לא מבוטל, כי אין ספק שבעובדה של מיעוט העלייה יש גם לגבי הישראלי תחושת מיעוט דמות עצמו ביכולתו להיות כוח משיכה.

קהילת יהודי דרום-אפריקה צריכה להיות בתקופה הקרובה אחד המוקדים המרכזיים לפעולתנו. ההיסטוריה היהודית לימדה אותנו, שבתקופות של אי-שקט פוליטי או כלכלי במדינות איבדו היהודים את יכולת הקיום כהן, ואין ספק שהיום יותר מאי-פעם המציאות בדרום-אפריקה יוצרת מצב, שזו תהיה קהילה שחלקים גדולים ממנה יהיו בתחוזה.

אני חוזר ואומר את מה שאמרתי לא פעם אחת ליהודים בדרום-אפריקה: שתי שאלות בפניכם — האחת, שתדעו לצאת

היה עוד "אקסודוס" אחד מאפריקה השחורה, שלקח אנשים נרדפים, אנשים משועבדים, והעביר אותם אל ארץ החופש, למדינת ישראל. שום מדינה אחרת בעולם לא עשתה את זה לאנשים רעבים או לאנשים נרדפים באפריקה, רק מדינת ישראל.

אבל, לא הייתי רוצה שלמדינה הזאת גיעו רק נרדפים על-פי חרב. היום יש לנו שיח ושיג כזה עם יהדות דרום-אפריקה, 120,000 יהודים, הקהילה היהודית הציונית ביותר שיש בעולם. שם אין כלל פדרציה יהודית, יש רק פדרציה ציונית, ואין יהודי שאינו מאורגן בפדרציה הציונית של דרום-אפריקה. אין שום סיבה מדוע תוך עשר שנים, או אפילו פחות, לא יתפנו יהודי דרום-אפריקה ועלו כולם לארץ. זאת צריכה להיות הדרישה, לא 1,000 נפש לשנה, לא 300 משפחות לשנה, אלא 10,000 לשנה. את זה אנחנו צריכים לומר להם, כיוון שהם קשורים אתנו, הם נמצאים אתנו, רבים מהם נמצאים פה, רשמו דפים מפוראים בתולדות ההתיישבות וההגנה של מדינת ישראל, חלקם במח"ל — מתגורר חוץ-לארץ — במלחמת העצמאות היה גדול וניכר, ומאז ועד היום הם עצם מעצמה של מדינת ישראל ועצם מעצמו של העם היהודי.

אבל יש תופעה מעניינת: מבקשים מאתנו שנשמור על כך בשקט, כיוון שחלילה השלטון הלבן בדרום-אפריקה יחשוב או יאשים את היהודים כבגידה, שבגלל הלחץ השחור על המיעוט הלבן בדרום-אפריקה הנה קמים 100,000 יהודים ובורחים, ויש בעיה שאולי לא יצליחו להוציא את כל ההון שלהם. אני זוכר כילד קטן את המכתבים של הסבא שלי, שעלה לארץ בסוף שנות העשרים ובנה בית כדי שכל בניו יעלו לארץ. הוא היה כותב לאחד הבנים שלו: כתוב ככה. והבן היה אומר: אבא, עוד עסקה אחת אני גומר ואני מגיע, וכך הוא כתב וכתב עד שבסוף אייכמן עשה אתו את העסקה הסופית. אני, חס וחלילה, לא משווה את שני המקרים, אבל יהודי דרום-אפריקה יושבים על הרגיעש, ואם שר העלייה והקליטה עומד לנסוע לדרום-אפריקה, עליו להעלות את התביעה הזאת בריש גלי.

באים היום נציגים מאוסטרליה, אחד מיעדי ההגירה של יהודי דרום-אפריקה, והם באים בריש גלי ופוחתים משרדים בדרום-אפריקה לגיוס מהגרים פוטנציאליים לאוסטרליה; לא כמחתרת, לא בשקט, בריש גלי. אין שום סיבה שמדינת ישראל לא תקים משרדי גיוס, משרדי העברה, טרנספר, של יהודי דרום-אפריקה לישראל. אני חושב שזה יועיל לחברה הישראלית, המתבשלת יותר מדי חושב שלה, שאין לה בזמן האחרון שום אתגרים של חוץ, שהיא לא מופיעה עוד כגורם מדליק לעם היהודי בעולם, ואני כבר לא מדבר לעולם כולו אלא לפחות לעם היהודי. אין שום סיבה שהעלייה לארץ לא תהפוך מחדש לגורם מדליק כזה.

ב-1987 ימלאו 40 שנה להכרזת האו"ם על הקמת מדינה יהודית. יכולה מדינת ישראל להיערך לכך, שמשנת 1987 עד שנת 2027 יעלו כל שנה 100,000 יהודים לארץ. אפשר להיערך לקראת העניין הזה, ואני חושב שצריכה לצאת מהכנסת הקריאה ליהודי דרום-אפריקה: קומו ועלו עכשיו. לא רק בטרם מאוחר, לא רק בריחה לפי חרב, אלא תעלו אל הארץ היעודה, אל הארץ שבה תוכלו לבנות ולהיבנות ולהגשים חזון שחלמתם עליו, אתם והורכים שהיגרו לדרום-אפריקה מליטא, מלטביה וממוז'ר-פולין. כפתרון ביניים, כתחנת ביניים בדרך לארץ-ישראל, תעלו לארץ. אם תצא קריאה גלויה, כזאת, אני חושב שהיא גם תכה גלים. ואם העניין יתחיל כאלפים, הוא יגיע גם לרבות.

הקלנו עד כמה שאפשר בתנאי ישראל בנושא הדיוור, וזה משתלב כתוכנית הכללית שקיבלנו החודש בנושא דיוור לעולים. לפי דעתי זה שינוי מהפכני עד דרמטי מבחינת היכולת להציג בפני העולה מן המערב תוכנית שיכון, שהיא מאוד דומה לדיוור בשכירות שעליו מדברים כל כך הרבה שנים.

אני מתכוון לנסוע החודש לביקור שיוחד לקהילה היהודית ויוקדש אך ורק לפגישות ולשיחות בנושא עלייה ולא בנושאים של איסוף כספים. אני יכול רק להצטרף לדברים שאמר פה חבר הכנסת בן-מאיר ולאחל לעצמנו שנדע באמת לרכז את המאמץ. שנבחן את עצמנו לא רק על-פי התפוקות אלא על-פי הכוונות והנכונות לעשות.

אני ממליץ שוועדת העלייה והקליטה של הכנסת תקיים דיון ותעקוב אחרי ההתפתחויות.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. האם חבר הכנסת דב בן-מאיר מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

דב בן-מאיר (המערך):
כן.

היו"ר א' שוסטק:

אם כן, לפנינו רק הצעה אחת, להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

יז. שאלות ותשובות

1. כן.

2. מהבירור שערך משרד החוץ עולה, כי הידיעות על מרכזי קליטה ומאגרי מזון בפילנד, כפי שפורסמו, אינן בדוקות.

1689. קליטת עולים בני 65 ומעלה

חבר הכנסת י' ארצי שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ט בטבת התשמ"ד (31 בדצמבר 1985):

לפי מיטב ידיעתי, קיים שוני בסידורי הקליטה של עולים שהגיעו לארץ והם לפני גיל 65 לבין העולים שהגיעו לאחר שעברו גיל זה.

אודה לך אם תשיבני מעל במת הכנסת:

1. מה הוא היחס המספרי והאחוזי בין העולים עד גיל 65 לבין אלה שמעל לגיל 65, המצויים בטיפולו של משרד הקליטה?

2. מה הם הפתרונות שמשרדכם מציע לעולים הקשישים בתחום הקיום, השיכון והסיוע הרפואי?

3. כמה עולים מעל לגיל 65 ועד גיל 120 זקוקים לאשפוז סיעודי, או לכל אשפוז אחר מחמת זיקנה?

4. נוכח תור ההמתנה לאשפוז סיעודי, מה הם סיכויי קשישים אלה להגיע לסידור, וכיצד נפתרת בעייתם בתקופת הביניים?

בזמן: והשנייה, שלא תמיד גולה בגולה אלא הפעם הזאת תגרעו מהגולה הביתה. הדברים אולי נוחים לניסוח, אבל קשים להטמעה ולשכנוע. עם זאת, המאמץ חייב להיעשות.

כבר נאמר פה שזו קהילה שמונה 120,000 יהודים. ראוי גם שנזכור שחיים שם כ-12,000 ישראלים. אולם, לפי כל מאפיין שנבחר, זוהי הקהילה שיש בה את כל המאפיינים הציוניים: למעלה מ-80% מגילאי 15 ומעלה, בני המקום, זכו חוכים לחינוך יהודי-ציוני, חינוך יהודי, חלקו הגדול ציוני. לא מוזמן נעשה סקר ובו נשאלו לומדי עברית בבתי-הספר: מדוע אתה לומד עברית? 50% מהם ענו, כי הם ירצו במשך חייהם לבדוק את אפשרות החיים במדינת ישראל. הווי אומר, יש פה תשתית ציונית. עם זה, אני חייב לומר, שרק אחד מכל ארבעה או חמישה שיוצאים מדרום-אפריקה — ואיננו מדברים על אלפים רבים שיוצאים משם, אבל במספרים שיוצאים — רק אחד מכל ארבעה או חמישה מגיע לישראל.

יש נתונים שמחייבים את ריכוז המאמץ. יש תשתית של חינוך וארגון יהודי-ציוני, בחלקו גם חלוצי, שיוצר סיכוי. עד היום עלו לישראל כ-16,000 יהודים מדרום-אפריקה, ובשנה האחרונה עלו כ-310—400. בשבועות האחרונים קיימנו פגישות רבות עם נציגי קהילת יהודי דרום-אפריקה החיים בישראל והתמקדנו בכמה נושאים: איתור הצרכים העיקריים של יהודי דרום-אפריקה מבחינת התעסוקה שלהם והיכולת לסייע היום בנושא התעסוקה; הצרכים המיוחדים בנושא הדיוור; ומחלה ישראלית ידועה — להביא לפישוט הליכים ולפחות בירוקרטיה. אני חושב שצרכנו גם ניסיון שאולי יוכל ללמד לגבי דרך עבודה אל מול קהילות אחרות, מבנה פעולה משותף של הסוכנות היהודית, משרד הקליטה, הפרדציה הציונית של יהודי דרום-אפריקה בישראל, כדי שימנע עד כמה שאפשר את הכפילויות ויבהיר לעולה שיגיע את אפשרויות הקליטה, בדרך פשוטה ועם מינימום מחסומים בדרך.

היו"ר א' שוסטק:

אבקש מכבוד השר לקליטת העלייה להשיב על כמה שאלות.

1688. ידיעה על הקמת "מרכזי קליטה" ליהודי ברית-המועצות בפילנד

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ט בטבת התשמ"ד (31 בדצמבר 1985):

לאחרונה, מגיעות ידיעות כי אגודות משיחיות ונוצריות כסקרדינניה ובברייטניה הקימו כמשך השנים האחרונות "מרכזי קליטה" בפילנד, לצורך אכסוס של "מאות אלפי יהודי ברית-המועצות", שיקבלו אשרות יציאה לישראל. ראשי "מרכזי הקליטה" הללו הודיעו לאנשי עיתון "הארץ", כי אנשיהם ערוכים לקליטתם של 2 מיליוני יהודים, לא רק בפילנד, "אלא אף בארצות אחרות הגובלות בברית-המועצות".

אבקש להודיעני:

1. האם משרדך מודע לידיעות אלו?

2. האם יש כדעת משרדך לעשות כדי למנוע את מימוש התוכנית הנ"ל?

תשובת השר לקליטת העלייה י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

4. אני סבור שיש לראות זאת כמקרה בודד וחריג במבצע שכלל העברת כ-600 משפחות מעולי אתיופיה לדיור קבע, אשר בו כל משפחה החליטה על מקום מגורים וקיבלה את הסיוע המיועד.

5. ראי תשובתי על שאלה 4.

1912. העלייה מדרום-אפריקה

חבר הכנסת י' צנן שאל את השר לקליטת העלייה ביום ט' באדר א' התשמ"ו (18 בפברואר 1986):

פורסם בעיתונות כי בניגוד לתחזיות מוקדמות עלו אשתדק מדרום-אפריקה רק כ-250 יהודים, לעומת אלפי יהודים שהגרו לארצות אחרות.

לנוכח ההחמרה שחלה במצב הקהילה היהודית בדרום-אפריקה, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הן ההערכות לגבי מספר היהודים שעשויים להגר מדרום-אפריקה בשנה הקרובה?

2. מה עשה משרדך עלימנת לעודד עליית יהודי דרום-אפריקה לישראל?

3. האם "צעדי נורמליזציה" שנוקטים גורמים שונים, ממלכתיים וציבוריים, כגון נסיעת להקות לדרום-אפריקה, דווקא בתקופה שבה מוחזקים צעדי הדיכוי שם, אינם פוגעים אף הם במאמצים להגביר את עליית יהודי דרום-אפריקה לארץ?

תשובת השר לקליטת העלייה י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת 1985 עלו מדרום-אפריקה 309 איש, ולא כפי שצינת.

2. לשאלותיך: א. אין בידינו לאמוד את מספר היהודים שעשויים להגר השנה מדרום-אפריקה; ב. משרד הקליטה יחד עם הסוכנות היהודית והפדרציה הציונית של דרום-אפריקה הקימו צוותים המעבדים תוכניות מפורטות לעידוד העלייה ולסיוע לקליטת יהודי דרום-אפריקה בישראל.

3. הגברת העלייה מדרום-אפריקה מותנית בראש ובראשונה בחינוך הציוני והיהודי שם ובהיערכות מתאימה לקליטה בארץ.

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה.

יח. הצעה לסדר-היום

סכנת התמוטטות בתי-מגורים ומצוקת הדיור בעכו העתיקה

בעכו העתיקה. הקיר נפל לתוך בית שכן וגרם נזק למבנה, ואך בנס לא נפגעו דיירי הבית. לפני חודש שוב נפל חלק מביתו של החושב ג'מאל נורי בבית-מס' 78/12. כ-25 בספטמבר 1985 נפל גג בבית מס' 119/12 שבו מתגורר ח'אלד כראווי עם אשתו, שלושת ילדי וזאת. אחותו ופא נפצעה קשה בראשה ונוזקה לטיפול בבית-החולים.

מפולת בתים בעכו העתיקה היא אירוע שנתי. ב-1973 נפלה מרפסת של אחד הבתים, ונהרג עובד אורח תושב עכו בשם מוסטפה פאלח.

תשובת השר לקליטת העלייה י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מתוך 11,302 עולים בשנת 1985, 1,320 היו גברים מעל גיל 65 ונשים מעל גיל 60. כלומר, כ-11%.

2. מצורפת בזה חוברת המציגה את עיקרי הסיוע לעולים אלה.

3. בשנת 1985 — 40 עולים.

4. מבין 40 העולים הזקוקים למסגרת אשפוזית כלשהי, 10 עולים ממתנים בתור לאשפוז. הסוכנות היהודית שבאחריותה הטיפול נושאת ונותנת עם המוסדות הנוגעים בדבר כדי לקצר את תהליך האשפוז.

1753. קליטת משפחת עולים מאתיופיה בשכונת רמות בירושלים

חברת הכנסת מ' גלוריה-תעסה שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ג' בשבט התשמ"ו (13 בינואר 1986):

בתאריך ה' בטבת התשמ"ו, 17 בדצמבר 1985, פורסמה ידיעה ב"מעריב", ולפיה נשלחה יום לפני כן משפחת עולים מאתיופיה המונה ארבע נפשות לדירה בשכונת רמות בירושלים ללא ציוד לקיום וכן ללא חשמל, מים ואמצעים חימום בקור הירושלמי.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם הפרסום נכון?

2. אם כן — מדוע לא נבדקה הדירה עלידי אנשי המשרד ולא צוידה קודם כניסת המשפחה לדירה?

3. מדוע לא תואמה כניסת המשפחה לדירה עם גורמי קליטה מקומיים?

4. מה בדעת השר לעשות על-מנת שמקרה כזה לא יישנה?

5. האם השר מקבל הנמכתו של דובר משרדו, כאילו מקרים "חריגים" כגון אלו קורים כיוון שמדובר בהעברת מאות עולים לדיור קבע?

תשובת השר לקליטת העלייה י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. בגלל טעות אנוש.

3. ראי תשובה על שאלה 2.

הי"ר א' שוסטק:

אנו עובדים לשתי ההצעות האחרונות לסדר-היום. הראשונה, של חבר הכנסת תופיק טובי: סכנת התמוטטות בתי-מגורים ומצוקת הדיור בעכו העתיקה. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שהנני מבקש מהכנסת לדון בו הוא סכנת התמוטטות בתי-מגורים בעכו העתיקה ומצוקת הדיור בה. ב-24 בינואר 1986, ביום רוח וגשם, התמוטט קיר בית מס' 12/12 בשכונת אל-מובללתה

עם זה, חברי הכנסת, אילו היזהר "עמידר" משקיעה קצת בתיוגים ובשיפוצים של בתים אלה, היו נמצאים פתרונות דיוור לכמה משפחות נזקקות ולכמה זוגות צעירים. במדיניות זו מתכוונת חברת "עמידר" לייאש את התושבים ולא לצמצם לעזוב ללא עזרה מצד השלטונות האחראים לדיוור ולשיכון.

במבואות העיר עכו מוצבים לחות מודעות גדולים הקוראים: כואו לחיות בעכו — שיכונים חדשים. כמובן, הקריאה אינה מכוונת לדיירי עכו העתיקה ולתושבים הערבים.

אני מעלה את זעקתם ותביעתם של התושבים הערבים בעכו העתיקה לפתרון מצוקת הדיוור שלהם, והם תובעים פתרונות דיוור בערים ולא במקום אחר. תושביה הערבים של עכו תובעים: 1. החלת תוכנית שיקום שכונות על העיר העתיקה ומתן עזרה לעשרות משפחות הגרות בבתי שאפשר לשקמם ולמנוע סכנה ולשפר את תנאי מגוריהם. זה יכול לפתור את בעייתם של כ-60% מאלה החיים בתנאי דיוור מסוכנים; 2. לשותף את תושבי עכו העתיקה בתוכניות השיכון הכלליות בעיר. קיימות עשרות דירות ריקות בשכונת וולפסון, למשל, בעכו החדשה, שהן כרשות משרד השיכון ו"עמידר". יש להעביר אליהן את המשפחות הגרות בתנאי דיוור בלתי אנושי ומסוכן; 3. הכנה וביצוע מיידים של תוכניות שיכון בעיר עכו לתושבים הערבים בעכו העתיקה, בהתאם למה שהובטח ואף תוכנן ולא בוצע בשנים קודמות; 4. הבטחת תוכנית שיכון לזוגות הצעירים הערביים בעיר עכו כמו לזוגות הצעירים היהודים ללא כל אפליה.

כדי שהכנסת תעזור בפתרון בעיות אנושיות אלו, אנחנו מציעים לקיים דיון.

היורר ש' הלל:
תודה. אני מתכבד להזמין את כבוד שר הפנים. אדוני השר, בבקשה.

שר הפנים י"ח פרץ:
אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הנושא שאותו הציג חבר הכנסת תופיק טובי אינו נמצא בתחום טיפולו של משרד הפנים, אלא בתחום טיפולו של משרד השיכון.

בקשתנו שהצעה זו תיענה עליידי השר הנוגע בדבר לא יצאה לפועל מסיבות שונות, ועל כן לא אוכל להתייחס עניינית לנושא. מאחר שכפי שנמסר לי אין התנגדות להעביר את הנושא לוועדה, הריני מביע את הסכמתי להעברת הנושא לוועדת הפנים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני השר, אם אין זה עניין מוניציפלי אלא זה עניין של משרד השיכון, אני מציע שהנושא יעבור לוועדת העבודה והרווחה.

היורר ש' הלל:
לוועדת העבודה והרווחה זה לא יכול לעבור. אם כבר, אפשר להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה, אם בכלל.

אורה נמיר (המערך):
ועדת הכלכלה.

שר הפנים י"ח פרץ:
ועדת הכנסת תחליט.

היורר ש' הלל:
אני מודה מאוד לאדוני השר.

לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדה שוועדת הכנסת תחליט עליה. מי להצעה זו? מי נגדה?

בעיית מצוקת הדיוור בעכו העתיקה היא מהקשות ביותר במדינה. למעלה מ-7,000 תושבים, כולם ערבים, מתגוררים בתנאי דיוור תת-אנושיים, רבים מהבתים הם ישנים, מהמאה ה-18. חלק גדול מהם נוטה ליפול, ורבים מדייריהם חסרי תנאי דיוור אנושיים. רבות המשפחות בעכו העתיקה הגרות בתנאים מסוכנים. אין בידי הדיירים האפשרות אף לחקן את הבתים ולשפץ אותם, כש"עמידר" מסרבת להשתתף בהוצאות ההחזקה והתיקון, וכמקרים רבים אף מונעת לתקן אותם, כדי ליצור אילוצים לעזוב את עכו ללא תחליף וללא פתרונות דיוור. זוגות צעירים אינם יכולים לבנות משפחה ואין רואים לעצמם כל פרספקטיבה.

בעיית מצוקת הדיוור בעכו העתיקה לא נובעת רק מהתיישנות המבנים ומהפיכתם לבתים מסוכנים, אלא קיימת גם אפליה וזעקת בטיפול בבעיותיהם, ובמיוחד בכעיות הדיוור של התושבים הערבים בערים המעורבות, ועכו היא אחת הקשות ביותר ביניהן.

במשך שנים מתעלמים הממשלה ומשרד השיכון ממצוקת הדיוור. אפילו תוכניות שיקום ושיכון שעליהן הוחלט לגבי עכו לא מומשו. עוד ב-15 ביוני 1976, בעקבות כמה אסונות של התמוטטות ובעקבות דיון בכנסת, קיבלה ועדת השרים לעניין ערי פיתוח החלטה שלפיה ישקם משרד השיכון בשלוש השנים הקרובות, עד 1979, מדי שנה כ-200 משפחות. זאת אומרת, 600 פתרונות דיוור במשך שלוש שנים למשפחות הגרות בעיר העתיקה בעכו בתנאים תת-סטנדרטיים ותוכניות דיוור שונות.

הממשלה לחצה כדי שהתושבים יתפנו לכפר מכו, אך רוב התושבים תבעו פתרונות בעיר עכו. יחירה מזו, גם מה שהוצע בכפר מאז ההחלטה הזאת כמשך השנים אחרי כן לא הגיע ליותר מ-250 יחידות דיוור מכלל 600 יחידות שהובטחו כפתרונות לתושבי עכו העתיקה.

במשך השנים הובטחו תוכניות דיוור ושיקום בעיר עכו, אך גם אלה לא מומשו. לפני שנתיים, למשל, איתרה העירייה חלקת אדמה בקרבת העיר העתיקה, מחוץ לחומות, כדי שהיא תקים בה, כעזרת משרד השיכון, כמה יחידות דיוור לתושבים הערבים, אך דבר לא נעשה, והעירייה מסבירה כיום לתושבים שהוראות מלמעלה בולמות את התוכנית.

במשך עשר שנים מדברים על הקמת שכונה ערבית בעכו, מחוץ לחומות, אך דבר לא מתקדם ותושבים מעטים מוצאים פתרונות רק בכוחות עצמם. במיוחד מופקרים וסוכלים הווגות הצעירים. כד בכד עם העדר תוכניות שיכון, שיקלו את מצוקת הדיוור של תושבי עכו העתיקה, מנהלת חברת "עמידר" מדיניות שתכליתה להביא לעזיבת התושבים הערבים את העיר אפילו בלא פתרונות חלופיים. אין "עמידר" משתפת בחקיקת בתים. אילו הייתה מנהלת מדיניות תחזוקה מתאימה, היו הבתים נשמרים בצורה מתקבלת על הדעת.

חברי הכנסת, יש עשרות משפחות הגרות בבתי רעועים ומסוכנים שהעירייה פסקה שאין הם ראויים למגורים ושעל חברת "עמידר" להרוס אותם, משמעות הדבר היא, שעל חברת "עמידר" לתת פתרונות חלופיים. אין "עמידר" או משרד השיכון מציעים כל פתרון לדיירי הבתים האלה, והם עוזבים אותם לנפשם. שנים עוברות, צווי ההריסה קיימים, סכנת ההתמוטטות נוכרת, ואין כל טיפול מצד "עמידר" או העירייה. יש צווי הריסה שניתנו ב-1962 וב-1970, וכיום חוזרת העירייה ומחדשת את צווי ההריסה האלה, אבל "עמידר" מחלמת מהצווים הללו, והתושבים ממשיכים לגור בבתי מסוכנים. יש לי רשימה של קרוב לעשרה בתי כאלה, עם מספריהם ושמות דייריהם.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
שחקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היור"ר ש' הלל:

אני קובע שהנושא הועבר לוועדה שחקבע ועדת הכנסת.

יט. שאלות ותשובות

היור"ר ש' הלל:

אדוני השר, לפני שנעבור להצעה האחרונה לסדר-היום, אני רוצה לבקש להשיב על כמה שאלות של חברי הכנסת.

1840. המענק הממשלתי לנפש למועצות
האזוריות בגדה-המערבית

חבר הכנסת מ' בראון שאל את שר הפנים ביום כ"ד בשבט
התשמ"ו (3 בפברואר 1986):

כדון האחרון של "פרויקט הגדה והרצועה" בניהולו של
ד"ר מירון בנבנישתי התפרסם, שטח המענק הממשלתי לנפש
למועצות האזוריות בגדה המערבית היה כדלקמן: גוש-עציון
— 230 דולר; מטה-בנימין — 245 דולר; בקעת-הירדן —
408 דולר; שומרון — 357 דולר. זאת בהשוואה למועצות
אחרות, כגון מטה-היהודה — 86 דולר; וגליל-עליון — 97
דולר וכיו"ב.

אבקש להשיב לי על השאלות כדלקמן:

1. כמה היתה בשנת 1985 ההקצבה לנפש בגבעת-זאב
בהשוואה למבשרת-ידידושים, הנמצאת במרחק של פחות מ-5
קילומטרים ממנה?

2. מה היא ההצדקה לפער שבין ההקצבות ליישובי הגדה
המערבית לבין ההקצבות ליישובי ההר, במטה-היהודה ובגליל
העליון, הסובלים מקשיים תקציביים רבים?

3. מה בדעת השר לעשות עלימנת להבטיח שוויון בין
אזרחי ישראל במידת ההענק של תקציבי ישראל?

שר הפנים י"ח פרץ:

1. ההקצבה לנפש בשנת 1985 היתה כדלהלן: א.
בגבעת-זאב — 155,000 שקלים חדשים; ב. במבשרת-
ידידושים — 169,000 שקלים חדשים.

2. א. חלוקת המשאבים לא נאמדת במענק שווה לנפש,
אלא בעובדה שמאפשרים לרשויות מקומיות אלה לתת
שירותים ברמה דומה לרמה של השירותים הניתנים ליישובים
שבתחום "הקו הירוק". אילו חולקו המשאבים פר-נפש היו
נפגעים מכך יישובים קטנים עם מספר תושבים קטן, מאחר
שלא היו מסוגלים לספק את מלוא השירותים המתחייבים
מתקציבים אלה; ב. מבנה המערכת המוניציפלית ביהודה
ובשומרון ובפצזור הגדול שאין לו אח ורע בתחומי "הקו
הירוק" ייתכן שההוצאה לנפש גבוהה יותר והפועל היוצא הוא
שגם המענק לנפש שונה ברשויות אלה; ג. היישובים ביהודה
ובשומרון הם יישובים הנמצאים בשלבי פיתוח ובהליך של
אכלוס וקליטה תמידיים; ד. עקב המבנה החוקי הקיים ביהודה
ובשומרון פועלות הרשויות מכוח צו בדבר ניהול מועצות
יהודה ושומרון, ולכן אין לרשויות אלה אפשרות לממש
הכנסות מועברות, כגון: אגרת כלי רכב, ארנונת רכוש והיטל
סעד ונופש, דבר הניתן לרשויות מקומיות בתחומי "הקו
הירוק". מכל האמור, כל השוואה פר-נפש מיישוב ליישוב
בטעות יסודית.

1872. העדר נציג הממשלה בהלוויית
ראש רשות מקומית

חבר הכנסת ד' בן-מאיר שאל את שר הפנים ביום ג' באדר א'
התשמ"ו (12 בפברואר 1986):

ביום 16 בנובמבר 1985 נפטר בקריית-ביאליק זקן ראשי
הערים בישראל, ז"ל קרלינר ז"ל. הנפטר כיהן במשך 40 שנה
כראש הרשות הזאת. בהלווייתו לא השתתף שום נציג של
הממשלה. תושבים בקריית-ביאליק חשו את עצמם נפגעים
מכך.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא ראג משרד הפנים להבטיח ייצוג הממשלה
בהלווייה עליידי שר או סגן שר?

2. האם יהיה השר מוכן לזום חקיקה אשר תסדיר את
חובת הייצוג ואת דמותו בכל מקרה פטירה של ראש רשות
מקומית או חבר במועצה?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מעולם לא נקבע שנציג ממשלה משתתף בהלווייתו של
ראש רשות מקומית. ההלווייה וסדריה נקבעים עליידי הרשות
המקומית. במקרה שבו מדובר נבצר ממני להשתתף אישית
בהלווייה עקב מחלה, אולם ראיתי שהמונה על המחוז, שהוא
נציג השר והממשלה, ישתתף בהלווייה ויקרא את המברק
ששיגרתי למשפחה וכו' הכעת את תגובתי למשפחה
ולתושבים בקריית-ביאליק.

2. אין צורך לזום חקיקה שתסדיר חובת ייצוג הממשלה
במקרה פטירתו של ראש רשות מקומית או חבר מועצה. יש
מקום לקביעת נוהל כזה בכל רשות מקומית בתחומה היא.

1906. הנהגת שעות קיץ

חבר הכנסת מ' פורש שאל את שר הפנים ביום ט' באדר א'
התשמ"ו (18 בפברואר 1986):

לאחרונה פורסם כי נבדקת מחדש הפעלת שעות קיץ.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם ריכוז משרד נתונים על התועלת והנזק שבהפעלת
שעות הקיץ?

2. האם נבדקו נתונים ברורים על החיסכון בדלק ובחשמל
עקב הפעלת שעות הקיץ, כפי שקובע משרד האנרגיה?

3. מכיוון שבהתאם לחוק שר הפנים הוא הקובע בנושא
בהתאם לשיקול דעתו, האם תפעל כדי ששרים ומשרדי
ממשלה אחרים לא יתערבו בנושא, כפי שהיה בעבר?

שר הפנים י"ח פרץ:

1—2. לאחרונה מיניתי ועדה מקצועית, שמתפקידה לבחון את תוצאות הניסוי בהנהגת שעון קיץ בשנתיים האחרונות, על כל ההיבטים השונים המחויבים מהפעלת שעון הקיץ או מאי-הפעלתו, וזאת בהתאם להמלצת ועדת ברעם.

3. התשובה חיובית בהחלט, ואף הבהרתי בפומבי את עמדתי בנושא זה.

1909. שירות בנות בצה"ל

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הפנים ביום ט' באדר א' התשמ"ו (18 בפברואר 1986):

נוכח התבטאות השר בסוגיית שירות הבנות בצה"ל וההצעה לפטור אותן משירות זה, אבקש לענות על שאלותי:

1. האם ידוע לשר אילו תפקידים ממלאות הנשים בצה"ל?

2. אם כן — כיצד, לדעת השר, אפשר יהיה לכלכל את ענייני הצבא בלא שירות הבנות?

3. האם השר מודע למשמעות הצעתו בתחום השוויון בין המינים?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

למען הריק, הצעתי היתה להמיר את שירות הבנות בצה"ל משירות חובה לשירות התנדבותי, וזאת על רקע הצמצומים החמורים הנעשים בצה"ל הן בדרגות הפיקוד הבכיר והן בחלטה הקשה שלא לגייס בחורים משכבות "חלשות" ביישוב.

זאת ועוד, נעשו מחקרים אובייקטיביים בנושא גיוס החובה של הבנות לצה"ל, והם מצביעים ברורות על אי-כדאיות גיוס מבחינה כלכלית. המחקרים מציינים, שעדיף להפעיל בנושא הפקידות, למשל, פקידות מקצועיות מיומנות חמורות תשלום על פני חילות המאיישות תפקידים אלה. העדיפות היא הן מבחינה כלכלית והן מבחינה תפקידית.

אשר לשאלת הנכבדה בדבר שוויון המינים, אוכל לומר את השקפתי בנדון בקצרה ככל שאוכל.

התפיסה הנפוצה אומרת, ששוויון המינים מחייב העסקת שני המינים באותם נושאים ובאותם תחומים. אולם, האם באמת זהו שוויון אמיתי? האם העסקת כנר ונגר, למשל, באותם תחומים בחיים יתפרש כשוויון אמיתי או שמא כפגיעה חמורה ביותר בשוויוניות?

שוויון אמיתי אין פירושו אפוא העסקת שני המינים באותם תחומים. שוויון אמיתי פירושו העסקת כל מין ומין בתחום הטבעי שלו, שאליו הוא מיועד מעצם כריאתו הן מבחינה נפשית, הן מבחינה רגשית והן מבחינת כישוריו.

חז"ל לימדונו פרק מעמיק בהבנת נפשה של האשה, תכונותיה וסגולותיה. הם אמרו בין השאר: "נשים רגשניות הן", "נשים רענן מצריה", ועוד.

בזר עולם חנן את האשה בשפע של תכונות יפות

ואצילות, כרוך, ברגש, בחום וכאהבה. וכל התכונות הללו נצרכות לה עלי-מנת שתוכל לבנות את הקן החם שלה ולגדל את בניה הרבים יחד עם בעלה לארשרה של המשפחה ולטובת האומה כולה. הצבא, לעומת זאת, הוא פלנטה שמעצם טבעה חייבת לחנך, ישירות או עקיפות, את כל הבאים לתחומה להיפוכן של תכונות אלו: לקשיחות, לחספוס ולהיפוכו של רך ורגש.

תפיסת עולם זו מקופלת בדברי חז"ל, אשר אמרו במסכת קידושין דף כ': "דרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה". אין לך אפוא ניגוד מושגים חריף יותר מאשר "אשה ומלחמה", "אשה וצבא".

יש אשר יאמרו ודאי, שאין לעשות הכללות ולא כל הנשים אותו דבר. והראיה — יש נשים המצטיינות כסגולות צבאיות לא פחות מגברים. אמת, גם טיעון זה מוכר לי.

אשר על כן הצעתי ואמרתי: יש להמיר את גיוס החובה של הנשים לשירות התנדבותי בלבד.

לאור כל האמור ברור אפוא שהצעתי לא רק שאינה נוגדת את עקרון שוויון המינים, אלא היא מעודדת וחותרת להחלת שוויון המינים בתוך מערכת חינוך.

מסיבות אלו ועוד אחרות היהדות התורנית מתנגדת לשירות נשים בצה"ל.

1910. הנהגת שעון קיץ

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הפנים ביום ט' באדר א' התשמ"ו (18 בפברואר 1986):

פורסמו ידיעות כאילו שר הפנים איננו מתכוון להנהיג שעון קיץ.

שאלותי הן:

1. האם ידיעות נכונות?

2. אם כן — מה הסיבה?

3. מה היה החיסכון הריאלי באנרגיה כשנת התשמ"ה, כאשר הונהג שעון הקיץ?

תשובת שר הפנים י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2—3. בדצמבר 1983 הגישה ועדה בראשותו של מר משה ברעם דוח מסכם לשר הפנים דאז בעניין הנהגת שעון קיץ, ובו המליצה ברוב דעות להנהיג שעון קיץ לתקופת ניסיון של שנתיים, כדי שוועדת מעקב מקצועית תבחן את תוצאות הניסוי.

בהתאם להמלצה זו מיניתי לאחרונה ועדה מקצועית שתבחן את תוצאות הניסוי על כל ההיבטים השונים המחויבים מהפעלת שעון הקיץ או מאי-הפעלתו. לאחר שיוגש דוח הוועדה שאותה מיניתי, אקבל החלטה לגבי הנהגת שעון קיץ.

הו"ר ש' הלל:

אני מודה מאוד לכבוד השר.

כ. הצעות לסדרהיום

הסכנה במפגשים בין בני נוער יהודים וערבים

האש, כאן ישליכו לכבשן ההשמדה הרוחנית 10,000 ילדים משאר שארית הפלטה? השתגענו? השתגענו?

תקראו את התחקיר על הכנות הרבות המסתובבות בוואדייג'ה, בטייבה וביתר הכפרים הערביים. חסמרנה שערות הראש מהגילויים שמגוללות כל אלה שניתן לדובב אותן, לאן התדרדרו, לאן מתדרדרות אלה שנישאות בנישואי תערוכה. ואין השרשרת הזאת של נישואי תערוכה מקיפה ומתרחבת.

הקשיבו לממדי הפעילות, הקשיבו. שלושים ארגונים פעילים לארגון ולעידוד מפגשים בין נוער יהודי לערבי. "מסירות נפש" ממש.

זמני מצומצם ואיני יכול לגולל את הגילויים והתיאורים של אותה צעירה — ורבות הצעירות המגלות כעת, אבל אתעכב על סיפורה של הצעירה הזאת — איך צעיר ערבי התחזה כרפי לוי ובמסערה נתגלה כמחמוד נימר. הסיפורים על מאות צעירות שנלכדו ברשת הצעירים הנוכלים הערבים המרמים, אשר למעשה יש להם נשים וילדים, לוכדים ברשתם צעירות, ולכסוף הצעירות מושלכות מהכפר הערבי בלי הילדים שנולדו להן והילדים מסתובבים אומללים ובלתי מוזהים.

כאשר המחלקה הדתית בטלוויזיה בראשות מר מרדכי פרימן רצתה להקרין תחקיר שהיא עבדה עליו ארבעה חודשים, תחקיר מדויק שבו היא ריכזה עדויות ועובדות, קמו — מי קס? — אבירי חופש הדיבור וכל הקבוצה והקבוצות האנטי-דתיות חברי יחידיו ולא נחו ולא שקטו והצלחו למנוע הקרנת התחקיר. למה מענו? — כי הם לא רצו שיתגלו בציבור ההתרחשויות, השערוריות והטרגדיות המתחוללות כתוצאה ממפגשי הנוער היהודי והערבי. לא רצו שיראו ויקשיבו לפרטים המזעזעים על נישואיהן של אלפי יהודיות לערבים.

אחת הצעירות שרואיינה אמרה שהיא לא מאתחלת לחברי הכנסת שולמית אלוני, יאיר צבן ויוסי שריד — אם יש להם כנות — לעצור את שבעת מדורי הגיהינום שהיא, הצעירה שרואיינה, עברה.

מי מאתנו יכול להעלות על הדעת מניעת גילוי המציאות, סתימת פיות, על-ידי מי? — על-ידי אלה שרוממות החופש בפיותיהם תמיד.

למה נכנעה הטלוויזיה? איך אחם יכולים להעלים מהציבור את האמת, את ההתרחשויות, השערוריות והטרגדיות הנוראות שנגרמות על-ידי מפגשי הנוער היהודי והערבי. למה נעצתם? אני שואל רק את השאלה: השתגענו, או אפילו השתגענו שעברנו על כך כשקט? מה קורה בחברה הישראלית? סתימת פיות, העלמת עובדות? וכל זה על-ידי אבירי חופש הדיבור.

לא אחת אני חושב: מה נאמר, מה נדבר ואין נצטרך כלפי מעלה וכלפי מטה כאשר ישאלו אותנו, אותנו — דור זה של המאה הזאת — אשר ראה כמו עיניו גרמנים ארוזים השמידו שליש מעמנו. הוליכו לכבשנות שישוה מליוני יהודים. מי עשה זאת? — גרמניה. גרמנים ארוזים, יימח שמם. ובדור זה, במאה הזאת, אחרי שזכינו להציל שארית הפלטה, ארוזים מוצילים מאש שהגיעו לארץ הקודש, כאן, כיום, כימינו, כדור זה, במאה זו, אותה גרמניה, אותם גרמנים, יעזו עוד לגייס אצלם כספים. המטרה ברורה — להשמיד השמדה רוחנית את שארית פלטת עמנו.

היור' ש' הלל:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה האחרונה בסדרהיום: הסכנה במפגשים בין בני נוער יהודים וערבים. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת מנחם פרוש.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, מי ישיב?

היור' ש' הלל:

כל אשר לבו ידבנו. אני רואי לא אשיב.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה להודות ליושב-ראש הכנסת והסגנים על אשר העמידו את הנושא הזה בסוף סדרהיום. מובן למה אני מודה על כך.

בספר הנודע "מן המצר", שנכתב על-ידי איש ההצלה הרב מיכאל דב וייסמנדל על ההתרחשויות והשערוריות שהתרחשו בימי השואה, הוא מספר, בין השאר: כאשר כבשנות מיידינק וטרבלינקה בערו מטרנספורטים של יהודים שהושלכו לצערנו לכבשנות, עלה בידו להשיג שאם ייתן לגורם מסרים סכום כסף מוגדר אפשרי להציל מספר מוגדר של יהודים לפי גולגולת. וכשפנה לארגן מסרים שדרוש לו סכום זה ואז יצליח להציל מספר מסוים של יהודים, ענו לו שהקצב לו רק מחצית הסכום אשר ביקש. אז טלגוף אליהם מלה אחת: השתגענו? ומי שזוכר את הנושא יודע שהיו אז הרים למברק הזה. אבל כיום כל אחד מבין משמעות מברק הוצע של הרב וייסמנדל: כאשר לא היה לו אלא רק מחצית הסכום — ניצלה רק מחצית מספר היהודים שיכול היה להציל. כעת אנו מבינים משמעות המלה "השתגענו", כאשר נמנע להציל יהודים מהשמדה.

רבותי, לאור ההתרחשויות והשערוריות המתרחשות כעת על-ידי תוכניות המפגשים בין בני נוער יהודים וערבים, המוליכים לצערנו להתבוללות, להשמדה רוחנית, אין לי אלא להרים כאן מעל במת הכנסת קול זעקה וצעקה ולשאל: מה קורה? השתגענו, או השתגענו על שאנו שותקים?

הביטו וראו, התבוננו: כאן, בארץ הקודש, יתוכננו מלכתחילה ומתוך מטרה כרוזה מפגשים של נוער יהודי וערבי, אשר הביאו ומביאים סכנות נוראות העלולות להתרחש, שחלילה יביאו עלינו שואה רוחנית איומה ונוראה כאן בארץ הקודש, כאן אצל אודים מוצלים מאש, כאן אצל שארית הפלטה, כאן, היכן שאנו רואים מפלט ומקלט מטמיעה מהתבוללות. כאן, בעיר הקודש ירושלים, יתכננו שלטונות המדינה, משרד החינוך, עידוד מפגשים המוליכים לתהום התהומות, להעברה על הרת, לאוכרץ נפשות, לקחת מאתנו, משאר השארית שנשארה לנו. אני שואל את אלה שעושים זאת: ההשתגענו, או השתגענו אנחנו שאנו שקטים ושנאנים?

למעלה מ-3,000 בנות יהודיות כבר חיות כיום עם ערבים, כך נמסר בתחקיר של מנהל המחלקה הערבית במפלגת העבודה. מר רענן כהן. הוא קובע כי תופעת נישואי התערובת הולכת ומתרחבת, לצערנו. רבותי, הקשיבו, נישואי התערובת מתרחבים.

כ-10,000 ילדים מסתובבים ללא זהות, כאשר הם נולדו בנישואים מעורבים והם ממש אומללים.

דורנו, דור זה, שראה אין השליכו מיליון ילדים לכבשנות

ובקריית־כבוב כבתיים וכרזות המחאה שחלו חילונים נגד מתן היתר בנייה נוספים לחרדים. זה קרה באותו זמן כאשר בנווה־יעקב בירושלים, אחת השכונות שהן כמעט על ירושלים, בנווה־יעקב מכניסים חושבים ערבים. המשמעות של הכנסת ערבים בתוככי השכונה היא מוכנת מאוד. ושם עומדים על כך שיש להתיר הכנסת ערבים.

האם מסוגל מישור להסכיר התרחשויות ושערוריות אלה? מצד אחד ימנעו השכונות חרדים יהודים ליד חילונים, ומצד שני יפעלו 30 ארגונים לעידוד מפגשי נוער יהודי וערבי, אשר פירושו של דבר עידוד התבוללות, ובו בזמן יתעלמו מאזהרתו של דענן כהן, הממונה על המחלקה הערבית, שהכריז שלא רק 3,000 צעירות יהודיות נלכדו בנישואי תערובת, אלא שתופעת נישואי התערובת הולכת ומתרחבת. גרמניה, שהשמידה שליש מעמנו, תספק משאבים לעידוד מפגשים הריאסון אלה. 10,000 ילדים יתוכבדו אומללים ללא זהות.

אני רוצה לפנות מכאן אל ראש עיריית ירושלים ולדרוש ממנו להפסיק את העלולי המפגשים הממטיים אסון של התבוללות. ירושלים עיר הקודש לא תנוח, לא תשקוט ותוסיף להוקע מזימות המפגשים, שמוליכים לנישואי תערובת ולהשמדה רוחנית.

אני פונה אל שר החינוך והתרבות, מר יצחק נבון, ואני רוצה לומר לו: אנו המומים מעמדתך העיקשת להמשיך בתוכניות המפגשים. מה עוד צריך לעשות כדי להוכיח לו כי תוכניות אלה הן אסון גדול לעתידנו. לקיומנו? האם אחת יודע את גודל אחריותך לדרור זה ולדורות הבאים, ושעלייך תוכניות המפגשים גרמה לכן שאלפי צעירים וצעירות התבוללו? האם אתה יכול להיות שקט עם עצמך? חזור כך, מר נבון, חזור כך.

אסיים בדברי בפנייה שאביא אותה ישירות אל ראש הממשלה. זו פנייה לראש הממשלה, ובאמצעותו לכל אלה היושבים ליד שולחן הממשלה, על־מנת להעמידם על חומת האסון הטמון בתוכניות מפגשי נוער ערבי ויהודי. אנחנו רואים בזה את אחד הנושאים הכוערים ביותר, כאשר לבנו שותת דם למראה עינינו.

אל ישלה אף אחד את עצמו להאמין שמפגשים אלה מקרבים יהודים לערבים. כאיש שחי כאן בירושלים בשנים שבהן ישבו בשכונות עם הערבים, יודע מה זה להיות בשכונות עם הערבים, אני יכול לומר כי מפגשים אלה מוליכים רק לנישואי תערובת. תקשיבו לעדויות של הצעירות שסוככו או הסתככו, ותיוודעו למתח שזה יוצר בין המשפחות והסביבה כולה.

על ראש הממשלה ועל כל אלה היושבים ליד שולחן הממשלה לדעת, כי אם יש כוח משיכה ליהודים לעלות לארץ־ישראל, הרי הוא רק כאשר הם רואים את ארץ־ישראל כמקום המונע התבוללות ונישואי תערובת. או ואבי יהיה אם ייודע בגולה ואם יעמדו על כך, שתוצאות מפגשי הנוער היהודי והערבי הן נישואי תערובת, ושהם עוד הולכים ומתרחבים. אני מוהיר שזה אחד הדברים אשר ימנע, תלילה, עלייה של יהודים לארץ־ישראל.

אני מכריז מעל במת הכנסת, שאנחנו רואים בתור אחראים ישירים למבצע תוכניות המפגשים של נוער ערבי ויהודי, שהתוצאות שלהם הם נישואי תערובת והשמדה רוחנית, את ראש הממשלה והיושבים ליד שולחן הממשלה, שבידם למנוע זאת.

נכון, האסון והסכנה הם כראש ובראשונה דתיים, אבל אני

לא די בכנות הטהורות שהגרמנים האוררים טימאו אותן בשואה, וכעת זירימו כספים לטמא למעלה מ־3,000 צעירות יהודיות, והיכן? — בארץ קודשנו.

לא די במיליון הילדים־התינוקות שהושלכו לכבשונות על־ידי גרמניה הארורה, הגרמנים האכזרים הם כמו, הם ישמשו כעת מקור לעידוד פעילות של 10,000 ילדים יהודים, אודים מוצלים, יושמרו השמדה רוחנית? השתגעו שאם עושים זאת, או האם השתגעו אנו, שאנו יושבים נרדמים?

לא אהיה שלם עם נפשי אם לא אוקיע את מה שעשה ראש עיריית ירושלים מר טדי קולק, בקבלו את פרס השלום כפרנקפורט הוא הכריז, שפרס פרנקפורט יוקדש למפגשי נוער יהודי וערבי, המגמה והמטרה ידועה. רבותי, לאן הגענו?

מי מאתנו יכול להישאר שאנו ושקט לנוח התוכנית הזאת שבוצעה בבית־הספר בוירא בבית־גן, בליל שבת־קודש, במקום לכנס ילדים יהודים לקבלת קדושת השבת, נועם הנשמות, עדן הנפשות, להתעדן בקבלת קדושת השבת, שבת־קודש, נפשות ישראל בצל כנפיך יחסין — יקום ראש עיריית ירושלים ויעודד מפגש עם ערבים, מפגש שמוליך לאבדון. האם לא ידוע לך, ראש עיריית ירושלים, שרבים מהנוער היהודי, במקום ללכת הביתה לשמוע קידוש, עוברים לבית הערבי לאכול נבלות וטרפות, מה אתה מעודד ואת מי אתה מעודד? השתגעו, או השתגענו אנחנו שאנחנו שותקים?

לא לחינוך הוועקו והפגינו ספונטנית אלפי התושבים למחות על התועבה הזאת הטמונה במפגש זה, ועוד מתי? — בכניסת השבת.

הבינונו למה אביירי ההלכה, רבותינו פוסקי הדור, הגאון ר' יוסף שלום אלישיב והגאון ר' שלמה זלמן אורבך, עודדו למחות. ברור שיש למחות, וכי מי יכול לשתוק? ואנחנו מכריזים שזוהי מחאה ראשונה, ונמשיך למחות.

מבמת הכנסת אני רוצה גם לעודד את נציגיה של אגודת ישראל בעיריית ירושלים, את הרב מאיר פרוש, הרב אברהם יוסף לייזרסון והרב שמחה בונים קליין, אשר לפנייה מערכה קשה נגד מזימותיו של ראש עיריית ירושלים, והם עומדים על לחמים בעוד קודש לשמור על קדושת החיים בעיר הקודש.

אני מבצע הערכה גדולה לארגון "יד לאחים", אשר ממלא תפקיד גדול עד מאוד במערכה זו.

כשביקשתי להעלות הצעה לסדר־היום על תוכניות מפגשי הנוער היהודי והערבי, האסון הטמון בזה, הפרדוקס הזה, השיגעון הזה, רציתי לתת תמונה מושלמת עד היכן איבדו דרך. אני רוצה להבהיר, שאותם גורמים המעודדים מפגשי נוער יהודי וערבי אינם כושבים, אינם נרתעים מולחם נגד קבוצה חדרית שרוצה להשתכן ביבנאל. הם לא כושלים להתחייב עצומה נגד הקצאת שטח לרב שיק, שהגה רעיון אירי והגיע עם קבוצה גדולה מארצות־הברית אל יבנאל, להחיות את יבנאל העזובה, כמעט מאז ייסודה היא עזובה, ולא נהנתה גם בשנות הפריחה. הוא רצה עכשיו להחיות את המקום ורצה שייתנו לו מקום להקמת בית־כנסת שם. אז החתימו עצומה, המרעצה, לא כהחלטה חפוזה, אלא בשתי ישיבות שקיימה, היא החליטה לא לתת לו לעשות זאת.

שמו שמים על תופעה אומללה כזאת. באיזו מדינה בעולם היה קורה דבר כזה? ואני שואל שוב: השתגעו, או השתגענו?

מי מאתנו יכול להשלים עם הסערה שקמה ברמת־הנשיא

משני העמים. אך בשביל מה לערוך מפגשים מעורבים של בני נוער בגיל ההתבגרות?

תורת ישראל מתנגדת למפגשי נוער של שני העמים. החשש הוא גם לגבי נוער דתי, שהדבר נוגד את חינוכו, אך עוד יותר לגבי נוער חילוני, שאיננו מודע כמידה מספקת לאיסור שבתורה, אשר הוא בנפשנו.

חכמינו ז"ל גזרו התרחקות מן הגויים "משום בנותיהם". עם ישראל שמר לאורך הגלות על איסורים אלה, ובזכות זה נשמר. אין לאיסור זה כל קשר עם גזענות והוא איננו חל לגבי ערבים בלבד אלא לגבי כל העמים וכל הגויים. נלמד מחז"ל כיצד לשמור על קיומו של עם ישראל ובטל את כל הרעיון המזיק הזה של מפגשים.

רבותי חברי הכנסת, אצטט מעט ממה שציין רבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו דרשות, בפרשת "וישלח יעקב". שם הוא מביא את אותו רעיון, שהיום לצערנו מתחילים להגשים אותו. רעיון זה הציע כבר עשוי ליעקב כאשר אמר לו: נסעה ונלכה לנגדך. אומר רבנו יוסף חיים זצ"ל, שהכוונה היתה: בוא נחיה ביחד, בוא ונתחבר ביחד, נתחנך ביחד, נהלך ביחד. יעקב אבינו שלל זאת מכול וכול. הילדים רכים ודפקים יום אחד ומתו כל הצאן, רחמנא ליצלן. ובאים עלינו הרבה צרות והרבה אסונות מאותו עניין.

על כן, מורי ורבותי, אני קורא לכנסת להביא את העניין הזה לדין במליאה, ובעזרת ה' להגיע לכיטול של כל המפגשים האלה. תודה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. האם כבוד שר הפנים רוצה להשיב?

שר הפנים י"ח פרץ:

זה נושא של שר החינוך.

היו"ר ש' הלל:

שר החינוך איננו. אני מבין שחברת הכנסת אורה נמיר מבקשת להציע הצעה.

אורה נמיר (המערק):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מנחם פרוש מסדרי-יומה של הכנסת.

אדוני חבר הכנסת פרוש, אני רוצה לפנות אליך בנימוס, מתוך הערכה הדדית, גם כשם היכרות של הרכב שנים: אנחנו חלוקים בחלק מהדברים, ואחרי יודע שאין בי ולו קורטוב של שנאה, לא לדת ולא לאלה שמקדשים את הדת. אמרתי לא אחת מעל הכמה הזאת, שאינני זקוקה לשום הכשר משום מפלגה דתית על יהדותי, אבל, כאשר אני שומעת אותך, ואמרתה זאת לך שלא מעל הדוכן הזה, חוזר וחוזר בכל דיון, את עוצמת השנאה שלך לראש עיריית ירושלים טדי קולק, באתי לכאן להזכיר לך שהוא לא ערבי, הוא יהודי. והשנאה והשמעת הדברים הקשים שאתה משמיע נגדו, ואחרי לא יחיד —

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
נגד הדרך, לא נגד האיש.

אורה נמיר (המערק):

סליחה, אדוני, אני שמעתי אותך ולא הפרעתי לך. אינני מתכוונת לפגוע באיש. אמרתי זאת כפתח דברי. עליתי על הדוכן לא לקנטר ולא להקניט לא את הדת וגם לא את האנשים שמייצגים את הדת כאן במפלגות דתיות פוליטיות, וכולנו אנשים פוליטיים; זהו בית רק של אנשים פוליטיים.

רוצה להדגיש, שקשה להבין את החוגים הלאומיים שאינם רואים בזאת סכנה לאומית. מאז היותנו לעם ידענו לשמור על קדושת אומתנו וייחודנו. המכדיל בין קודש לחול ובין ישראל לעמים בכל שנות קיומנו. גם בחשכת גלותנו נלחמנו על זהותנו נגד כל הדתות, נגד כל עמי תבל, ושילמנו במחיר ששום אומה לא היתה מוכנה לשלם אותו. וזה היה בעצם יסוד וסוד קיומו של עם ישראל. ובעוד עמים ללא ספור נעלמו מהאופק, עם ישראל נשאר עם הנצח על-ידי שמירתו על זהותו. ייחודו וקדושתו.

ראש הממשלה והשרים שליך שולחן הממשלה, איך אתם שותקים כאשר לפניכם הידרדרות כזאת של נישואי תערובת? איך אתם שותקים? השתגעתם, או השתגענו אנחנו על שאנו שותקים?

אני מבקש דיון בנושא זה במליאת הכנסת. אני מכריז, ואחרי ההכרזה הזאת אני אעביר לכל הגורמים, כשם יהדות התורה אגודת ישראל ובשם כל אלה שאותם נוכל לעזור, שאנחנו החלטנו לא לנחש, לא לשקוט עד אשר תוסר חרפת המפגשים המביאים, לצערנו, להשמדה רוחנית.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון בן-שלמה. אני מקווה שהוא לפחות יעמוד בלוח הזמנים.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבת הקודמת התקיים בירושלים מפגש של חברה מעורבת, יהודים וערבים, תלמידי בית-ספר תיכון, בחסות ממשלתית של משרד החינוך והתכרות. תושבי השכונה בית-זוג קיימו הפגנת מחאה נגד אירוע זה, כפי שכבר הזכיר ידידי הרב מנחם פרוש. רוב כלי התקשורת, במקום להעריך את המפגשים על שהיו מוכנים להפריע את מנוחת השבת של עצמם כדי למחות על מפגע רוחני חמור שהתרחש בשכונתם, בפרט בשבת-קודש, מצאו לנכון לתקוף את הציבור שהפגין בטענה של גזענות.

יש בזה צביעות מצד כלי התקשורת. כשחברי כנסת דתיים רוכבים לכלול בחוק נגד הגזענות פסקה מפורשת, שהחוק לא בא לפגוע בעמדות שמקורן בשמירת מצוות ובעמדה של ההלכה. אמרים לנו: איך אתם מוכיחים שחור על גבי לבן שמדובר בפרטים מטעים ובאינפורמציה לא נכונה. לכל היותר מוכיחים אחר כך לשרד איוז התנצלות בחצי-פה. אולם, כאשר מדובר בתוכנית שאיננה מוצאת חן בעיני החלק האנטיתתי של הכנסת, מעכבים את שידורה בכל מיני טענות פורמליות. שוכחים את חופש הדיבור, את חופש הביטוי, את חופש העיתונות וכו', וכאן מפעילים צנזורה. האם זה איננו נוהג של איפה ואיפה?

הוא הדין בתוכנית הטלוויזיה שהצגתה עוכבה, על נישואי תערובת בין גזרות יהודיות לערבים. כאשר משדרים בטלוויזיה תוכנית של הסתה נגד דת ישראל, נגד כתי"ה הירוקים, איש אינו מעכב את הצגתה, גם כאשר מוכיחים שחור על גבי לבן שמדובר בפרטים מטעים ובאינפורמציה לא נכונה. לכל היותר מוכיחים אחר כך לשרד איוז התנצלות בחצי-פה. אולם, כאשר מדובר בתוכנית שאיננה מוצאת חן בעיני החלק האנטיתתי של הכנסת, מעכבים את שידורה בכל מיני טענות פורמליות. שוכחים את חופש הדיבור, את חופש הביטוי, את חופש העיתונות וכו', וכאן מפעילים צנזורה. האם זה איננו נוהג של איפה ואיפה?

אשר לגוף העניין, דומני שרוב חברי הכנסת מאוחדים בכך, שנישואי תערובת הם האסון הכבד ביותר החל על העם היהודי. בכל יום ויום ובכל שעה ושעה מאבד העם היהודי אלפים מבניו על-ידי נישואי תערובת. מדוע להרחיק תופעה זו גם כארץ? אם רוצים לחזק קירוב והבנה בין העם היהודי לערבי, אפשר לערוך מפגשים של מנהיגי ציבור ואנשי רוח דת

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
למה פחדתם להקריין את התחקיר?

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת פרוש, אתה יודע שיש לנו הרבה אפשרויות לדבר, לשוחח. אנחנו גם משוחחים על עניינים שהם שנויים במחלוקת בינינו. אנחנו לא מכירים מאתמול ולא מהיום.

לכן אני מבקשת, אדוני היושב-ראש, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פרוש מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ש' הלל:

נשמע עתה הצעה נוספת של חבר הכנסת נחמן רז.

נחמן רז (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת בן-שלמה מסדר-היום.

מפגשים בין נוער יהודי-וערבי, בין מבוגרים יהודים וערבים, הם מצווה.

שר הפנים י"ח פרץ:

אל תוסיף מצווה.

נחמן רז (המערך):

אנחנו חיים פה יחד, אנחנו נחיה פה יחד, ואנשים שחיים יחד על אותה ככרת ארץ-צריכים להכיר אלה את אלה. המחיצות והחומות שמציעים פה להקים הן מלאכותיות, הן שליליות, הן גורמות לאי-הבנה, לאי-הכרה הדדית, לזרות המביאה לעוינות, המביאה לאויבות. מה זה מפגש בין יהודים וערבים? האם מפגש בין נוער יהודי וערבי הוא מפגש רוחני? הוא מפגש רוחני. האם פגישות בין נוער יהודי וערבי הן רעיון מויק? מדוע זה רעיון מויק? המויק הוא, שכל כך הרבה שנים לא נפגשו.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אומרים לדע טוב.

נחמן רז (המערך):

אני גדלתי בארץ הזאת, אולי לפניך. חיינו בין ערבים ועם ערבים. כתלמיד בתי-ספר נפגשנו עם ילדי בתי-ספר ערביים. לא היו מקרים של נישואי ערובות. מה אתם מפחדים מזה כל כך?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
שיאכלו את השישליק שלהם?

נחמן רז (המערך):

שייקחו סנדביצ'ים כשרים מהבית ולא יאכלו את השישליק שלהם. יש אפשרות להתגבר על זה, אתה יודע. אני לא מתכוון שהם יאכלו דברים שהם לא רוצים לאכול או לגרום להם לאי-נוחות כלשהי. המפגש צריך להיות כולו נכון, בנוי נכון חינוכית, רגשית ומוסרית. אבל המפגש חייב להתקיים.

הזכירה קודמתי כאן, שאתם הרי גם נגד מפגשים בין חילונים לדתיים, נגד מפגשים משותפים לבנים ולבנות. גם זה זייק, אולי. גם זה יפורר משהו באחרות ובקיום של האומה. אולי גם אתה לא יכול להיפגש, כי משהו נפגס כך.

אני הייתי ב"גשר", במפגשים של נוער יהודי-וחילוני. והנה, כבר אי-אפשר להפגיש את הגורמים האלה. לא רוצים להיפגש, לא רוצים להידיבר, בגלל אילוני חששות, אילוני פחדים. מה אתם מפחדים, אם אתם כל כך בטוחים באמת שלכם? לא להכיר, לא להבין, לא להיפגש, לא לדבר — מחיצות, איזה מין נבדלות כזאת.

כאשר היה כאן דיון, על מערכת היחסים בין דתיים לחילונים, חבר הכנסת פרוש, אתה ישבת בין יהודים דתיים לבין יהודים חילונים. אני עליית לכאן וסיפרתי על מפגש שהשתתפתי בו בין יהודים, אדוני שר הפנים, נוער יהודי-וחילוני דתי. השנאה שהיתה שם בין שתי הקבוצות, כמוה לא פגשתי במפגשים בין ערבים לבין יהודים. לא החילונים ולא הדתיים טמנו את ידם בצלחת.

כאשר אני שומעת את הגאומים שלך כאן בכנסת, אתה, חבר הכנסת פרוש, לפי תפיסתי וטעמי, מלבה שנאה בין יהודים לבין יהודים. ואני חוזרת ואומרת, שאינני יכולה לשמוע כיצד אתה יכול כך לדבר על ראש עירייה יהודי, שאני רוצה לאחל לכולנו שיהיה הרבה ראשי עיר כאלה בישראל. לו ישבו כאן כאלה חברים ממפלגה קואליציונית אחרת ופגעו בראש עיר ממפלגתם, כפי שאתה עשית היום כאן, מעל הכמה הזאת, פגעת — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אורה נמיר (המערך):

סליחה, אתיחס לך בדקה, אין לי הרבה זמן.

השנאה שלכם לא יודעת גבול. הם לא היו מסכימים שהצעה כזאת תעלה לסדר-היום.

חבר הכנסת פרוש, אני נגד נישואי ערובות, ואני יודעת, כיהודייה, מה קורה לעם היהודי. האם בגלל מפגשים בין יהודים לערבים, בין נוער יהודי לערבי, זה קורה? דיברת על כמה אלפים, נקבת במספר — אינני יודעת אם הוא נכון, ואין לי שום סיבה שלא להאמין לך. זו הסיבה? הלא זה קרה עוד לפני שהיו המפגשים. אולי מותר לחשוב שאם יהיו מפגשים, ואומר למען: להבדיל, בין נוער חילוני ודתי, הם יתרמו קצת ליותר הבנה, ליותר הערכה הדדית של אדם למשנהו?

מדוע לא הרמתם קולכם כשהיו בעיתונים פרסומים על אותה דירה בקריית-ארבע — וצריך לבדוק, אינני בטוחה שמה שפורסם בעיתון נכון — מדוע לא הורם קול לומר: כדאי לבדוק אם באמת היה גם התעללות באותן בנות בתחום המוסר, חבר הכנסת פרוש, מצדם של יהודים-דתיים? להם הכול מותר?

לכן אדוני היושב-ראש, אינני חושבת שזה לכבודה של הכנסת שאנחנו כך נדבר איש על רעהו. כשם שאני חושבת, חבר הכנסת פרוש, שחייבים להיות יותר מפגשים — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כשם מי את משיכה, בשם הממשלה?

אורה נמיר (המערך):

לא, כשמי. כששמעתי אותך אומר פעם אחת או פעמיים: השתגעתי או השתגענו, אתה רוצה שאני אומר לך: אתם השתגעתי? לא אומר. וחזרת פעם אחת ופעם שנייה על הדברים. זה על יהודים אתה מדבר כך, לא על ערבים.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני חושבת שמפגשים בין נוער יהודי דתי ונוער יהודי-וחילוני הם מחויבי המציאות, אבל אתם מתנגדים להם בכל דרך ובכל תוקף באותה חריפות שאתם מתנגדים למפגשים עם נוער ערבי. והם יביאו ליותר כבוד לדת, חבר הכנסת פרוש, וליותר הכרה של הדת ולאחבת הדת. אך גם מפגשים בין נוער יהודי וערבי יביאו ליותר הבנה ולפחות שנאה, וזו תורת ישראל — אהבה ולא שנאה. עשרת הדיברות לא נכתבו רק ליהודים.

היות שההצעות האלה הן הצעות אנכרוניסטיות, אנטי-חינוכיות, לדעתי גם אנטי-יהודיות, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת בן-שלמה, עם כל הידידות, מסדר-היום.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות הדיבור לחברת הכנסת שרה דורון.

שרה דורון (הליכוד):

אני מבקשת להעביר את שתי ההצעות לוועדה.

היו"ר ש' הלל:

אני רוצה לשאול את חבר הכנסת פרוש, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני מסכים.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת בן-שלמה, אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מסכים.

היו"ר ש' הלל:

ובכן, לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר לוועדה, השנייה — להסיר מסדר-היום. אני מעמיד אותן האחת מול השנייה. מי להעברת שתי ההצעות לוועדה — ירים את ידו?

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת החינוך והתרבות — 4

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 4

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

ארבעה בעד, ארבעה נגד. ההצעה לא התקבלה.

הישיבה הבאה — ביום שני הבא בשעה 16:00. הישיבה הזאת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:00.

האם הערכים טמאים? הם משוקצים? חולי רוח? מה אתם רוצים מכל העניין? הרי אתם מתפללים כל שנה ושנה "והיו כולם אגודה אחת".

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

מתכוונים ליהודים.

נחמן רז (המערך):

אתם מתכוונים לאגודת ישראל, כפי הנראה; לגיבוש רק על-פי התפיסה המצומצמת שלכם. לא יכול להיות דבר כזה, לא יתקבל ואסור שיתקבל. ובכן, כולנו אזרחי ישראל, כולנו חיים יחד, וכך צריך לחנך, גם על-ידי מפגש והיכרות.

אני רוצה לשלוח מכאן דברי עידוד לשר החינוך, למערכת החינוך, שתאמץ את העניין, שתפתח אותו, שתעמיק את המפגש הזה — ואני מדגיש כאן — בדרכים נכונות, בלא לגרום אי-נוחות וקושי למישהו מהמשתתפים. אין לעשות זאת בגילוי רכים מדי, כי המפגש מלווה בהרבה משקעים של זרות, של קושי, בתנאים הגיאופוליטיים במדינת ישראל, עם הפחדים והאימות האלה. את זה צריך לרכך, לעדן על-ידי היכרות שמסירה פחדים. הערבי הוא לא מפלצת. גם היהודי אולי נראה בעיניהם כזה, ועל-ידי מפגש הוא יכול שלא להיראות כזה.

חשוב שכבר יתחילו ללמד ערבית בבתי-הספר היהודיים. למה בבתי-הספר הערביים מוכרחים ללמוד עברית ובבתי-הספר היהודיים לא לומדים ערבית, אלא מעטים מאוד? אנחנו מציעים שגם זה יתרחש בחוק, כדי ליצור את האפשרות לקיים את הגשר, כמו אותה תנועת "גשר" בין חילונים לרתיים, שיהיה גם גשר בין יהודים לערבים.

לכן אני מציע שההצעות האלה, הפוסלות את הפגישות האלה, הרואות בהן את האימה של נישואי תערובת, יוסרו מסדר-היום. אנב, מפגשים של ילדים שיגיעו לנישואי תערובת — מי יודע מתי זה יתרחש, בגיל שזה אפשרי בכלל. בדרך כלל לוקחים את המספרים של נישואי תערובת שקיימים היום ושאינם כרוכים כל כך ומייחסים אותם למפגשים, והרי המפגשים התחילו, במידה שהם קיימים, רק בשנה האחרונה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ערבים ויהודיות לומדים יחד באוניברסיטת בן-גוריון ויש תוצאות.

נחמן רז (המערך):

נו, אז מה אם לומדים יחד? הם נדבקים ב"אידם" אחד מהשני? מה אתה מפתח? יש תוצאות.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קפ"ג — קפ"ה

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה בשל פסילת התשדיר על "התבוללות" על-ידי דשות השדור.
- ד. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 22), התשמ"ו-1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 23), התשמ"ו-1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו.
- ז. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו.
- ח. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התשמ"ו-1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ו-1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- י. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת הטרור (מס' 2), התשמ"ו-1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יא. הצעת חוק חג המצות (איסורי-חמץ), התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעות לסדר-היום.
- יג. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- יד. הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 31), התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק לתיקון חוק הספנות (הגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט) (תיקון), התשמ"ה-1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יח. הצעת חוק רשת שנייה בטלוויזיה, התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ו-1985 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ה-1985 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 10) (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כב. סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו.
- כג. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעתם של חברי הכנסת מ' פלד, ד' דינו, ד' מן ור' איתן.
- כד. מושב חבר הנאמנים של הסוכנות בני-יורק — הצעתם של חברי הכנסת מ' בראון, ע' לנדא, ז' המר, ח' דרוקמן, ג' כהן וע' סולודר.
- כה. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעתה של חברת הכנסת ש' אלוני.
- כו. המשכר המתמשך במערכת הבריאות — הצעתה של חברת הכנסת א' נמיר.
- כז. צבירה מוגברת של רווחי הון ושחיקת שר העובדים בתקופת ההקפאה — הצעתם של חברי הכנסת ר' כהן וח' גרוסמן.
- כח. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — הצעתו של חבר הכנסת י' שריד.
- כט. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חי החושבים בשטחים — הצעתם של חברי הכנסת ז' עטני, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- ל. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעתם של חברי הכנסת א' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מעארי וי' נאמן.
- לא. שלטון החוק וליקויי יסוד בתחום אכיפת החוק — הצעתו של חבר א' לין.
- לב. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ו-1986 (קריאה ראשונה).
- לג. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ו-1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לד. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קפ"ד — קפ"ה

- 234-238. מצוקת יישובי הצפון — הצעתם של חברי הכנסת מ' בראון, א' סרטיני, א' שלום, ע' עלי וג' שפט.
239. הצורך לשלב ולקבוע את עקרונות החלוקה והפשרה כיסוד לכל הסדר מדיני באזור — הצעתו של חבר הכנסת י' שריד.
- 240-251. רצח ראש עיריית שכס — הצעתם של חברי הכנסת י' שריד, א' לין, א' גרנות, מ' ורשובסקי, א"ח שאקי, מ' פלד, ח' טובי, י' כהן, מ' כהנא, ח' דרוקמן, י' נאמן וש' בן-שלמה.
252. השימוש בקבלנים פרטיים — הצעתה של חברת הכנסת א' נמיר.

256. הצורך להיערך לקליטת יהודי דרום-אפריקה בישראל — הצעתו של חבר הכנסת ד' כן-מאיר.

257. סכנת התמוטטות בת-ימנים ומצוקת הדיור בעכו העתיקה — הצעתו של חבר הכנסת ח' טובי.

258 — 259. מפגשים בין בני נוער יהודים וערבים — הצעתו של חברי הכנסת מ' פרוש וש' כן-שלמה.

253. המצב ב"וולקן-יציקות" — הצעתה של חברת הכנסת ח' גרוסמן.

254. גורלם של ספרים וכתבי-יד של יהודי תימן — הצעתו של חבר הכנסת ד' דנינו.

255. הצורך לאשר את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות האפליה של האשה — הצעתו של חבר הכנסת ח' טובי.

ג. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1985 (הצעתו של קבוצה גדולה של חברי הכנסת)

(ב) הזכות לשכר המינימום המוגדל כאמור תחול כהתאם לקבוע בצו ההרחבה.

6. פרסום שכר המינימום

שר העבודה והרווחה יפרסם ברשומות הודעה בדבר —

1. סכומי שכר המינימום החודשי, היומי ולשעה לכל יום קובע;

2. הסכומים המוגדלים של שכר המינימום החדשי, יומי ולשעה כהתאם להוראות סעיף 5 לעיל.

7. שמירת זכויות

חוק זה כא להוסיף ולא לגרוע מזכותו של עובד מכוח דין, הסכם קיבוצי, הסדר קיבוצי, צו הרחבה או חוזה עבודה.

8. עונשין

מעביד שלא שילם לעובדו שכר מינימום כהתאם למתחייב מהוראות חוק זה או התקנות שלפיו דינו קנס 100,000 שקל לגבי כל עובד שלגביו נעברה העבירה.

9. אחריות מנהלים

תאגיד שעבר על הוראות חוק זה או על התקנות שהותקנו שלפיו, רואים כאחראי לעבירה גם כל חבר מנהלה, מנהל, שותף או פקיד בכיר של אותו תאגיד, זולת אם הוכח שעבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט בכל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שהוראות חוק זה יקוימו.

10. המדינה כמעביד

לענין חוק זה, דין המדינה כדין כל מעביד אחר.

11. תקנות

שר העבודה והרווחה, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות, דרך כלל או לסוגים —

(1) הוראות נוספות ומשלמות לענין תשלום ודרך חישוב שכר מינימום לעובד ששכרו אינו משתלם על בסיס אחת הדרכים הנקובות בסעיף 1 לחוק זה.

(2) הוראות בדבר תחולתו של חוק זה לגבי עובד שטרם מלא לו 18 שנה.

(3) הוראות בדבר תחולתו של חוק זה לגבי עובדים שלהם מגבלות פיסיית, נפשית או שכליות.

12. ביצוע ותקנות

שר העבודה והרווחה ממנה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

1. הגדרות

בחוק זה —

"הסכם קיבוצי", "הסכם קיבוצי כללי" ו"צו הרחבה" — כמשמעותם בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז — 1957;

"השכר הממוצע" — כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח — 1968;

"היום הקובע" — יום העדכון כהגדרתו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח — 1968.

"שכר מינימום" — 50 אחוזים מהשכר הממוצע;

"שכר מינימום חודשי" — שווה ערך לשכר המינימום לפי חוק זה;

"שכר מינימום יומי" — החלק ה-25 של שכר המינימום החודשי לפי חוק זה;

"שכר מינימום לשעה" — החלק ה-8 של שכר המינימום היומי לפי חוק זה;

"עובד" — עובד או עובדת אשר מלאו להם 18 שנה.

2. הזכות לשכר מינימום

(א) עובד המועסק כמשורה מלאה יהיה זכאי לקבל ממעסיקו שכר עבודה שלא יפחת משכר המינימום כהגדרתו בסעיף 1.

(ב) חישוב שכר המינימום שהעובד זכאי לו כאמור לעיל ייעשה כהתאם לבסיס שלפיו משולם לו שכרו.

(ג) עובד חלקי יהיה זכאי לשכר מינימום חלקי שיחושב יחסית לחלקיות משרתו.

3. יסוד התנאה

זכותו של עובד לשכר מינימום לפי חוק זה אינה ניתנת להתנאה, לפשרה או לוורתור.

4. חישוב השכר

השכר שיובא בחשבון לענין סעיף 2 יהיה ההכנסה לפי סעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה שמשלם מעסיק לעובד בעד שעות העבודה הרגילות.

5. עדכון שכר המינימום

(א) שכר המינימום יוגדל לפי שיעור תוספת יוקר, פיצוי בעד התייקרות או תוספת שכר אחרת שנקבעו בהסכם קיבוצי כללי והוחלו בצו הרחבה על מרבית העובדים במשק.

השנייה, בסופה יבוא "חוק שכר מינימום, התשמ"ה
— 1985".

13. תיקון חוק בית-הדין לעבודה,
התשכ"ט — 1969

בחוק בית-הדין לעבודה, התשכ"ט — 1969, בתוספת
14. תחילה
תחילתו של חוק זה כיום.....

ד כ ר י ה ס ב ר

אין החוק המוצע בא לשנות הליכי קביעת שכר עבודה הנהוגים
היום במשק אלא רק לקבוע שאין לשלם לעובד פחות משכר
המינימום הקובע בחוק זה, וכן ששכר המינימום אינו ניתן
להתנאה, לפשרה או לויתור.

החוק המוצע נועד להבטיח רמה הוגנת של שכר מינימום
לעובדים בישראל. עד כה נקבע שכר המינימום כמשק
באמצעות הסכם קיבוצי כללי וצו הרחבה, אולם הניסיון הוכיח
שלא תמיד מבטיחה שיטה זו לבדה את תשלום שכר המינימום.

ד. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 22), התשמ"ו — 1986

המאמת את העובדות שעליהן היא מסתמכת.

1. הוספת, סעיף 103א

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), בנושא ציבורי
שעיניו שמירת אתרים, טבע, נוף ואיכות חיים
וסביבה, יכול שמתנגד המייצג קבוצת מתנגדים
יגיש התנגדות מנומקת, המלווה בתצהיר שלו,
ומתנגדים אחרים שהתנגדותם דומה כמהותה
רשאים להסתמך על התצהיר שהגיש אותו מתנגד.

אחרי סעיף 103 לחוק התכנון והבנייה,
התשכ"ה — 1965, יבוא:

"103א. הנמקת התנגדות

(א) התנגדות לתוכנית לא תתקבל ולא תידון אלא אם
כן הוגשה בכתב בפירוט הנמקות ובליווי תצהיר

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307; התשמ"ד, עמ' 146.

ה. הצעת חוק יהודה, ושומרון וחבל-עזה, התשמ"ה — 1984 (הצעתה של חברת הכנסת ג' כהן)

1. החלת המשפט

בהתייחסות עם שר המשפטים, להחקין תקנות בכל הנוגע
לביצוע ולקבוע בתקנות הוראות מעבר והוראות בדבר
המשך תוקפן של תקנות, צורים, הוראות מינהל וזכויות
וחובות אשר שהיו בחקוף ביהודה ושומרון ובחבל-עזה
ערב תחילתו של חוק זה.

המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו ביהודה
והשומרון ובחבל-עזה.

2. ביטול

סעיף 11ב לפקודת סדרי השלטון והמשפט,
התש"ח — 1948 — בטל.

4. תחילה

תחילתו של חוק זה כיום קבלתו בכנסת.

3. ביצוע והתקנות

שר הפנים ממונה של ביצוע לחוק זה והוא רשאי,

ד כ ר י ה ס ב ר

מאז 1967 החילה הממשלה בצו מכוח הסעיף הנ"ל את
המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה רק על מזרח-ירושלים
וסביבתה. כיו"ש ובחבל-עזה מיושמת היום — אם כי באיחור
ובקצב אטי — מדיניות התיישבות יהודית, אך המחדל
המתמשך מבחינה משפטית ומדינית של ממשל צבאי במקום
ממשלה אזרחית וצורים במקום חוקים יוצר חלל ריק המגביר
את הסכנה להיווצרות מדינה פלשתינית, בייחוד על רקע
תוכנית האוטונומיה שבסכמי קמפ-דייביד, ומהווה סכנה
ליישובים ולהתנהלות של יהודים כשטחי יו"ש וחבל-עזה.
לפיכך, הצעת החוק האמורה אינה רק חיונית אלא גם
דחופה.

בתוקף החוק לתיקון סדרי השלטון והמשפט,
התשכ"ז — 1967, מוסמכת ממשלת ישראל להחיל את
המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה בכל שטח של
ארץ-ישראל.

יהודה ושומרון וחבל-עזה הם חלקי ארץ-ישראל
שאליהם התייחס שר המשפטים, מר יעקב שפירא, שהגיש
לכנסת בייט בסיוון התשכ"ז את החוק לתיקון סדרי השלטון
והמשפט, כאמור: "צבא-הגנה לישראל שחרר מעול זרים
חלקים ניכרים מארץ-ישראל, לאו דווקא רצופים, והנמצאים זה
למעלה משכועים בשליטת צה"ל".

ו. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון), התשמ"ו — 1986

בתקופה שמיום כ' בטבת התשמ"ו (1) בינואר 1986) עד יום כ' באדר ב' התשמ"ו (31 במרס 1986) יישאו את דמות חתימתו של נגיד בנק ישראל לבדו.

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום כ' בטבת התשמ"ו (1) בינואר 1986).

1. תיקון סעיף

בסעיף 33 לחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה, התשמ"ו — 1985 —

(1) במקום "ט בטבת התשמ"ו (31 בדצמבר 1985)" יבוא "כ' באדר ב' התשמ"ו (31 במרס 1986)";

(2) בסופו יבוא "שטרי כסף שינפיק בנק ישראל

¹ ס"ח התשמ"ו, עמ' 15.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

סעיף 1

(ב) שר שנתן צו לפי סעיף קטן (א) רשאי, בצו, למנות אדם לניהול החברה או לפיקוח על הנהלתה (להלן — מפקח מיוחד), ורשאי הוא בצו לפרט את תפקידי הניהול והפיקוח.

(ג) מפקח מיוחד ינהל את החברה או יפקח עליה לפי הוראות שקיבל מהשר, וכל הנושא בתפקידי הנהלה בחברה חייב למלא אחרי הוראות המפקח המיוחד; לא יורה מפקח מיוחד הוראה הסותרת כל מסמך אלא במידה שהורשה לעשות כן בצו של השר.

(ד) מינויו של מפקח מיוחד לפי סעיף זה הוא לשלוש שנים אם לא הורה השר בצו על תקופה קצרה יותר, ואולם השר רשאי להאריך את תוקף המינוי לתקופות נוספות שכל אחת מהן לא תעלה על שלוש שנים, וכן רשאי הוא להחליף מפקחים מיוחדים.

(ה) חברה שחל עליה צו לפי סעיף קטן (א), לא ייגטו לגביה הליכים של פירוק, כינוס נכסים, סעדים ומינים, הוצאה לפועל ואכיפה, לפי כל דין.

(ו) ניתן צו לפי סעיף קטן (א) לגבי חברה שלפני יום כ' בטבת התשמ"ו (1 בינואר 1986) מונה לה מפקח מורשה לפי סעיף 9 —

(1) יראו כתקפים את מינויו של המפקח המורשה ואת הפעולות שעשה, מיום מינויו עד יום מתן הצו האמור, על אף כל פגם במינויו או בהמשך כהונתו;

(2) יראו את המפקח המורשה כאילו מונה למפקח מיוחד לפי סעיף קטן (ב) מיום מתן הצו.

וסעיף 2 ימוספר 3.

חבר הכנסת א' ויינשטיין מציע:

בפסקה (1), במקום "כ' באדר ב' התשמ"ו (31 במרס 1986)" יבוא "ד' באדר ב' התשמ"ו (15 במרס 1986)".

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

בפסקה (1) ובפסקה (2), במקום "כ' באדר ב' התשמ"ו (31 במרס 1986)" יבוא "ד' באדר ב' התשמ"ו (15 במרס 1986)".

חברי הכנסת ד' תיכון, י' צנן ומ' בריאון מציעים:

פסקה (1) — תימחק.

אחרי סעיף 1

חברי הכנסת ח' רמון, י' כהן וי' ארידור מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"2. תיקון חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים

אחרי סעיף 11 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח — 1957², יבוא:

"11א. הפעלת חברה שבה יש למדינה עניין כלכלי חיוני

(א) שר רשאי להורות בצו לחברה ממשלתית או לחברה מעורבת כמשמעותן בחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה — 1975³, או לחברת בת של חברה כאמור, העוסקת או שנועדה לעסוק בענין שבו יש למדינה עניין כלכלי חיוני, כי תמשיך לפעול לפי הוראות השר; קביעתו של השר כי חברה כאמור עוסקת בעניין שבו יש למדינה עניין כלכלי חיוני תהווה ראיה מכרעת על כך, והוראות סעיף 3 לא יחולו לענין סעיף זה.

² ס"ח התשי"ח, עמ' 24.

³ ס"ח התשל"ה, עמ' 132.

ז. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: הקמת מועצות

מקומיות בכפרי הבדואים

הכנסת אמל ונסראלדין בנושא הקמת מועצות מקומיות בכפרי הבדואים בדרום ובצפון.

מליאת הכנסת העבירה ביום 25 בינואר 1985 לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה הצעה לסדר-היום של חבר

עצמאיות בריכוזי אוכלוסייה שרצונם ככך ואשר עונים על הקריטריונים.

הוועדה ממליצה בפני שר הפנים להקים מועצות מקומיות ביישובי הכרואים בצפון: ביר-אל-מכסור וטובא וכן לבחון במגמה חיובית הקמת מועצות מקומיות ביישובים בית-זריר וקעבייה.

2. הוועדה קובעת כי יש להיענות לרצון התושבים לנהל את יישוביהם על-ידי הנהלות נבחרות על-ידם ולהקדים ככל האפשר ביצוע עיקרון זה.

3. הוועדה ממליצה לבחון ולקיים בחירות בהקדם בשני היישובים הכרואיים תל-שבע ורהט המנוהלים עד היום על-ידי ועדה קרואה.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה החליטה להקים ועדת-משנה לדיון בהצעה אמורה, בראשותו של חבר הכנסת אמל נסראלדין.

ועדת-המשנה קיימה דיונים מספר בנושא, וגם ערכה סיוור ביישובי הכרואים בצפון. בדיונים השתתפו נציגי מינהל מקרקעי ישראל, משרד הפנים והיישובים הכרואיים וסגן יושב-ראש המועצה האזורית עמק-יזרעאל.

הדיונים התמקדו בשאלה אם יש להקים מועצות מקומיות ביישובים הכרואיים, שחלקם מקבלים כיום שירותים ממועצות אזוריות בסביבה.

כתום הדיון נתקבלו המסקנות שלהלן:

1. הוועדה בדעה כי יש להקים מועצות מקומיות

ח. מסקנות ועדת חוץ וביטחון בנושא: מעשי טרור נגד חיילים

ניתנה בפיקוד הבכיר בצה"ל לנושא ולהגברת עירנות החיילים על-ידי איגרות לחייל לעתים תכופות ושיונון ההנחיות.

הוועדה ערה לכך שהקיצוצים בתקציב הביטחון מצמצמים את אפשרויות ההסעה המאורגנת על-ידי צה"ל והיא פונה בקריאה, הן לנוהגים ברכב צבאי והן לאזרחים, לאסוף חיילים הממחזים להסעה בצדי הדרכים. שיתוף פעולה בנושא זה עשוי למנוע ביצוע מעשי טרור או להקשות עליהם בעתיד. הוועדה תמשיך אחר הטיפול בנושא ולהתעדכן באמצעים הננקטים.

מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדת חוץ וביטחון, ביום כ"ה בכסליו התשמ"ו, 11 בדצמבר 1985, את ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת שולמית אלוני, יעקב יוסף, גאולה כהן וזבולון המר, בנושא מעשי טרור נגד חיילים.

הוועדה קיימה דיון בהצעות אלה ביום ט"ז באדר א' התשמ"ו, 25 בפברואר 1986, ושמעה את סקירתו של ראש אגף כוח אדם במטה הכללי. הוועדה התרשמה כי תשומת לב רבה

ט. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: השינויים המוצעים על-ידי המוסד לביטוח לאומי לגבי זכויות מקבלי קצבאות זיקנה ונכים

רבה על רמת הקצבאות והזכויות של האוכלוסיות האמורות. על-פי פניית היושב-ראש והוועדה לשר האוצר, החליטה הממשלה ביום 16 בדצמבר 1985 להאריך עד ליום 31 במרס 1986 את הוראת השעה ואת ההסדרים בדבר העדכון המוגדל של גמלאות לאוכלוסיות מעוטות הכנסה. הוועדה אישרה את ההסכם האמור ביום 19 בפברואר 1986, ופנתה לשר האוצר בכקשה כי יפעל למען הארכת ההסכם הנדון גם לאחר 31 במרס 1986.

הוועדה פונה לשר האוצר ולשר העבודה והרווחה לפעול כבר מעתה למניעת פגיעה ושחיקה בקצבאות הביטוח הלאומי בשנת התקציב הקרובה, ולהביא לדיון מוקדם בוועדה תוך חודשים את הצעותיהם בנדון.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ"ט בשבט התשמ"ה, 20 בפברואר 1985, את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ר' כהן, מ' פלד, ש' ויס, י' צבן, ת' טובי וא' אבוהצירא בנושא "השינויים המוצעים על-ידי המוסד לביטוח לאומי לגבי זכויות מקבלי קצבאות זיקנה ונכים".

הנושא הועלה על רקע המדיניות הכלכלית ו"עסקות החבילה", וההצעות שהוכנו על-ידי הממשלה לקיצוצים בביטוח הלאומי, בין היתר כתחום קצבאות הזיקנה והנכות.

חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה), התשמ"ה — 1985, ותוק ההסדרים לשעת-חירום במשק המדינה, התשמ"ה — 1985, שהתקבלו השנה בכנסת, השפיעו במידה

י. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: מצבן של אלמנות צה"ל

נציגים של ארגון "יד-לבנים", נציגות של אלמנות צה"ל ואת ראש אגף השיקום במשרד הביטחון.

לוועדה נמסר, כי התגמולים שמקבלות אלמנות צה"ל נשחקו בשנים האחרונות מעבר לשחיקה הכללית בשכר העובדים במדינה. במיוחד קשה מצבן של אלמנות שאין להן הכנסה אחרת והן מחקיימות רק מתגמולי משרד הביטחון.

האלמנות קבלו, בין היתר, על היטל הרכב שהוטל עליהן, ועל שיטת חישוב הכסים לחשולם הגמלאות.

הכנסת העבירה ביום י"ד בכסליו התשמ"ו, 27 בנובמבר 1985, לוועדת העבודה והרווחה את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת מתתיהו פלד דוד דיינו בנושא "מצבן של אלמנות צה"ל".

הנושא הועלה על רקע טענותיהן של אלמנות צה"ל — בעיקר אלמנות אנשי מילואים — בדבר שחיקת התגמולים וההטבות הנלוות, וחביעתן לשפר את מצבן.

הוועדה דנה בנושא בכמה ישיבות, וכמהלכן שמעה

לתקנות הותנה בהתחייבות שניתנה לוועדה על-ידי נציגי אגף השיקום שנכחו בישיבה, להמציא לוועדה תוך פרק זמן סביר נתונים והצעות בנושאים האלה:

(א) כעניין שינוי שיטת חישוב התגמול הבסיסי, במגמה להחליף את השיטה הנהוגה כיום, של הצמדה לדרגת שכר של עובדי המדינה, בשיטת הצמדה למדד אוביקטיבי יותר;

(ב) אלמנות ללא ילדים — נתונים, התפלגות לפי קבוצות גיל, קבוצות הכנסה וכו' — והצעות בדבר ביטול מבחני הכנסה;

(ג) הורים שכולים — נתונים והצעות בדבר ביטול מבחני הכנסה;

(ד) נתונים והצעות בנוגע לאלמנות קשישות של חללי צה"ל ממלחמת השחרור — בין אלו שילדיהן בגרו ובין אלמנות ללא ילדים.

5. הוועדה מכקשת משר הביטחון לדווח לה בתוך שלושה חודשים על ביצוע המסקנות.

כ-12 בפברואר 1986 אישרה הוועדה, לפי הצעת משרד הביטחון, תקנות המגדילות כ-20% את שיעור התגמול של אלמנות צה"ל. הוועדה שילכה את דיוניה בהצעה לסדר-היום עם דיוניה בהצעת התקנות.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה מודעת לעובדה שתגמולי האלמנות נשחקו בשנים האחרונות מעבר לשחיקה הכללית של שכר-עובדי המדינה. הוועדה סבורה כי האישור מיום 12 בפברואר 1986 להגדיל את התגמול ב-20% יש בו משום פיצוי חלקי לשחיקת התגמולים.

2. הוועדה מברכת על החלטת הממשלה מיום 15 בדצמבר 1985 לפטור את אלמנות צה"ל מתשלום ההיטל על רכב.

3. הוועדה פונה לשר הביטחון לפעול להגדלת סכום ההשתתפות בהוצאות חינוך של יתומי צה"ל.

4. הוועדה פנתה לשר הביטחון בעקבות האישור מיום 12 בפברואר 1986 במכתב, שבו הובהר כי "אישור הוועדה

יא. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים: בעיית החולים הסיעודיים בישראל; המשבר במערכת הבריאות ובמיוחד בבתי-החולים הגריאטריים

המחלקות הפנימיות ותורם למצבה הקשה של מערכת האשפוז הכללית, בעיקר בתחום כוח-אדם.

עקב המצב הקיים גדל הלחץ על המעונות לזקנים עצמאיים וחשופים שבפיקוח משרד העבודה והרווחה. מלבד הסיכון הכרוך בכך לכריאתם של הקשישים הסיעודיים, גורם הדבר להגדלת התור של קשישים הממתנים בקהילה לסידור מוסדי.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה מברכת על הגשת הצעת חוק ביטוח סיעודי לכנסת. החוק נמצא בוועדה בשלבים סופיים של הכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. עם זאת סבורה הוועדה, שחוק ביטוח סיעודי לבדו לא יפתור את מצוקת האשפוז הסיעודי והגריאטרי. הוועדה סבורה כי יש למצוא פתרון הולם לכיסוי ביטוחי של האשפוז הסיעודי.

2. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול להסבת מיטות במחלקות הפנימיות לאשפוז סיעודי.

3. הוועדה מתייחסת בחומרה רבה לדרך המאבק שנקטו בתי-החולים הפרטיים בקץ האחרון, כשהעבירו את הקשישים מאושפוזם לבתי-החולים הכלליים. הוועדה סבורה כי תהיה ההצדקה למאבק הכספי אשר תהיה — אין בשום פנים ואופן לנהל על גבם של הקשישים המאושפוזים תוך פגיעה בבריאותם ובכבוד האדם. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול להגדלת מערך האשפוז הסיעודי, הממשלתי והציבורי, כדי להפחית ככל האפשר את הצורך בהוצאות למיטות פרטיים.

4. הוועדה מברכת את הארגונים הציבוריים — בעיקר אש"ל, קופת-חולים הכללית ו"משען", על פעולתם המבורכת בתחום האשפוז הסיעודי והגריאטרי ועל תכניותיהם לפיתוח השירותים בשנים הקרובות.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ"ח בתמוז התשמ"ה, 17 ביולי 1985, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יצחק ארצי בנושא "בעיית החולים הסיעודיים בישראל".

ביום ל' בתשרי התשמ"ו, 15 באוקטובר 1985, העבירה ועדת הכנסת לוועדת העבודה והרווחה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת צ'ולי ביטון בנושא "המשבר במערכת הבריאות ובמיוחד בבתי-החולים הגריאטריים".

הוועדה דנה בנושא בישיבות מספר ושילכה את דיוניה עם דיון שהחלה בו בחודש יולי בנושא "התמוטטות מערכת האשפוז".

במהלך דיוניה שמעה הוועדה את שר הבריאות ואת סגנית השר, מנהלים של בתי-חולים ממשלתיים וכן נציגים של קופת-חולים, של בתי-חולים פרטיים ושל מוסדות סיעודיים ציבוריים.

הוועדה שמעה כי כ-1,300 קשישים ממתנים כיום לאשפוז סיעודי, מהם 800 בקהילה ו-500 בבתי-חולים כלליים. בכל שנה גדל בכ-350 מספר הנזקקים לאשפוז סיעודי. כ-1,060 קשישים מאושפוזים ב-7 מוסדות סיעודיים ממשלתיים, קרוב ל-2,000 במוסדות ציבוריים, וכ-2,700 במוסדות פרטיים. כ-12% מתקציב משרד הבריאות מופנים לגריאטריה.

הוועדה שמעה על המצב הקשה בתחום האשפוז הגריאטרי והסיעודי ועל התנאים המחפירים שבהם מאושפוזים קשישים סיעודיים בחלק מבתי-החולים הפרטיים. הוועדה שמעה כי עקב המחסור במיטות אשפוז סיעודיות מאושפוז חלק מן הקשישים ללא צורך במחלקות פנימיות ואורו-פריזות בבתי-החולים הכלליים, שהעלות בהן גבוהה פי כמה מעלות האשפוז במחלקה סיעודית. הדבר נורם ללחץ מיותר על

לקשישים, כדי להקל את הלחץ מעל בתי-החולים והמחלקות הסיעודיות.

9. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול ביחד עם גורמי ההשכלה הגבוהה לפתיחת מגמות סיעודיות בבתי-הספר לאחיות ולהרחבת המגמה של התמחות בתחום הגריאטריה והסיעוד בבתי-הספר לרפואה.

10. הוועדה מבקשת משר הבריאות להמציא לה בתוך חודש ימים תוכנית מפורטת לפריסת האשפוז הגריאטרי — ובכלל זה תכנון מיטות חדשות והסבת מיטות בבתי-חולים, תכנון כוח אדם ומשאבים ומועדי ביצוע.

11. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדרוש לה בתוך שלושה חודשים על ביצוע המסקנות.

יב. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: אספקת מזון תרופתי לתינוקות (תחליפי חלב)

אספקה שוטפת. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול להבטחת המשך אספקה שוטפת של מזון תרופתי לנוקקים לו כדי להבטיח את חייהם ובריאותם.

2. הוועדה סבורה כי המחיר המלא של המזון התרופתי אינו מאפשר כיום למשפחות הנוקקות לעמוד בחשולם. הוועדה סבורה כי יש לאפשר לכל הנוקקים למזון תרופתי לקבל אותו. בהתאם לצורך, במחיר סביר ומסובסד, כחלק מן השירות הרפואי הציבורי שהאורח זכאי לו. הוועדה סבורה כי אין להטיל על הנוקקים למזון התרופתי לשאת במלוא החשולם.

3. הוועדה רושמת לפניה את הודעת מנכ"ל משרד הבריאות במכתבו מיום 10 בפברואר 1986, שלפיה הוחלט על השתתפותן של קופות-החולים ב-50% מעלות סבסוד המזון התרופתי. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול להשגת הסדר קבוע ומוסכם עם קופות-החולים בנושא האחריות לאספקת מזון תרופתי לנוקקים.

4. עד להשגת הסכם כאמור תוכעת הוועדה משר הבריאות לכלול את הסבסוד של מזון תרופתי בסעיף נפרד בתקציב משרד הבריאות.

5. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדרוש לה על תוצאות הטיפול כעבור שלושה חודשים.

יג. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: מענק נסיעה לנערים ולנערות המועסקים בבסיסי צה"ל ובבתי-חולים

הוועדה שמעה כי מבין כ-29,000 בני נוער בגילים 14—17 בארץ שאינם עובדים ואינם לומדים — מסתובבים כיום כ-8,000 בני נוער חסרי כל מסגרת, והם אוכלוסיית היעד לטיפול במסגרת קבוצות העבודה. מדובר בנער מקרב האוכלוסייה החלשה ביותר במדינה, והעסקתם במסגרת קבוצות העבודה היא הסיכוי היחיד לשקטם מבחינה חברתית ומקצועית ולהקנות להם רמה בסיסית של חינוך כללי, משמעת עצמית והרגלי עבודה ומוקצו שיאפשר להם להשתלב כחיי העבודה והחברה בעתיד.

הוועדה שמעה כי הגופים המטפלים בנער זה משוועים לפתיחתן של 90—100 קבוצות עבודה נוספות, אולם התקציב שאושר מאפשר פתיחתן של 10 קבוצות בלבד. בשנים

5. הוועדה קוראת לשר הבריאות ולשר העבודה והרווחה לפעול להגברת שיתוף הפעולה בין הגורמים השונים הפועלים בתחום הטיפול הסיעודי והגריאטרי.

6. הוועדה פונה לשר הבריאות לפעול למניעת כל קיצוץ בחקציבי המשרד המיועדים לאשפוז סיעודי וגריאטרי.

7. הוועדה פונה לשר האוצר לפעול להעברה במעמד של הכספים המגיעים למשרד הבריאות בנושא האשפוז בכלל והאשפוז הסיעודי והגריאטרי בפרט, כדי למנוע התמוטטות מערכת האשפוז.

8. הוועדה פונה לשר הבריאות ולשר העבודה והרווחה לפעול לפיתוח שירותים קהילתיים של בתי-חולים-יום

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ד' בטבת התשמ"ו, 16 בדצמבר 1985, את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת מ' פלד, "י. צכן, י. ארצי וא"י שפירא בנושא "אספקת מזון תרופתי לתינוקות (תחליפי חלב)".

ההצעה הועלתה על רקע החלטת משרד הבריאות להפסיק את סבסוד תחליפי החלב לתינוקות.

הוועדה שמעה כי כ-1,500 ילדים נזקקים כיום למזון תרופתי ותחליפי חלב, בסובסידיה כוללת של כ-750,000 דולר.

הוועדה שמעה על המחיר היקר של המזון התרופתי, מחיר שמשפחת הנוקק — ולפעמים יותר מנוקק אחד במשפחה — איננה יכולה לעמוד בו. ביטול הסבסוד הקפיץ את ההוצאות למשפחה בגין תרופה אחת מ-42 ל-290 ש"ח לחודש.

הוועדה שמעה על הוויכוח בין משרד הבריאות לבין קופות-החולים כשאלה האם המזון התרופתי הינו בגדר תרופה או שהוא בגדר מזון.

כתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה רושמת לפניה את הודעת מנכ"ל משרד הבריאות מיום 30 בדצמבר 1985, כי העביר לספקי המזון התרופתי תשלומים לשחרור מלאי מהמחסנים ולהבטחת

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ד' בטבת התשמ"ו, 18 בדצמבר 1985, את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת רפאל איתן בנושא "מענק נסיעה לנערים ולנערות המועסקים בבסיסי צה"ל ובבתי-חולים".

ההצעה הועלתה על רקע החלטת משרד העבודה והרווחה לקצץ במענקי הנסיעה ובדמי-היכנס המושלמים לנערים המועסקים במסגרת קבוצות העבודה.

הוועדה דנה בנושא כישיבתה ביום 8 בינואר 1986. במהלכה שמעה, בין היתר, את מנכ"ל רשת "עמל" ומדריכים של קבוצות עבודה לנער, ואת נציגי האגף להכשרה מקצועית במשרד העבודה והרווחה.

2. הוועדה רשמה לפניו כסיפוק את הודעת שר העבודה והרווחה, שהצליח למנוע את ביטול מענק הנסיעה לנערים בקבוצות עבודה. הוועדה קוראת לשר להימנע מכל קיצוץ בסעיפי התקציב המיועדים לקבוצות העבודה. הן במענקי נסיעה. הן בהוצאות אש"ל והן בכספים המיועדים להפעלה ולהרחבה של הפעולה בקבוצות העבודה.

3. הוועדה מוחה בפני שר העבודה והרווחה על שהסכומים מהקרן למניעת אבטלה, המיועדים לטיפול בקבוצות העבודה לא נוצלו השנה במלואם, למרות הצרכים הדחופים ודרישת הארגונים המפעילים נוער זה לעדכון הסכומים ולתוספת תקציבים לשם המשך והרחבת הפעולה.

4. הוועדה תובעת משר העבודה והרווחה לפעול להכללת סעיף מתאים בתקציב הקרן לפעולות אבטלה לשנת הכספים 1986, ולניצול מתאים של כספים אלה במהלך השנה, בתיאום עם הארגונים המפעילים את קבוצות הנוער.

5. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול להסדרת הסייעת התקציבית לקבוצות העבודה על בסיס של שנת לימודים — מספטמבר עד ספטמבר של כל שנה — במקום על בסיס של שנת תקציב (אפריל עד אפריל), כדי להקל על הרשתות המפעילות את הקבוצות להתקשר עם מורים ומדריכים על בסיס שנת לימודים.

6. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה לרווח לה על המצב כתוך שלושה חודשים.

האחרונות הצטמצמו מפעל קבוצות העבודה ב-30%. הוועדה שמעה כי קיצוץ ההקצבה למענקי נסיעה ולרמי כיס פוגעת קשה בתרמית, במורל ובמוטיבציה של בני נוער אלה.

כמהלך הדיון הודיע שר העבודה והרווחה לוועדה כי הצליח למנוע את ביטול מענק הנסיעה.

הוועדה שמעה בתימהון רב, כי הסעיפים בתקציב הקרן לפעולות למניעת אבטלה, המיועדים לתמיכה בקבוצות העבודה, לא מצאו במהלך שנת הכספים 1985. לדוגמה: מתוך סכום של 90,000 ש"ח שהיו מיועדים בתחילת השנה לקבוצות עבודה לנוער מובטל מומשו עד סוף דצמבר 1985 רק 60,000 ש"ח.

הוועדה החליטה לשלב את המשך דיוניה בנושא עם דיון מקיף על פעולות הקרן למניעת אבטלה. דיון בנושא התקיים בועדה ביום 27 בינואר 1986.

בחום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה מביעה הערכה לגופים הפועלים בקרב נוער המצוקה ומקיימים את המסגרת של קבוצות העבודה לנוער, ובראשם רשת "עמל" והסתדרות הנוער העובד והלומד.

הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול ביחד עם הארגונים המפעילים את קבוצות העבודה כדי לאפשר להם להתקיים בכבוד ולהרחיב את פעולתם המבורכת בקרב נוער מקופח זה.

יד. מסקנות ביניים (מס' 4) של הוועדה המשותפת לוועדת החוץ והביטחון ולוועדת הכספים לעניין מצב העדה הדרוזית בישראל

הוועדה קובעת — על סמך נתוני מינהל מקרקעי ישראל — שמחיר הקרקע המיועדת לחיילים משוחררים דרוזים גבוה ב-20% — 50% ממחיר הקרקע המיועדת לחיילים משוחררים המתגוררים בערי הפיתוח הסמוכות.

הוועדה פונה לממשלת ישראל בהמלצה להשוות את מחירי הקרקעות המיועדות להקמת שיכונים לבני העדה הדרוזית והצירקסית לאלה המיועדות לבניית שכונות ביישובים יהודיים סמוכים.

הוועדה התרשמה כי בנושא שמאות קרקע המדינה המיועדת להקמת שכונות לבני העדה הדרוזית יש מקום לבדיקה מחודשת של הקריטריונים הקובעים את ערך הקרקע חוץ התחשבות בנתונים הייחודיים למגזר הדרוזי.

הוועדה ממליצה בפני מינהל מקרקעי ישראל לתת עדיפות ראשונה בהקצאת קרקעות לחיילים משוחררים ולמשפחות שכולות של משרד הביטחון.

מליאת הכנסת העבירה ביום כ"א בתמוז התשמ"ה, 10 ביולי 1985, לוועדה הנ"ל את הצעתו של חבר הכנסת וידן עט"י בנושא מצב העדה הדרוזית בישראל. ועדת הכנסת החליטה ביום ד' באב התשמ"ה, 22 ביולי 1985, להעבירה לוועדה הנ"ל.

הוועדה, בהרכב של חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר, יושב ראש, וחברי הכנסת א' נסראלדין, א' גרנות, "כהן-אורגד ואמ' לין דנה בנושאים הקשורים לבעיות השמאות במסגרת התוכנית "בנה ביתך" של משרד הבינוי והשיכון.

הוועדה שמעה עדויותיהם של נציגי מינהל מקרקעי ישראל, השמאי הממשלתי, ראשי היישוב הדרוזי ונציגי החיילים המשוחררים הדרוזים. כמו כן סידרה הוועדה בכמה כפרים דרוזיים על-מנת להתרשם מהנעשה בשטח ולעמוד על מחירי הקרקעות המיועדות להקמת שכונות לחיילים משוחררים דרוזים ואלו המיועדות להקמת שכונות ולפתרון בעיות דיור של חיילים יהודים.

טו. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: מינוי מועצות דתיות

משרד הדתות, מנהל אגף המועצות הדתיות והיועץ המשפטי למשרד הדתות.

העילה להעלאת הנושא האמור על-ידי חבר הכנסת רוד מגן נעוצה באי-חידוש הרכבן של המועצות הדתיות במועד

הכנסת העבירה לדיון ועדת הפנים ואיכות הסביבה, ביום 11 בנובמבר 1985, הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רוד מגן, בנושא "מינוי מועצות דתיות".

הוועדה קיימה שתי ישיבות בנושא, ובהן השתתפו מנכ"ל

מהיום שבו נתן בג"ץ את פסק-דינו בהסכמת בעל הדין לא השלים השר לענייני דתות את מלאכת הרכבתן של כל המועצות הדתיות והושמה לאל ההנחה של בית-המשפט, שעל יסודה קבע את פסק-דינו, כי השר לענייני דתות יפעל מיידית להשלמת הרכבתן של כל המועצות הדתיות.

3. הוועדה תוכעת מהשר לענייני דתות לזרז השלמת הרכבתן של כל המועצות הדתיות במדינה ולדאוג לכך שוועדת השרים לענייני מועצות דתיות תכונס וחשלים מלאכת חידוש הרכבתן של המועצות הדתיות עד ולא יאוחר מיום ל' באדר א' התשמ"ו, 30 במרס 1986.

4. נראה לוועדה כי רשויות מקומיות, שבתחומן מצויות מועצות דתיות, בבואן ליתן הסכמתן להצעת תקציב של מועצות אלו, ראוי כי ייתנו דעתן כי מדובר בהצעות תקציב של מועצות דתיות העומרות לסיים כהונתן ואשר על-פי החוק, מועצות חדשות חייבות לבוא במקומן.

5. ועדת הפנים תדון בישיבה נפרדת בפנייתן של רשויות מקומיות בדבר אי-העברת תקציבים למועצות דתיות שהרכבן החדש טרם פורסם.

הצעת מיעוט של חבר הכנסת אהרן נחמיאס:
למחוק סעיפים 4 ו-5.

שנקבע בחוק. במהלך הדיון הסתבר, כי גם בחלוף שנתיים מיום הבחירות לרשויות המקומיות לא כוננו מועצות דתיות כ-40 יישובים, בהתאם להוראת החוק ולרוחו.

מנהל אגף המועצות הדתיות מר א' מרמורשטיין מסר לוועדה, כי לא עלה בידי משרד הדתות עד למועד הדיון בוועדה לחדש את הרכבן של 20 מועצות דתיות.

פסק-דין של בג"ץ מיום 10 בנובמבר 1985 קבע, כי השר לענייני דתות מתחייב להביא את עניינן של אותן מועצות דתיות שלא עלה בידו לחדש את הרכבן להכרעת ועדת שרים, לפי סעיף 5 לחוק שירותי הדת היהודיים (נוסח משולב), התשל"א – 1971, עד ולא יאוחר מ-90 יום מיום מתן פסק-הדין.

נוכח האמור קיבלה הוועדה את המסקנות שלהלן:

1. הוועדה מתייחסת בחומרה לאי-השלמת הרכבתם של גופים סטטוטוריים כמו המועצות הדתיות כמועד הקבוע בחוק במשך תקופה ארוכה של שנתיים מאז הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות ורואה בכך מחלל וחריגה ממנהל תקין ומרוח החוק.

2. הועדה רואה בחומרה העובדה שגם בתום 90 יום